

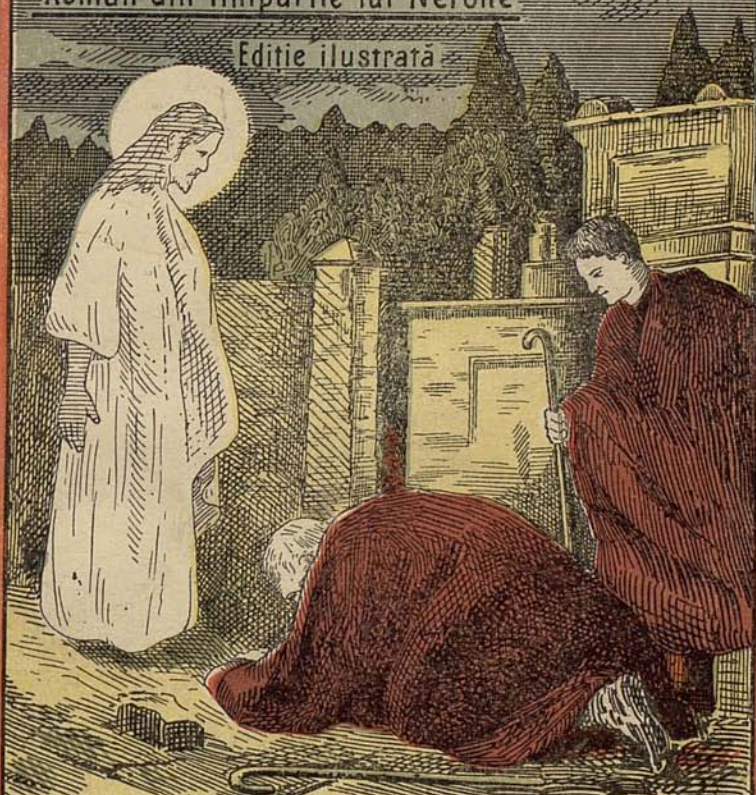
520890

Henryk Sienkiewicz

QUO VADIS

Roman din Timpurile lui Nerone

Editie ilustrata

Editura Biuroului Universal.

A. I. Niteanu. Str. Negru-Vodă. N. 21.

București

Volumul I-ii.

Prețul 2 lei 50.

QUO VADIS

ROMAN

DIN

TIMPURILE LUI NERONE

DE

HENRYK SIENKIEWICZ

TRADUS DIN LIMBA FRANCEZĂ

BUCURESCI

EDITURA «BIUROULUI UNIVERSAL»

Athanasie I. Niteanu

No. 21, Strada Negru-Vodă, No. 21

STABILIMENT DE ARTE GRAFICE

„UNIVERSALA“

No. 14, Strada Covaci, No. 14

1904.

II 520890

HENRYK SIENKIEWICZ

Autorul acestui roman

PREFAȚĂ

Cred că e o datorie, când ai succes, să recunoști meritele celui ce 'ți-a adus succesul.

*Călăuzit de acest principiu, astăzi când scot o nouă ediție a valorosului roman **Quo-Vadis**, mă simt satisfăcut ca să aduc un omagiu de recunoștință celui ce se numește Henryk Sienkiewicz.*

Născut în 4 Maiu 1846 la Wola, în Polonia, era fiul unei femei care, în tinerețe, se desfăta compunând poezioare, adesea reușite. Își trecu copilăria la o proprietate a tatălui său, iar mai târziu, când familia se mută la Varșovia, el urmă liceul, unde învăță și limba franceză. Cursurile superioare le-a făcut la facultatea de filologie și istorie.

Cel dintâiu roman l'a scris la 1870 în ziarul Wieniec, sub titlul „In zadar“. Apoi urmă un altul: Nimeni nu e profet în țara lui. Colaboră la ziarele Niwa și Gazetta până în 1876, când dispăru plecând în America. Acolo scrisese romanul istoric: „Prin foc și sabie“ care se bazează pe trei mari principii: amor, patrie și onoare, roman pe care l publică apoi în ziarul Cuvântul pe care, la reîntoarcere, îl redactă în Varșovia.

Despre acest roman se spun multe.

În vreme ce el apărea ca foileton al ziarului, publicul polonez nu avea alt subiect de vorbă.

O doamnă, pe care o prietenă o găsi plângând, răspunse la întrebarea ei:

— De ce plâng? Dar nu știi noutatea? Bar a fost luat!

Bar, era o fortăreață din romanul lui Sienkiewicz, care fu luată de inamic în niște împrejurări tragice.

Se mai zice că un lucrător naiv duse preotului toate economiile ce le avea, ca să slujească un parastas pentru sufletul lui Podbipieta, unul din eroii acestui roman.

Tot pe atunci un anonim trimise lui Sienkiewicz 15.000 de ruble, pe care autorul îi donă Academiei, spre a ajuta pe artiștii atinși de ftisie.

În curând voi edita și acest roman.

Urmără apoi Deluviul și Wolodyvjowcky care, cu cel de sus, formează Trilogia.

Apoi scriitorul vizită Constantinopolul, Spania și Africa. În 1893 publică romanul Familia Polaniechi, iar în 1895 celebrul Quo-Vadis care îl reeditez acum și al cărui succes în America a fost enorm; romanul **Quo-Vadis** s'a vândut acolo în 700.000 volume.

Polonia mândră și recunoscătoare fiului ei, a serbat în Decembrie anul 1900 jubileul de 25 ani ca scriitor al marelui romanțier, prin niște festivități naționale.

Geniul lui Sienkiewicz este plin de seninătate.

El ține mult timp în cap planul unui roman, îl cântărește, îl întoarce și îl răsu-ntoarce până a'l pune pe hârtie.

Inchis în cabinetul său, se izolează cu desăvârșire, trăind doar cu personagiile romanului său, plângând și răsând cu ele.

Scrie repede, nu transcrie nici o dată și corectează puțin.

Lucrează de la orele 8 până la 1. Rare ori scrie câte-că pagini și dapă amiază, în zilele senine.

Și, spre a termina această mică biografie a unui om așa mare, cităm vorbele rectorului Academiei din Varșovia, pronunțate cu ocazia jubileului: „Jubileul lui? E nunta de argint între Sienkiewicz și sufletul polonez“.

Nu mă îndoiesc că publicul cititor român, va aprecia și de astă dată cu aceeași valoare scrierile ilustrului autor și va recunoaște meritele sale ca și conaționalii săi, mai ales că în reediția de față, fac sacrificiul material de a ilustra pasagiile importante din acest roman, așa cum le-a vizat autorul.

Editorul

Athanasie I. Nițeanu

QUO VADIS

PARTEA ÎNȚEA

CAPITOLUL I.

Petroniu se deșteaptă pe la amiază și, ca de obicei, foarte obosit : în ajun fusese la un ospăț la Neron.... De cât-va timp n'o ducea tocmai bine cu sănătatea : simția o nespusă greutate când se scula din somn. Dar tot-d'auna baia de dimineață și un masaj vârtos activau circulația sîngelui sîu leneș și'i reîmprospătau puterile așa de bine, în cât din oleotichium (cel din urmă compartiment al băilor) el eșea ca renăscut, cu ochii strălucitori și așa de amăgitoare era aparența lui de vigoare bărbătească, că însuși Othon n'ar fi putut rivaliza cu dînsul. Iși merita în adevăr supranumele de „Arbitrul eleganței“.

A doua zi după acest ospăț, în care discutase cu Neron, Lucan și Seneca cestiunea de a ști dacă femeia are suflet, el stetea întins pe masa de masaj, acoperită cu un tapet de byssus egiptean alb ca zăpada, și doi băiași vînjoși, cu mâinile îmbibate de unt-de-lemn, îi întindeau mușchii. Cu ochii închiși, aștepta ca căldura de la laconicum cu căldura mâinilor lor să pătrundă în el și să'i alunge oboseala.

În sfîrșit, deschise ochii și vorbi.

Întrebă ce fel de vreme era afară, se informă de pietrele scumpe pe cari giuvaergiul îi făgăduise să i le aducă ca să le vadă. I se răspunse că vremea e frumoasă, că o boare ușoară sufla din spre munții Albani și că giuvaergiul nu venise încă. Petroniu închise ochii din nou și era să spue să'l ducă în tepidarium, când nomenclatorul ridică perdeaua și vesti că Marcus Vinicius era alături.

Petroniu ordonă să lase pe visitor să intre în tepidarium, unde în curând fu dus și el. Vinicius era fiul surorii lui mai mari, care fusese măritată odinioară după un Marcus Vinicius, consul pe timpul lui Tiberiu.

Tînărul servia acum sub ordinele lui Corbulon în războiul contra Parților și, fiind-că războiul se terminase, se întorcea la Roma. Petroniu avea pentru dînsul un fel de iubire părintească : căci Marcus era un tînăr cu forme nobile și cu un corp de atlet și care știa, chiar în desfrîurile lui, să păstreze după cea mai bună estetică această măsură pe care Petroniu o prețuia mai pre sus de toate.

— Salut, Petroniu !... zise tînărul. Toți zeii să te acopere cu darurile lor, și în deosebi Asclepias și Cypris.

— Fii bine-venit în Roma și odihna să 'ți fie dulce după război, răspunse Petroniu scotîndu'și mîna din îndoiturile delicatei țesături de karbassus în care era înfășurat. Ce mai nou, în deosebi pe la Armeni?... Cât timp ai stat în Asia, dat-ai vre-o raită până în Bithynia ?...

Petroniu, faimos acum prin gusturile sale afemeiate și dragostea de plăceri, fusese odinioară guvernatorul Bithyniei, un guvernator energic și drept. De aceea și vorbea el des de acele timpuri : atunci dovedise ceea ce ar fi putut și ar fi știut să devină, dacă gusturile lui ar fi fost ast-fel.

— M'am dus la Heraclea, să ridic ajutoare pentru Corbulon, răspune Vinicius.

— A, Heraclea!... Am cunoscut acolo o fată din Colchida, pentru care ași da bucuros toate divorțatele de aici, împreună cu Popea. Dar astea 's istorii vechi. Spune-mi mai de grabă ce se mai petrece pe la hotarele Parților. La urma urmei, nu's tocmai așa de caraghioși toți acești Vologesi, acești Tiridați, acești Tigrani și alți barbari cari, după tînărul Arulanus, la ei acasă merg în patru labe și nu imită pe cei-l'alți oameni de cât în fața noastră. Dar în acest moment se vorbește mult de ei la Roma, fără 'ndoială fiind-că 'i mai primejdios de-a vorbi de alt-ceva.

— Fără Corbulon, aceste răsboaie s'ar sfîrși rău.

— Corbulon!... Pe Bacchus!... I-un adevărat zău al războiului, un adevărat Mars, un mare general, un om tot-odată deștept, cinstit și prost. Îi iubesc numai pentru frica ce i-o inspiră el lui Neron.

— Corbulon nu 'i prost.

— Tu ai poate dreptate; de alt-fel, ce are a face. Prostia cum zice Pyrrhon, nu se lasă mai pre jos de înțelepciune și nu se deosebește întru nimic de dînsa.

Vinicius începu să vorbiască de război, dar Petroniu închidea ochii. Tînărul schimbă vorba și se informă de sănătatea unchiului său.

Petroniu ridică pleoapele.

Sănătatea lui? Nu tocmai bună. N'ajunsese încă, ce 'i drept, ca tînărul Sissena: simțurile acestuia erau așa de tocite, în cât dimineața în bae întreba pe servitori: „Eû staû jos acuma?..“ Cu toate acestea, nici el, Petroniu, nu prea mergea bine. Vinicius tocmai îl pusese adineaori sub ocrotirea lui Asclepias și Cypris. Însă Petroniu n'avea nici o încredere în Asclepias. Se știe bine la urma urmei al cui fiu era Asclepias acesta, al Arsinoei

saŭ al Coronidei?... Şi când ai îndoeli asupra mamei, ce să mai zici de tatăl? Dar cine în vremurile acestea mai poate fi sigur că e fiul tatălui său?...

Petroniu surâse; apoi continuă :

— Acum doi ani, î-adeverat, am trimis la Epidaur trei duzini de merle vii şi o cupă. Imi ziceam : Dacă n'o să-mi aducă vre-un bine, cel puţin n'o să iasă nici un rău. Dacă mai sunt încă în lume oameni cari sacrifică zeilor, gândesc că şi ei judecă ca şi mine. Toţi... afară poate de cei de la Poarta Capena. Afară de Asclepias, am avut de a face anul trecut cu asclepiazi pentru vesia mea : ei au recurs la incubatiuni. Ştiam că's nişte şarlatani, dar în lume domneşte şarlatania şi chiar viaţa nu'i de cât o amăgire. Sufletul însuşi nu'i de cât o închipuire. Trebuie cu toate acestea să fii destul de înţelept ca să deosebeşti închipuirile plăcute de cele cari nu's ast-fel. Eu îmi încălzesc, bunăoară, etuva mea cu lemn de cedru presărat cu ambră, pentru că-mi place să miroase frumos prin prejurul meu. Cât despre Cypris, căreia de asemenea m'ai recomandat, poate că ocrotirei ei sunt dator svâcnirile din pulpa dreaptă de cari am suferit. De alt-fel, o zeiţă bună, şi, vreau să cred că şi tu mai curând saŭ mai târziu, vei sacrifica porumbiţi albe pe altarele ei...

— Da, răspunse Vinicius, săgeţile Parţilor nu m'au atins, dar am fost atins de ale Amоруlui, într'un chip de neprevădut, la câte-va stadii de porţile Oraşului.

— Pe Graţiile cu genunchi albi!. Ai să-mi povesteşti şi mie întâmplarea, zise Petroniu.

— Veniam tocmai să-ţi cer o povaţă.

În acelaşi moment se iviră epilatorii cari se grămdiră prin prejurul lui Petroniu şi Marcus intră într'o baie de apă caldă.

— Ah!.... Ar fi de prisos să te mai întreb dacă iu-

birea ta e împărtășită, zise Petroniu contemplând corpul de marmoră al tînărului Vinicius; dacă Lissip te-ar fi vădut, ai împodobi acum poarta de la Palatin, sub trăsăturile vre-unui tînăr Hercule.

Vinicius surâse și se cufundă în bae, stropind cu apă un mosaic care închipuia pe Hera, în momentul când ea roagă Somnul să adormă pe Jupiter.

Baia lui Vinicius era terminată, și acuma el își lăsa la rîndu'î trupul în voia degetelor îndemînatice ale epilatorilor; cititorul, cu sulurile lui de papirus într'un tub de bronz, intră înăuntru.

— Dorești să'l ascuți?... întrebă Petroniu.

— Dacă'î vorba de-o operă a ta, bucuros, răspunse Vinicius; dacă nu, vrea'î mai de grabă să stăm de vorbă. Azi poeții te opresc la toate colțurile de stradă...

— Intocmai. Nu poți face un pas din casă, fără să nu dai peste un poet dînd din mâini și strîmbându-se ca o maimuță. Agripa, la întoarcerea lui din Orient, îi lua drept nebuni furioși. Cesar face versuri; fie-care urmează exemplul lui. Dar n'ai dreptul să scrii versuri mai bune de cît ale lui Cesar. De asta e'î mă cam tem puțin pentru Lucan.... E'î fac prosă cu care nu împuez urechile nimănu'î, nici pe-ale mele. Ceea ce cititorul avea să ne citească, sunt „codicilele“ acestui biet Fabricius Veiento.

— Pentru-ce „acest biet“?...

— Pentru că a fost învitat să nu'si reintegreze penații lui până la un nou ordin. E nefolositor să'ți mai spui c'a'î făcut prin asta o prostie. Această carte, la urma urmei mediocră și plictisitoare, n'a fost citită cu pasiune de cît din zina când autorul ei fu trimis în exil. Azi din toate părțile au'î strigînd: „Scandal, scandal!“ și cu tóte acestea nu'î de cît o palidă icoană a realității. Tot-d'auna e cine-va care ia cartea în mâini

cu teama să nu vadă într'însa propriul lui portret și cu nădejdea că va găsi pe-al prietenului. La librarul Aviranus o sută de scribi copiază mereu după dictare.

— Nu sunt în ea și vre-unele din faptele tale ?...

— Ba da, dar autorul s'a înșelat ; căci eu sunt tot-odată și mai rău și nu tocmai așa de nătîng cum mă represintă el. A vroi să închipuești o barieră despărțitoare între drept și nedrept, îmi pare o pretențiune cam neroadă, fără supărare pentru Seneca, Musonius, Thraseas. Eu însă știu să deosebesc ce e urît de ce-i frumos, în vreme ce, bunăoară, acest Barbă-de-Aramă de Neron, tot-odată poet, visitiū, cântăreț, dansator și actor, e incapabil să facă aceasta.

— Imi pare rău cu toate acestea de Fabricius!... Un camarad bun.

— Amorul-propriu l'a pierdut. Fie-care îl bănuia, însă nimeni nu știa nimic hotărît ; dar el singur nu-și putea ține limba și încredința taina lui ori-cărui nou venit. Ai auzit de istoria lui Rufinus ?...

— Nu.

— Ei bine, să mergem în frigidarium, am să ți-o povestesc.

Trecură în frigidarium și se întinseră să se odihnească într'un alcov căptușit cu mătase. O țîșnitură de apă colorată în trandafiriū răspîndea un parfum dulce de toporași. Cu ochii ridicați spre un Faun de bronz, al cărui buze lacome sărutaū pe ale unei nimfe, Viničius zise :

— Uite, acesta are dreptate. Asta 'i tot ce e mai bun în viață.

— Poți ști ?... Dar ție, afară de asta, îți place și războiul. Pe mine însă nu mă ispitește : la războiū unghiile ți se inegresc. De alt-fel, fie-care cu gustul lui. Lui Barbă-de-Aramă îi place cântul, al lui mai cu

seamă, și Scaurus, vechiul lui vas de Corinth, pe care îl tocește sărutându-l noaptea, când nu poate dormi. Dar, spune-mi, tu faci versuri?...

— Nu, n'am putut nici odată mânuî un exametru întreg.

— Nu cânti din lut?...

— Nu.

— Nu ții cai?

— Am luat o dată parte la curse, în Antiochia, dar n'am avut noroc.

— Deja tu mă liniștești. Și la hipodrom de partea cui ești tu?

— De-a Verzilor.

— Atunci sunt liniștit cum se cade, cu atât mai mult, cu cât, cu toată averea ta cea mare, nu ești așa de bogat ca Pallas sau ca Seneca. Căci, fără îndoială, poți face versuri, poți cânta sau declama, poți scoate un cal la curse; dar e un alt lucru, mult mai bun și mai cu seamă mai puțin primejdios: e de a nu face versuri, de a nu cânta și de a nu hărțui nici un cal. Și mai bine încă e să știi să admiri toate aceste arte deosebite, când Barbă-de-Aramă le practică. Tu ești frumos: Popea se poate deci amoreza de tine, iată singurul pericol. Dar nu, ea are prea multă experiență. Cei d'întâi bărbați ai ei au saturat-o de dragoste și acuma, cu al treilea, ea se îngrijește cu totul de altceva. Ai crede tu că dobitocul acela de Othon o iubește încă la nebunie? Se plimbă printre stâncile lui din Spania și suspină... Și-a pierdut atât de mult vechile lui deprinderi, se neglijează până într'atâta, în cât acuma, ea să 'și facă părul, i-ajunge trei ceasuri pe zi! Cine ar fi crezut-o?...

— Eă înțeleg pe Othon, răspuse Vinicius; cu toate acestea în locul lui aș face altceva.

— Spune.

— Mă-ai recrutat printre munteni de acolo câte-va legiuni credincioase : Iberii aceștia sunt soldați buni, dedați cu greul.

— Vinicius !... Vinicius !... Mare poftă am să-ți spun că n'ai fi capabil de aceasta. Căci aceste lucruri se fac, nu se spun ; nu se vorbește de ele nici chiar ca de niște ipoteze. Cât despre mine, în locul lui mă-ai bate joc de Popea și de Barbă-de-Aramă ; ai înrola poate Iberi în legiunile mele, dar nu bărbați ci femei. Sau, cel mult, ai scrie epigrame, pe care nu le-ai citi nimănui... nu ca acest biet Rufinus.

— Trebuia să-mi spui istoria lui.

— Am să ți-o povestesc în unctorium.

Dar în unctorium, atenția lui Vinicius fu atrasă de frumoasele slave de serviciu. Două dintre ele, negrese, începură a le freca trupul cu parfumuri de Orient ; altele, Frigiene, meștere în așezarea părului, țineau în mâinile lor delicate oglinzi de oțel și piepteni ; alte două fete, grecoace din Cos, așteptau să așeze în cute de statue togele stăpânilor lor.

— Pe Zeus, adunătorul nourilor, zise Marcus Vinicius, ce colecție aleasă !...

— Prefer calitatea în locul cantității, răspunse Petroniu ! familia mea nu trece de patru sute de capete și cred că numai parveniții au nevoie de un număr mai mare de servitori.

— Trupuri mai frumoase n'ai putea găsi nici chiar la Barbă-de-Aramă, zise Vinicius.

La care Petroniu răspunse :

— Tu ești ruda mea și eu nu's nici așa de egoist ca Barsus, nici așa de sgârcit ca Aulus Plautius.

Vinicius ridicând capul cu vioiciune, întrebă :

— Cum ți-a venit în minte Aulus Plautius ? Știi că,

pentru că m'a călcat pe picior la porțile orașului, am stat în casă la el vre-o cinci-spre-dece zile? Unul din sclavi lui, un doctor, Merion, m'a vindecat. Tocmai de asta vroiam să-ți vorbesc.

— În adevăr? Te-ai fi amoretat, din întâmplare de Pomponia? Atunci te plâng. Nici tînără, și apoi virtuoasă. Supărător!...

— Nu, ah, nu de Pomponia.

— De cine atunci?

— Dacăși ști și eu!... Dar nici nu-î știu bine măcar numele: Lygia, pentru că e din țara Lygienilor, iar numele ei barbar e Callina. E ciudată casa lor, alde Plautius... E plină de lume și cu toate acestea tăcută ca boschetele din Subiacum. Vreme de vre-o zece zile nici n'am știut că o zeiță locuia acolo. Dar, într-o dimineață am zărit-o scăldându-se în basen sub arborii din parc. Și, îți jur pe spuma din care se nascu Afrodita, razele aurorei se joacă prin corpul ei. Credeam că soarele care răsăria are s'o facă să se risipiască înaintea mea, cum se risipesc zorile dimineții. Am revădit-o de două ori și de atunci nu mă cunosc liniște, nu mă știu ce sunt cele-lalte dorinți. Nu mă mă îngrijesc de cea-ce 'mî poate da orașul; [nu mă vreau nici femei, nici aur, nici bronzuri de Corinth, nici ambră, nici sîdef, nici vinuri, nici ospete, vreau numai pe Lygia. Petroniu, sufletul meu se avîntă spre ea, tot așa cum pe mosaicul din tepidariul tău Visul se aruncă spre Paisiteia, și zi și noapte o dorește.

— Dacă'i sclavă, cumpăr'o.

— Nu-î sclavă.

— Atunci ce e?... Vre-una din slavele liberate ale Plauților?...

— Fiind-că n'a fost nici o dată sclavă, nu poate fi liberată.

— Atunci?

— Nu știu. O fică de rege...

— Tu mă faci curios, Vinicius.

— Istoria nu'i tocmai lungă. Ai cunoscut poate pe Vannius, regele Suevilor, care, gonit din țara lui, locui multă vreme în Roma, unde se făcu faimos prin norocul lui la jocul de arșice și dibăcia lui în mânatul cailor la curse. Drusus îl puse din nou pe tron. Vannius guverna la început destul de bine și întreprinse războaie fericite; mei târziu cu toate acestea începu să jupească peste măsură nu numai pe vecini dar chiar și pe supuși lui. Ast-fel că Vangio și Sido, nepoții lui, fiii lui Vibilius, regele Hermandurilor, se înțelesesă ca el să se întoarcă la Roma.. pentru ca să'și încerce iarăși norocul la arșice.

— 'Mi-aduc aminte. Era sub Claudiu. Timpurile acestea nu's așa de depărtate.

— Da, războiul sbucni. Vannius chemă în ajutorul lui pe Yasygi în vreme ce scumpii lui nepoți ațâtau pe Lygieni. Aceștia, foarte lacomi de pradă și cari aușiseră vorbindu-se de bogățiile lui Vannius, sosiră așa de mulți, în cât Cesar Claudiu însu'și începu a tremura pentru siguranța hotarelor noastre. Lui Claudiu nu'i plăcea să se amestece în certele Barbarilor; scrisese cu toate acestea lui Atelius Hister, șeful legiunii de la Dunăre, să supravegheze cu băgare de seamă deosebitele faze ale războiului și să nu îngăduie ca pacea noastră să fie turburată. Hister ceru atunci de la Lygieni făgăduiala că nu vor trece hotarele; nu numai că ei se învoiră, dar dădură și ostatici, printre cari femeea și fata șefului lor. Știi că Barbarii în război târăsc după dinșii femeii și copii.. Lygia mea e fata acestui șef.

— De unde știi toate astea?...

— Aulus Plautius însu'și mi le-a povestit. Lygienii

în adevăr nu trecură atunci frontiera. Dar Barbarii răsar de-odată, cum se deslănțue o furtună, și pier tot așa de repede cum se potolește și ea; ast-fel dispărură Lygienii cu capetele împodobite cu coarne de bour. Bătură pe Suevii lui Vannius și pe Yasygi, dar regele lor pieri. Ei se retraseră cu prada, în vreme ce ostaticii rămăneau în mâinile lui Hister. Mama fetii muri puțin timp după aceea. Pentru a se scăpa de copilă, Hister o trimise guvernatorului întregii Germanii, Pomponius. Acesta, după ce termină războiul cu Gatii, se întoarse la Roma, unde Claudiu îi acordă onorurile triumfului. Tineră fată urmă în acea zi carul învingătorului, dar, după ceremonie, și cum nu poți trata pe ostaticii ca sclavi, Pomponius, care la rândul ei nu știa ce să facă cu dînsa, o încredință surorii lui, Pomponia Graecina, femeea lui Plautius. În casa asta, unde totul e virtute, de la stăpâni până la păsările din curte, ea crescă și se făcu tot așa de virtuoasă ca Graecina însăși și așa de frumoasă, în cât Popea ar fi lângă dînsa ca o smochină de toamnă pe lângă un măr din Esperide.

— Și atunci?...

— Ți-o repet, din momentul când am văzut lumina jucându-se prin corpul ei, sunt amoretat de dînsa.

— Așa dar ea îți tot așa de transparentă ca un lam-pred sau ca o sardea?...

— Nu glumi, Petroniu. O haină strălucitoare poate acoperi răni dureroase. Află încă că la întoarcerea mea din Asia, am petrecut o noapte în templul lui Mopsus; *Mopsus mi s'a arătat în vis și mi-a spus că iubirea are să-mi schimbe cu totul viața.*

— Am auzit pe Pliniu declarând că nu crede în zei; dar crede în visuri; poate că are dreptate. Afară de asta, este o divinitate dinaintea căreia glumele mele vor tăcea,

Mopsus mi s'a arătat în vis și mi-a spus că iubirea are să-mi schimbe cu totul viața. (Pagina 15).

eterna și a-tot-puternica Venus Genitrix. Ea apropie sufletele, unește ființele și lucrurile. Amorul a făcut să răsără lumea din haos. A făcut bine? E de discutat, dar puterea lui e vădită; poți să n'o binecuvintezi, trebuie însă s'o constăți.

— Ah, Petroniu, o disertație filosofică nu'i așa de rară ca un sfat bun.

— Spune-mi lămurit ce vrei.

— Vreau pe Lygia. Vreau ca brațele mele, cari acum nu strâng de cât aerul, s'o strângă pe dînsa. Vreau să respir suflarea ei. Dacă ar fi sclavă, ași da pentru ea lui Aulus o sută de fete nescoase încă în vîndare. Vreau s'o țin în casa mea până'n ȋiua când capul îmi va fi tot așa de alb ca piscul Soractelui iarna.

— Ea nu'i sclavă; dar la urma urmei face parte din familia lui Plautius și, cum i-o copilă părăsită, are dreptul s'o priviască ca alumna; Plautius poate să ȋi-o cedeze, dacă vrea.

— Tu 'mi pare că nu cunoști pe Pomponia Graecina. Amândoi de altmintrelea au prins dragoste de dînsa ca și cum ar fi copilul lor.

— Pomponia, o cunosc: un adevărat chiparos. Dacă n'ar fi femeia lui Aulus, ai putea-o tocmai ca bocitoare. De la moartea Iuliei, n'a mai lăsat stola neagră și are aerul că deja umblă prin grădina semănată cu asfo-dele. Afară de asta ea 'i „femea unui singur bărbat“ și, prin urmare, printre Romanele noastre, de câte patru cinci ori divorțate, i-un fenix... A, tocmai, ai auzit că un fenix s'a născut — în realitate, după cum se spune — în Egiptul de Sus, ceea-ce nu se întîmplă nici la cinci sute de ani odată?...

— Petroniu, Petroniu!... Vom vorbi de fenix altă dată.

— Ce să'ți spun, scumpul meu Marcus? Cunosce pe Aulus Plautius, care, cu toate că'mi impută ades felul

meu de viață, are o slăbiciune pentru mine, știe că n'am fost nici odată vre-un delator ca, bunăoară, Domitius Afer, Tigellin și toată banda prietenilor lui Ahenobarbiu. Mai mult încă, fără a mă da de stoician m'am supărat adesea de unele fapte ale lui Neron, asupra căroră Seneca și Burrhus închideau ochii. Dacă crești că ași putea să capăt ceva de la Aulus, mă pun în serviciul tău.

— Tu ai înrăurire asupra lui și apoi mintea ta e neseacă în meșteșuguri... Da, dacă ai vorbi tu cu Plautius...

— Exagerezi înrăurirea și iscusința mea ; dar fie, mă voi duce să vorbească cu Plautius, de îndată ce se va întoarce.

— S'a întors de două zile.

— Atunci să trecem în triclinium, unde ne așteaptă dejunul ; și, înviorați, ne vom pune în litieră și voi pune să ne ducă la Plautius.

— Tu mi-ai fost tot-d'auna cel mai drag din toți, dar acuma am să pun printre larii mei statua ta, o statuă tot așa de frumoasă ca asta, și căreia 'i voi aduce sacrificii,—dise Vinicius arătând un Hermes cu caduceu, care avea întocmai formele lui Petroniu. Pe lumina lui Helios !... Dacă Paris ar fi semănat cu tine, purtarea Elenei se explică.

Și în această exclamație, era tot atâta sinceritate cât și lingusire. Petroniu, mai în vârstă și nu așa de athletic, era cu toate acestea mai frumos de cât Vinicius. Femeile din Roma admiraau pe Arbitrul eleganței, nu numai pentru mintea lui limpede, dar și pentru corpul lui armonios. Această admirațiune se citia chiar și pe fața celor două fete din Cos cari îi aședau în acel moment cutele togei și din cari una, Eunice, i se uita în ochi, umilă și fermecată. Dar el nu băga în seamă aceasta și, cu un surâs, răspunse lui Vinicius cu frasa lui Seneca asupra femeilor : „*Animal impudens...*”

Apoi, punându'i brațul pe umăr, îl trase după el în triclinium.

În unctorium cele două fete din Cos, Frygiennele și cele două negre rânduiau parfumurile și lucrurile de toaletă. Dar în acest moment, pe după portiera, ridicată din spre frigidarium, se iviră capetele băiașelor și se auzi un ușor „psst !...“. La această înștiințare, una din cele două Grecoaice, Frygiennele și cele două Etiopene pieriră ; căci acesta era momentul când începea în terme o scenă de jocuri și de desfrâu, la care inspectorul nu se împotrivia, lui însuși plăcându-i petreceri de felul acesta. Petroniu cam avea bănueli asupra acestor exerciții, dar, ca om bun, închidea ochii.

În unctorium, rămase Eunice singură. Un moment, cu capul plecat, ea ascultă glasurile și râsetele depărtându-se în spre laconicum ; apoi se duse și luă scaunul de chilimbar și fildeș, pe care stătuse Petroniu, și'l duse înaintea statuei stăpânului.

În picioare pe scaun ea își înodă brațul după gâtul statuei ; părul i se rostogoli în valuri de aur pe umeri : carnea ei se împreună cu marmura, gura i se lipi strâns de buzele reci ale lui Petroniu.

CAPITOLUL II

După un prânz, căruia 'i ziceau dejun și pe care cei doi prietenii îl începură la un ceas când cei-l'alți muritori își terminaseră de mult prandium-ul lor de după ameađi, Petroniu propuse un somn de câte-va clipe.

— E încă prea de vreme pentru visite. Unia, în adevăr, își încep visitele odată cu răsăritul soarelui ; această deprindere e poate de respectat și în adevăr romană, eu însă o țin de barbară. Ceasurile de după ameađi sunt mai potrivite ; trebuie însă ca soarele să fie trecut de partea templului lui Jupiter Capitolinus și să lumineze oblic Forum-ul. Toamna une-oră ȕiua e cald ; e mai bine să stai s'ascuți murmurul apei în atrium și, după miile de pași reglementari, să aȕipești în lumina viorie ce se strecoară prin purpura velarium-ului, pe jumătate tras.

Vinicius recunoscă cât de dreaptă și bună era propunerea. Făcură pașii, tot vorbind de una de alta, de ce se mai povestia la Palatin și 'n oraș. Apoi Petroniu intră în cubicule să se culce. Se sculă după o jumătate de ceas și ceru să i se aducă apă de vervene, își muia mâinile și 'și udă tēplele.

— Nu poți crede cum te învioșează și te întărește. Sunt gata.

Litiera aștepta de mult ; luară loc în ea și dădură ordin să 'i ducă în Vicus Patricius, la casa lui Aulus. Insula lui Petroniu era aședată pe coasta de miază-ȕi

a Palatinului, lângă Carine ; drumul cel mai scurt era dar pe la fundul Forum-lui, dar fiind că Petroniu voia să treacă pe la giuvaergiul Idomene, apucară pe calea lui Apollon și prin Forum pe de-a stânga de Via Scelerata la colțul căreia se deschid prăvălii de tot felul.

Negrii uriași ridicară litiera și porniră, precedați de sclavi. Petroniu trăgea pe nas cu lăcomie mirosul dulce de vervene. Părea că stă și chibzuește :

— Mă gândesc, zise el. Dacă nimfa ta silvestră nu-i sclavă, ce-o împedică să se ducă din casa lui Plautius și să se așeze la tine. Tu ai s'o acoperi și de bogății și de dragoste, cum am făcut și eu cu divina mea Chrysotemis, de care—fie vorba 'ntre noi—sunt cel puțin tot așa de sătul, cum trebuie să fie și ea de mine.

Marcus dădu din cap.

— Nu ? întrebă Petroniu. Dacă treaba merge rău, atunci va fi supusă la cunoștința împăratului și poți fi sigur că, cu ajutorul înrăuririi mele, Barbă-de-Aramă îți va da tot sprijinul.

— Tu nu cunoști pe Lygia, răspunse Vinicius.

— Atunci, dă 'mă voe să te întreb dacă o cunoști alt-fel de cât numai din vedere. Ai vorbit cu dînsa ? I-ai mărturisit iubirea ta ?

— Am vădut-o scaldându-se, ți-am spus ; de atunci, am mai întâlnit-o de două ori. Cât am stat în casa lui Aulus, am locuit o aripă păstrată pentru oaspeți și, cu piciorul strivit, nu puteam lua loc la masa comună. Numai în ajunul plecării mele am întâlnit pe Lygia la cină ; n'am putut să-i spun o vorbă. Am fost silit să ascult pe Aulus povestindu'și bătăliile câștigate în Britania, plângându-se de decadența micii proprietăți în Italia. Abia scăparăm de bătălii și de mica proprietate și trebui să-l ascultăm cum se tânguia de moravurile afemeiate din timpurile noastre. Ei au fasanî în curte,

dar se feresc să 'i pue 'n frigare, plecând de la acest principiu, că fie-care fasan pe care-l mănânci, grăbește sfârșitul puterii romane. A doua oară, am întâlnit pe Lygia în grădină, la fântână. Stropia tufele de stân-jânei. Uită-te la genunchii mei. Pe seutul lui Hercule!... Ți declar, ei nu tremurău când talazuri de Parți se prăvăliau urlând asupra manipulelor noastre. Dar lângă această fântână tremurără. Turburat ca un copil care poartă încă bula, multă vreme nu putui scoate o vorbă; singuri ochii mei o imploraui.

Petroniu se uită la dânsul c'un fel de invidie.

— Și nu i-ai vorbit?...

— Ba da. Căpătându-mi stăpânirea de sine, i-am zis că'n momentul când trebuia să părăsesc această casă ospitalieră, vedeam că acolo suferința era mai plăcută de cât aiurea plăcerile, boala mai dulce de cât în altă parte sănătatea. *Ea asculta vorbele mele turburată ca și mine și cu capul înclinat, în vreme ce trăgea linii cu capătul unei trestii pe nisipul fin de pe jos.* Apoi își ridică ochii, îi plecă din nou pe semnele ce le făcuse, îi îndreptă după aceea spre mine ca și cum ar fi vrut să'mi pue o întrebare, apoi o luă la fugă, pierind ca o hamadriadă dinaintea unui faun grosolan.

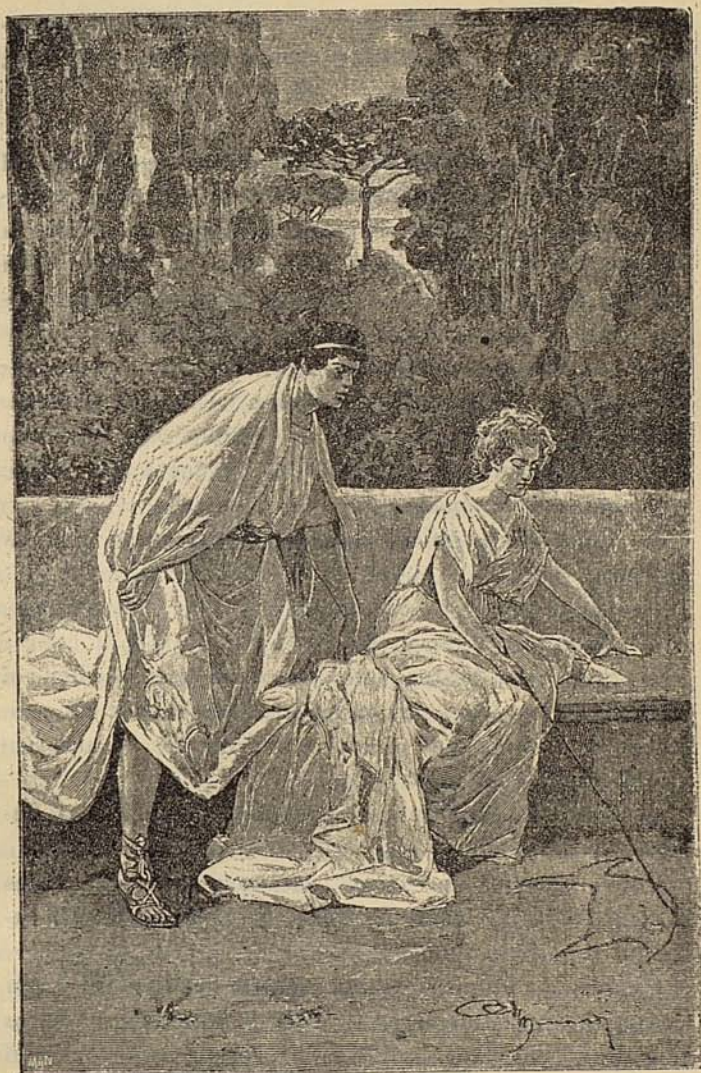
— Are ochi frumoși, nu-i așa?

— Ca marea și ca într'o mare m'am înecat în ei. Archipelagul e de un azur mai puțin limpede. Un moment după aceea fiul lui Plautius alerga după mine, mă întreba ceva. Dar nu înțelesei ce voia.

— Athene! strigă Petroniu, scoate băiatului acestuia banda pe care Eros i-a pus-o pe ochi, alt-fel are să'si spargă capul de coloanele templului Venerei.

Apoi, întorcându-se spre Vinicius:

— O, tu, mugur primăvăratic pe arborele vieței, tu, cea d'întâiu mlădiță verde a vieței, nu la casa lui Plan-

Ea asculta vorbele mele turburată ea și mine și cu capul înclinat, în vreme ce trăgea lina cu capătul unei trestii pe nisipul fin de jos. (pagina 22.)

tius ași trebui să te duc, ci la casa lui Gelocius; acolo e o școală pentru băieții tineri cari nu știu încă ce-i viața.

— Și pentru ce?...

— Ce semne făcuse ea pe nisip? Nu era numele lui Amor?...Vre-o inimă pătrunsă de-o săgeată?... Orî altceva după care să poți cunoaște că satyrii șoptiseră la urechea acestei nimfe oare-cari lucruri tainice? E cu putință ca tu să nu te fi uitat la acele semne?...

— Am îmbrăcat toga mai de mult de cât te gândești tu, răspunse Vinicius și înainte de sosirea micului Aulus privisem aceste semne cu băgare de seamă. Știu că la Roma ca și în Grecia fetele scriu pe nisip unele mărturisiri pe cari gura lor șovăește a le rosti. Ghicește ce desemnase?

— Dacă n'am ghicit adiniaori, nici acum n'o să ghicesc.

— Un pește...

— Ce spuî?

— Spun: un pește. Asta înseamnă că prin vinele ei curge un sânge înghețat?...Nu știu nimic. Dar tu, pentru care eu sunt un mugur primăvăratice pe arborele vieții, explică-mi acest semn.

— Iubitule, pe Pliniu trebuie să-l întrebî. El e cunoscător la pești.

Convorbirea se opri aicea, căci acum litiera trecea prin niște străzi tixite de lume. Și în curând, prin calea lui Apollon, ajunseră la Forum.

Cârduri se plimbau pe sub arcurile basilicei lui Iuliu Cesar, cârduri steteau pe treptele templului lui Castor și Pollux sau dădeau târcoale prin prejurul micului sanctuar al Vestei, semănând printre atâtea clădiri de marmoră cu niște roiuri de fluturi și cărăbuși. Din deal, pe treptele uriașe ale templului consacrat lui Jupiter

—*Jovi Optimo Maximo*— se coborau alte cârduri noi. Aproape de Rostre, o parte din mulțime stetea de asculta pe oratorii de bilciu. Negustori strigaau cât îi ținea gura, ca să-și vîndă marfa, vin sau apă amestecată cu zeamă de smochine. Alți șarlatani strigaau și își lăudau puterea leacurilor lor, ghicitori, descoperitori de comori ascunse și tâlmaci de vise își lăudau meșteșugul. Sistrul, sambuca egipteană, flautul grec adăogaau încă o notă stridentă în acest sgomot asurător. Bolnavi ori devoți se duceau la templu cu coșulețe în mâini pentru zeu. Printre picioarele trecătorilor, porumbeii ciupiau pe lespezi grăunțele jertfelor, apoi se înălțau în aer în mijlocul unui fâlfâit de aripi, după aceea se lăsaui iarăși pe locurile rămase goale printre mulțime. Grupurile se dădeau la o parte dinaintea litițerelor: fețe drăguțe de femei se deosebiau în întunecul de după perdele; sau, tociți, obosiți de viață, măști searbede de călăreți sau de senatori. Din când în când plutoane de soldați sau de vigili despicau c'un pas cadențat cetele prea sgomotoase. Limba greacă răsună din toate părțile, tot așa de des ca și limba latină.

Vinicius, care nu văduse de multă vreme orașul, se uita cu curiozitate la acest Forum Romanum, care domina valurile poporului și pe care aceste valuri îl înecaui: Cuibul quiriților...

— Fără quiriți, zise Petroniu care ghicise gândul tovarășului său.

Și în adevăr, elementul roman aproape se perdea în această mulțime alcătuită de oameni din toate neamurile. Se vedeau aici negri din Etiopia, uriași cu părul blond, veniți de prin locuri depărtate și necunoscute de la miază-noapte, Bretoni, Galii și Germani, Serii cu căntătura oblică, oameni de pe malurile Eufratului, alții

de pe malurile Indului, cu barba văpsită în roș-cărămizi, Syrieni de pe țărmul Orontelui, cu ochii negri și blânzi, Arabi din deșert, cu oasele eșite în afară ca la niște schelete, Evrei cu pieptul vârat înăuntru, Egipteni cu surâsul încremenit pe buze, Numizi și Africani; Greci din Elada, cari domniau în oraș de o potrivă cu Romanii, dar domniau prin știință, artă și viclenie, Greci din insule și din Asia Minoră și din Egipt și din Italia și din Narbona; preoți de-ai lui Serapis cu palmi în mâini și preoți ai acelei Isis, ale cărei altare atrăgeau mai mulți credincioși chiar de cât ale lui Jupiter Capitolinus, preoți de-ai Cybelei și preoți de-ai zeităților nomade și dansatoare orientale cu mitră pe cap și vinđetori de talismane și descântători de șerpi și oameni fără nici o treabă care în fie-care săptămână veniau să-și ia porția de grâu din magazinele de pe malurile Tibrului, cari își smulgeau unii altora biletele de loterie prin circuri, dormiau noaptea prin casele pustii din Transtever iar ziua și-o petreceau pe sub cryptoportice, prin dărâmăturile din Subur, pe podul Milvius sau dinaintea bogatelor insula, de unde din când în când li se arunca rămășițele de la masa sclavilor.

Petroniu era cunoscut de toată mulțimea asta; în urechile lui Vinicius răsunau fără încetare cuvintele: „E el...” Il iubiau pentru dărnicia lui; și renumele său crescuse încă din ziua când se aflate de intervenirea lui pe lângă Cesar, împotriva hotărârei care condamnase la moarte pe toți sclavii prefectului Pedanius Secundus, fără deosebire de vîrstă sau de sex, pentru că unul din ei omorase pe acest monstru. Mai mult încă, Petroniu declara sus și tare că puțin îi păsa lui de toate acestea și că dacă vorbise lui Cesar, o făcuse numai ca prieten intim, în calitatea sa de Arbitru al

eleganței, căci acest măcel, vrednic poate de Sciți nu de Romani, trebuia să revolte simțul estetic.

Lui Petroniu în adevăr puțin îi păsa de recunoștința poporului. Acest popor—el își aducea aminte— iubise și pe Britanicus, pe care Neron îl otrăvisese, și pe Agripina, pe care el pusese s'o omoare, și pe Octavia, pe care-o ucisese înăbușind-o, și pe Rubellius Plautius, care fusese exilat, și pe Thraseas, care'n fie-care dimineată când se scula își aștepta osînda de moarte : popularitatea decî putea fi ținută drept o prevestire rea și acest sceptic nu putea să nu fie superstițios. Petroniu disprețuia din două motive mulțimea : ca aristocrat și ca estetik. Acești derbedei cari mirosiau de departe grăunțele prăjite și cari răgușiau și asudaū jucând în mora la colțul stradelor și pe sub peristile, nu meritaū numele de oameni...

Înaintea librăriei Aviranus, litiera se opri. Petroniu se dădu jos și cumpără un manuscris elegant pe care'l dădu lui Vinicius.

— E un dar pe care ți'l fac, zise el.

— Mulțumesc, răspunse Vinicius, uitându-se la titlu. Satyricon ? E nou ? De cine ?

— De mine. Eu nu vreau să calc pe urmele lui Rufinus, a cărui istorie am să ți-o povestesc, nici pe ale lui Fabricius Veiento ; pentru asta nimeni nu știe nimic de el și tu nu vorbi nimănui.

— Îmi spuneai că nu faci versuri, zise Vinicius, și eu vîd aici o parte bună de versuri alternând cu proză.

— Când vei citi, să bagi de seamă cu osebite la prînzul lui Trimalcion. Cît despre versuri, sunt desgustat de ele, de cînd Neron scrie o epopee. Vitelius pentru a se ușura se servește de o vargă de fildeș pe care și-o bagă pe gât ; alții întrebuințează pene de flamand muiate în unt-de-lemn sau zeamă de merișor ; eu

recitesc poeziile lui Neron și rezultatul este instantaneu. Pot după aceea să le laud, dacă nu cu cugetul curat cel puțin cu stomacul bine spălat.

Sfârșind aceste vorbe, opri litiera dinaintea giuvaer-giului Idomene și, după ce regulă afacerea cu pietrele prețioase, spuse să-l ducă la casa lui Aulus.

— Pe drum îți voi povesti ca pildă de amor-pro-priu istoria lui Rufinus.

Dar mai înainte ca să fi început această istorisire, litiera apucase pe Vicus Patricius și se găsia dinaintea casei lui Aulus. Un tânăr și puternic janitor deschise poarta care ducea în ostium (al doilea vestibul), în vreme ce o gaiță închisă într-o colivie elegantă îi primia cu un sgomotos „Salve!”

Trecând din ostium în atrium, Vicinius întrebă:

— Ai băgat de seamă că portarul n'are lanțuri?

— I-o casă ciudată, țise Petroniu cu jumătate de glas. Ai aușit fără îndoială spunându-se că Pomponia Graecina a fost bănuită c'ar fi o adeptă a unor superstițiuni orientale, cari constă în adorarea unui oarecare Chrestos; se pare că Crispinilla i-a făcut binele acesta: ea nu i poate erta Pomponiei că s'a mulțumit toată viața cu'n singur bărbat. O *univira*... Aș ai găsi mai lesne la Roma o farfurie cu ciuperci de Norica.

— Ai dreptate, i-o casă ciudată. Mai târziu îți voi spune ce am aușit și vădut aici.

Se găsia în atrium. Slavul, șef al gardei, trimise pe nomenclator să vestiască pe oaspeți: în acelaș timp servitorii le dădură scaune și le puseră taburele sub picioare.

Petroniu, care își închipuia că în casa asta trebuie să domniască urâtul și plictiseala, nu vedea nimic din ceea-ce presupunea el; se uita dar în jurul lui cu oarecare mirare și desamăgire, căci în acest atrium lumi-

nos nu era câtuși de puțină tristeță. Din sus, printr'un geam larg, cădea un mănunchi de lumină strălucitoare, care se desfăcea în miș de scântei, asupra unei coloane de apă care țâșnia din mijlocul unui basin pătrat: impluvium ul, înconjurat de anemone și de stânjinei. Se vedea că stăpânii aveau dragoste pentru crini; erau tufe întregi, și albi și roșii; erau de asemenea stînjiniei albaștri ca safirul, a căror petale delicate erau ca argintate de un colb lichid. Statui mici de bronz închipuiau pasări de apă și copii ascunși printre păturile de mușchi și tufe de iarbă. Intr'un colț o căprioară de bronz, plecându-și de-asupra apei capul ei înverdit de umezeală, părea că bea. Dușumeaua în atrium era un mosaic; pereții, parte încrustați cu marmoră roșie, parte acoperiți cu picturi închipuind arbori, păsări, pești, șerpî, fermecau ochiul prin jocul culorilor lor. Ușorii de la ferestre și chiar de la ușile cari dădeau în încăperile de-alături, erau împodobiți cu scoici și cu fildeș; de-alungul pereților erau înșirate statuele strămoșilor lui Aulus. Pretutindenî se simțea o viață îndestulată, liniștită, depărtată de lux, dar nobilă și sigură de ea însăși.

Petroniu, a cărui locuință era neasemănat mai măreață și mai elegantă, nu găsia aici nimic care să nu arate un gust fin, artistic. Era să se întoarcă spre Vinicius ca să-i împărtășiască această observație, când un sclav ridică perdeaua care despărția atrium de tablinum și Aulus Plantius se arată în prag.

Era un om deja în amurgul vieții, dar puternic și a cărui față energetică avea, cu toate că poate prea scurt, ceva achilin. În acest moment, fața lui arăta mirare și chiar grijă, vădînd în fața lui pe prietenul, tovarășul și sfetnicul lui Neron.

Petroniu prea era om de lume și prea fin pentru ca

să nu bage de seamă aceasta ; ast-fel, după întâiele saluturi, își explică venirea cu toată grația și verva lui : venia să mulțumiască lui Plautius pentru îngrijirile ce nepotul lui primise în această casă și recunoștința era singurul motiv al visitei sale, pentru care de altmintrelea îi dăduse curaj vechile lor legături.

— Tu ești bine-venit, zise Plautius, și cât despre recunoștință eu îți datorez ție, cu toate că tu nu'i bănuiești, se vede, cauza.

În adevăr, Petroniu de geaba își lăsa în jos lungile lui pleoape asupra ochilor săi negri și își răscolia amintirile, căci nu ghicia.

— Iubesc, reluă Aulus, stimez mult pe Vespasian, căruia tu i-ai scăpat viața în ziua când avu nenorocirea de-a adormi, ascultând versurile lui Cesar.

— Zi mai de grabă „fericirea“, răspunse Petroniu, căci nici nu le-a aușit. Dar recunosc și eu că această frumoasă întâmplare putea să se sfârșească rău ; Barbă-de-Aramă voia cu ori-ce preț să-i trimeată printr'un centurion sfatul prietenesc de a'și deschide vinele.

— Și tu, Petroniu, ai râs de Cesar?...

— De loc ; i-am spus că dacă Orfeu putea prin cântecul său să adoarmă pe fiarele sălbatice, era un triumf nu mai puțin mare de-a fi putut adormi pe Vespasian. Poți critica pe Ahenobarbiu, numai ca o dată cu puțină critică să se amestece și puțină lingușire. Grațioasa noastră Augustă, Popea, își dă seamă de minune de lucrul acesta.

— Ce vremuri, ah, continuă Aulus. Imi lipsesc doi dinți ascuțiți pe cări mi i-a sfărâmat o piatră aruncată de un Breton și vorba mi s'a făcut din această cauză șuerătoare ; și cu toate acestea, cele mai fericite momente ale vieții mele le-am petrecut în Bretania.

— Pentru că erau momentele isbândilor tale, îi zise Vinicius.

Dar Petroniu, temându-se ca bătrânul militar să nu se pue a istorisi războaiele lui, schimbă vorba. El povesti că prin împrejurimile lui Praeneste țeranii găsiseră hoitul unui pui de lup cu două capete ; că, apoi, când cu furtuna de alaltăieri, trăsnetul rupsesese o piatră de la unul din colțurile templului Lunei, lucru ne mai audă spre sfârșitul toamnei ; că un oare-care Cotta, de la care căpătase aceste știri, mai adăoga că preoții acestui templu preziceau ruina orașului, sau cel puțin ruina unei case puternice ; nu puteau opri nenorocirea de cât prin mari sacrificii.

Aulus își spuse părerea că ast-fel de semne nu erau în adevăr de neținut în seamă : când nelegiuirile întrec orî-ce măsură, cum să te mai miri că zeii se supără ? Și, în această împrejurare, jertfe, pentru a îmblânda mânia lor, se impunea.

Petroniu își dădu părerea :

— Casa ta, Plautius, nu-i prea mare, cu toate că întrînsa locuiește un om mare ; a mea e, ca să spunem adevărul, prea mare pentru piticul ei de proprietar, dar e tot mică. Și, dacă e vorba de ruina unei case tot așa de impunătoare, bunăoară, ca Domus Transitoria, face această osteneală ca să aducem noi sacrificii pentru a-i înlătura ruina ?...

Plautius nu răspunse și această ținere de-o parte atinse într-o cât-va pe Petroniu, care, cu toată elasticitatea nemărginită a moralei lui, nu fusese nici odată un delator.

Ast-fel că schimbă încă o dată vorba ; se puse să laude casa lui Plautius, bunul gust care domnia înăuntrul ei.

— I-o casă veche, zise Plautius, în care n'am schimbat nimic de când am moștenit-o.

Perdeaua care despărția atrium de tablinum fiind trasă, casa era deschisă de la un capăt până la cel-alt și prin tablinum, prin cel din urmă peristil și sala următoare, oecus, privirea străbătea până în grădina care se ivia ca un tablou luminos într'un cadru întunecat. Râsetele vesele ale unui copil se aușiau din vale, ajungând până în atrium.

— Ah, șefule, țise Petroniu, dă-ne voe să aușim mai de aproape acest răs sincer, un răs așa de rar astă-ți.

— Bucuros, țise Plautius ridicându-se : e băiatul meu, Aulus, și Lygia cari se joacă cu mingea. Dar eu îmi închipui, Petroniu, că toate țilele tale se petrec în răs.

— Viața e de răs și eu rîd... reluă Petroniu, dar aici răsul are un alt-fel de sunet.

— În adevăr, adăogă Vinicius, Petroniu nu râde toată țina: toată noaptea, mai de grabă.

Tot vorbind ast-fel, străbătură casa în toată lungimea ei și ajunseră în grădină.

Petroniu aruncă repede o privire asupra Lygiei; micul Aulus alergă să țică bună-țina lui Vinicius, care, înaintând, se înclină dinaintea frumoasei fete, care se oprise în fața lui, nemișcată, cu mingea în mână, cu părul ei negru împrăștiat în neregulă pe umeri, cu obraji rumeniți de alergare.

Dar în grădină, în tricliniul umbrît de ederă, de viță de vie și de tot felul de agățătoare, era și Pomponia Graecina, stînd jos, retrasă mai la o parte și uîtându-se la jocul celor doi copii; se duseră s'o salute. Petroniu o cunoștea, căci o văduse de cîte-va orî la Antistia, fiica lui Rubellius Plautius, apoi la Seneca și în casa lui Pollion. Nu se putea stăpîni să nu simță un fel de uimire respectuoasă dinaintea melancoliei senine a acestui chip și-a acestei noblețe în atitudine, gesturi și vorbe.

Și chiar și acum, în mulțumirile lui pentru îngrijirile date lui Vinicius, el amesteca vorba „domina“, care nu-i venise nici odată în minte când vorbise, bunăoară, cu Calvia Crispinilla, Scribonia, Valeria, Solina și alte femei de lume. După salutări și mulțumiri el se plânse că Pomponia se vedea prin lume așa de puțin, că n-o puteai întâlni nici la circ, nici în amfiteatru, la care ea răspunse, blând și ținând în mână mâna bărbatului ei :

— Suntem bătrâni și la amândoi ne place acum mai mult să stăm în casă.

Petroniu voia s'o dojeniască pentru acest gust de singurătate. Dar Aulus Plautius adăogă cu glasul lui de sibile :

— Și ne simțim din ce în ce mai străini printre acești oameni cari împopoțonează cu nume grecești chiar pe zeii noștri romani.

— Zeii de cât-va timp au ajuns numai niște figuri de retorică, răspunse negligent Petroniu și retorica grecii ne-au învățat-o ; mărturisesc că mi 'i mai ușor să dic Hera de cât Juno, — și el arată prin privirea lui că în fața Pomponiei evocațiunea Junonei se impunea.

Apoi protestă contra celor ce spusese ea asupra bătrâneței :

— În adevăr, bătrânețea sosește repede ; dar mai repede sau mai încet, după cutare sau cutare fel de viață ; și sunt fețe pe care Saturn pare că le-a uitat.

Petroniu nu vorbea fără sinceritate, căci Pomponia Graecina, cu toate că în vârstă, păstrase o albeață și o frăgezime rară a obrazului ; și cum avea capul mic și trăsăturile delicate, cu toată rochia ei închisă, cu toată înfățișarea ei rece și caracterul său tăcut, câte odată arăta în adevăr tinereă.

Micul Aulus, care de când cu șederea lui Vinicius la dâșii prinsese dragoste de el, îl invită să se joace cu mingea. Pe din dărătul copilului, Lygia intrase în triclinium. Sub perdeaua de ederă, cu fața luminată de câte-o rază furișă care se strecura printre frunze, ea păru lui Petroniu cu mult mai frumoasă de cât la prima aruncătură de ochi și sămănînd în adevăr cu o nimfă. Și cum nu-i spusese nici o vorbă până acum, se sculă, se înclină înaintea ei și zise cuvintele cu cari Ulysse salută pe Nausicaa :

— Sunt la genunchii tăi... zeiță sau muritoare...

Dacă ești vre-una din muritoarele cari locuiesc pe pământ,

De trei ori fericit tatăl tău și mama ta venerată,

De trei ori fericiți frații tăi...

Pomponia însă și fu impresionată de curtenia delicată a acestui om de lume. Cât despre Lygia, ea asculta încurcată, cu ochii plecați și roșindu-se la față. Dar în curând un surâs ușor tremură la colțul buzelor ei; o îndoială par'că trecu pe fața ei încântătoare, apoi răspunse prin vorbele Nausicaei, rostindu-le dintr'un suflet și întru cât-va ca o lecție învățată pe de rost :

Străine, tu nu'mi pari un om de rînd, nici prost

Apoi fugi ca o pasăre speriată.

Acum era rîndul lui Petroniu să se mire; el nu s'aștepta să vadă un vers din Homer eșind din gura unei fete, a cărei origină i-o făcuse cunoscut Vinicius. Se uita deci la Pomponia c'un aer întrebător, dar dînsa surâdea vădînd mîndria ce se reflecta pe fața bărbatului ei.

Cu toate prejudecățile lui de Roman bătrîn, cari îl îndatora să fulgere contra limbei grecești și-a propagării ei, Aulus era fericit că acest om așa de instruit,

acest literat, a găsit în casa lui pe cine-va în stare să-î răspundă în această limbă și printr'un vers de-a lui Homer.

— Avem aici, zise el întorcându-se spre Petroniu, un pedagog, un Grec, care dă lecții copilului nostru și fetița asistă și ea la aceste lecțiuni. Nu-î de cât o pitulice care abia învață să ciripiască, dar o pitulice drăguță cu care ne-am deprins.

Petroniu se uita acum, prin rețeaua de ederă și de viță, în grădină, la cei trei copii cari se jucau. Vinicius, numai în tunică, arunca mingea, pe care Lygia, îndoindu-se cu mlădioșie ea o trestie, căuta s'o prindă. Tânăra fată la început păruse lui Petroniu puțin cam gingașă, prea fragedă. Dar vedută ast-fel, în lumina dulce din grădină, ea părea ca icoana vie a Aurorei. Ah!.... Această față trandafirie și diafană, aceste buze făcute pentru sărutare, acești ochi de un azur închis și albeața acestei frunți de alabastru și acest păr negru cu resfrîngerî de ambră și de bronz și tot corpul acesta svelt, mlădios, ca o floare de Maiu abia îmbobocită! Această fetiță era o armonie de primă-vară. Și, ea o lampă în care se joacă lumina, formele ei trandafirii și transparente descoperiau sufletul ei luminos din care dinsele iradiau.

Se gândi la Chrysotemis și un surâs amar îi trecu pe buze. În mintea lui ea i se arătă, cu părul ei pudrat cu aur și sprâncenile înegrite, grozav de veștedă, ea o frunză de trandafir îngălbenită și uscată. Cu toate acestea Roma întreagă i-o invidia pe Chrysotemis aceasta.

— Vinicius are bun gust, se gândi el, și Chrysotemis a mea datează de pe vremea luărei Troei.

Întorcându-se spre Pomponia Graecina:

— Înțeleg acum, domina, cum de lângă aceste două

ființe preferi să stai în casă, în loc să te duci la circ sau la ospetele de la Palatin.

— Da, răspunse ea cu ochii la micul Aulus și la Lygia.

Bătrânul șef se puse să povestiască istoria tinerei fete și cea ce aflase odinioară de la Atelius Hister, cu privire la acești Lygieni, perduți prin negurile de la miază-noapte.

Cei-l'alți în vremea aceasta conțineră din joc. După ce se plimbară puțin, se puseră jos pe o bancă lângă piscină. Dar în curând băiatul se sculă și se duse să necăiască pescii din basen. Și Vinicius își continuă convorbirea începută în timpul plimbărei.

— Da, dicea el încet c'un glas tremurător, de abia lăsasem roba pretexta și m'aș trimis în legiunile din Asia. N'am putut să cunosc nici Orașul, nici viața, nici iubirea. Copil, umblam la școala lui Musonius, care ne repeta că fericirea stă în a vrea ce vor zeii și prin urmare atârnă de voința noastră. Iar eu cred că-i o alta, mai mare și mai prețioasă, și care nu atârnă de voința noastră, căci iubirea singură o poate da. Această fericire zeii înșiși o caută: și eu, Lygio, care n'am cunoscut până acum iubirea, vreau să merg pe urmele lor; și eu caut de asemenea pe acea care va vroi să-mi dea fericirea...

Tăcu și nu se mai auzi un moment de cât ușorul plescăit al apei, în care tinerul Aulus arunca pietricele pentru a speria peștii. Apoi relua c'o voce și mai duioasă și mai înceată:

— Cunoști de sigur pe fiul lui Vespasian, Titus. Se dice că abia trecut de pragul copilăriei, el se amorează de Berenice... și o iubi cu atâta foc, în cât patima lui era cât p'aci să-i aducă moartea... Voiu ști și eu să iubesc ca el, Lygio. Bogăția, gloria, puterea, e fum,

neant. Omul bogat va găsi altul și mai bogat ca dînsul, gloria unuia va fi întunecată de-o glorie și mai mare, cel puternic va lăsa loc altuia și mai puternic. Dar nici Cesar, nici chiar vre-un alt zeu nu va cerca mai mare bucurie de cât un simplu muritor care la pieptul lui simte bătînd un piept scump, sau care sărută buzele iubite. Ast-fel, iubirea ne face egali cu zeii, Lygio...

Ea asculta cum ar fi ascultat sunetul unui flaut grecesc sau al unei chitare : musică ciudată care-i intra în urechi, îi răscolia sîngele și-i pătrundea inima de o slăbiciune, de-o frică și de-un fel de bucurie supra-naturală : tot ce spunea el, exista deja în ea de mai înainte, dar rămăsese nelămurit.

O lumină roșie cădea asupra chiparoșilor neclintîți, învîluindu-i de sus pînă jos într'un văl diafan de culoare viorie. Lygia își ridică ochii asupra lui Vinicius ca deșteptată dintr'un vis ; și de o dată, cum el stătea plecat spre dînsa, cu ochii înfiorați de-o rugăciune, ei i se păru mai frumos de cât toți bărbații, de cât toți zeii a căror statuî dînsa le vedea la frontoanele templelor. El îi apucă blînd brațul, i-l strânse ușor și o întrebă :

— Nu ghicești pentru ce-ți vorbesc eu ast-fel ție, Lygio ?...

— Nu, șopti ea așa de încet în cât Vinicius abia o auzi. Dar dînsul n'o creșu, îi strânse brațul și mai tare și ar fi atras-o la sînul său, pe inima lui, dacă pe cărarea mărginită cu mirtî nu se arăta bătrînul Aulus, care, apropiindu-se de dînșii, le dîse :

— Soarele se coboară : băgați de seamă, seara e răcoare, nu glumiți cu Libitina.

— Mî-am aruncat la o parte toga, răspunse Vinicius, și nu mî-e frig.

— Cu toate acestea nu se mai zărește de cât jumătate din disc de-asupra lui Janiculus, și se bătrânul războinic. Vorbește-mi de clima cea dulce a acestei Sicilii, unde poporul se adună seara pe piețe spre a saluta în coruri pe Phoebus, care se culcă.

Și lăudă cu mare căldură Sicilia, unde avea o mare exploatațiune agricolă. Adesea el se gândise să-și sîrșiască acolo ȕilele. Când capul ȕi-i alb, ești sătul de negurile și de zăpeȕile ernei. Frunȕele nu cad încă din copaci și d'asupra orașului cerul zîmbește încă luminos; dar când viȕa se va fi îngălbenit, când zăpada va fi acoperit munȕii Albani și zeii vor sufla asupra Campaniei un vînt dușmănos, atunci cine știe dacă el nu se va duce cu toată familia lui în singurătatea liniștită de la țară?...

— Ai de gînd să pleci din Roma, Plautius?... întrebă îngrijat Vinicius.

— De mult timp am gîndul acesta, răspunse Aulus, căci acolo viaȕa e mai liniștită și mai sigură.

De aci înainte începuseră să-și laude liveȕile, turmele, casa lui ascunsă în verdeaȕă și colinele îmbrăcate în cîmbru și merișor, de-asupra căroră bâzăe roiurile de albine. Dar Vinicius era surd la această notă bucolică. El visa la mijloacele de-a cuceri pe Lygia. Din cînd în cînd se uita la Petroniu.

În vremea aceasta Petroniu, stînd lîngă Pomponia, se desfăta privind la soarele care apunea și contemplînd grădina și cele trei forme omenești în picioare lîngă piscină. Haȕele, pe fundul întunecat al mirȕilor, se colorau în auriu sub ultimele raze ale astrului. În zare, la apus, purpura, violetul se slăbiau în opal; bolta devenia lila; siluetele negre ale chiparoșilor se enfundară și mai adînc în umbră; pacea serei învălui, pe oameni, pe arbori, pe toată grădina.

Petroniu fu uimit de liniştea aceasta; pe faţa Pomponiei, a bătărilor Aulus, a fiului lor şi a Lygiei era ceva ce el nu era deprins să vadă pe feţele cari îi treceau pe dinainte în nopţile lui; simţi că o seninătate plină de duioşie, luminoasă, isvorită din viaţa lor dîlnică, scâldea pe locuitorii acestei insule, şi că putea să existe o frumuseţe şi un farmec pe cari el, tot-d'auna în căutarea farmecului şi-a frumuseţei, nu le cunoscuse nici odată. Nu putu să țină numai pentru el această impresiune şi întorcându-se spre Pomponia, zise:

— Cât de deosebită e lumea voastră de cea pe care o guvernează Neron al nostru.

Ea 'şi ridică faţa ei delicată în spre licărirea dulce a amurgului şi răspuse cu simplitate:

— Nu Neron guvernează lumea, ci Dumnezeu.

Fu un moment de tăcere. Se auzi prin alee paşii bătrânului şef, ai lui Vinicius, ai Lygiei şi ai micului Aulus; dar mai înainte ca grupul să ajungă lângă dînşii, Petroniu întrebă:

— Cređi deci în ăei, Pomponia?...

— Cred în Dumnezeu, care e Unul, Drept şi A-tot-puternic, răspuse ea.

CAPITOLUL III.

— Ea crede într'un dumnezeu, care e unul, a-tot-puternic și drept, repeta Petroniu când fu iarăși în li-tieră între patru ochi cu Vinicius. Dacă dumnezeul ei e a-tot-puternic, e stăpân pe viața și pe moartea oame-nilor ; și dacă e drept, atunci trimite moartea cu drep-tate. Pentru ce atunci Pomponia plânge moartea Iuliei ?... Plângând pe Iulia, ea face o muștrare zeului ei. Tre-bue să spun acest raționament mămuței noastre cu barba de aramă. Cât despre femei, sunt și eu de părere că fie-care are câte trei sau patru suflete, dar nici una n'are un suflet măcar cu judecată. Pomponia ar face bine să mediteze cu Seneca sau cu Cornutus asupra cea ce este marele lor Logos. Ar trebui să convoace umbrele lui Xenofan, a lui Parmenide, a lui Zenon și a lui Platon, cari se plictisesc acolo, în ținuturile Ci-meriene, singuri ca niște stigleți într'o colivie. Nu de asta vroiam eu să le vorbesc, ei și lui Plantius. Pe pântecul sacru al egiptenei Isis !... Dacă le-ași fi spus de la început pentru ce venisem, gândesc că virtutea lor ar fi răsunat ca un scut de aramă lovit de-o mă-ciucă. Și n'am îndrăsnit !... Ai crede tu, Vinicius ?... N'am îndrăsnit !... Păunii sunt paseri frumoase, dar strigătul lor este prea răgușit. Mă-a fost frică de stri-gătul acesta. Cu toate acestea trebuie să te felicit pentru alegerea ta. O adevărată „Auroră cu degetele de roșă...” Și știu tu ce mi-a reamintit ea ?... Primă-

vara. Nu primăvara noastră din Italia, unde abia ici și colo vre-un măr se acoperă cu flori, în vreme ce măslinele rămân tot cenușii, ca pulberea de pe drumuri, dar aceea primăvară pe care am vădut-o eu altă dată în Elveția, tânăra, fragedă, verde deschis... Ți-o jur pe această palidă Selene, te înțeleg, Marcus; află cu toate acestea că tu iubești o Diană și Aulus și Pomponia sunt gata să te sfâșie ca altă dată câinii lui Acteon.

Vinicius, cu capul plecat, rămase puțin tăcut. Apoi:

— O doriam; acum, o dorește și mai mult. Când i-am strâns mâna, un vârtej de foc m'a încins... Trebuie să fie a mea. Dacă ași fi Zeus, ași acoperi-o într'un nor ca pe Io, sau ași îneca-o în aur ca pe Danae. Ași vrea să-i sărut buzele până la durere. Ași vrea s'o văd țipând în brațele mele care vor strânge-o. Ași vrea să ucid pe Aulus și pe Pomponia, s'o răpesc pe dînsa și s'o duc în casa mea. Nu voi dormi la noapte. Am să pui să biciuiască pe vre-o sclavă, ca s'o aud gemând.

— Liniștește-te, dîse Petroniu; tu ai instinctele unui tâmplar din Subur.

— Puțin îmi pasă. Trebuie s'o am. Am venit să ți cer o povată; dar dacă tu nu găsești nimic, voi găsi eu însuși... Aulus privește pe Lygia ca pe fiica lui; pentru ce eu ar trebui să văd în ea o sclavă?... Pentru că nu-i alt mijloc de-a o avea, ei bine, fie!.. Atunci ea să-mi ungă ușa casei cu grăsime de lup, s'o înconjure c'un fir de ață și să vie să se așeze la vatra mea ca soție.

— Liniștește-te, neastâmpărată mlădită a consulilor. Dacă noi tîrîm aci pe Barbari cu funia de gât după cărăle noastre, n'o să le luăm fetele de soții. Nu'mpinge lucrurile până la capăt. Intrebuințează mai întâi toate mijloacele simple și cinstite, lasă-mă și lasă-mi vreme să mă gândesc. Și pentru mine Chrysotemis era fiica lui Jupiter, cu toate acestea n'am luat-o de soție;

de asemenea Neron n'a luat pe Actea, cu toate că ea era o fiică a regelui Attal... Liniștește-te... Gândește-te, că dacă ea vrea să lase pe Aulus pentru tine, ei n'au dreptul de-a o opri. Află afară de asta că nu te-ai aprins numai tu singur. Eros a aprins focul și'n pieptul ei. Eă am băgat de seamă aceasta și te poți bizui pe mine în această privință. Fii cu răbdare, se găsește cheie la orî-ce lucru; dar astă-đi am cugetat prea mult și deja mă simt obosit. Ți făgăduesc că mâne mă voiđ gândi din nou la treburile tale, și Petroniu n'ar mai fi Petroniu dacă n'ar găsi vre-un chițibuș.

— Ți mulțumesc și Fortuna să te acopere cu darurile sale.

— Aă răbdare.

— Unde te duci acuma ?...

— Dar... la Chrysotemis.

— Tu ești fericit, tu poseđi pe acea pe care o iubești.

— Eă ?... Știi tu ce'mă place încă la Chrysotemis?...

Ea mă înșeală cu propriul meu sclav liberat, lutistul Theocles, și crede că eă nu știu. Altă dată am iubit-o. Acum minciunile și prostia ei fac bucuria mea. Vino cu mine. Dacă ea ți va face curte și va însemna litere pe masă cu degetul muiat în vin, ea să picepă tu, să știi că nu sunt gelos.

Spuseră să ți ducă la Chrysotemis. Dar în vestibul Petroniu puse mâna pe umărul lui Vinicius și ți duse :

— Așteaptă... Mi se pare c'am găsit un mijloc.

— Toți deii să te răsplătiască.

— Da, cred că mijlocul nu va da greș... Știi tu un lucru, Marcus?...

— Te ascult, Pallas-Athene !...

— Ei bine, în câte-va zile divina Lygia va gusta în casa ta grăuntele Demeterei.

— Ești mai mare de cât Cesar ! strigă Vinicius.

CAPITOLUL IV.

În adevăr, Petroniu își ținu făgăduiala.

A doua zi, după ce stătuse noaptea întreagă la Chrysometis, dormi în adevăr toată ziua; dar seara se duse la Palatin și avu cu Neron o convorbire în patru ochi, iar a treia zi dinaintea casei lui Plautius se ivi un centurion în capul a vre-o cincisprezece pretorienți.

Pe aceste vremuri de nesiguranță și de groază, trimișii de felul acesta erau adesea ante-mergătorii morții. Când centurionul bătu cu ciocanul în poarta lui Aulus și supraveghetorul din atrium vesti stăpânii că veniseră soldați de-ai Cesarului, spaima năpădi toată casa. Toată familia înconjură pe bătrânul șef, căci toți erau încredințați că el era mai cu seamă amenințat. Pomponia aruncând brațele după gâtul bărbatului ei, îl strânse la peptul său și buzele sale vinete îngăimau vorbe tainice; Lygia palidă ca o foaie de hârtie, îi săruta mâinile; micul Aulus se agăță de toga lui. Din toată casa eșiau cârduri de sclavi de amândouă sexele. „Vai!... Vai! Nenorocire!...” Femeile sughitaă; unele își ascundeau deja fața, își acoperiau capul cu hainele.

Singur bătrânul șef, obișnuit cu moartea, rămânea rece și fața lui scurtă achilină părea sculptată în piatră. Apoi după ce potolise țipetele și poruncise servitorilor să se împrăștie:

— Lasă, Pomponia, dise el. Dacă sfârșitul meu a sosit, vom avea vreme să ne luăm rămas bun.

Și o depărtă cu blândețe; dar ea dispuse:

— Facă Dumnezeu ca soarta ta să fie și a mea, Aulus...

Apoi cădu în genunchi și începu să se roage.

Aulus trecu în atrium, unde îl aștepta centurionul. Acesta era bătrânul Caius Hasta, fost altă-dată sub ordinele lui în războaiele din Bretania.

— Salut, șefule, dispuse trimisul. Ți-aduc din partea Cesarului un ordin și un salut; iată tăblițele și pecetea, cari dovedesc că vii în numele lui.

— Sunt recunoscător Cesarului pentru salutul său și îți voi îndeplini ordinul. Salut, Hasta; care e ordinul ce-mi aduci?...

— Aulus Plautius, începu Hasta, Cesar a aflat că în casa ta locuiește fiica regelui Lygienilor, dată Romanilor ea cheazășie de acest rege. Divinul Neron îți mulțumește, șefule, c'ai dat ospitalitate acestei fete, dar nerăzând a'ți impune mai multă vreme această sarcină, avînd în vedere afară de aceasta că în calitatea sa de ostatică această fată trebuie să fie pusă sub ocrotirea Cesarului însuși și a Senatului, îți ordonă s'o dai în mâinele mele.

Aulus prea era soldat și prea energic, ca să rostiască în fața unui ordin cuvinte zadarnice de necaz sau de imputare. Cu toate acestea o încrețitură de mânie i se brăsdă pe frunte. Această încrețitură făcea odinioară să tremure legiunile din Bretania; și chiar în acest moment teama făcu pe Hasta să se îngălbeniască. Aulus se uită la tăblițe, la pecete, apoi, ridicând ochii spre bătrînul centurion, zise mai liniștit:

— Așteaptă în atrium, Hasta; are să ți se aducă ostatica.

Și el se duse în casă, într'o sală din fund în care se ascunsese Pomponia Graecina, Lygia și micul Aulus.

— Nimeni nu'î amenințat cu moartea ori cu exilul în insulele depărtate, dise el ; cu toate acestea trimisul Cesarului 'î aducător de nenorocire. E vorba de tine, Lygio.

— De Lygia ? strigă Pomponia.

— Da.

Și întorcându-se spre fată, zise :

— Lygio, tu ai fost crescută în casa noastră și noi te iubim, Pomponia și eu, ca pe fiica noastră. Dar tutea ta e dreptul lui Cesar. Și Cesar acum te cere.

— Aulus ! strigă Pomponia, moartea ar fi mai bună pentru dînsa.

Lygia, ghemuită în brațele ei, repeta: „Mamă ! Mamă !”... Fața lui Aulus arăta din nou minie și durere.

— Dacăși fi singur în lume, zise el c'o voce surdă, n'ași da-o vie în mâinile lui și rudele mele ar putea chiar astă-ăzi să aducă jertfe lui Jupiter Liberatorul... Mă voi duce la Cesar și 'l voi ruga să'si schimbe hotărîrea. Mă va asculta el ?... Nu știu. Așteptând, adio. Lygio, și să știți bine că noi am bine-cuvîntat tot-d'una ziua cînd tu ai intrat în casa noastră. Adio, bucuria noastră și lumina ochilor noștri !

Și se întoarse repede în atrium, pentru a nu se lăsa să fie cuprins de o emoțiune nevrednică de un Roman și de un șef.

În vremea aceasta Pomponia, care dusesese pe Lygia în cubicul, îi spunea cuvinte de încurajare, cari răsunau cîndat în casa aceasta, în care Aulus Plautius, tot-d'una în larium, aducea jertfe zeilor de casă.

— Vremea încercărei a venit, zicea Pomponia. Odi-nioară Virginius a înjunghiat pe propria lui fiică, pentru a o scăpa de Appius și Lucreția 'și răscumpără singură cu viața ei necîstea. Casa Cesarului e casa necîstei. Dar dacă legea mai sfîntă, sub care noi două

trăim, ne oprește ca să ridicăm mâna asupra noastră ca să ne luăm viața, ea ne dă voe însă și ne poruncește să ne apărăm de necinste, chiar cu prețul vieții. Cel care ese curat din lăcașul corupțiunei, are și mai mult merit; pământul este acest lăcaș de corupțiune, dar din ferire, nu trăim aicea de cât o clipire de ochi, pentru ca să reînviem apoi din mormînt.

Apoi își spuse rănile ce le avea la sufletul ei.

Scumpul ei Aulus era cu ochii legați; isvorul de lumină n'ajunsesese încă până la dânsul. Pe fiul ei nu putea să-l crească în adevăr. Poate c'o să rămăe tot-d'auna astfel. Apoi va veni ceasul unei despărțiri, infinit mai dureroasă și mai înfricoșată de cât această despărțire momentană de care ele amândouă suferiau în clipa aceasta; și dînsa nu putea pricepe cum, chiar în cer, ar putea fi fericită fără ei. Își petrecuse deja o mulțime de nopți implorând mila și îndurarea dumnezeiască. Dar ea 'și jertfia suferința ei lui Dumnezeu, aștepta, avea încredere. Și când acum o nouă lovitură venia s'o isbiască, când ordinul unui călău îi răpia un cap scump, ea avea încă credință într'o putere superioară lui Neron, într'o bunătate care întrecea răutatea lui.

Strînse mai tare la piept pe tînăra fată; ea se lăsă să alunece în genunchi și, ascundându-și fața în peplum-ul Pomponiei, rămase multă vreme tăcută; când se sculă, fața 'i era mult mai liniștită.

— Mă doare că te părăsesc, mamă, că părăsesc pe tatăl și pe fratele meu, dar știu că împotrivirea n'ar sluji la nimic și ne-ar perde pe toți. Cel puțin în casa Cesarului nu voi uita nici odată cuvintele tale.

Apoi își luă rămas bun de la tînărul Plantius, de la Grecul bătrîn care le servise la amândoi de preceptor, de la femea ei de casă care odinioară îi fusese și doică, o alăptase și-o crescuse în brațele ei, și de la toți selavii.

Unul din ei, un Lygian mare cu umeri sdraveni, căruia îi dădea în casă Ursus și care venise în lagărul Romanilor odată cu Lygia și mama ei, cădu la genunchii Pomponiei zicând:

— O, domina, dă-mi voe să urmez pe stăpâna mea, pentru a o sluji și-a veghia asupra ei în casa Cesarului.

— Tu nu ești servitorul nostru, ești al Lygiei, răspunse Pomponia Graecina; dar te vor lăsa să treci pragul ușei Cesarului? Și prin ce mijloc vei isbuti să veghiezi asupra ei?...

— Nu știu; știu numai că ferul în mâinele mele se sparge ca lemnul...

Aulus Plautius, departe de a se împotrivi dorinței lui Ursus, declară că toată suita Lygiei trebuia să treacă, odată cu ea, sub ocrotirea împăratului, Afară de Ursus Pomponia mai dădu Lygiei pe bătăna ei doică, două Cypriote, meștere în așezarea părului, și două fete tinere din Germania, cari o serviau în baie: alegerea ei căzu de altminteri numai asupra adeptelor noiei doctrine, pe care Ursus o practica de mai mulți ani.

Scrise apoi câte-va linii pentru a recomanda pe Lygia ocrotirei Acteei, sclava liberată a lui Neron. Pomponia n'o vedea la adunările adeptilor, dar auțise că Actea nu refusa ajutorul său creștinilor și citia cu lăcomie scrisorile lui Paul din Tars.

Hasta se însărcină el însuși să dea Acteei scrisoarea. Nu făcu nici o greutate ca să ia la palat pe servitorii Lygiei, ba s'ar fi mirat mai de grabă că o fiică de rege n'are mai mulți. Aulus puse pentru cea din urmă dată mâna pe capul tinerei fete și soldații, întovărășiți de strigătele micului Aulus care voia să apere pe soră-sa și amerița pe centurion cu pumnii lui slabi, porniră cu Lygia la casa Cesarului.

Bătrânul șef puse să i se pregătiască o litieră și, aș-

teptând să fie gata, se închise cu Pomponia în pinacotecă.

— Ascultă-mă, Pomponia, zise el. Mă duc la Cesar, cu toate că cred zadarnică încercarea aceasta ; și cu toate că cuvîntul lui Seneca nu mai are mare putere asupra lui Neron, mă voi duce și la Seneca. Astă-zi înrîurirea a trecut asupra lui Sophonius, Tigellin, Petroniu, Vatinius... Cât despre Cesar, poate că în viața lui n'a auzit vorbindu-se de Lygieni ; dacă a cerut să'i dăm pe Lygia, e pentru-că cine-va l'a îndemnat ; e lesne de ghicit cine.

— Petroniu ?...

— El însuși. Iată-ne răsplată c'am deschis ușa casei noastre la niște ființe fără pic de cinste. Afurisit fie ceasul cînd Vinicius ne-a trecut pragul. El ne-a adus pe Petroniu. Să plîngem pe Lygia, căci ce vor ei nu'i un ostatic, ci o concubină. Până astă-zi am cîstit pe zei, dar în momentul acesta nu mai cred că sunt zei, cred că e numai unul, rău, nebun, monstruos : Neron.

— Aulus, strigă Pomponia, Neron nu'i de cât un pumn de țărîna nemernică dinaintea lui Dumnezeu.

Apoi, după ce și înfrînase mînia care îi turbura ideile :

— Petroniu nu m'a răpit-o pentru Cesar, zise bătrînul șef cu vocea lui șuerătoare, căci s'ar teme să nu își facă dușmană pe Popea. Așa dar e pentru el însuși, sau pentru Vinicius. Astă-zi chiar voi ști-o.

Un moment după aceea, litiera îl ducea la Palatin. Pomponia, rămasă singură, se duse să caute pe micul Aulus, care nu mai conținea să plîngă după soră-sa și să amenințe pe Cesar.

CAPITOLUL V.

Avea dreptate Aulus când dicea că n'aŭ să'l lase să pătrundă până la Neron. I se răspunse în adevăr, că Cesar acumă cânta cu lutistul Terpnos și de altmintrelea el nu primia de cât pe cei invitați.

În schimb însă Seneca, cu toate că bolnav de friguri, primi pe bătrînul șef.

— Nu pot să'ți fac de cât un serviciu, generosule Plautius, ți se el cu un surîs amar: de a nu lăsa pe Cesar să vadă că inima mea compătimizește cu durerea ta.

Nu'l sfătui să se ducă să caute pe Tigelin, nici pe Vatinius, nici pe Vitellius. Cu banî poate ar fi scos ceva, poate că ei or fi vrînd să facă rău lui Petroniu, a cărui influență o săpaŭ: era mai probabil că dînșii se vor duce să spue lui Cesar cât de iubită era Lygia de către Plautius și atunci Cesar are s'o ție pentru el cu mai multă gelosie.

— Tu ai rămas mut, Plautius, ai rămas mut vreme de ani întregi; și Cesarul nu iubește pe cei cari tac. Cum ai îndrăsnit tu să nu te entusiasmezi de frumusețea lui, de puterea, de cântul, de declamația, de felul lui de-a mîna și de versurile lui? Să nu glorifici omorîrea lui Britanicus, să nu faci un panegiric matricidului și să nu'l feliciți c'a omorît pe Octavia înăbușind-o?...

Scoase un pahar pe care'l purta la cingătoare, luă apă din impluvium, își răcori buzele'i ardătoare și continuă:

— Dar Neron are inimă recunoscătoare. El te iu-

bește, pentru-că ai servit Roma cu glorie. Și pe mine de asemenea mă iubește, pentru-că ți-am fost preceptor în tinerețe. Pentru asta, vești tu, sunt încredințat că apa aceasta nu ți otrăvită și de acea o beau în toată siguranța. Vinul n'ar fi tocmai așa de sigur; de acea, dacă ți-i sete, bea cu îndrăzneală din apa asta. Ape-ductele o aduc aici tocmai din munții Albani, și pentru a o otrăvi, ar trebui otrăvite toate fântânele din Roma. Vești tu singur, poți să îmbătrânești și liniștit. De sigur, sunt bolnav, dar sufletul îmi suferă mai cu seamă.

Era adevărul. Lui Seneca îi lipsia acea tărie de suflet cu care erau înzestrați, bunăoară, Cornutus sau Thraceas; viața lui era un lung lanț din care fie-care inel era o îngăduială față de o nouă crimă. Cu toate acestea știa că un discipol al lui Zenon din Citium ar fi trebuit să urmeze o altă cale și gândul acesta îl făcea să suferă mai mult chiar de cât teama de moarte.

Dar șeful întrerupse aceste cugetări amare :

— Generosule Annaeus, știai el, știu cum Cesar a răsplătit îngrijirile cu cari l-ai înconjurat în anii tinereții lui. Dar cel care a făcut să ni se răpiască copila noastră, e Petroniu. Spune-mi mijloacele de întrebuintat, înrîuririle la cari ar putea fi simțitor, în sfârșit, întrebuintează tu însuși pe lângă el elocvența pe care vechea ta prietenie pentru mine ar putea să ți inspire.

— El și eu, răspunse Seneca, suntem două tabere opuse. Mijloace de întrebuintat, nu cunosc nici unul; nimeni n'are înrîurire asupra lui. Se poate ca Petroniu să prețuiască mai mult de cât cei-lalți ticăloși de cari Neron se înconjoară. Dar a vrea să ți dovedești c'a săvârșit o faptă rea, e a ți pierde vremea; el nu mai are noțiunea binelui și-a răului. Probează-i că procedul lui e antiestetic; îi va fi rușine. Când îl voi vedea, îi voi dice: „Purtarea ta ți vrednică de un sclav!“ ...Dacă

asta nu isbutește la nimic, atunci nimic nu va isbuti.

— Îți mulțumesc totuși, răspunse bătrînul șef.

Apoi se duse la Vinicius pe care'l găsi făcînd exerciții de arme cu lanistul lui. De îndată ce fură singuri, mînia lui Aulus sbucni într'un uragan de impunități și insulte. Dar la vestea atentatului, Vinicius se îngălbeni așa de grozav, în cât orî-ce bănuială pieri din mintea lui Aulus. Fruntea tînărului se acoperise de picături de sudoare; ochii lui fulgerau; buzele'i îngînau cuvinte neînțelese. Gelozia și furia îl năpădiau rînd pe rînd. I se părea că Lygia, o dată ce-a trecut pragul casei Cesarului, era percutată de-apururi pentru el. Dar cînd Aulus rosti numele lui Petroniu, o bănuială străbătu ca un fulger mintea tînărului soldat. Petroniu își bătuse joc de dînsul; vroia să'și atragă noi favoruri. oferind pe Lygia lui Cesar, sau poate c'o cerea pentru el,

Violența era ereditară în familia lui Vinicius.

— Șefule, țise el cu un glas întretăiat, află că Petroniu, chiar de-ar fi tatăl meu, îmi va da socoteală de insulta făcută Lygiei. Du-te acasă și așteaptă-mă. Nicî Petroniu, nicî Cesarul nu vor avea-o. Mai de grabă voi ucide-o, și pe mine cu ea.

Și alergă la Petroniu.

Aulus se întoarse acasă cu puțină nădejde. Liniști pe Pomponia și amîndoi așteptară vești de la Vinicius. Ceesurile trecură.

Abia seara se auzi ciocanul bătînd în poartă.

Un selav intră și dădu o scrisoare lui Aulus.

Spunea acestea :

„MARCUS VINICIUS LUI AULUS PLAUTIUS.“—

„Salut. Cea-ce s'a 'ntîmplat, s'a 'ntîmplat prin voința Cesarului, înaintea căruia tu trebuie să te pleci, cum facem și noi, Petroniu și eu“.

CAPITOLUL VI

Petroniu era acasă. Portarul nu îndrăsni să opriască pe Vinicius care se repezi în atrium, apoi în bibliotecă. Petroniu scria; Vinicius îi smulse trestia din mâini, o sfărîmă în bucățele, își înfipse degetele în brațul unchiului său și, c'o voce răgușită :

— Ce-ai făcut cu ea?... Unde'i?...

Petroniu, acest Petroniu așa de afemeiat, apucă mâna pe care tînerul atlet i-o încrusta în braț, apucă și pe cea-l'altă și ținându-le pe amîndouă în cleștele uneia din ale lui :

— Eă, veđi tu, numai dimineăța sunt neputincios; seara îmi recapăt puterea. Cearcă de'ți desfă mâinele!... I-un țesător acela care te-a 'nvățat gimnastica și un fierar acela care te-a învățat mișcărilor.

Dădu drumul mânilor lui Vinicius, care rămase înaintea lui, rușinat și furios.

— Tu ai o mână de oțel, dar pe toți zeii Infernului, dacă m'ai trădat, îți voi vîrî un cuțit în gât, chiar de te vei ascunde și'n camera Cesarului.

— Să vorbim în liniște, răspuns Petroniu. Imi pare rău de grosolănia ta și dacă nerecunoștința omenească m'ar mai putea mira, m'ași mira de a ta.

— Unde'i Lygia?

— La lupanar, adică la Neron.

— Petroniu!

— Liniște și stăi jos. Am cerut Cesarului două lu-

cruri, pe cari mi le-a făgăduit: mai întâi, să scoată pe Lygia din casa lui Aulus, și după aceea să ți-o dea în mâinele tale. N'ai vre-un cuțit în vre-o cută a togei tale? Vrei poate să mă lovești? Dar te sfătuiesc mai de grabă să aștepți câte-va zile, căci alt-fel te-ar băga la închisoare și în vremea asta Lygia ar îngheța la tine acasă.

O clipă de tăcere. Vinicius privi pe Petroniu c'un aer nimit, apoi zise:

— Iartă-mă; o iubesc și iubirea'mi turbură mintea.

— Admiră-mă, Marcus. Iată ce 'i-am dis alaltă-eri Cesarului: „Nepotul meu, Vinicius, 'i-așa de amorezat de o fetiță, crescută la alde Plautius, că suspinurile lui îi prefac casa într'o bae de aburi. Cesare, tu și eu, cari nu iubim de cât adevărata frumusețe, noi n'am da pe dînsa nici o mie de sesterți, dar băiatul acesta a fost tot-d'auna prost ca un triped“.

— Petroniu!....

— Dacă nu 'nțelegi c'am vorbit ast-fel pentru a păzi pe Lygia de curiositatea Cesarului, sunt aproape să cred c'am spus adevărul. Am convins deci pe Barbă-de-Aramă că un estet ca dînsul nu poate ține o fată ca aceasta drept o frumusețe. Neron, care nu 'ndrăznește să vadă de cât prin ochii mei, nu va rîmni la ea. Trebuia negreșit să pui botniță acestei maimuțe, care poate să muște. Continuaî, spunînd negligent lui Barbă-de-Aramă: „Ia pe Lygia și dă-o lui Vinicius: tu ai dreptul, căci ea 'i ostatică, și vei juca tot odată o festă frumoasă lui Aulus“. El se 'nvoi și de altminteri avea cu atât mai puține cuvinte să nu se 'nvoiască, cu cât îi dădusem un nou prilej să facă rău la niște oameni buni și de treabă. Tu vei fi păzitorul oficial al ostati-cei; ți se va da 'n mîna această comoară lygiană, iar tu, nu numai că nu vei risipi nimic din această comoară, dar o vei face să crească. Fericit muritor.

— E adevărat chiar?... N'o amenință nimic în casa Cesarului?...

— Dacă ea s'ar așeza acolo cu locuința, Popea ar vorbi de ea Locusteî; dar pentru câte-va zile, nu'i nimic de temut. Sunt aproape două miî de inși în palatul Cesarului. Se poate chiar ca Cesarul nici s'o zăriască. Adineaori un centurion a venit de 'mî-a spus din partea lui că aû adus pe tînăra fată la palat, și c'aû dat-o în mînile Acteei. I-un suflet bun, Actea asta. Pentru aceea m'am îngrijit ca să 'î-o încredințez ei; Pomponia Graecina e, de sigur, de aceeași părere, pentru că î-a scris o scrisoare. Măine e un ospăț la Neron. Am luat măsuri ca să ți se păstreze un loc lângă Lygia.

— Caius, iartă-mî furia de adineaori: credeam că o răpiseși pentru tine sau pentru Cesar.

— Furia ta pot să 'ți-o ert; dar aceste gesturi vulgare, aceste țipete grosolane și acest glas de jucător în mora, iată ce nu'mî place, Marcus. Tigellin e mijlocitorul Cesarului. Eû dacă ași vrea să'ți iaû fata asta, ți-ași spune chiar acuma, privindu-te drept în ochi: „Vinicius, îți iaû pe Lygia, și-o voiû păstra atît cît nu mē voiû sătura de dînsa“.

Își ațintea asupra lui Vinicius prunelele lui negre, c'o expresie rece și îndrăzneată care mări și mai mult încurcătura tînărului.

— Eû sunt vinovat, dise Vinicius. Tu ești generos, și'ți mulțumesc. Dă'mî voe să'ți pun însă numai o întrebare. Pentru ce n'ai făcut s'aducă pe Lygia la mine de-a dreptul?...

— Pentru-că Cesar vrea să salveze aparențele: întemplantarea va face sgomot în Roma, se va vorbi de ea; dar cum noi luăm pe Lygia ca ostatică, atît cît lumea va vorbi, dînsa va sta în palatul Cesarului. După aceea îți vor da-o în mînă fără nici un sgomot. Barbă-de-

Aramă e un câine fricos. Știe că puterea lui e nemărginită și cu toate acestea caută scuze la fie-care faptă a lui. Te-ai liniștit destul, putem filsofa puțin. Eă m'am întrebat adesea pentru-ce, chiar de ar fi puternică ca Cesar și sigură ca el de impunitate, crima își acoperă cu grijă fapta cu masca dreptăței și a virtuței? După mine, a omorî pe fratele tău, pe mama și pe femeea ta, e un lucru vrednic de un barbar grosolan din Asia, nu de un împărat roman; dar dacă asta s'ar întâmpla, eă nu m'ăși da osteneala să scriu Senatului scrisori justificative... și Neron a scris. Neron vrea să salveze aparențele, fiind-că Neron e un mișel; dar Tiberiu nu era și cu toate acestea a căutat și el să justifice fie-care atentat al lui. Pentru-ce acest omagiū de prisos al crimei adus virtuței?... Știi tu părerea mea?... Pentru-că crima e urită, în vreme ce virtutea e frumoasă. Decī adevăratul estet e tot odată și un om virtuos. Decī, eă sunt un om virtuos. Voiū face ađi o mică libațiune umbrelor lui Protagoras, a lui Prodicus și a lui Gorgias. Chiar și sofistii pot servi la ceva. Dar continuū. Am răpit pe Lygia de la Aulus, ca să ți-o dau ție. Dar Lysipp ar fi făcut din voi niște grupuri admirabile. Pentru-că sunteți frumoși amândouă, și fapta mea e frumoasă, și fiind frumoasă, n'ar putea să fie rea. Deschi-de-ți bine ochii, Marcus. Tu veđi stând înaintea ta pe Virtutea încarnată în Petroniu.

Vinicius, ca om pe care realitatea lucrurilor îl interesa mai mult de cât teoriile, îi dīse atunci :

— Măine voiū vedea pe Lygia și după aceea voiū avea-o în toate ăilele în casă la mine, neîntrerupt până la moartea mea.

— Tu, tu veī avea pe Lygia, iar eă voiū avea pe Aulus în spate. Are să mă trimită la toți ăeii Infernului.

Dacă cel puțin animalul ar asculta mai întâi o lecție bună de declamație!

— Aulus a venit să mă vadă, î-am făgăduit să-î trimit vești despre Lygia.

— Scrie-î că voința „divinului“ Cesar este legea supremă și că cel d'întîi fiu al tēu se va chema Aulus. Trebuie, oricum, ca bătrânul să aibă o mică mângâiere. Dacă ași spune lui Barbă-de-Aramă să-l invite mâine la ospet? Te-ar vedea în triclinium lângă Lygia.

— Nu, nu asta, ȕise Vinicius. Eî îmi fac milă, mai cu seamă Pomponia.

Se puse jos și scrisese scrisoarea care trebuia să răpiască bătrânului șef cea din urmă nădejde a lui.

CAPITOLUL VII.

Frunțile cele mai trufăse se'nchinaseră odinioară înaintea Acteei, pe atunci amanta lui Neron.

Meritase recunoștința multora și nu'și făcuse nici un dușman. Octavia însă'și nu putuse s'o urască. Acuma o ținea de prea neînsemnată, ca să mai aibă cine-va invidie asupra ei. Ea continua a iubi pe Neron c'o iubire tristă și dureroasă, c'o iubire fără nădejde, nutrită de singura amintire a ceasurilor dispărute pentru tot-d'auna; și Popea nu cerea măcar s'o scoată din palat.

Din când în când invita pe Actea la masa Cesarului, în puterea acestui precedent că odinioară Pallas și Narcis—sclavi liberați ca și dînsa—lua partea la toate ospetele lui Claudiu, unde, miniștri puternici, ocupau locuri de onoare. Și apoi frumusețea ei era o podoabă a ospetelor imperiale.

De altminteri, Cesarul de multă vreme nu mai avea nici un scrupul în alegerea comesenilor. Senatori se puneau la masa lui, mai cu seamă de cei cari se'nvoiau să joace rolul de caraghioși; patricieni, tineri și bătrâni, însetați după lux și plăceri, femei cu nume mari cari seara se'mpopoțona cu peruci false pentru-a alerга după aventuri prin străzile rău luminate; pontifi, cari, cu cupa în mână, lua în răs pe zei. Apoi era o adunătură de cântăreți, de mimă, de dansatori și dansatoare; poeți cari, în vreme ce'și recita versurile, se

gândiaŭ la sesterții cu cari vor fi răsplătite versurile lor în lauda Cesarului; filosofi flămânđi cari se uitaŭ cu ochii lacomi după tacâmurile cu bucate duse de sclavi; vizitii vestiți, prestidigitatori, magi, povestitori de anecdote, comedianți, o mulțime de golani pe cari moda saŭ prostia'i înzestraseră c'o celebritate efemeră și printre cari erau mulți cari își ascundeau sub niște plete mari urechile lor împunse, semn de sclăvie.

Cei mai cunoscuți luaŭ loc la masă, iar mulțimea de gură-cască servia la caraghioslicuri, pîndind momentul când oamenii de serviciu le vor arunca rămășițele bucatelor și a băuturilor. Acest din urmă soiŭ de invitați era recrutat de Tigelin, Vatinius și Vitelius, cari fuseseră de multe ori siliți să îmbrace pe invitații lor cu costume ceva mai vrednice de fastul imperial. Lui Cesar de altminteri îi plăcea să fie în tovărășia acestora. Și luxul curței îmbrăca totul în splendoare.....

În ziua aceasta Lygia trebuia să ia parte la ospăț. Totul tremura în ea. Îi era frică de Cesar, îi era frică de bărbați, îi era frică de palatele acestea pline de sgomot și de-o lume întreagă care mișuna în toate părțile, îi era frică de petrecerile de a căror ticăloșie aflaseră din convorbirele lui Aulus, a Pomponiei și a prietenilor lor. Cu toate că foarte tînără, nu era însă o copilă de tot naivă și neștiutoare: noțiunea răului ajungea foarte curînd, în timpurile acestea turburi, până și la urechile copiilor.

Ast-fel că știa că în acest palat se va complota perderea ei: dar în sufletul său, entusiasmat de-o doctrină înaltă, se jura să nu se lase învinsă. Jură aceasta mamei ei adoptive, ei însăși și acestui Divin Stăpân pe care ea nu numai că'l adora, dar îi era drag inimei ei pentru blîndețea învățătorei lui, pentru cruzimea morței suferite și gloria învierii sale.

Cum nici Aulus nici Pomponia nu mai puteau fi făcuți răspunzători de faptele sale, ea se întreba acumă dacă nu era mai bine să se împotriviască dorinței Cesarului, să nu se arate de loc la ospet. Năștea în ea dorința de a proba curagiul său, expunându-se la chinuri și la moarte. Divinul stăpân nu dăduse singur exemplul? Și Pomponia nu zicea că cei mai zeloși dintre adepți doriau această încercare și o cereau în rugăciunile lor?

Lygia, pe când era încă la Aulus, fusese adese-ori stăpânită de o ast-fel de dorință. Se vedea deja martiră, cu mâinile și picioarele sîngerînde, albă ca zăpada, frumoasă, de o frumusețe supra-naturală, dusă prin azurul cerului de îngeri.

În entuziasmul acesta al ei pentru noua doctrină intra o bună parte de visuri copilărești, dar și un fel de dorință egoistă de-a se înălța în ochii ei însăși și pe care Pomponia se încercase s'o înăbușe. Acum, când împotrivirea putea s'aducă o pedeapsă înfricoșată și când chinurile întrevădute în visurile ei se puteau schimba în realitate, la frumoasele ei vedenii, la dorințele-i egoiste, se adăoga un fel de curiozitate amestecată cu groază, curiozitatea de-a afla cum ar putea-o pedepsi și ce fel de chinuri s'ar născoci pentru dînsa.

Ast-fel, sufletul ei șovăia, nehotărât. Dar Actea, căreia ea-i încredințase aceste îndoeli, se uită la ea încremenită.

Să te poți împotrivi voinței Cesarului, chiar din ziua întîia, să te expui furiei lui? Ca să faci aceasta trebuia să fii un copil, să nu înțelegi la ce te pot duce faptele tale. Din tot ce spusese Lygia, reieșia limpede că ea nu era de loc, la dreptul vorbind, o ostatică, dar o fată sormană uitată de compatrioții ei, deci nu era cătuși de puțin ocrotită de dreptul ginților; și apoi ori și cum

ar fi fost, Cesarul era destul de puternic ca să-și îngăduie, într'un moment de mânie, să calce în picioare toate legile. Cesar avusese un gust s'o ia ; el dispunea de dînsa de-acum înainte, era jucăria voinței Cesarului, mai presus de care nu există nimic pe lume.

— Da, continuă ea, am citit și eu scrisorile lui Paul din Tars și știu că dincolo de viața pămîntească este Dumnezeu și Fiul lui Dumnezeu care a înviat din morți... Dar pe pămînt nu'i de cît Cesar. Să nu uiți asta, Lygio. Mai știu că doctrina ta te oprește de-a fi ceea ce am fost eu însă'mi și că între necinste și moarte voi aștia — ca și stoicii de cari îmi vorbea atît de des Epictet — nu puteți alege de cît moartea. Dar ești tu sigură că te așteaptă moartea și nu tot necinstea?..... Nu știi tu că din ordinul lui Tiberiu, care respecta legea care oprește de-a se omori verginele, fiica lui Sejan, abia un copil, a fost violată înainte de a fi dată morții? Lygio, Lygio, nu supăra pe Cesar! Când va veni ceasul în care vei fi silită să alegi între necinste și moarte, vei lucra așa după cum îți poruncește Adevărul tău... Dar nu'ți provoca singură pierderea și ferește-te de-a supăra pentru o cauză ușoară un zeu pămîntesc, care e un zeu sângeros.

Puțin cam mioapă, ea 'și apropia fața sa delicată de a Lygiei, ca pentru a constata mai bine efectul cuvintelor ei.

Lygia își înlănțui brațele în jurul gâtului Acteei :

— Tu ești așa de bună, Acteo!...

— Fericirea mea a sburat și bucuria mea a pierit ; dar nu sunt încă rea, răutatea nu și-a găsit până acum loc în inima mea.

Incepu să umble prin odăe cu pași grăbiți, vorbindu'și singură și par'că cu disperare :

— Nu, nici el nu era mai rău. Se credea bun chiar

și vroia să fie bun. Eă o știu, și mai bine de cât oricare. Schimbarea n'a venit de cât mai târziu, când a încetat de a mă iubi. Alții l'aă adus aicea, da, alții și Popea.

Câte-va lacrimi scipiauă la colțul pleoapelor ei.

— Il plângi deci, Acteo ?

— Dacă 'l plâng... Incepu să umble cu mâinele sgăr-cite, cu fața posomorâtă.

— Il iubești încă, Acteo ? întrebă cu sficiune Lygia.

— Il iubesc., Nimeni nu'l iubește... afară de mine.

Când în sfârșit fața ei își recăpătă expresia 'i obiș-nuită, zise :

— Să vorbim de el, Lygio. Ar fi o nebunie să te împotrivești dorinței Cesarului. Și de altminteri teama ta e zadarnică : cunosc bine casa asta și, din partea Cesarului, nici un pericol, gândesc, nu te amenință. Dacă te-ar fi răpit pentru dînsul, nu te-ar fi adus aici pe muntele Palatin. Aci stăpânul e Popea ; și Neron, de când dânsa 'i-a dat o fetiță, e mai mult ca oricând sub înrâuirea ei. Nu... el a dat ordine, ca tu să ieși parte la ospăț, dar nu te-a vădut încă și n'a întreat de tine pe nimeni : deci, n'are nici un gând rău asupra ta. Petroniu mă roagă să te iaă sub ocrotirea mea și, cum Pomponia m'a scris și ea, e probabil că s'aă înțeleș amândoi ; cine știe dacă Neron, convins de Petroniu, nu te va trimite înapoi la Aulus ?... Mă îndoesc-tare că el, după cum se zice, are pentru Petroniu o dragoste fără margini, dar rar îndrăsnește să iasă din vorba lui.

— Ah, răspunse Lygia, Petroniu a venit la noi înainte de a mă fi ridicat pe mine, și mama e încredințată că Neron, m'a cerut în urma îndemnului lui.

— Poate că Petroniu a povestit în treacăt în fața lui Neron, la vre-un prânz, că a văzut la Aulus

pe ostatica Lygienilor. Și Neron, gelos de prerogativele lui, te va fi cerut numai pentru că ostaticii aparțin de drept Cesarului. Și, după aceea, el nu iubește pe Aulus sau pe Pomponia... Nu, eu nu cred că Petroniu dacă ar fi vrut să te ia din casa lui Plantius, ar fi întrebuințat un astfel de mijloc. Nu știu dacă el o fi mai bun de cât ceilalți din jurul lui Neron, dar e deosebit de ei. În sfârșit, poate că vei mai găsi, afară de Petroniu, încă pe alt cineva care să vrea să mijlociască pentru tine. N'ai cunoscut la Aulus pe vre-unul din prietenii Cesarului ?...

— Am vădut pe Vespasian și pe Titus.....

— Cesar nu'i iubește de loc.

— Și pe Seneca.

— E de ajuns ca Seneca să'l sfătuiască ceva, pentru ca Neron să facă contrarul.

Fața delicată a Lygiei se acoperi de-o ușoară rumeneală :

— Am mai vădut și pe Vinicius...

— Nu'l cunosc.

— I-o rudă a lui Petroniu. A venit de curând din Armenia.

— Neron îl vede cu ochi buni ?...

— Pe Vinicius ? Toată lumea iubește pe Vinicius...

— Și el ar vroi să mijlociască pentru tine ?

— Da.

Actea surâse blând :

— Atunci ai să'l vezi probabil la ospăț. Trebuie ca și tu să iei parte... Și mai întâiu, dacă vrei să te întorci la casa lui Aulus, acest ospăț va fi pentru tine un prilej ca să ceri lui Vinicius și lui Petroniu să caute să mijlociască în felul acesta. Dacă ei ar fi aici, amândoi ți-ar spune ce ți spun eu însă'mi : a cerca să te împotrivești, ar fi nebunie. Fără îndoială, Cesar s'ar

putea ca nici să bage de seamă lipsa ta, dar dacă ar prinde de veste, dacă ți-ar veni gândul că tu poți avea îndrăzneala de a te împotrivi voinței lui, n'ar mai fi pentru tine mântuire cu putință. Vino, Lygio. Auzi sgomotul acesta de glasuri în palat? Deja soarele se coboară la orizont; în curând invitații au să înceapă să vie.

— Ai dreptate, Acteo, răspunse Lygia. Voiu asculta de sfatul tău.

Ea însăși n'ar fi putut spune dacă dorința de-a vedea pe Petroniu și Vinicius înăbușa în ea curiozitatea cu totul femeiască, de-a privi o dată în viața ei la o astfel de serbare, de-a vedea pe Cesar, curtea lui, pe faimoasa Popea și alte frumuseți și toată acea splendoare de care se povestiau atâtea și atâtea.

Actea o duse atunci în unctorium-ul ei particular, ea s'o frece cu aromate și s'o îmbracă pentru ospet; și cu toate că în palatul lui Cesar nu lipsiau sclave, cu toate că Actea avea un număr oare-care în serviciul său personal, ea se hotărî, din simpatie pentru fata asta atât de seducătoare, s'o îmbracă cu propriile sale mâni. Se vădu numai de cât că tânăra femeie, cu toată gravitatea ei și cu toată citirea cea multă a lui Paul din Tars păstrase aproape în întregime vechiul suflet elin, pentru care nimic nu'i mai elocvent de cât frumusețea corpului. Desbrăcând pe Lygia, nu'și putu opri un strigăt de admirațiune la vederea formelor sale fragede și pline, o statuie sculptată în sifel și străbătută de vine de rose: o primă-vară incomparabilă stătea înaintea ochilor ei.

— Lygio, exclamă ea în sfârșit, tu ești de o sută de ori mai frumoasă de cât Popea!

Crescută în casa austerei Pomponiei, unde pudoarea era observată chiar între femei, tînăra fată stătea a-

coalea, armonioasă ca un cântec, roșie de rușine, cu genuchii strânși, cu amândouă mâinile pe sân, cu ochii umbriți de lungile ei gene.

De-o dată își ridică brațele c'o mișcare bruscă, își scoase acele cari îi țineau părul; c'o ușoară scuturare din cap îi dădu drumul pe umeri și se acoperi cu el ca o togă.

Actea îi puse ușor mâna pe spate:

— Părul tău!... Nu vreau să'l pudrez cu aur... Valurile lui au deja resfrângeri ca de soare... Ici și colea poate c'oî presăra câte-va fire de pudră, o bănuială mai mult, ca să'l scald în raze orbitoare... Trebuie să fie minunată țara voastră lygiană, în care se nasc ast-fel de fete...

— Nu'mi mai aduc aminte de ea, răspunse Lygia. Ursus mi-a spus că la noi sunt păduri, păduri și iar păduri.

— Și florî în păduri, continuă Actea, muîndu-și mânele într'un vas plin cu vervenă, spre a unge părul Lygiei. Apoi îi frecă ușor trupul cu alifii mirositoare și-o îmbracă c'o tunică aurie, sprintenă și fără mâneci, pe de-asupra căreia trebuia să pue peplum-ul cel alb ca zăpada. Dar cum mai întâiu trebuia să facă părul Lygiei, așteptând, o înfășură într'un tulpă subțire și punând-o să stea jos într'un fotoliu, chemă sclavele s'o pieptene. În sfârșit după ce'i făcură părul, îi așezară peplum-ul în cute ușoare, Actea îi puse mărgăritare la gât, îi presără puțin praf de aur prin păr și puse apoi pe femeile ei s'o îmbrace și pe dînsa.

În curând fu gata și ea. Și când primele litiere se arătară dinaintea porței principale, amîndouă se duseră într'un peristil de unde puteau vedea intrarea galeriilor și curtea de onoare.

Treptat mulțimea se făcea mai deasă, se îngroșa cu

Lygia răspunde : Străine, tu nu mi pari un om de rând nici prost. (Pagina 34).

oamenii cari treceau pe sub arcul întins d'asupra porţii pe care'l corona frumosul quadrigiu al lui Lysias. Sub ochii Lygiei se desfăşura o privesc, de care casa austeră a lui Aulus nu putuse nici ideie să-i dea.

Soarele era la apus. Cele din urmă raze ale astrului scaldau într-o lumină viorie marmora îngălbenită a coloanelor.

Printre colonne, pe lângă statuele albe ale Danai-delor, pe lângă statuele eroilor şi ale zeilor, curgeau ne-întrerupt valul bărbaţilor şi al femeilor, toţi semănând cu nişte statui, îmbrăcaţi în toge, în plepum-uri, în stolum-uri cari se coborau până la pământ, în cute înguste. Un Hercule uriaş, cu capul încă luminat de ultimele raze aurii şi înecat de la pept în jos în umbra proiectată de coloane, privia de sus defilarea.

Actea arăta Lygiei togele cu poalele largi ale senatorilor, tunicile lor colorate, sandalii lor împodobiţi cu câte-o lună-nouă; îi arăta călăreţii, artiştii vestiţi şi femeile îmbrăcate după moda romană sau greacă, ori încă împopoţonate cu fantastice costume orientale, cu părul făcut ca un nod colubrin, sau ca o piramidă, sau copiat de-a dreptul după statuele zeitelor: adus în jos pe frunte şi împletit cu flori; şi din când în când spunea numele bărbaţilor sau ale femeilor, adăogând une-ori şi câte-un comentariu, scurt dar îngrozitor.

Pentru Lygia era o lume ciudată, a cărei frumuseţe îi fermeca ochii şi a cărei contraste mintea ei era neputincioasă să le împace. Din acest amurg cu iradier de lumină tremurătoare, din aceste şiruri de coloane, cari mergeau perdându-se în depărtare, din aceşti oameni semănând cu nişte statui, eşia o linişte uriaşă; s'ar fi părut că printre aceste marmore cu linii simple nişte semi-zei trăiau o viaţă pacinică şi neturburată... Ah! vocea domoală a Acteei îi desvăluia puţin câte pu-

țin toate taiele ascunse ale acestui palat și-a acestor oameni : colo, în vale, e porticul acoperit ale cărui coloane și lespezi sunt încă roșii de sîngele cu care albeața lor fu mînjită, când Caius Caligula cădu sub cuțitul lui Cassius ; colo fu sugrumată femeia lui și copilul zdrobit cu capul de pietre... colo, sub aripa cea a palatului, i-o celulă în care Drusus cel tîner, chinuit de foame, își rodea mînilor ; colo fu otrăvit fratele lui mai mare ; colo a 'nebunit de frică Gemellus ; colo s'a svîrcolit în spasmurî Claudiu ; colo gema Germanicus ! Zidurile acestea aū auđit horecăiturile și scrășnirile din dinți a atător muribunđi și oamenii aceștia cari se grăbesc să vie la serbare, sunt poate condamnați. Pe cîte fețe surîsul de ađi nu maschează poate chinul de mîne ! Poate frigurile, lăcomia, gelozia sfășie inima acestor semi-zei, gătiți și încărcăți de pietre scumpe...

Gîndurile cari treceau prin mintea Lygiei nu se puteau ține în șir după vorbele Acteei. Și 'n vreme ce această lume fermecată îi atrăgea privirile c'o putere din ce în ce crescendă, sufletul ei fu coprins de-o dată de-o nemărginită părere de rău după casa lui Aulus și a Graecinei, în care domnia iubirea.

Valul invitaților, cari veneau pe calea lui Apollon, se'n-groșa mereu. Din dărațul porței se ridica freamătul clienților cari escortaseră pe patronii lor până la palat. Iei și colo, printre fețele albe sau pîrlite de soare se amesteca chipul întunecat al vre-unui Numid, cu casca împodobită cu pene și cu verigi în urechi. Se aduceau lute, chitare, torțe și buchete de flori de seră, căci deja toamna era aproape pe sfârșite. Murmurul din ce în ce crescend al convorbirilor se amesteca cu susurul apei care țîșnia din avus și a cărei stropi, printre cari se juca lumina amurgului, se spargeau de marmoră ca o musică de suspinuri. .

Actea tăcuse. Lygia privia mereu mulțimea, par'că ar fi căutat pe cine-va prin furnicarul acela. De-o dată fața i se înroși: de printre șirul de colonne văduse eșind pe Petroniu și pe Vinicius, cari se îndreptau spre marele triclinium, mergând încet și măreț ca și zei.

Lygia își simți inima ușurându-i-se. Acum nu mai era par'că așa de singură. Dureroasa părere de rău după Pomponia și casa lui Aulus încetă de-a o mai chinui. Dorința de a vedea pe Vinicius, de a-i vorbi, făcu să tacă în ea toate cele-l'alte dorinți. În zadar își chemă în minte vorbele Acteei, povețele Pomponiei.... Înțelese de-odată că nu numai trebuia să ia parte la ospaț, dar că doria chiar să ia parte. La gândul că în curând are să audă această voce așa de scumpă, care-i cânta încă în urechi, fu cuprinsă de o bucurie nestăpânită.

Dar se 'ngrozi de bucuria ei. Se cređu sperjură față de doctrina curată în care fusese crescută, sperjură față de Pomponia, sperjură față de ea însăși. Singură, s'ar fi pus în genunchi și bătându-și pieptul, ar fi repetat: „E vina mea, e vina mea!...” Actea o luă de mână și se 'ndreptară spre triclinium. Lygia mergea cu ochii par'că acoperiți de un văl, cu urechile vâjâind. Ca printr'un vis, vădu pe mese și'n pereți sclipind miriade de lămpi; ca printr'un vis auți stigătul cu care salutau pe Cesar; ca printr'o negură deasă vădu pe Cesarul însuși. Abia dacă-și dădu socoteală că Actea, după ce-o pusese la masă, lua loc la dreapta ei.

La stânga ei, o voce dulce, o voce cunoscută, zise tare:

— Salut celei mai frumoase din verginele de pe pământ, celei mai frumoase din stelele de pe cer; salut divinei Calina!

Vinicius era fără togă, după obicei, și îmbrăcat numai într'o tunică roșie din care brațele lui eșiau goale

și curate, poate prea musculoase : brațe de soldat făcute pentru sabie și scut. Purta o coroană de trandafir. Cu sprâncenele lui într'un singur arc, cu ochii săi strălucitori și obrazul puțin înegrit de arșița soarelui, personifica tinerețea și forța. Păru așa de frumos Lygiei, în cât abia putu să îngâne :

— Salut ție, Marcus.

El zicea :

— Fericiți ochii mei, cari te contemplă ! Fericite urechile mele, cari ascultă glasul tău, mai dulce de cât flautul și de cât chitara. Dintre Venus și dintre tine, Lygio, pe tine te-ași alege. Știam că te voiu revedea aici. Cu toate acestea, la venirea ta tot sufletul îmi palpita de-o bucurie nouă.

Ochii lui străluciau de-o bucurie, de-un farmec fără de margini. O privia ca și cum ar fi vrut ca ea să-l între în privire, în ochi. Lygia simția că'n mulțimea și'n palatul acesta, el îi era singura ființă prietenă și se puse să-l întrebe asupra tuturor lucrurilor cari pentru ea erau neînțelese și pline de groază : De unde știa dînsul că o va găsi în casa Cesarului ?... Pentru-ce era ea aici?... Pentru-ce Cesar o luase din casa Pomponiei ? Aici totul îi făcea frică. Ea vroia să se'ntoarcă lângă mama sa. Ar fi murit de durere și de neliniște, fără speranța de-a vedea pe Petroniu și pe Vinicius, cari să mijlociască pentru ea pe lângă Cesar.

Vinicius îi lămurii cum aflase de răpirea ei din gura lui Aulus însu'si.

Pentru-ce se găsia ea aici, nu știa. Cesarul neavînd obiceiul de a da socoteală de faptele lui la nimeni. Cu toate acestea, să n'aibă nici o teamă ; el, Vinicius, era lângă dînsa și va rămîne lângă dînsa. Ea era tot sufletul lui și va veghia asupra ei ca asupra sufletului

său. Pentru-că palatul Cesarului îi făcea frică, îi jura că n'are să mai stee în palatul lui.

Și cu toate că vorbea șovăitor și câte odată se gândia ce să nascociască ca s'o înșele, vocea lui avea accentul adevărului, căci sentimentele 'i erau adevărate.

O compătimire sinceră îl năpădia și vorbele Lygiei îi intrau în inimă; și când ea începu să'i mulțumească și să 'i făgăduiască că Pomponia 'l va iubi pentru bunătatea lui și că ea însăși îi va fi recunoscătoare până la suflarea cea din urmă, nu mai fu stăpân pe emoțiunea lui. Inima i se topia de fericire. Frumusețea Lygiei îi îmbăta simțurile și simți c'o poftă ca un nebun; dar tot odată înțelese că 'i era scumpă mai presus de ori-ce și că în adevăr ar putea s'o adoare ca pe o zeată. Și cum freamătul ospățului creștea din ce în ce, se plecă spre dînsa și începu să'i murmure vorbe simple și dulci, cuvinte eșite din inimă, armonioase ca un cântec și îmbătătoare ca vinul.

Și Lygia se îmbăta de vorbele lui. Printre toți acești streini carî o 'nconjurau, el îi era din ce în ce mai prieten, din ce în ce mai scump... și așa de vrednic de încredere și așa de devotat... Altă dată, la Aulus, el nu'i vorbise de dragoste și de fericire prin dragoste, de cât într'o formă generală. Dar acum! Și obrajii i se aprinseră, inima îi tresăltă și buzele i se întredeschiseră, mirată.

O năpădia o frică de-a asculta aceste lucruri și cu toate acestea pentru nimic în lume n'ar fi vroit să peardă o vorbă măcar. Câte o dată pleca ochii, apoi din nou ridica asupra lui Vinicius o privire luminoasă, sfioasă și cercetătoare tot odată, ca și cum ar fi vrut să'i dică: „Vorbește încă!“ Sgomotul, musica, aroma florilor și parfumul miresmelor începeau s'o amățească. Vinicius stetea lângă ea, plin de tinerețe, de putere, de iubire

și cutreerat de focul dorinței. Si Lygia, năvălită de căldura care eșia din trupul lui, cerca un fel de rușine plină de plăcere.

Dar și asupra lui Vinicius fînța Lygiei lucra în același fel. In peptul lui alerga o flacără pe care în zadar se cerca s'o înăbușe cu vin.

Vin!... Dar mai mult de cât vinul, această față încântătoare, aceste brațe goale, acest sân virginal care ridica ușoara tunică de aur și acest corp care se ghicia sub cutele peplum-ului alb ca zăpada, îl îmbătau și mai mult din minută'n minută. De-odată el îi apucă repede mâna de d'asupra încheeturei, cum mai făcuse deja odată la Aulus, și șopti, cu buzele tremurătoare :

— Te iubesc, Calina ! Divino, te iubesc...

— Lasă-mă, Marcus, țise Lygia.

Dar el, cu ochii acoperiți de un nor :

— Divina mea, iubește-mă ; iubește-mă !...

Glasul Acteei se ridică :

— Cesar vă privește pe amândoi..

Vinicius fu cuprins de o mânie surdă contra Cesarului și-a Acteei. Aceste vorbe rupseseră farmecul magic. Pentru tînărul soldat într'un asemenea moment chiar o voce iubită ar fi părut supărătoare ; dar se gândi că Actea într'adins îi întrerupsese convorbirea. Ridicând capul și privind pe tînăra sclavă liberată peste umerii Lygiei, țise cu mânie :

— Aū trecut, Acteo, vremurile cînd tu steteai la ospețe alături de Cesar și apoi se țice că ești pe cale de-a deveni oarbă : cum ai putut citi așa de bine pe fața Cesarului ?

C'o nuanță de tristețe în glas, ea răspunse :

— Și cu toate acestea am putut citi... Și el are vederea scurtă și se uită la voi prin smaraldul lui.

Lygia, care la începutul ospetului nu văduse pe Ce-

sar de cât printr'o negură deasă, și după aceea, cu totul absorbită în ascultarea cuvintelor lui Vinicius, uitase să'l priviască, întoarse spre dinsul niște ochi curioși și plini de groază.

Actea spusese adevărul : Cesarul, plecat peste masă, c'un ochi pe jumătate închis, apropiase de cel-alt smaraldul lui cu un ochi : îi privia.

Privirea lui se'nerucișă cu a Lygiei și inima verginei îngheță. Copilă încă, la țară la Aulus, în Sicilia, ea punea pe-o sclavă bătrână egipteană să'i spue povești de balauri cari steteau prin peșteri. I se păru acum că ochiul verzuu al unuia din acești monștri o privia țintă. Ca un copil fricos, apucă mâna lui Vinicius și prin capul ei trecu ca un fulger un șir de gânduri haotice : ast-fel era el ? El, îngrozitorul, a-tot-puternicul ? Nicî odată nu'l mai văduse până acuma și și'l închipuia cu totul alt-fel. Își făurise o față groaznică, pe trăsăturile căreia furia se întipărise pentru tot-d'auna. Vedea un cap enorm, cocoțat pe-o ceafă enormă, un cap îngrozitor, da, dar caraghios și semănând de departe cu capul unui copil mic. O tunică de ametistă, pe care simplii muritori n'aveau voie s'o poarte, proiecta o umbră albăstrie pe fața lui scurtă și lată. Părul lui închis era, după moda născocită de Othon, așezat în patru rënduri de bucle suprapuse.

N'avea de loc barbă, o oferise cu câte-va zile mai înainte lui Jupiter. Și Roma întreagă îi consacrase laude și mulțumiri, cu toate că se șoptia că făcuse acest sacrificiu pentru-că, ca toți din familia lui, îi creștea barba roșie. Cu toate acestea, în eșitura afară a frunței de d'asupra sprâncenilor, era ceva olimpiian ; și sprâncenile lui încruntate arătau că'i conștient de a-tot-puternicia lui. Dar de desubtul acestei frunți de semi-deu se strâmba o față de maimuță, înecată de grăsime

prea timpurie, plină de dorinți nestatornice, o față de bețiv și de actor de bălciu. Lygiei îi păru o față scârboasă.

Cesarul își puse jos smaraldul. Atunci ea vădu doi ochi albaștri, sclipitori sub noianul de lumină, lipsiți de orî-ce expresie, sticloși, sămănând cu ochii unui murind.

El, întorcându-se spre Petroniu, întrebă :

— Asta-i ostatica de care 'i amorezat Vinicius?...

— Da.

— Cum se cheamă poporul ei?...

— Lygienii.

— Vinicius o găsește frumoasă?...

— Pune un peplum femeesc pe un trunchi de măs-lin găunos, și Vinicius îl va declara admirabil. Dar pe fața ta, o! judecător incoruptibil, citesc deja sentința. Prea uscată, în adevăr, ca și un cap de mac pe-o tul-pină prea fragedă; și de trei orî, de patru orî, tu ai dreptate. Fața singură nu 'nseamnă nimic. Am învățat multe pe lângă tine, cu toate că ochiul meu n'a putut câștiga încă acea siguranță în căutătură ca ochiul tău. Și am să fac prinsoare cu Tullius Senecion, pe amanta lui, că orî cât e de greu să afli proporțiunile unei fe-meî când e însărcinată, tu ai spus-o deja: șolduri prea strâmte.

— Șolduri prea strâmte, repetă Neron cu ochii în-chiși.

Pe buzele lui Petroniu trecu un surâs imperceptibil și Tullius Senecion, care până atunci vorbea cu Ves-tinus, bătându-și joc de vise în cari acest din urmă credea, se 'ntoarse spre Petroniu și, fără a bănuî mă-car despre ce era vorba, strigă:

— Te înșeli! Eu țiî cu Cesarul.

— Foarte bine, răspunse Petroniu. Tocmai eu sus-

țineam că tu ai o licărire de inteligență, pe când Cesarul afirma că ești curat un măgar.

Ține cu asta, țise Neron vesel, lăsându-și degetul cel mare în jos spre pământ, ca la circ când gladiatorul învins trebuie sfârșit.

Vestinus, închipuindu-și că ei vorbiau tot de vise, strigă și el :

— Ei bine, eu cred în vise și Seneca m-a ținut într-o țică și el crede.

— Noaptea trecută am visat că mă făcusem vestală, țise, plecându-se peste masă, Calvia Crispinilla.

La aceste vorbe Neron bătu din palme și toată lumea, după exemplul lui, sbucni în aplause, căci Crispinilla — femeie de decă de ori divorțată — era recunoscută în Roma întreagă pentru desfrâul ei fabulos. Dar ea, fără a își perde cătuși de puțin cumpătul, țise :

— Ei bine, ce?... Toate vestalele voastre sunt bătrâne și urâte. Rubria singură mai are înfățișare omească. Așa că am fi două, cu toate că vara fața Rubriei e cu totul ciuruită de pete de roșeață.

— Ai să admiți cu toate acestea, prea curată Calvio, țise Petroniu, că tu nu te-ai putea face vestală de cât în vis.

— Și dacă Cesarul ar porunci-o?...

— Ai să mă faci să cred că visurile — țin cele mai fantastice — se pot realiza.

— De sigur, se realizează, țise Vestinus. Înțeleg să nu crezi în zei, dar să nu crezi în visuri!...

— Și prezicerile?... țise Neron. Mi s'a prezis că Roma are să înceteze de-a exista și că în schimb eu voi domni peste tot Orientul.

— Prezicerile și visurile, toate acestea se țin unele de altele, țise Vestinus. Într-o țică, un oare-care proconsul, foarte sceptic, trimise la sanctuarul lui Mopsus un

sclav c'o scrisoare, bine pecetluită, ca să pue pe zeu la încercare. Slavul își petrecu noaptea în templu ca să aibă un vis profetic. La întoarcere, povesti: „Am vădut în vis pe un om tînăr, frumos ca soarele, care mî-a ȑis numai o vorbă: „negru“. Auȑind aceasta, pro-consulul se 'ngălbeni și 'ntorcându-se spre învitaȑii lui, toȑi sceptici ca și dînsul, le ȑise: „Știȑi ce era în scrisoarea aceasta?“.

— Ce era în această scrisoare?... întrebă Senecion.

— În scrisoare era întrebarea aceasta: „Ce fel de taur trebuie să aduc ca sacrificiũ; alb ori negru?“.

Dar interesul stărnit de această povestire, fu între-rup-t de Vitellius, care sosise la ospăȑ deja beat și care, de o dată și fără nici un cuvînt, sbucni în hohote spas-modice de rîs.

— De ce rîde dar butoiul acesta de sœu? întrebă Neron.

— Rîsul e una din superiorităȑile omului asupra do-bitoacelor, ȑise Petroniu. Vitellius nu mai are nici un alt argument spre a ne dovedi că nu'î porc.

De-o dată Vitellius conteni din rîs și plesnind din buzele lui, cari luciau de grăsimie și de sosuri, se puse să se uite la meseni c'o uimire ca și cînd acum i-ar fi vădut pentru întœia'și dată.

Apoi ridică în sus o mână care par'că sœmăna c'o perinuȑă căptușită și ȑise c'o voce trăgănată:

— Mî-am perdut inelul meu de cālăreȑ, inelul lăsat de la tata...

— Care era un cārpaciũ, adăogă Neron.

Dar Vittelius fu din nou cuprins de un hohot de rîs prostesc și începu să 'șî caute inelul în peplumul Cal-viei Crispinilla.

Atunci Vatinius începu să scoată niște țipete ca de femei speriată, în vreme ce prietena Calviei, Nigidia,

o văduvă tânără cu ochi de curtesană și față de copil, striga :

— Ce caută el, n'a pierdut.

— Și dacă 'l găsește, va fi foarte încurcat când ar trebui să se serviască de el, adăugă Lucan.

Ospățul se însufleția. Pe toată clipa, din vase mari, pline cu zăpadă și înconjurată cu ederă, sclaviți scoteau ulcioare cu vin. Din plafond cădea neîntrerupt o ploaie de trandafiri.

Petroniu rugă pe Neron, ca, mai înainte de a se fi îmbătat comensii cu totul, să bine-voiască a ilustra ospățul cu cântul său. Toți săriră și 'i sprijiniră cererea.

Neron mai întâiu refușă.

Era în adevăr foarte răgușit. Astă noapte își pusese plumb pe piept, dar asta nu 'i folosise la cine știe ce. Se gândia chiar se plece la Antium, să respire aerul mării.

Dar Lucan îl rugă în numele artei și al umanității. Toată lumea știa că divinusul poet, cântărețul fără pereche, compusese un nou imn către Venus, pe lângă care al lui Lucrețiu nu era de cât niște urlete de lup. Să facă deci din ospățul acesta un adevărat ospăț. Suvoran și părinte, nu trebuia să facă pe supușii lui să sufere chinul tăcerii sale.

— Nu fii neînduplecat, Cesare !

— Nu fii neînduplecat !... repetă adunarea.

Neron întinse mâinile înainte, mărturisind ast-fel că îl lua cu sila și că se lăsa. Toate fețele luară un aer de adâncă mulțumire, toți ochii se întoarseră spre dînsul. Dar el dădu ordin să vestiască pe Popea c'are să cânte. O ușoară durere de cap împiedicase pe Augusta de-a veni la ospăț și nici un leac nu putea fi mai bun de cât cântul Cesarului.

Popea veni numai de cât. Ea era încă singură stă-

până pe inima lui Neron; dar ar fi fost primejdios să supere pe Cesar, când era vorba de amorul lui propriu de cântăreț, de vizitiu, sau de poet. Ea intră; era ca și Cesar îmbrăcată cu o tunică de ametistă, cu gâtul luminat de enormele mărgăritare luate din prăzile opime de la Massinissa. Și, femei de două ori divorțată, avea privirea și fața unei vergine. O primiră cu aclamațiuni, în cari se amesteca mereu cuvîntul de „Divina Augusta”. În viața ei Lygia nu văduse o așa frumusețe. Nu ’și putea crede ochilor. Aceasta era ticăloasa de Popea, care împinsese pe Cesar să omoare pe mama și soția lui, Popea, a cărei statui erau noaptea sfărâmate și trântite pe jos și care era insultată prin tot felul de cuvinte murdare scrise pe zidurile orașului?.. Lygia nici pe îngerii din cer nu și ’i închipuise vre-o dată înzestrați c’o mai mare frumusețe.

— Ah, Marcus, e cu puțință?...

— Da, e frumoasă; dar tu ești de-o mie de ori mai mult. Tu nu știi cât ești de frumoasă, altmintrelea te-ai amoreza de tine însăși ca Narcis. Popea se scaldă în lapte de măgăriță: pe tine Venus trebuie să te fi scăldat în laptele propriului ei sân... N’o privi; întoarce-ți ochii spre mine. Atinge cu buzele tale marginea acestei cupe, pentru ca s’o sărut apoi și eu...

Și se pleca din ce în ce spre ea, în vreme ce dînsa se trăgea înapoi spre Actea. Dar tocmai Cesar se sculase în picioare. Cântărețul Diodor îi puse în mână un lut-delta; cântărețul Terpnos luă un nablium spre a ’l însoți. Neron, punându-și delta pe masă, ridică ochii spre cer; în triclinium se făcu o adâncă tăcere, întreruptă numai de foșnetul slab, ca al unei rochi de mătase, al trandafirilor cari cădeaă neîntrerupt din plafond.

Cântă, ori mai de grabă scandă, c’o voce îngănată, însoțit de lute, imnul lui către Venus. Vocea Cesa-

rului, cu toate că puțin cam năbușită, precum și versurile lui nu erau fără oare-care farmec... Și sërmana Lygia fu din nou cuprinsă de remușcări: acest imn, care glorifica pe impura și păgâna Venus, îi părea foarte frumos și Cesar însuși, cu coroana de lauri pe cap, cu ochii ridicați spre cer, îi părea cu mult mai măreț și în același timp mai puțin groaznic.

Un tunet de aplause arată că imnul se sfârșise. „O, glas dumnezeesc!...” esclamau ascultătorii din toate părțile. Printre femei, câte-va, cari ridicaseră brațele în aer, rămaseră ast-fel, în extas, cu toate că cântecul se sfârșise. Altele și ștergeau ochii cari înotați în lacrimi. În toată sala fu un freamăt și un murmur puternic. Popea, plecându-și capul a cărui păr auriu strălucia ca un soare, duse la buzele ei mâna lui Neron și-o ținu ast-fel multă vreme, fără a scoate o vorbă. Tînărul Pythagora, un grec de-o frumusețe minunată — pe care mai târziu, pe jumătate nebun, Cesar avea să-l ia de soție cu'n mare ceremonial în fața flaminilor — îngenunchiă la picioarele lui.

Dar Neron se uita cu băgare de seamă la Petroniu, la a cărui laudă era simțitor mai presus de orî-ce. Petroniu declară:

— Părerea mea asupra muziceii acestui imn, e că Orfeu trebuie să fie tot așa de plin de invidie ca Lucan, aici de față; cât despre versuri, ași fi vrut mai de grabă să fie mai puțin bune: ași fi găsit atunci o laudă care să nu fie nevrednică de ele.

Lucan nu luă vorba în nume de rău; avu chiar pentru Petroniu o privire recunoscătoare; apoi, prefăcându-se vesel, răspunse:

— Blestemată fie soarta care m'a făcut contimporanul unui ast-fel de poet. Ași fi putut avea un loc în memoria oamenilor și pe muntele Phoebus; așa, iată-te

întunecat de către Cesar ca o lampă ordinară de către soare.

În vremea asta Petroniu, care avea o foarte bună memorie, se puse să repete bucăți din imn, citând versuri singurate, analisând și lăudând formulele mai nemerite. Lucan përu atunci răpit de farmecul poemei și adăogă admirațiunea lui pe lângă a lui Petroniu.

Neron nu mai putea de bucurie. Arătă el însuși versurile pe cari le privia ca pe cele mai frumoase; apoi se sili să mângâe pe Lucan, spunându-i să nu-și peardă câtu-și de puțin curajul; fără îndoială, fie-care rămënea în rolul pentru care se născuse; dar adorațiunea oamenilor pentru Jupiter nu trebuia de loc să înlătore cultul celor-l'alți deși.

Apoi se sculă să însoțiască pe Popea, care, în adevăr bolnavă, doria să plece. Recomandă însă mesenilor să nu 'și părăsiască locurile. Un moment după aceea se întorcea înapoi, curios de priveliștea ce-o pregătise cu Petroniu și Tigellin.

Se recitară iar versuri. Se recitară după aceea dialoguri a căror ciudățenie nu isbutia să le micșoreze nerozia. În sfârșit, vestitul mim Paris mimă aventurile celebrei Io, fiica lui Inachos. Lygiei i se părea că vede minuni ori vrăjitorii. Prin mișcările meșteșugite ale brațelor și ale corpului, Paris isbutia a da senzația lucrurilor în aparență inexprimabile prin ajutorul dansului. Mânile lui turburară atmosfera și din ele eșia ca un nour vibrător și luminos de voluptuoși fiori, în cari o formă virgină palpita de extas. Era un tablou și nu un dans, un tablou care desvelia taina amorului însuși. Și când după aceea intrară coribantele cari împreună cu balerinele siriene executară, la sunetul chitarelor, flautelor, țimbalelor și timpanelor, un dans ba-chic, plin de țipete sëlbatice ca într'o sëlbatică orgie,

Lygiei i se păru că bolta are să se despice și să se prăbușiască peste capul mesenilor.

Dar din plafondul de aur, întins d'asupra lor, cădeau neîntrerupt trandafiri, nimic alt de cât trandafiri. Și lângă ea Vinicius, pe jumătate beat, dicea :

— Te-am vădut în casa lui Aulus, lângă fântână și te-am iubit chiar din momentul acela. Era în revărsatul zorilor; tu credeai că nu te vede nimeni, dar eu te vedeam... Și cum te-am zărit în momentul acela, așa te văd și acuma, cu tot peplum-ul acesta care te ascunde vederei mele. Dă'i drumul jos, ca Crispinilla. Veđi tu !... Și ȑeilor și oamenilor li'i sete de iubire. Nu'i nimic alt în lume de cât iubirea. Pune'ți capul pe peptul meu și închide ochii.

La tâmpile și la încheetura mânilor arterele i băteau cu putere; era năpădită de senzația unei căderi amețitoare... Vinicius, în loc de a i veni în ajutor, o atrăgea acum spre prăpastie, el era dușmanul... Din nou o apucă frică de ospetul acesta, frică de el, frică de ea însăși.

Un glas, care par'că sēmăna cu al Pomponiei, se înălța în sufletulei, strigându'i : „Ia seama, Lygio“, dar ceva i striga de asemenea că era prea târziu... Că fusese cuprinsă de aceste flacări mistuitoare, că luase parte la ospetul acesta, că se înfiorase la vorbele lui Vinicius, se simția perdută, perdută pentru tot-d'a-una.

Cu toate acestea mai era încă până la sfârșitul ospetului. Sclavele aduceau înainte alte mîncări și umpleau din nou cu vin cupele împodobite cu verdeață. Înaintea mesei, așezată în semi-cerc, se iviră doi atleți.

Se luară la strâns pe loc. Spinările lor, lucitoare din cauza unt-de-lemnului cu care erau unse, formară o singură bucată, în vreme ce oasele le trosniău sub strângerea brațelor lor vânjoase și fălcile lor crâșcau.

Din când în când lespezile presărate cu safran răsunau de bocăniturile picioarelor lor goale... O clipă rămaseră nemișcați, ca un grup de marmoră... Romanii urmăriau cu neastâmpăr jocul spinărilor strânse îngrozitor ca într'un clește, a pulpelor și-a brațelor lor musculoose. Dar lupta nu putea să ție mult: Croton, maestrul și șeful școalei gladiatorilor, cu drept cuvânt trecea de omul cel mai tare din tot imperiul. În curînd suflarea protivnicului său se făcu mai repede, mai sgomotoasă; începu să horească, fața i se îngălbeni, scuipe o gură de sânge și se prăbuși la pământ.

Aplause salutară sfârșitul luptei. Acuma Croton, c'un picior pe spinarea celui învins, cu brațele lui de uriaș încrucișate pe piept, preumbla de jur împrejur asupra celor de față o privire de triumf.

Intrară atunci clovni cari imitează strigătele animalelor, scamatori și caraghioși. Dar nu impresionară pe nimeni, căci vinul împăenjenia deja toți ochii. Dansatoarele siriene se amestecaseră cu mesenii. Musica nu mai era de cât un sgomot spart, amestec haotic de sunete de clitare, de lute, de țimbale armenesti, de sistre egiptene, de trâmbițe și de cornuri; și cum unii meseni voiau să mai vorbiască între ei și strigăte sbucniau din toate părțile, musicanții eșiră. Aerul saturat de parfumul alifilor și pomezilor cu cari efebii de-o frumusețe fermecătoare ungeau mereu picioarele mesenilor, îngreniat de mirosul de safran, de mirosul atâtător al florilor, de năbușeala trupurilor, se făcu aproape cu neputință de respirat. Lămpile ardeau c'o flacără palidă și fâlfâindă, iar coroanele se muiau, veștede și ofilite, pe frunțile scaldate în sudoare.

Vitellius dispăru sub masă; Nigidia, cu spinarea goală, își rezimă căpșorul ei de ștregar, beată moartă, pe peptul lui Lucan, care, beat însuși, se puse să

sufle aurul presărat prin părul ei. Vestinus repeta pentru a zecea oară răspunsul lui Mopsus la scrisoarea închisă a proconsulului, în vreme ce Tullius, care 'și bătea joc de zei, abia 'și mai mișca gura, în vreme ce dicea c'un glas întrerupt de sughițuri :

— Căci, dacă admiti că Spheros a lui Xenofan e un zeu rotund, atunci, înțelegi, e un zeu pe care 'l poți da de-a dura cu piciorul, ca pe-un butoiu...

Dar Domitius Afer, mâncătorul de bani publici și delatorul, se indignă de asemenea cuvinte și, de indignare, își scaldă tunica în Falern.

El credea ca și mai înainte în zei. Roma trebuia să piară, se dicea... Sunt unii cari spun chiar că ea merge deja spre pieire... Și asta e sigur... Dar dacă lucrul acesta se va întâmpla, vina va fi a tineretului care nu mai are credință... Și fără credință, nu 'i virtute. Acuma nu se mai țin obiceiurile frumoase de altă-dată. Epicurienii sunt ei în stare să țină pept Barbarilor ? Dezastrul e de neînlăturat. Cît despre dînsul, lui îi pare rău c'a trăit pîn'acuma și că azi e silit să caute în plăcere uitarea necazurilor lui patriotice cari îi rod sufletul.

Apucă una din dansatoarele siriene și-o trase la el, apoi cu gura lui știrbă începu s'o sărute pe umeri, pe gît, cea-ce văzînd consulul Memmius Regulus sbucni într'un hohot de rîs și, ridicîndu-și capul lui pleșuv, strigă :

— Cine spune dar că Roma are să piară ? Ce prostie ! Eu, consul, știu eu ceva despre asta ? Trei-deci de legiuni garantează pacea romană !

Își duse pumnii la tîmple și țipă cât îl lua gura :

— Trei-zeci de legiuni !... Trei-zeci de legiuni !... Din Bretania și pînă la hotarele Parților !

De-o dată par'că 'și aduse aminte de ceva, stătu să se gîndiască, apoi, cu degetul la tîmple, zise :

— Pe legea mea, zău, mi se pare că s treizeci și două...

Se rostogoli sub masă, unde'n curînd începu să verse limbile de flămînd, ciupercile reci, lăcustele cu miere, peștele, carnea, tot ce băuse și mîncase.

Cu toate acestea Domitius nu se lăsa să fie convins de numărul legiunilor cari garantau pacea romană :

— Nu, nu, Roma trebuie să piară, pentru-că credința în zei și moravurile austere a pierit. Roma trebuie să piară!... Ce păcat, cu toate astea!... Viața 'i plăcută, Cesarul e bun, vinul dulce. Ce păcat!...

Și cu capul vîrît în sînul bacantei, sbucni în lăcrămîi.

— Și apoi, viața viitoare! Achille avea dreptate să dică că mai bine 'i să fii cel din urmă dintre ciobani pe lumea asta, de cît rege în ținuturile Cimmeriene. Dacă ai ști măcar că sunt zei, cu toate că îndoiala e fatală pentru imperiu!...

Lucan în vremea asta împrăștiase și cele din urmă fire de aur din părul Nigidiei, care acum dormia la picioarele lui. Scoase edera care împodobia amfora de alături, și înghirlandă cu ea pe dansatoare; la rîndul lui se nveli și el în ederă și strigă cu accentul celei mai adînci convingeri:

— Eă nu sunt om, sunt faun.

Petroniu nu era de loc beat; dar Neron, care la început, din îngrijire pentru vocea lui îngerească, se fereise să bea, deșertase cupă după cupă și se 'mbătase. Voia chiar să cînte iarăși versuri, versuri eline de astă-dată, dar nu isbutia să și le reamintească. Și din greșeală întonă un cântec a lui Anacreon. Pythagora, Diodor și Terpnos se uniră cu el; dar cum nici unul dintre ei nu 'și mai putea recăpăta vocea, tăcură cu toții.

Acuma Neron, în calitatea lui de cunoscător și de esthet, se extasia de frumusețea lui Pithagora, și, de

admirațiune, îi sărută minile. Mîni așa de frumoase el nu mai văzuse de multă vreme, la... la?...

Și cu fruntea în mîni, 'și-aduna amintirile. De-odată fața i se răvăși: Mama lui !... Erau minile mamei lui, —a Agripinei... Și vedenii posomorâte 'l năpădiră.

— Se spune, țise el, că 'n nopțile cu lună ea rătăcește pe apă, împrejurul lui Baies și a Baulei... Rătăcește, rătăcește, ca și cum ar căuta... Când s'apropie de vre-o barcă, se uită la ea și dispăre. Dar pescarul, care a dat de privirea ei, moare.

— O temă cu efect, țise Petroniu.

Vestinus, întindîndu-și gâtul lui gros, șoptia c'un aer tainic:

— Zeii... eu nu cred în ei... Dar cred în spectre... spectre...

Neron nici nu băgă de seamă vorbele lor.

— Cu toate acestea am celebrat Lemuraliele! continuă el. Nu vreau s'o mai văd !... Cinci ani, cinci ani deja !. Am fost silit, silit s'o condamn : ea întreținuse pe un ucigaș. Dacă nu i-ași fi luat eu înainte, nu m'ați mai fi audiat cîntînd astă-seară.

— Noi toți îi mulțumim, Cesare, în numele orașului și al Universului !... strigă Domitius Afer.

— Vin !... Și timpanoanele să tune.

Sgomotul reîncepea. Lucan, în rochia lui de verdeată, voind s'acopere vuetul, se ridică și sbieră :

— Eă nu's om ! Sunt faun și trăesc în păduri. Eee... cho... oooo !

La rîndu'î, Cesar era beat ; bărbații, femeile, erau toți beți.

Vinicius nu era mai puțin beat de cât cei-l'alți. Pe lângă dorință, se năștea în el o poftă de ceartă. Fața lui negricioasă se'ngălbenise și, cu limba'ncurcată deja, ordona cu glas tare :

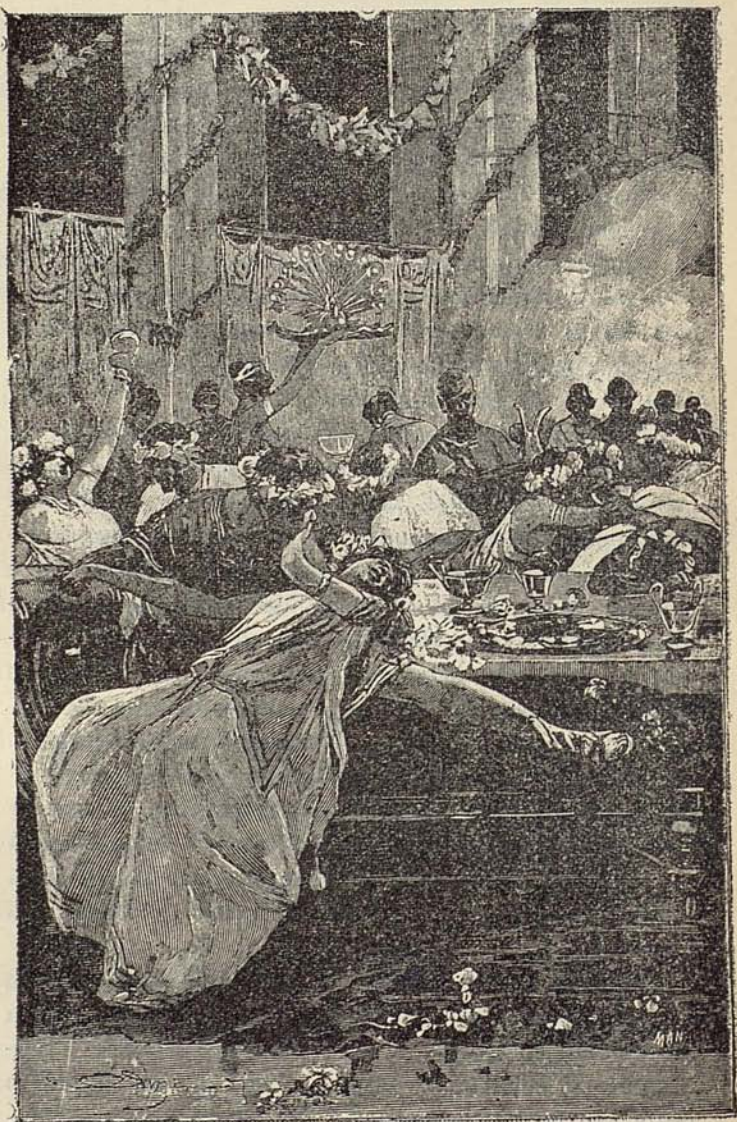
— Dă'mi buzele tale ! Azi său mâne, ce'mi pasă. Des-
tul am aşteptat. Cesarul te-a luat de la Aulus ca să mi
te dea mie, mă'nţelegi tu ?... Mâni, pe 'noptate, voiŭ tri-
mite să te ia, mă 'nţelegi tu ? Cesar, înainte de-a te
cere, mi te-a făgăduit mie !... Tu trebue să fii a mea !
Buzele tale, dă'mi buzele tale !... Nu vreaŭ să mai aş-
tept până mâne... Iute, dă'mi buzele !

*Îi cuprinse mijlocul. Ea se lupta cu desperare, simţind c'are
să cadă.* În deşert se cerca cu amândouă mânilor să des-
facă braţul acela care-o strângea ca 'ntr'un cleşte ; în
deşert, c'o voce plină de groază şi de amărăciune, îl
ruga să nu fie ast-fel, să aibă milă...

Răsuflarea fierbinte a acestei gurii care mirosea à vin
o 'nvăluia şi faţa lui negricioasă se opropia din ce în ce
mai tare şi în curând fu aproape de faţa ei. Nu mai
era Vinicius de mai înainte, bun şi aproape drag sufle-
tului ei : era un satyr rău-făcător. Simţia că puterile o
părăsesc din ce în ce. În zadar, plecându-se pe spate, în-
torcea capul spre a se feri de sărutările lui. Dînsul se ri-
dică, o apucă cu amândouă braţele, îi trase capul pe
piept şi cu gura lui care gâfăia tăbărî asupra ei sdro-
bind sub buzele lui supte de sânge buzele ei fragede.

Dar în momentul acela simţi că braţele'î sunt des-
făcute de o putere grozavă, c'o uşurinţă ca şi cum ar
fi ale unui copil, şi fu svîrlit cât colo, ca un fir de paiŭ
sau ca o frunză veştedă. Vinicius, încremenit, îşi frecă
ochii : vădu de-asupra lui stătura uriaşă a Lygianului
Ursus.

Lygianul stetea nemişcat şi foarte liniştit. Dar ochii
lui, pironiţi asupra lui Vinicius, aveau o expresie aşa
de ciudată, în cât tânărul soldat simţi sîngele 'nghe-
tându'î în vine. Apoi uriaşul apucă pe regina lui în
braţe şi c'un pas măsurat eşi din triclinium. Actea ve-
nia după ei.

Îi cuprinse mijlocul. Ea se lupta cu desperare, simțind c'are să cadă (pag. 85).

Vinicius rămase un moment ca împietrit. Apoi sări în picioare și se repezi spre eșire.

— Lygio, Lygio !...

Dar dorința, uimirea, furia și beția îi muia ră picioarele. Șovăi, se clătină și, prindându-se de umerii unei bachante siriene, întrebă, clipind din pleoape :

— Ce s'a 'ntâmpat ?

Femea, c'un suris în ochii ei împăenjeniți, îi întinse o cupă cu vin :

— Bea, zise dînsa.

Vinicius bău și se prăbuși pe lespezi. Cea mai mare parte din mesenii se rostogoliseră pe sub mese ; unii făceau ocolul săleii, ținându-se cu mâinile de pereți, alții dormiau lângă masă, sforăind sau vîrsînd prin somn toate cu câte se 'ndopaseră prea mult.

Și peste consuli beți și peste senatori, peste călăreți, peste poeți și filosofi beți, peste dansatoare și peste nobilele patriciene, peste toată lumea asta a totputernică încă și deja putredă, peste lumea asta care se rostogolia spre prăpastie în desfrîul ei ajuns până la capăt, din plafondul de aur întins sub boltă plouau fără întrerupere trandafiri.

Afară, se crăpa de ziuă.

CAPITOLUL VIII.

Nimeni nu opri pe Ursus, nimeni nu'l întrebă nimic.

Acei din meseni cari nu căduseră încă pe sub mese, eșiseră afară; sclavii, vădând una din învitate în brațele unui uriaș, se gândiseră că era vre-un servitor care lua acasă pe stăpâna lui, biruită de vin. De altminteri, Actea era cu dînșii și singur acest lucru ar fi împrăștiat orîce bănuială.

Trecură din triclinium într'o sală de alături și de acolo în galeria care ducea în apartamentele Acteei.

Puterile Lygiei o părăsiseră aproape cu totul, căci atârna pe brațele lui Ursus ca un trup moale. Dar re-coarea vîntului de dimineață o făcu să deschidă ochii. Se lumina din ce în ce. După ce urmaseră cât-va timp șirul de colonne, cotiră spre un portic lăturalnic dând nu în curtea de onoare ci în grădină, unde deja vîrfurile ascuțite ale pinilor și chiparoșilor se muiau în aur.

Partea aceasta a palatului era deșartă; musica și sgomotele din sala de ospăț aici nu ajungeau de cât slab și nelămurit. Lygiei i se păru c'o scăpase din infern și o ducea prin ținuturile luminoase ale bunului Dumnezeu. Ast-fel dar, mai era și alt-ceva pe lume de cât acest murdar triclinium, mai era cerul, aurora, lumină, liniște... Un dor de-a plînge o cuprinse. Și ghemuindu-se la pieptul lui Ursus, ea repeta cu vocea întretăiată de sughițuri:

— Acasă, Ursus!... La Aulus!...

— Da, vom pleca! ȋdicea uriașul.

În vremea aceasta ajunseră în micul atrium din apartamentele Acteei. Ursus puse jos pe Lygia pe-o bancă de marmoră, lângă apa care țîșnea de sus, iar tînăra femeie începu s'o îndemne să stea în liniște și să se odihniască, încredințând-o că nici un pericol n'o amenința, știut fiindcă mesenii dorm până seara. Multă vreme Lygia nu se putu liniști. Iși strîngea tîmplele în mîni și repeta ca un copil :

— Acasă ! Acasă !

Ursus era gata. Pe la porți păziau, în adevăr, pretorienii ; dar soldații nu opriau pe cei cari plecau. Înaintea arcului triumfal tot mai era încă un furnicar de li-tiere și oamenii începeau deja să plece, cărduri, cărduri. Nu opriau pe nimeni. Ei au să se amestece prin mulțime și au să porniască drept spre casă. Și apoi, de alt-mintrelea, ce?... Regina lui ordona, Ursus n'avea de cît să se supue. El doar era aici ca să asculte.

Lygia repeta :

— Da, Ursus, să plecăm.

Actea fu silită să'i facă să se cumințiască. Au să se ducă. Foarte bine. Nimeni n'are să'i opriască. Dar să fugi din casa Cesarului, era o crimă de les-majestate. Au să se ducă... Și seara un centurion cu soldații lui are să ducă sentința de moarte lui Aulus, Pomponiei și pe Lygia au s'o aducă 'napoi la palat ! Atunci, ea va fi perdută pentru tot-d'auna. Dacă Aulus și cu Pomponia o primiau înapoi, moartea lor era sigură. Trebuia să aleagă între perderea lor și a ei. Înainte de ospăț, ea tot mai avea nădejde că Vinicius și Petroniu vor mijloci pentru dinsa și'i vor da drumul să se ducă la Aulus. Acum știa că ei îndemna-seră pe Neron s'o ia din casa lui Aulus. Nici o scăpare. Numai o minune ar putea-o scoate din prăpastia

aceasta, o minune a lui Dumnezeu cel A-tot-puternic.

— Acteo, zise ea cu desperare, ai auzit ce spunea Vinicius, că Cesar m'a dat lui și că 'n astă seară va trimite sclaviî săi ca să mă ia să mă ducă la el acasă ?

— Am auzit, zise Actea.

Brațele i se desfăcură într'un gest nehotărît; tăcu. Desperarea care vibra în vocea Lygiei nu trezia nici un ecoî în inima ei. Ea însă'și fusese amanta lui Neron. Cu toate că bună la suflet, fusese incapabilă să simțā murdăria unei atari legături. După aceea, tot sclavă, avea în sânge legea sclăviei. Și iubia încă pe Neron. Dacă el ar fi vrut să se întoarcă la ea, dînsa ar fi 'n-tins brațele spre fericirea aceasta. Tot așa și Lygia trebuia să aleagă una din douē : sau să se facă amanta acestui Vinicius, frumos și tînăr, sau să expue pe Aulus și Pomponia la o pierdere sigură. Și Actea nu putea pricepe cum tînăra Lygiană ar mai fi putut șovăi.

— În casa Cesarului nu vei fi în mai mare siguranță de cāt într'a lui Vinicius.

Actea nu se gîndia că vorbele ei, cu toate că pe deplin adevărate, însemnaū : „Resemnează-te cu soarta ta și fă-te concubina lui Vinicius.” Dar Lygia, care simția încă pe buze arsura sărutărilor pline de-o dorință bestială, se 'mpurpură de rușine.

— Nici odată ! Nu voiū sta nici aici, nici la Vinicius ; nici o dată !

Actea fu uimită de această revoltă.

— Așa dar, întrebă ea, îl urăști atāt de mult?..

Dar Lygia nu putu răspunde, sguduită de-un nou spasm de sughiturī. Actea o trase la sînul ei și se sili s'o liniștiască. Ursus gîfîia din greu și strîngea pumnii : dragostea sa de cāne credincios nu putea suferi să vadă pe regina lui în lacrămī. În inima lui, pe jumătate sălbatică, se trezea o dorință, o poftă nestăpî-

nită de-a se întoarce în sala ospățului, să sugrume pe Vinicius și, la nevoie, chiar pe Cesarul. Cu toate acestea șovăia să propue aceasta stăpînei lui; fapta aceasta, la cea d'întîi vedere foarte simplă, nu era oare rea, urîță pentru un adept al Mielului răstignit?...

Actea, strîngînd pe Lygia în brațele ei, stăruia :

— Atunci îl urăști așa de mult?...

— Nu, zise Lygia, mi'î oprit de-a 'l urî, sunt creștină.

— Știu, Lygio; știu de asemenea, prin scrisorile lui Paul din Tars, că vi'î oprit de-a suferi necinstea și, mai mult chiar de cît un păcat, a vă fi frică de moarte. Dar spune-mi, doctrina ta îți dă voe să pricinuești moartea altuia?...

— Nu.

— Atunci cum ai putea tu îndrăzni să atragi răsbunarea Cesarului asupra casei lui Aulus?...

Fu o clipă de tăcere. Din nou o prăpastie se deschidea dinaintea Lygiei.

Și tînăra sclavă liberată continuă :

— Îți fac întrebarea aceasta, pentru-că mi'î milă de tine și de buna Pomponia și de Aulus și de copilul lor. Staî de mult în casa asta și știu ce 'nseamnă mînia Cesarului. Nu. Tu nu poți fugi de aici. Tu n'ai de făcut de cît un lucru : să rogi pe Vinicius să te trimită la Pomponia.

Lygia căzu 'n genunchi ca să se roage : să roage pe cine-va cu totul altul. După un moment, îngenunchiă și Ursus ; și amîndouî se rugau în casa Cesarului.

Actea nu'și putea deslipi ochiî de la Lygia, care, cu fața întoarsă în profil, ridica capul și mîinile spre cer, ca și cum ar fi așteptat ca de acolo să'î vină mîntuirea. Aurora scălda în lumină noaptea părului ei și albeața peplum-ului și se oglindia în limpezile ei prunele. Intreagă 'n lumină, ea părea însă'și lumină. Fața ei palidă, buzele'î întredeschise și ochiî ei implorători arătau o exaltațiune supra-naturală ; și Actea în-

telese pentru-ce Lygia nu putea deveni o concubină.

Fosta amantă a lui Neron vedea desfăcându-se un vâl, îndărătul căruia se arăta o lume cu totul deosebită de cea cu care era ea deprinsă. Și ea stătea încremenită înaintea acestei rugăciuni în palatul crimei și al mișeliei. Adiniaori i se părea că nu'i nici o scăpare pentru Lygia; acum începea să creadă că putea să se întâmple ceva neașteptat, că se putea arăta o putere înfricoșată, înaintea căreia Cesarul însuși trebuia să plece fruntea, că din cer se vor coborî cohorte intraripate care vor veni în ajutor sărmanei copile, sau că soarele'i va face-un pat de raze și-o va absorbi în esența lui. Văzând pe Lygia rugându-se, nici o minune nu i se părea cu neputință.

În sfârșit Lygia se ridică, cu fața reînseninată; Ursus se ridică și el și se ghemui lângă bancă, privind pe stăpâna lui și așteptând ca ea să vorbiască.

Ochii Lygiei se întunecară. Două lacrimi mari îi și-roiră încet pe obraji.

— Dumnezeu să bine-cuvinteze pe Pomponia și pe Aulus!... țise ea. Eu n'am dreptul de-a le pricinui pierderea și nu'i voiu mai revedea nici-odată.

Apoi, întorcându-se spre Ursus, îi țise că el singur îi mai rămânea pe lume și că de-acum înainte el trebuia să'i fie ocrotitor și tată. Dacă ei nu se puteau adăposti la Aulus, nu puteau însă să stee nici la Cesarul, nici la Vinicius. Ast-fel Ursus va lua-o, o va duce afară din Oraș, o va ascunde unde-va, unde nu vor găsi-o nici Vinicius, nici oamenii lui. Ea 'l va urma pretutindenți, chiar peste mări și munți, prin ținuturi barbare pe unde nu pătrunsese nici-odată numele și puterea romană.

Lygianul era gata. În semn de supunere, îi sărută picioarele. Dar Actea aștepta o minune; pe fața ei se reflecta desamăgirea. Ast-fel dar aceasta era tot efectul

rugăciunei?... Să fugi din palat, era a săvârși o crimă de les-majestate, care va fi răsbunată; și chiar dacă Lygia va isbuti să se ascundă, Cesarul în locul ei se va răsbuna asupra lui Aulus. Dacă vroia să fugă, n'avea de cât să fugă de la Vinicius. Și Cesarul, căruia nu-i plăcea să se amestece în trebile altora, poate că nu va vroi s'ajute pe Vinicius în căutările lui.

Aceasta era aproape și idea Lygiei. Aulus și cu Pomponia n'au să știe unde se găsește dînsa. Are să se ascundă unde-va, pe drum, iar nu de la Vinicius. Beat, el avusese nechibzuința să declare că seara va trimite pe sclaviu lui s'o ia. Dar Ursus are s'o scape. El are să vie, o va lua cum o luase și din triclinium și vor pleca amândoi drept înainte. Nimeni nu putea înfrunta pe Ursus, nici chiar grozavul luptător din triclinium nu i s'ar putea împotrivi. Dar cum Vinicius va avea poate gustul de-a 'i trimite o escortă numeroasă de sclavi, Ursus se va duce numai de cât la episcopul Linus, să-i ceară ajutor și povață. După aceea, Ursus va găsi mijloc s'o scape de sub puterea romană.

Fața ei se făcu rumenă și surîdătoare. Se aruncă la gîtul slavei liberate și i puse pe obraz gurița ei fragedă, șoptind:

— Tu n'ai să ne trădezi, Acteo?.. Nu-i așa?..

— Pe umbra mamei mele, nu vă voi trăda. Roagă pe Dumnezeuul tău ca să găsiască un mijloc să te scape.

Ursus privi țintă înaintea lui, ca și cum ar fi vrut să desfacă niște lucruri din trecut, niște lucruri foarte depărtate. Murmură:

— Spre pădurile noastre... Ah! aceste păduri, aceste păduri!...

Dar se scutură tare ca să-și alunge vedeniile. Deci se va duce numai de cât la episcop și pe noptate se va pune, c'o sută de oameni, la pînda litierei. Și pretorienii puteau s'o escorteze cît le-o plăcea! N'ar fi

sfătuit pe nimeni să'l împingă păcatul să se vîre sub pumniî lui, de-ar fi fost și împlătoșat!... Un pumn sdravăn în cască, și s'a sfîrșit și cu capul pe care'l acoperia casca!...

Lygia ridică un deget și, c'o demnitate severă și copilărească :

— Ursus!... N'ai să ucizi!

Lygianul își petrecu pe după cap brațul lui sămănând cu o măciucă și începu să mormăie, scărpinîndu-și ceafa cu încurcătură. Cu toate acestea trebuia s'o smulgă din minile lor, pe ea, lumina lui... Pe cât cu putință, se va sili să.. dar dacă fără voe?... Trebuie cu toate acestea s'o smulgă din mînile lor. În sfîrșit, dacă se va întîmpla vre-o nenorocire, va implora atunci așa de umil pe nevinovatul Miel, se va supune până'ntr'atîta la pedeapsă, în cât Mielul răstignit va avea milă de-un biet păcătos... El nu voia să supere pe Miel, o, nu!... Numai că era greu de mână.

O mare emoțiune se zugrăvi pe fața lui și, pentru a și-o ascunde, salută pe regina lui și ȳise :

— Mă duc dar la sfântul episcop.

Actea înconjură cu brațele ei gâtul Lygiei și sbueni în lacrimi.., Încă odată înțelesese că era o lume în care chiar suferința era mai rodnică în fericire de cât tot traiul acesta de fast și de voluptăți din palatul Cesarului. Încă o dată se întredeschisese pentru ea o ușă prin care zărise infinita lumină. Dar tot-odată se simți nevrednică de a'i trece pragul.

CAPITOLUL IX.

Lygiei îi părea rău după Pomponia Graecina, pe care o iubia din toată inima, îi părea rău după cei doi Aulus, tatăl și fiul, și după întreaga lor casă; cu toate acestea disperarea ei nu ținu mult. Simția chiar un fel de bucurie dulce, când se gândia că jertfise înlesnirea și bunul traiu pentru Adevăr și că se condamnase pentru dânsul la o viață rătăcitoare și nesigură. Poate că în toate aceste porniri ale ei se amesteca într-o cât-va și-o curiozitate copilărească, curiozitate față de viața aceasta prin ținuturi depărtate, printre barbari și sălbatici, dar și mai mult încă credința adâncă că, lucrând ast-fel, ea îndeplinea porunca Divinului Stăpân, care de-acum înainte va veghia asupra ei, copilul lui ascultător și devotat. Ast-fel că ce i s'ar fi putut întâmpla?... Dacă va'ndura suferinți, le va'ndura în numele Lui. Dacă moartea ar răpi-o, Christos o va lua lângă Dânsul și'ntr'o ȋi, când va muri și Pomponia, ele vor fi unite pentru veșnicie.

Fiind-că deja se făcuse ȋiuă de mult și soarele începea să lumineze tricliniul, Actea sfătui pe Lygia să se lase puțin odihnei, care 'i era așa de trebuitoare după o noapte de nesomn. Lygia nu se împotrivi cătuși de puțin și amândouă se duseră în cubicul, a cărui instalație luxoasă data de asemenea tot de pe vremea legăturilor sclavei cu Cesarul. Se culcară alături; dar Actea, cu toată oboseala, nu putu s'adoarmă.

La tristețea ei obișnuită se mai amesteca un fel de neliniște dureroasă pe care nici o dată pân'acum n'o mai simțise. Viața, pînă ađi, i se păruse o povară grea și care nu avea nici un „mâne“, dar astă-zî de-o dată i se păru chiar scârboasă. În capul ei se făcea o încurcătură din ce în ce mai mare. Din nou ușa prin care zăria lumina se 'ntredeschidea și se închidea rînd pe rînd; dar când se deschidea, lumina o orbia și nu mai putea deosebi nimic. Ea ghicia cu toate acestea că 'n această lumină era cuprinsă o fericire nemăsurată, pe lângă care toate cele-alte se ștergeau cu totul, în cât chiar dacă Cesarul ar fi părăsit pe Popea și s'ar fi întors la ea, aceasta i-ar fi părut un nimic față de acea fericire. Și de-o dată se gîndi că Cesarul, pe care 'l iubia încă, pe care fără voe 'l privia ca pe-un fel de semi-zeu, era ceva tot așa de nemernic ca și cel mai din urmă sclav și că palatul acesta cu colonade de marmură nu făcea mai mult de cât o grămăjue de pietricele.

Creșdend că Lygia, al cărei orizont era plin de amenințări și de nesiguranță, nu putea nici ea să doarmă, Actea se'ntoarse spre dînsa ca să vorbească de planul ei de fugă.

— Ea doarme, ea poate dormi!... se gîndi Actea: e încă o copilă...

Dar copila aceasta voia mai de grabă miseria de cât rușinea, viața rătăcitoare de cât casa strălucită din Carine, de cât gătelele, juvaerurile, ospețele cu cântările melodioase din chitare și lute.

Actea contempla pe Lygia cum doarme.

— Cât de deosebită 'i ea de mine!..

În inima tinerei Grecoaice nu putea încolți invidia. La gîndul primejdiilor cari atârnau d'asupra capului Lygiei, fu cuprinsă de-o milă nemărginită. Un fel de

dragoste de mamă prindea rădăcină în sufletul ei. Aco-peri cu sărutări părul des al Lygiei. Lygia dormia tot așa de liniștită ca și cum ar fi fost acasă, sub ochii veghetori ai Pomponiei. Abia pe la amiază deschise ochii : plimbă prin prejurul cubiculului o privire uimită. Nu era dar acasă la Aulus ?...

— Tu ești, Acteo ? Ți-se ea 'n sfârșit, zărind în umbră fața tinerei femei.

— Eă, Lygio.

— E deja seară ?...

— Nu, copilul meu, e ameză.

— Ursus s'a întors ?

— Ursus n'a spus c'are să se întoarcă ; a zis c'are să stea să pândiască litiera 'n astă seară.

— Adevărat.

Eșiră din cubicul și se duseră la bae. După bae și după ce luară și dejunul, Actea duse pe Lygia în grădinile palatului, unde n'avea să se teamă de nici o n-tâlnire neplăcută, de oare-ce Cesarul și intimiul lui dormiau. Pentru prima dată Lygia vedea aceste grădini minunate. Printre chiparoși, pini, stejari, măslini și mirți, era risipit un popor întreg de statui ; pulberea irisată a apei care țîșnia din mijlocul piramidelor de piatră acoperia cu rouă tufișurile de trandafiri și pe suprafața lucie a lacurilor lebedele se plimbau liniștite și c'un aer de adîncă și gravă serioșitate.

După ce se plimbară, intrară să se odihnească într'un boschet de chiparoși și se puseră să vorbiască de fuga Lygiei. Actea era din ce în ce mai puțin sigură de reușita întreprinderii. Compătimirea ei pentru Lygia creștea din cauza aceasta. Acum se gândia că era de-o mie de ori mai bine să cerce să 'nduplece pe Vinicius.

— Nu crești tu c'ai putea face pe Vinicius să te trimită înapoi la Pomponia ?.

— Nu. În casă la Aulus Vinicius era cu totul altul; era foarte bun. Dar de la ospățul acesta mi'î frică de el și mai degrabă vrea să merg la Lygieni.

— Cu toate acestea la Aulus el îți plăcea?... stărui Actea.

Dînsa plecă capul.

— Da.

Actea se gândi un moment.

— Tu nu ești sclavă, cum eram eu altă dată. Tu ești ostatică și fiica regelui Lygienilor. Aulus te iubește ca pe copila lui și sunt încredințată că ei te-ar adopta. Atunci Vinicius ar putea să te ia de soție, Lygio.

Dar ea răspunse și mai trist încă:

— Vrea să mă degrabă să fug la Lygieni.

— Vrei să mă duc chiar acum la Vinicius? Da, drăguța mea, mă voi duce la el și îți voi spune: „Vinicius, copila crescută de marele Aulus, i-o fiică de rege; dac'o iubești, trimete-o'napoi lui Aulus și după aceea du-te și ia-o din casa lui și fă din ea femea ta.”

Lygia răspunse c'o voce așa de năbușită, în cât Actea abia o auzi:

— Vrea să mă degrabă să fug...

Un foșnet de pași le'nterupse și, înainte ca Actea să fi putut vedea cine se apropia, înaintea băncii se ivi Popea, înconjurată de câte-va sclave. Două din ele țineau d'asupra capului ei două apărătoare de pene de struț. O Etiopeană, cu sînul umflat de lapte, purta în brațe un copilăș, învelit în purpură.

Popea se opri.

— Acteo, florile pe cari le-ai cusut pe icuncula, nu erau bine cusute: copilul a smuls una și-a dus-o la buze; din fericire, Lilith a prins de veste la timp.

— Iartă-mă, divino, țise Actea încrucișându'și mâinile pe pept și plecând capul.

Popea se uită la Lygia.

— Cine 'i sclava aceasta ?..

— Nu 'i sclavă, divină Augusta ; e copila adoptivă a Pomponiei Graecina și fiica regelui Lygienilor, care-a dat-o Romei ca ostatică.

— A venit să 'ți facă vizită ?.

— Nu, Augusta. De alaltăieri, ea locuște în palat.

— A luat parte la ospăț ?...

— A luat.

— Din ordinul cui ?

— Al Cesarului.

Popea se uită cu mai multă băgare de seamă la tinăra fată și o 'ncrețitură i se brăzdă între sprâncene. Geloasă de supremația ei, dinsa trăia într'o veșnică grijă, de-a nu se vedea înlocuită de vre-o concurentă mai norocoasă, cum ea înlocuise pe Octavia. Dintr'o aruncătură de ochi, cântărise cât de mare era frumusețea Lygiei.

— I-o adevărată nimfă, își dîse ea. Venus i-a dat lumina. Zei nemuritori ! Ea e tot așa de frumoasă ca mine și cu mult mai tînără.

Pe sub genele lor aurii, ochii ei slobođiră un fulger. Apoi, cu fața întoarsă spre Lygia și foarte liniștită în aparență :

— Tu ai vorbit cu Cesarul ?...

— Nu, Augusta.

— De ce vreî tu să stai mai bine aici de cât la Aulus ?...

— Eū nu vreaū. Petroniu a 'ndemnat pe Cesar să mă ia de la Pomponia. Am fost adusă aici fără voia mea ...

— Și tu vreî să te 'ntorci lângă Pomponia ?...

Această întrebare fu pusă c'o voce mult mai prietenoasă și Lygia simți un fior dulce de speranță.

— Augusta, dîse ea 'ntindēnd mînile înainte, Cesar

are să mă dea ca sclavă lui Vinicius. Dar tu vei mijloci pentru mine și mă vei trimite înapoi la Pomponia...

— Așa dar Petroniu a 'ndemnat pe Cesar să te ia de la Aulus ca să te dea lui Vinicius?...

— Da, Vinicius a ȕis că va trimete să mă ia chiar aȕi. Dar tu vei fi bună și'ȕi va fi milă de mine.

Plecându-se, apucă poala rochiei Popeei și așteptă, cu inima bătând. Popea o privi c'un suris reutăcios și ȕise:

— Atunci, iȕi făgăduesc că aȕi chiar vei fi sclava lui Vinicius.

Se depărtă, vedenie înșelătoare și aducătoare de nenorocire. La urechea Lygiei ajunseră ȕipetele copilului care începuse să plingă. Ochii Lygiei înotaū în lacrimi. Luă pe Actea de mână.

— Să intrăm înăuntru, ȕise ea. Nu trebuie să nădăjduim ajutor de cât de-acolo de unde ajutorul poate veni...

Intrară în atrium, din care nu mai eșiră. Ingrijate și pline de spaimă, ciuliaū urechea la cel mai mic sgomot. Convorbirea se'ntre rupea pe tot momentul și tăcerea plutia, grea și plină de închipuiri ale auȕului...

Când se lăsă noapte, perdeaua din anticameră se elătină și un om cu faȕa negricioasă și ciupită de vėrsat se arătă pe prag. Lygia recunoscū pe Atacin, un sclav liberat al lui Vinicius, pe care 'l vėȕuse de multe ori la Pomponia. Actea scoase un ȕipet.

Atacin salută cu umilinȕă și ȕise:

— Salut divinei Lygia din partea lui Marcus Vinicius, care-o așteaptă la masă, în casa lui împodobită cu verdeată.

— Sunt gata, ȕise ea, cu buzele albe ca varul.

Și înconjură cu braȕele gâtul Acteei, pentru a'și lua rămas bun de la dinsa.

CAPITOLUL X

Casa lui Vinicius era în adevăr împodobită cu verdeață; zidurile și porțile erau acoperite cu covoare de ederă și de mirt, ghirlande de frunză de viță se încolăceau în jurul coloanelor.

Opere a măștrilor faimoși, lampadare de alabastru, de marmură, de bronz din Corint atârnau, răsucite în tot felul de forme, de animale, de plante sau de femei; uleiuri parfumate ardeau în ele. Lumina lămpilor era potolită de globuri din sticlă de Alexandria, sau era împrăștiată prin pânza diafană de gază de Indus în raze trandafirii, galbene, violete, verzi. Aerul era încărcat de nard, parfum a cărui obișnuință Vinicius o luase în Orient. În triclinium erau puse tacâmuri pentru patru inși, căci trebuiau să ia parte la ospăț și Petroniu cu Chrysotemis.

Vinicius urmasa în totul sfatul lui Petroniu, care îi sugerase ideea de-a nu se duce el însuși să ia pe Lygia, ci să trimită pentru aceasta pe Atacin, ca însărcinat din partea însuși Cesarului.

— Tu erai beat erî, îi zicea dînsul. Te-am vădut: te-ai purtat ca un săpător din munții Albanî. Nu te prea grăbi așa și adu-ți aminte că un vin bun trebuie să fie băut încetul cu încetul. Află de asemenea că e dulce să dorești, dar mai dulce să fii dorit.

Chrysotemis avea în această privință idei cu totul deosebite, dar Petroniu îi arată deosebirea ce trebuia

să facă între un vizitiu deprins cu meseria lui la cire și între un tânăr, care pentru întâia dată se urcă pe un quadrigiu.

Apoi, întorcându-se spre nepotul lui :

— Cearcă de'î câștigă încrederea, fă-o să fie veselă, fii mărinimos. Eă nu vreaă de loc să asist la un prânz funebru. Jură'î la nevoe că o veî trimete înapoi la Pomponia. Va atârna de tine ca mâne să vrea să stee mai bine aici.

Arătând pe Chrysotemis, adăugă :

— Sunt cinci ani de când am adoptat această linie de conduită cu privire la porumbița aceasta sălbatecă și n'am avut loc cătuși de puțin să mă plâng.

Chrysotemis îi dădu una peste obraz cu evantaliul ei de pene de păun :

— Ai să ăci poți că nici odată nu m'am împotrivit, satyrule ?...

— Din cauza predecesorului meu...

— Și că nu te-ai aruncat la picioarele mele ?...

— Ca să le pun inele, da.

Chrysotemis își aruncă fără voie o privire asupra degetelor de la picioare, cari scânteiau de pietre scumpe ; amîndouă, ea și Petroniu, se puseră pe rîs ; cât despre Vinicius, el nici n'asculta. Bătăile neregulate ale inimii îi ridicau rochia lui de preot sirian.

— Eî trebuie să fi părăsit deja palatul, ăise el ca și cum și-ar fi vorbit singur.

— In adevăr, adăugă Petroniu. Acum vreî ca, așteptând, să'ți vorbească de profețiile lui Apollonius din Tyana, sau mai bine să'ți sfîrșesc istoria lui Rufinus, istoria acea...

Dar lui Vinicius puțin îi păsa de Apollonius din Tyana și cu atît mai puțin de Rufinus. Gîndul lui era la Lygia și, cu toate că simția că era mai cuviincios

s'o primiască acasă, începea deja să'i pară rău că nu se dusesese la palat, măcar s'o fi vădut c'un ceas mai curând și să stee lângă dânsa în întunericul din litieră.

În vremea asta sclavi aduseseră tripede și aruncară pe cărbuni crenguțe de mirh și de nard.

— Acuma's pe la colțul Carinelor, ȕise din nou Vinicius.

— N'are să se poată ținea, strigă Chrysotemis; are s'alerge să le iasă 'n cale; și probabil c'o să'i scape.

Vinicius, cu un surîs nerod:

— Cătuși de puțin...

Petroniu dădu din umeri.

— Nicî de-un sestertî filosof, ȕise el; nicî o dată din acest fiu al lui Mars nu voiî putea face un om.

Vinicius nicî n'auzi.

— Deja sunt la Carine!...

Eî, în adevăr, cotiau spre Carine. Litiera era prece-dată de lampadari și înconjurată de pedisequi. Atacin supraveghia mersul cortegiului. Înaintau încet, căci felinarele erau neîndestulătoare prin oraș, care nu era de loc luminat. Afară de asta stradele, deșerte prin împrejurimile palatului pe unde abia pe ici pe colo se strecura câte un om cu felinarul în mână, mai departe începură să se populeze într'un chip cu totul neașteptat. De prin fie-care stradă eșiau grupe de câte trei sau patru oameni, fără torțe și înfășurați în mantale negre. Unii mergeau înainte cu cortegiul, amestecându-se cu sclavi, alții, în grupe mai strânse, veniau încrucișându-se cu dânsii. Căți-va se clătinau ca niște oameni beți; câte o dată îngrămădeala era așa de mare și înaintau cu atâta greutate, în cât lampadarii erau siliți să strige:

— Loc pentru nobilul tribun Marcus Vinicius!...

Printre perdelele crăpate, Lygia zăria aceste grupuri și tresăria pe toată clipa de spaimă și de nădejde:

— 'I el, e Ursus cu creștinii!... Acușa!... murmura ea cu buzele tremurătoare. Isuse, ajută-ne!... Isuse, scapă-ne!...

Atacin, care la 'nceput nici nu lua în seamă această fierbere neobișnuită, deveni îngrijat. Lampadarii erau siliți să repete din ce în ce mai des lozincă lor: „Loc pentru nobilul tribun!“ Niște necunoscuți se înghesuiau în ei și se strângeau spre litieră așa de aproape, în cât dînsul dădu ordin să 'i alunge cu bastonul.

De-o dată o'nvălmășeală se făcu în capul cortegiului. În acelaș timp toate lămpile se stinseră.

Atacin înțelese: o încăerare! Groaza 'l împietri. Toată lumea știa că Cesarul, ca să petreacă, făcea adesea câte o camisadă prin Subur sau cele-l'alte mahalale. Se știa chiar că de multe ori din petrecerile acestea se alegea cu umflături și vinătăi. Dar cine se apăra, să fi fost el și senator, era un om mort. Postul paznicilor, a căror datorie era de-a păstra ordinea în Oraș, nu era departe. Dar în atari împrejurări paznicii erau surzi și muți. Cu toate acestea prin prejurul litierei se făcuse o'nvălmășeală de nedescris: se'nghesuiau, se băteau, se trântiau la pămînt. Prin mintea lui Atacin trecu repede un gând: mai 'nainte de toate trebuia să iee pe Lygia și să fugă cu ea, părăsind pe cei-l'alți în voia sorții. O apucă cu amîndouă mînilor și-o scoase din litieră, căutînd să fugă, ajutat de întuneric.

Dar Lygia strigă:

— Ursus! Ursus!

Imbrăcată în alb, ea era ușor de recunoscut. C'o mână Atacin o acoperi cu mantaua lui, când de odată simți că niște clești înfricoșate îl apucă de ceafă: *tidra lui sună ca locită de-o măciucă; se prăbuși la pămînt, boi trăsni.*

Sclavii erau cea mai mare parte lungiți pe jos, iar

Tidva lui sună ca lovită de-o măciucă ; se prăbuși la pământ, boi trăsniț. (Pagina 104).

cei-l'alți fugiau sau se ascundeau prin vre-un colț, lipindu-se cu spatele de zid. Litiera, sfărâmată în învâlmășeală, zăcea pe jos. Ursus ducea pe Lygia în Subur; tovarășii lui se împraștiaseră.

Sclavii se strânseseră înaintea casei lui Vinicius și se sfătuiră. Nici unul nu'ndrăsnia să intre. După ce vorbiră între ei câte-va clipe, se 'ntoarseră 'napoi pe locul atacului. Găsiră câți-va morți, precum și trupul lui Atacin. Acesta mai sufla încă, dar când puseră mâna pe dînsul, tresări o dată, se'nțepeni și rămase nemișcat.

Luară cadavrul și din nou se strânseseră înaintea porței. Cu toate acestea trebuia dat de veste stăpânului cea ce se întâmplase.

— Gulon să'i ducă vestea, șoptiră câte-va voci; el e cu fața plină de sânge ca și noi și stăpânul îl iubește foarte mult. El nu'i în așa mare primejdie ca cei-l'alți.

Germanul Gulon, un sclav bătrîn care purtase pe Vinicius în brațe pe când era copil și pe care el îl moștenise de la mama lui, le ȳise:

— Eū îi voiū duce vestea, da; vom merge însă cu toȳii, pentru ca mânia lui să nu cadă numai asupra mea.

În vremea aceasta Vinicius începea să'și peardă răbdarea. Petroniu și Chrysotemis îl luaū în rîs: el umbla încoace și'ncolo prin atrium, repetând:

— Ei ar trebui deja să fie aici!... Ar trebui să fie aici!

Voi să iasă, dar dînșii îl opriră.

De-o dată în antisală se auzi un sgomot de pași și o ceată de sclavi intră în atrium; lipindu-se de zid, ridicară mâinile și începură să scânciască: „Aah!... Aaaaah!”

Vinicius sări la ei.

— Unde-i Lygia? ȳipă el c'o voce îngrozitoare.

— Aaah!...

Gulon făcu un pas înainte și, repede, c'o voce îndurerată :

— Veđi sângele, stăpâne ! Noï am apărat-o ! Veđi sângele, stăpâne ! Veđi, sângele !

Nu'și sfîrși vorba. Vinicius, c'un sfeșnic de bronz, crăpase în două capul sclavului. Apoi își apucă fruntea cu amândouă mâinile, își vîrî degetele în păr și 'ncepu să horcăe :

— Nenorocire mie !...

Fața i se 'nvineți, ochiî i se holbară, gura i se acoperi de spume.

— Vergile ! țipă în sfârșit c'o voce care nu mai sămăna a om.

— Stăpâne ! Aaah !... Indurare !... gemeaŭ sclaviî.

Petroniu se ridică c'o strâmbătură de desgust.

— Aïdem, Chrysotemis, zise el. Dacă vrei să veđi carne, voiŭ pune să ia cu asalt scaunul unui măcelar din Carine.

Și eșiră din atrium.

În casa împodobită cu verdeață și pregătită pentru ospăț, gemătul sclavilor și șueratul vergilor se auzi până a doua ȕi dimineața.

CAPITOLUL XI

Vinicius în noaptea asta nici nu se culcă. Gemetele sclavilor biciuiți nu îi potoliau nici durerea nici furia lui; luă o altă ceată de sclavi și în capul lor, noaptea târziu, porni în căutarea Lygiei. Cutreeră suburbia Esquilin, Subur, calea Scelerată și toate străđile de prin prejur. Apoi, după ce făcu ocolul Capitolului, trecu puntea lui Fabriciu, străbătu insula și'n sfârșit bătu Transteverul. Dar era o cercetare fără nici un program și nici el însuși n'avea nădejde să poată găsi pe Lygia. Dacă o căuta, era numai pentru a umple golul acestei nopți îngrozitoare.

Nu se întoarse de cât în zori de ziuă, când începeau să se arate pe strade căruțele trase de măgari ale zarzavagiilor, iar brutarii își deschideau prăvăliile. Puse să se ridice cadavrul lui Gulon pe care nimeni nu'n-drăsnise să'l miște din loc și porunci ca sclavi care se lăsaseră să li se răpească pe Lygia, să fie trimiși în ergastulele de la țară, pedeapsă tot așa de grozavă ca și moartea; în sfârșit, aruncându-se pe un divan din atrium, se puse să se gândiască 'n neștire la mijloacele de-a regăsi pe Lygia.

Să renunțe la ea, s'o peardă pentru tot-d'auna, i se părea cu neputință și numai la gândul acesta turbarea și furia îl sguduia. Pentru întâiași dată firea lui poruncitoare se isbia de-o voință protivnică. Nu vroia și nu se putea resemna cu soarta lui, căci nici odată el

nu dorise ceva cu atâta furie cum doria pe Lygia. Se gândia că nici n'ar putea trăi fără dînsa. Nu isbutia să-și închipue ce-ar face mâne fără ea, cum ar putea trăi zilele următoare. Câte odată simția că-l apucă o furie în contra ei, care se apropia de nebunie. Ar fi vrut s'o aibă, măcar numai ca s'o bată, s'o târie de pînă în cubicul și s'o tortureze.

După acea o groaznică nostalgie de glasul, de ochii, de chipul ei, îl coprinse. S'ar fi aruncat la picioarele ei, dacă ea ar fi fost acolo. O chema, își rodea degetele, își strîngea capul în mîni. Se silea din toate puterile ca să se gîndiască în liniște la mijloacele de a pune din nou mîna pe dînsa, dar nu putea. Mii de mijloace și de planuri îi veniau în minte, care de care mai absurde. În sfîrșit un fulger îi trecu prin gînd: nimeni altul de cît Aulus n'o putuse răpi și'n orî ceas Aulus trebuia să știe unde-i ea ascunsă.

Sări în picioare; va alerga la Aulus; dacă ei nu i vor da-o, dacă nu vor ține socoteală de amenințările lui, se va duce la Cesar, va acusa de nesupunere pe bătrînul șef și va căpăta contra lui o sentință de moarte. Dar mai înainte îi va smulge mărturisirea despre locul unde s'a ascuns Lygia. Și chiar dacă i-o vor da de bună-voe, cu toate acestea tot se va răsuna. Ei însă l primiseră în casa lor și l îngrijiseră... dar ce-avea a face asta... Se simția acum deslegat de orî-ce recunoștință. Și sufletul lui, răsbunător și crud, se desfăta deja gîndindu-se la desperarea Pomponiei cînd centurionul va aduce lui Aulus sentința de moarte. Era aproape sigur că va căpăta sentința aceasta. Petroniu l va ajuta pentru acest lucru. De-altminteri Cesarul nu refusa nimic prietenilor lui.

De-odată inima îi încetă de-a mai bate, la gîndul unei presupunerii îngrozitoare:

— Dar dacă Cesarul însuși ar fi răpit pe Lygia ?...

Toată lumea știa că Cesarul căta adesea să petreacă, să-și alunge urâtul, făcând noaptea bătaï și scandaluri. Petroniu însuși lua parte la glume de acestea. Scopul lor era tot-d'auna de a prinde câte o fetiță drăguță, pe care după acea o puneau să sară și-apoi să sară înapoi pe-o manta soldățească, până ce cădea din picioare. Neron numia aceste întreprinderi „pescuiți de mărgăritare“, căci se întâmpla adesea să pescuiască un adevărat mărgăritar de drăgălășie și tinerețe. Atunci mărgăritarul era trimis la Palatin, sau la una din nenumăratele vile ale Cesarului, ori Neron o dădea unuia din tovarășii lui. Aventura aceasta i se putuse întâmpla și Lygiei. Cesar o privise la ospăț, și Vinicius nu se îndoia că acum Cesarul înnebunia după dînsa. Neron, în adevăr, ar fi putut-o opri la Palatin. Dar, cum spunea Petroniu, Cesarul n'avea curagiul crimelor lui. Și de-altminteri, nu voia să supere pe Popea.

Vinicius se gîndi atunci cît era de neprobabil ca Aulus și Pomponia să fi'ndrăsnit să ia înapoi cu sila o femeie pe care i-o dăduse Cesarul. Și apoi cine-ar fi'ndrăsnit?... Ar fi'ndrăsnit Lygianul acesta uriaș, cu ochii albaștri, care cu toate acestea avusese cutezanța să intre în sala ospățului, să ia pe Lygia și s'o ducă în brațe?...

Ast-fel nimeni altul de cît Cesarul nu era vinovat.

Dacă era ast-fel, atunci Lygia era perdută pentru tot-d'auna. Puteai s'o smulgi din mânilor orî-cuî, dar din aceste mâni nu. Abia acum a'ntelegea cît îi era de dragă.

Ca un om care se'neacă și care într'o străfulgerare își aduce aminte de tot trecutul, Vinicius își aduse aminte de toată ființa Lygiei. O vedea, auzia toate cuvintele ei. O vedea lângă fîntînă și în casa lui Aulus, apoi la ospăț. O simția aproape de dînsul, simția parfumul părului ei, căldura trupului ei, voluptatea acelor sărutări, sub cari

el strivise la ospetul acela buzele ei neprihănite. Ea 'i apăru de-o mie de ori mai frumoasă, mai ațățătoare, mai voluptoasă, de-o mie de ori mai mult ca ori când singura aleasă printre toate muritoarele și toate zeițele. Și la gândul c'ar fi putut să fie a lui Neron, era cuprins de-o durere fizică așa de grozavă, c'ar fi vrut să se isbească cu capul de pereți. Înțelegea c'ar fi putut să'nebuniască și-ar fi 'nebunit de bună-seamă, dacă nu i-ar fi rămas răsbunarea. Și după cum mai înainte i se părea că n'ar mai putea trăi dacă n'ar găsi pe Lygia, tot așa acum vedea că'i era cu neputință să moară dacă n'o va fi răsbunat.

Numai gândul răsbunării îi mai aducea oare-care ușurare. "Eū voiū fi Casius Chaerea pentru tine!", repeta el mereū. Luă o mână de pământ din oalele cu flori cari înconjurau impluviul și făcu un jurămint înfricoșat, pe Hecate, pe Erebe și pe larii familiei, că se va răsbuna pe Neron. Cel puțin acum avea un cuvînt ca să trăiască. Spuse să'l ducă la Palatin, unde mai întîiū va vedea pe Actea, de la care poate va afla ceva.

Pe drum, se gândia în neștire la Lygia și la răsbunarea lui. Auzise spunându-se că preoții zeiței egiptene Patsh știaū să aducă boale; le va cere povață. În Orient aflase că Evreii aveau formule magice, prin mijlocul cărora ei puteau acoperi cu buboai trupul dușmanilor lor: el avea vre-o duzină de sclavi evrei; va pune să'i biciuiască spre-a le smulge secretul.

Înainte arcului porței se gândi că dacă pretorienii i se vor pune împotrivă câtuși de puțin ca să între, saū vor căuta să se încredințeze dacă are arme cu el (de altminteri uitase să ia vre-una) ar fi pentru el o dovadă că Lygia era în palat din voința Cesarului. Dar cel mai bătrîn din pretorienii zîmbi prieteneste apropiindu-se de el.

— Salut, nobile tribun! Dacă dorința ta e de-a prezenta omagiile tale Cesarului, ai nemerit rău, și nu știu de-o să'l poți vedea.

— Ce s'a 'ntîmplat?... întrebă Vinicius.

— Augusta mică Divinitate a căzut bolnavă de-o dată. Cesar și Augusta sunt lângă ea împreună cu doctorii.

Era o împlinire însemnată. Cînd se născuse fata aceasta, Cesar începuse să aiureze de bucurie. Senatul pusese mai dinainte sub ocrotirea zeilor fructul sînu-lui Popeei. O ceremonie solemnă avusese loc la Antium; se dăduse jocuri strălucite și se ridicase un templu celor două Fortune. Neron, care nu era în stare să păstreze nici o măsură în nimic, iubia și copilul fără măsură. Și Popeei îi era drag, căci copilul acesta îi întărise situația și făcuse înrîurirea ei de nebiruit.

De sănătatea și viața micii Augusta putea atârna soarta imperiului. Dar Vinicius era așa de adâncit în gândurile lui, în cât nici nu băga de seamă răspunsul soldatului.

— Vreau numai să văd pe Actea, zise el.

Și trecu.

Și Actea era lângă copil, așa că trebui să aștepte. Nu veni de cât pe la amiazi.

— Acteo, strigă Vinicius apucînd-o de mână și trăgînd-o pînă în milocul odăei, unde'î Lygia?...

— Vroiam să te 'ntreb și eu aceasta, zise ea cu imputare.

Și Vinicius, cu toate că'și făgăduise s'o întrebe în liniște, țipă, cu fața sgîrcită de durere și de furie:

— Nu'î la mine. Mî-au furat-o pe drum.

Apoi potolindu-se, zise, apropiindu'și fața de-a Acteei, prin dinții lui încheștați:

— Acteo... dacă ții la viață, dacă nu vrei ca tu să fii cauza unor nenorociri a căror întindere nici nu ți-o poți închipui măcar, spune'mi adevărul: Cesar a răpit-o?...

— Cesar n'a eșit erî din palat.

— Pe umbra mamei tale, pe toți zeii, ea nu'î în palat?..

— Pe umbra mamei mele, Marcus, Lygia nu'î aici și nu Cesar țî-a luat-o. Mica Augusta 'î bolnavă de erî și Cesar nu s'a mișcat de lângă leagănul ei.

Vinicius respiră

— Atunci, zise el punându-se jos pe-o bancă și strîngând pumnii, Aulus mî-a luat-o; nenorocire lor!

— Aulus Plautius a venit ađî dimineață aici. Nu m'a putut vedea, căci eram lângă copil, dar a întrebă pe Epaphrodit și pe cei-l'alți oameni ai Cesarului de Lygia și le-a spus c'are să se 'ntoarcă să mă vadă.

— Voia să 'ndepărteze bănuelile. Dacă n'ar fi știut ce se făcuse ea, ar fi venit la mine s'o caute.

Mî-a lăsat câte-va cuvinte pe-o tăbliță. Știind că Lygia îi fusese luată după îndemnul tēu și al lui Petroniu, se aștepta ca ea să fie trimeasă la tine și ađî dimineață s'a dus chiar la tine acasă, unde oamenii tēi i-au spus tot ce se întîmplase.

Trecu în cubicul și se întorse cu tăblița lăsată de Aulus.

Vinicius se uită la cea-ce era scris pe dînsa și rămase mut. Actea părea că citește pe fața lui răvășită. După un moment:

— Nu, Marcus, cea-ce s'a întîmplat s'a întîmplat prin voința Lygiei însă'sî.

— Tu știaî că voia să fugă! ... sbucni Vinicius.

— Știam atâta că nu se 'nvoia să fie concubina ta. Și ochii ei turburi aruncară o căutătură aproape aspră.

— Și tu ce-ai fost toată viața ta?...

— Eū eram o sclavă...

Dar Vinicius nu mai contenia să'sî verse furia: Cesarul îi dăduse pe Lygia, el o va descoperi, să fi fost ea ascunsă și sub pămînt, și va face cu dînsa ce va pofti. Da. Ea va fi concubina lui. Va pune s'o biciu-

iască ori-când va avea gust. Când se va sătura de dînsa, o va da celui mai din urmă din selaviî lui, sau o va pune să învîrtiască la vreuna din morile de pe pămînturile lui din Africa.

Începu să aiureze şi — Actea vedea bine aceasta — vorbele lui nu mai corespundea cu realitatea.

...Lygia se revoltase contra voinţei Cesarului. El va ruga pe Cesarul să pue s'o caute prin tot oraşul şi imperiul, chiar de-ar fi trebuit să pue la munca aceasta toate legiunile. Petroniu îi va sprijini cererea şi căutărilor vor începe chiar în ziua acea.

Actea, nerăbdătoare, îi dîse :

— Ia seama să n'o perţi pentru tot-d'auna, în ziua când Cesarul o va fi regăsit-o.

— Zici?...

— Ascultă, Marcus. Eri în grădinele palatului am întîlnit pe Popea şi pe mica Augusta, pe care o ducea în braţe Lilith, Etyopeana. Seara copila a căzut bolnavă şi Lilith spune că streina trebuie s'o fi deochiat. Dacă copila 'şi recăpătă sănătatea, vor uita ; dacă nu, Popea va fi cea d'întîi care să acuze pe Lygia de fermecătorie şi atunci, când vor regăsi-o, nu va mai fi scăpare pentru dînsa.

Fu o clipă de tăcere : apoi Vinicius dîse, la întîmplare :

— Poate că'n adevăr a fermecat pe copilă, cum m'a fermecat şi pe mine.

— Lilith spune că copila a început să plîngă de cum a trecut de noi. I-adevărat. Începuse să plîngă. Fără îndoială, era deja bolnavă de mai înainte. Caut-o, Marcus. Dar înainte de vindecarea copilei, nu vorbi de Lygia. Destul aŭ plîns ochii ei din cauza ta.

— O iubeşti, Acteo?... întrebă Vinicius c'o voce surdă.

— Da ! Am învăţat s'o iubesc.

— Tu o iubești : ea nu ți-a dat în schimb ură pentru iubire, ca mie.

— Bărbat neînțelept și orb : ea te iubia.

Vinicius făcu un salt.

— Nu-i adevărat !

Ea 'l ura... De unde putea să știe Actea ?... După o ȕi de ședere împreună, Lygia îi făcuse destăinuirii ?... Dar ce fel de iubire era decii iubirea aceasta, care vroia mai bine viaȕa rătăcitoare, sărăcia, nesiguranȕa ȕilei de mâne și poate chiar o moarte mizerabilă, care vroia mai bine toate acestea, de cât o viaȕă de lux și de plăceri ?... Ce fel de iubire era decii o iubire căreia 'i era frică de plăceri, și 'i era sete de suferinȕe ?.. La Aulus, într'o ȕi, putuse să creadă că'l iubește. Dar nu ! Ea'l ura deja, nu'ncetase de-a'l urii și va muri cu ura aceasta în inimă.

Actea, așa de blândă de obicei, la rândul ei se indignă : Cum încercase el s'o câștige ?... În loc de-a se'nclina dinaintea Pomponiei și a lui Aulus și să le-o ceară, lor, dînsul o luase prin surprindere de la părinȕii ei. Dînsul voise să facă din ea nu femeia lui ci o concubină, din ea, o fiică de rege. O adusese pe ea, o copilă nevinoată, în mijlocul unei orgii. Uitase el ce fel de casă era casa lui Aulus ?... Cine era Pomponia, mama adoptivă a Lygiei ?... Nu se gîndia decii, că femeile acestea puteau fi alt-fel de cât o Nigidia, o Calvia Crispinilla, o Popea și toate cele ce le întâlneau în casa Cesarului ?... Nu 'nȕelesese că această copilă candidă voia mai bine moartea de cât necinstea ?... Știa el ce fel de zei adoră ea și dacă nu cum-va zeii ei nu erau mai buni și mai puri de cât această miserabilă Venus sau această Isis pe care o venerază, în nerușinarea lor, Romanii ? Ei bine, nu ; Lygia nu'i făcuse nici o destăinuire, dar îi spusese că scăparea o

aștepta de la el, Vinicius. Și când vorbea de dînsul, fața i se împurpura. Inima ei bătuse pentru dînsul, dar el o speriase, o indignase, o insultase!

— E prea târziu!... gemu el.

O prăpastie se căsca dinaintea lui. Nu știa ce să facă, de ce să s'apuce, încotro să se 'ndrepte. Ca un eco, Actea repetă: „Prea târziu!“ și aceste vorbe, în gura altuia, răsuna pentru dînsul ca o sentință de moarte.

Și era să plece, făr'a'și lua măcar rămas bun de la Actea, când de-o dată perdeaua din atrium se ridică și dinaintea lui se ivi chipul Pomponiei Graecina, îmbrăcată în doliu.

Aflase și dînsa despre dispariția Lygiei, și, știind că i va fi cu mult mai lesne ca lui Aulus să pătrundă la Actea, venise să ceară vești. Zărind pe Vinicius, ea'și întoarse spre dînsul fața ei palidă și slăbită.

— Marcus, Dumnezeu să te erte de răul ce ni'l-ai făcut, nouă și Lygiei.

El stetea pe loc, cu fruntea plecată, cu senzația unei nenorociri și-a unei mari răspunderi, neputincios a'ntelege care Dumnezeu trebuia și putea să'l erte și pentru ce Pomponia vorbea de ertare, când ar fi trebuit să vorbiască de răsunare.

În sfîrșit eși, cu capul pustiū de orî-ce speranță, îngreuiat de gânduri.

În curtea de onoare și pe sub galerii se înghesuiau o mulțime de grupuri de oameni îngrijați. Erau senatori și călăreți, veniți pentru a cere vești despre mica Augusta, sau cel puțin să facă paradă de interesul lor față de familia Cesarului, măcar și numai înaintea sclavilor împăratului. Sgomotul de boala „Divinității“ se răspândise repede; vizitatori noi se înghesuiau la uși și mulțimea se îngrămădia îndărătul arcului. Nouii sosiți zărind pe Vinicius, tăbărâra asupra lui cu între-

bărilor, dar el trecea înainte fără să răspundă. De-o dată îl opri Petroniu.

În contra omului a cărui plan avusese pentru el urmări atât de nefericite, Vinicius și-ar fi dat drumul furiei, dar eșise de la Actea așa de abătut, în cât cu tot caracterul lui supărăcios de data asta fu incapabil să sbucniască. Cu toate acestea îmbrânci pe Petroniu și voi să'și caute de drum. Dar cel-alt îl apucă de braț.

— Cum merge divina ?..

Silit să se opriască, Vinicius se înfuriă din nou.

— Infernul s'o înghită și pe ea și pe toată casa asta, țise dînsul cu dinții strânși.

— Tăcere, nenorocitul ! țise Petroniu.

Și aruncând pe furiș o privire prin prejurul lui, adăogă repede :

— Dacă vrei să afli ceva de Lygia, vino cu mine. Nu, e în zadar, nu voi spune nimic aici. Vino cu mine, am să'ți spun presupunerile mele.

Îi petrecu un braț pe după mijloc, și îl trase după dînsul ; acesta era scopul lui principal, căci de alt-fel nu știa nimic. Dar, în adevăr, cum el avea sentimentul răspunderii sale în întîmplările cari desnădăduiseră pe Vinicius, făcuse deja ceva și de cum fu în litieră țise :

— Am pus pe sclavi mei de pază pe la toate porțile orașului, dându-le semnele cât se poate mai exacte ale tinerei Lygiane și a uriașului care deunăzi a luat-o din sala ospetului ; fără îndoială că tot el a răpit-o și erî. Ascultă ! poate că Aulus vrea s'o ascundă unde-va la țară. În cazul acesta, vom ști în spre care parte vor duce-o. Dar dacă oamenii mei nu vor vedea-o eșind prin vre-una din porți, va fi o probă c'a rămas în oraș. Și atunci ne vom începe chiar azi căutările.

— Aulus nu știe unde'î ea, răspunse Vinicius.

— Ești sigur de asta ?...

— Am vădut pe Pomponia. Și ea o căuta.

— Ei n'aș putut eși din oraș, pentru că noaptea porțile sunt închise. Câte doi oameni de-ai mei păzesc la fie-care poartă. Unul din ei se va lua după Lygia și uriaș, iar cel-alt se va 'ntoarce în toată graba să dea alarma. Dacă'i în oraș, voiū găsi-o, căci e ușor de recunoscut statura și umerii Lygianului. Ai apoi norocul că n'a răpit-o Cesar ; pot să te încredințez că nu'i el acela : la Palatin n'aș nici o taină pentru mine.

Atunci Vinicius, cu vocea sugrumată de emoțiune povesti lui Petroniu ce'i spusese Actea și ce primejdii nouă amenințau pe Lygia. Apoi se puse pe învinuiri. Fără Petroniu, Lygia ar fi la Aulus, iar el, Vinicius, ar putea-o vedea în toate ȕilele și ar fi mai fericit și de cât Cesarul. Se înflăcăra pe măsură ce vorbea ; emoțiunea 'l birui, lacrimi de durere și de furie îi șiroiaș pe obraz.

Petroniu nu'și închipuise că tînărul soldat ar fi putut rubi pînă'ntr'atîta.

„O, a-tot-puternică Cypris, se gândia el, tu singură domnești și peste inimile zeilor și ale oamenilor“.

CAPITOLUL XII

Când se dădură jos din litieră dinaintea casei lui Petroniu, sclavul Atriensis le spuse că nici unul din oamenii, trimeși de pază la porțile orașului, nu se întorsese.

— Veți, țise Petroniu, fără greș, ei sunt încă în oraș și îi vom regăsi. Trimite și tu pe sclavi tăi să stea de strajă pe la porți, mai cu seamă pe cei cari i-ai trimis la palat să ia pe Lygia, căci vor recunoaște-o mai ușor.

— Am poruncit să-i trimeată la țară în ergastule, țise Vinicius; dar voiți da alte ordine: se vor duce să străjuiască la porți.

După ce trimise acest contra-ordin, trecură în peristilul din năuntru și se puseră jos pe-o bancă de marmoră ca să vorbească. Blonda Eunice și Iras le strecurară scăunașe de bronz sub picioare și le turnară vin din amfore cu gîtul subțire, venite din Volater sau din Cecina.

— Printre oamenii tăi este vre unul care cunoaște pe acest uriaș Lygian?... întrebă Petroniu.

— Atacin și Gulon îl cunoșteau. Dar Atacin a pierit erî, iar cât despre Gulon l'am ucis eu.

— Imi pare rău de Gulon, țise Petroniu. Ne-a purtat în brațe pe-amîndoi.

— Voiam tocmai să'l liberez din sclavie, țise Vinicius; dar ce-are a face. Să vorbim de Lygia. Roma e o mare...

— În mare se pescuiesc mărgăritare... E mai mult de cât probabil că nu vom regăsi-o nici ađi nici mâne, dar e sigur că o dată tot o s'o găsim. Tu mă'nvino-vătești că ți-am sugerat un mijloc care n'a isbutit ; mijlocul era bun, dar dacă s'a nimerit rău, vina ı-a ımprejurărilor. Aulus singur ți-a spus că avea de gând să se ducă cu toată familia ın Sicilia. Ast-fel că chiar și cu chipul acesta, ea ar fi fost departe de tine.

— M'ași fi dus după ei, răspunse Vinicius, și ın orice cas ea ar fi fost ın siguranță, ın vreme ce acum, dacă copilul moare, Popea va crede că ıi din cauza Lygiei și la sfırșit are să convingă și pe Cesar.

— Păpușa asta mică se poate vindeca. Și dacă va muri, tot se poate găsi o ușă de scăpare.

Petroniu se gândi un moment :

— Se spune că Popea ar fi adoptat religia Evreilor și că crede ın spirite. Cesarul e superstițios... Dacă vom răspândi șvonul că spiritele rele au răpit pe Lygia, povestea va găsi cređemınt, cu atıta mai mult, cu cıt răpirea a avut loc ın niște ımprejurări cu totul misterioase : fapta nu ıi nici a Cesarului, nici a lui Aulus : Lygianul singur n'ar fi fost de-ajuns pentru ıntreprinderea aceasta. A fost ajutat decı ?.. Dar să admiți că un sclav a putut aduna atıția oameni ıntr'o singură ھی ?...

— Sclavii se ajută ıntre ei ın tot orașul...

— ...care o s'o pătiască o dată rău dintr'asta. Da, tocmai, cum spui și tu, sclavii se ajută ıntre ei. ınsă ın cazul de care vorbim, ei s'au bătut ıntre dınșii, ceea ce nu prea pare de cređut. Ei au răpit pe Lygia, atunci când știaū foarte bine că răspunderea faptei și pedeapsa va cădea asupra altor sclavi, sclavii tăi ! Afară de asta ıntreabă pe vre-unul din ei, așa măcar de ıncercare, dacă n'a văđut pe Lygia, ın mijlocul unei escorte de spirite, străbătând spațiul, și se va jura pe pavăza lui

Jupiter că a vădut în adevăr pe Lygia sburând prin aer.

Vinicius era din fire puțin cam superstițios. Uitându-se la Petroniu cu neliniște :

— Dacă Ursus n'o putea răpi singur, nici să capete ajutor de unde-va, cine dar a răpit-o ?...

Petroniu se puse pe râs.

— Veđi, zise el, lumea noastră care'și bate joc de zei are să creadă scornitura aceasta, de oare-ce tu singur deja ai început s'o cređi pe jumătate ; vor crede și nu vor mai căuta-o. Și noi, în vremea asta, o vom duce unde-va, departe de aici, în vre-una din vilele noastre.

— Atunci cine dar i-a putut veni în ajutor ?...

— Coreligionarii ei.

— Ce coreligionari ?... Ce zei are ea ?... Cu toate acestea eă ași trebui să știu asta mai bine de cât tine.

— Nu'i nici o femeie în Roma care să nu'și aibă zeii ei. Vădit că Pomponia a crescut-o în cultul divinităței pe care-o adoră ea însăși. Care'i cultul acesta ?... Nu știu nimic. Un lucru e sigur : nici odată n'a fost vădută în vre-un templu aducând sacrificii unuia din zeii noștri. A fost chiar acuzată odată că era creștină, dar asta nu'i cu puțință. Tribunalul de familie a spălat-o de învinuirea aceasta. Se ăice că creștinii nu numai că adoră un cap de măgar, dar sunt dușmanii neamului omenesc și că săvârșesc nelegiuirile cele mai grozave. Pomponia nu poate fi decî creștină : virtutea ei, în adevăr, e cunoscută, și o dușmană a neamului omenesc n'ar trata cătuși de puțin pe sclavi ei după cum face dînsa.

— Nicăeri nu sunt tratați așa de bine, întrerupse Vinicius.

— Judecă și tu. Pomponia a mărturisit înaintea mea că crede într'un Dumnezeu care e unul, a-tot-puternic și îndurător. De sigur, pe cei-lalți i-a îngropat ; dar asta o

privește. Totuși, Logosul ei î-o netrebnică a-tot puter-nicie, dacă n'ar avea de cât doi credincioși, pe Pomponia și pe Lygia, cu Ursus pe de-asupra. Dar trebuie să fie mai numeroși adepții aceștia și ei de sigur au dat ajutor Lygiei.

— Religiunea lor î-o religiune care poruncește ertarea, țise Vinicius. Am întâlnit pe Pomponia la Actea și ea m'ă zis: „Dumnezeu să te erte de răul ce m'ă-l'ă făcut, mie și Lygiei!”

— Trebuie să crezi că zeul lor î-un curator foarte nerod. Ei bine, să te erte atunci și, în semn de ertare, să te facă iar copil.

— Îi voi oferi o hecatombă mine dacă 'mă va da pe Lygia. Nu vreau nici să mănînc, nici să fac bae, nici să dorm. Am să m'ă pun în spate o manta neagră și-am să dau târcoale prin oraș. Poate că ast-fel stravestit, voi regăsi-o. Sunt bolnav!

Petroniu se uita la dânsul cu milă. În adevăr, pleoa-pele lui Vinicius erau înconjurate de cearcăne mari, vine-te și ochii îi ardeau ca 'n friguri; fire rari de barbă îi crescuseră de două țile pe falca lui eșită în afară și părul îi era sburlit în neregulă; părea în adevăr că nu'i era bine. Iras și Eunice îl priveau de-aseenea c'un aer compătimitor. Dar, ca și Petroniu, Vinicius nu le băga în seamă mai mult de cît ca pe niște cățeluși cari s'ar fi gudurat prin prejurul lui.

— Frigurile te sapă, țise Petroniu.

— În adevăr.

— Atunci, ascultă... Nu știu ce leac ți-ar da un doctor, dar în locul tău eu aș ști ce să fac! Ei bine! Înainte de-a se găsi acea una, aș căuta lîngă alta cea ce m'ă lipsește pentru moment. Am vădut în vila ta trupu-ri alese. Nefolositor s'o tăgăduiești. Da, și eu știu ce'i iubirea și că, dacă dorești o femeie, o alta n'ar pu-

tea-o înlocui. Dar poți să găsești și lângă o sclavă frumoasă o plăcere trecătoare...

— Nu vrea, răspuse Vinicius.

— Poate că sclavele tale n'aș pentru tine atracția noutății, și se el după un moment de gândire bine-voită. Dar... (și se uită rînd pe rînd la Eunice și la Iras, apoi puse mîna pe șoldurile rotunde ale blondei Acheene) dar privește puțin pe această Charis. Acum cîte-va zile tînărul Fontenius Capiton îmi dedea pe ea trei efebi frumoși din Clazomene, căci Scopas însuși n'a creat vre-o dată forme mai perfecte. Eu nu pricep cum de am rămas pînă acuma nesimțitor la frumusețea ei: cu toate acestea nu amintirea Chrysotemisei m'a oprit. Ei bine, țî-o da, ție; ia-o.

Eunice se îngălbeni de-o dată și, pironind asupra lui Vinicius niște ochi plini de groază, așteptă răspunsul lui.

El, strângîndu-și tîmplele în mîni, se puse să vorbească repede, ca un om bolnav, orî ca un apucat:

— Nu, nu... N'o vrea pe ea și nici pe nimeni. Îți mulțumesc, dar nu vrea! Am să mă duc să caut pe cea-laltă prin oraș! Spune să-mi dea o manta cu glugă. Mă voi duce pe malul cel-alt.... Dacă cel puțin voi putea vedea pe Ursus!....

Eși în grabă. Petroniu nici nu se cercă să-l opriască. Dar, luând refuzul lui Vinicius ca un simțimînt de respingere momentană față de orî-ce femei care nu era Lygia și nevrînd ca mîrinimia lui să fie în deșert, se întoarse spre sclavă:

— Eunice, zise el, vei lua o bae, îți vei unge trupul cu parfumuri și te vei duce la Vinicius.

Dar ea căzu 'n genunchi și-l imploră cu mînile împreunate să n'o depărteze din casa lui. N'are să se ducă la Vinicius; mai de grabă voia să fie cărătoare de lemne

pentru hypocaustum, de cât cea d'întîi dintre sclave acolo. Nu vroia! Nu putea! Și îl ruga să'î fie milă de dînsa. Să pue s'o biciuiască în fie-care zi, numai să n'o trimită afară din casa lui.

Petroniu asculta încremenit, cum o sclavă îndrăsnia să nu se supue unui ordin, să zică: „Nu pot, nu vroi!” Era un lucru așa de ne mai aușit la Roma, în cât mai întîi i se păru că n'a auzit bine.

În sfîrșit, încrunță sprînceana. El era prea elegant ca să poată fi crud.

La dînsul sclavii erau cu mult mai liberi de cît aiurea, dar cu condiția să'și facă serviciul într'un chip exemplar și să respecte voința stăpînului ca pe a zeilor. Când ei nu și-ar fi 'ndeplinit aceste două datorii, Petroniu știa să întrebuițeze pedepsele la cari îi supuneau obiceiurile. Afară de asta nu admitea nici o contra-zicere. Se uită o clipă la femeea îngenunchiată și care plîngea, și'î zise:

— Du-te și caută pe Teiresias.

Un moment după aceea, ea se 'ntoarse cu Cretanul Teiresias, care stetea în atrium.

— Ia pe Eunice, zise Petroniu și trage'î două-zeci și cinci de vergi, dar așa ca să nu'î strici pielea.

Și el trecu în bibliotecă, se puse la o masă de marmoră roșie și începu să lucreze la opera lui, *Ospățul lui Trimalcion*.

Fuga Lygiei și boala micii Augusta îi veneau prea des în gînd, ca să poată scrie multă vreme. Boala asta mai ales era un incident important. Dacă Cesar s'ar fi lăsat să fie convins că Lygia făcuse farmece, că deochiasc copilul, Petroniu se putea găsi într'o poziție neplăcută, pentru-că 'n urma îndemnului său Lygia fusese chemată la palat. Dar la cel d'întîi prilej va explica Cesarului toată absurditatea unei ast-fel de superstiții

și se va folosi de asemenea și de prietenia deosebită a Popeei față de el și pe care ea nu și-o ascundea destul de bine ca el să n'o bage de seamă. Dădu însă din umeri și se hotărî să se ducă în triclinium, apoi să se pue în litieră și să meargă la palat, iar de acolo în câmpul lui Mars și în sfârșit la Chrysotemis.

Pe când se ducea în triclinium, la capătul coridorului de serviciu băgă de seamă printre cele-lalte sclave silueta înaltă a Eunicei și, uitând că nu dăduse lui Teiresias alt ordin de cât s'o biciuiască, încrunță din sprâncene și îl căută din ochi.

Fiind-că nu'l zăria, se adresa către Eunice :

— Ți-a dat vergile?...

Ea se aruncă din nou la picioarele lui și îi sărută poalele togei.

— Da, stăpâne! Mă-a dat vergile!... Da, stăpâne...

În glasul ei părea că vibrează bucuria și recunoștința. De sigur, ea 'și închipuia că dacă fusese bătută însemna că de-acum înainte va rămâne în casa lui. Petroniu, care înțelesese, fu uimit de împotrivirea aceasta înverșunată. Dar era prea bun cunoscător al sufletului omenesc, ca să nu ghiciască că numai iubirea putea fi cauza unei atari încăpățănări.

— Tu ai dar un amant aici?... întrebă el.

— Da, stăpâne.

Cu ochii ei mari, părul ei auriu despletit și lăsat pe umeri, fața sa plânsă, era așa de frumoasă, în cât Petroniu simți pentru dînsa un fel de duioșie.

— Care-i amantul tău?... întrebă el, arătând pe sclavii strânși împreună mai la o parte.

Nici un răspuns. Eunice își înclină capul până la picioarele stăpânului și rămase nemișcată.

Petroniu aruncă o privire asupra bărbaților, din cari mulți erau foarte frumoși; pe fața nici unuia din ei nu

citi ceva care să-i descopere taina, dar toți surâdeau. Mai privi un moment pe Eunice, tot întinsă la picioarele lui și intră în triclinium fără a mai scoate o vorbă.

După prânz, se duse la palat și după aceea la Chrysotemis, unde rămase până târziu. Apoi, când se întoarse acasă, se întâlni cu Teiresias, pe care-l întrebă:

— I-ai dat Eunicei două-zeci și cinci de vergi?...

— Da, stăpâne. Dar tu ai spus să nu-i stric pielea.

— N'am mai dat alt ordin în privința ei?...

— Nu, stăpâne, răspunse sclavul cu neliniște.

— Bine. care dintre sclavi e amantul ei?...

— Nicăi unul nu-i amantul ei, stăpâne.

— Ce știi tu de dânsa?...

Teiresias vorbi cu un glas nu tocmai sigur.

— Eunice nu ese încă o dată noaptea din cubicul, în care doarme cu bătrâna Acrisione și cu Ifis. După ce tu ai făcut baia, stăpâne, nimeni n-o mai vede prin terme... Celelalte femei o iaă în râs și au poreclit-o Diana.

— Destul, zise Petroniu. Ruda mea Vinicius, căruia îi dăruisem aă pe Eunice, n'a primit-o; ea va rămânea deci aicea. Poți să te retragi.

— Pot să mai vorbesc de Eunice, stăpâne?...

— Ți-am poruncit să spui tot ce știi.

— Toată familia, stăpâne, vorbește de fuga fetei acesteia care trebuia să locuiască la nobilul Vinicius. După plecarea ta, Eunice a venit la mine și mi-a spus că ea cunoaște un om care poate s'o găsiască.

— A! făcu Petroniu. Și cine e acest om?..

— Eu nu-l cunosc, stăpâne.

— Bine. Mâne acest om va sta aici să aștepte pe tribun, pe care tu te vei duce să-l rogi să vie la mine mâne dimineață.

Rămas singur, Petroniu, fără voie, se puse să se gân-

diască la Eunice. Ca tînăra sclavă să doriască ca Lygia să fie regăsită, asta'i păru foarte firesc: era foarte puțin aplecată s'o înlocuiască pe lângă Vinicius. Se gîndi după aceea că omul de care ea vorbise, era poate amantul ei și ideea asta'i păru foarte neplăcută. Era un mijloc foarte simplu de-a afla adevărul: să cheme pe Eunice.

Dar era târziu: Petroniu făcuse o vizită Chrysotemisei, la care stătuse foarte mult și acum se grăbia să se culce: îi era somn. Trecînd în cubicul, își aduse aminte — pentru-ce?... — că în timpul acestei vizite descoperise că masca strălucită a Chrysotemisei era mai veștedă ca orîcînd. Își zise că frumusețea ei era mai mult o simplă faimă de cît o frumusețe adevărată și că Fontenius Capiton, care'i dăduse trei efebi tineri din Clazomene în schimbul Euniceii, căuta să facă tîrguri bune.

CAPITOLUL XIII

Petroniu abia sfârșise cu îmbrăcatul în unctorium, când sosi Vinicius, chemat de Teiresias.

Vinicius își trimisese oamenii pe toate drumurile care duceau în provincie și pe la toate posturile de paznici, cu semnele lămurite ale lui Ursus și-a Lygiei, sclaviilor fugiți, făgăduind o bună răsplată celui care i-ar prinde și aduce înapoi... Dar era îndoelnic că gonacii aceștia i-ar fi putut ajunge din urmă și, dacă i-ar fi ajuns, nu era de loc sigur ca autoritățile rurale vor consimți să îi opriască din ordinul privat al lui Vinicius, neapostilat de pretor. Și n'avusese vreme să capete această apostilă. Vinicius, din parte'i, căutase erii pe Lygia toată ziua, îmbrăcat ca sclav, și nu isbutise să dea de cea mai mică urmă, să capete cel mai slab indiciu.

Văduse și pe oamenii lui Aulus, dar păreau că și ei caută ceva și asta'l întări în presupunerea lui, că Aulus și Pomponia nu știaū ce se făcuse Lygia.

Când Teiresias îi spuse că era un om care se bizuia să găsiască pe Lygia, Vinicius lăsase totul și alergase la Petroniu și cele d'întâi vorbe ale lui fuseser o întrebare asupra acestui om.

— E vorba, zise Petroniu, de cine-va pe care'l vom putea întrebuința pentru căutări. Peste un moment Eunice, care'l cunoaște, va veni să-mi așeze toga : ea ne va da știri mai amănunțite.

— Eunice, cea pe care vroiai să mi-o dai erii?...

— Cea pe care ai refusat-o și pentru care îți mulțumesc, căci e cea mai bună vestiplice din Roma.

În adevăr, vestiplicea intră peste câte-va minute. Ea desfășură o togă și se puse s'o așeze pe umerii lui Petroniu. Fața îi era veselă, ochii surâzători. Petroniu 'i aruncă o privire: îi păru acum foarte frumoasă; când toga fu pe umerii lui, Eunice îi așează cutele și cum se pleca ca să 'i tragă mai bine în jos marginile, Petroniu putu să vadă că brațele ei cărnoase erau de-o culoare ușoară trandafirie și gâtul ei avea o transparență de sîdef.

— Eunice, ȳise el, omul de care ai spus er' lui Teiresias, 'i-aici?...

— I-aici, stăpâne.

— Cum îl cheamă?...

— Chilon Chilonides, stăpâne.

— Meseria lui?...

— E doctor, dar și un înțelept și bun ghicitor de noroc, care știe să citiască ursita oamenilor și să le prezică viitorul.

— Ți-a spus și ție viitorul?...

Eunice se roși până în albul ochilor.

— Da, stăpâne.

— Și ce ți-a prezis?...

— O durere și o bucurie.

— Durerea a venit prin mîna lui Teiresias; bucuria o să vie mai pe urmă...

— A venit deja, stăpâne.

— Cum?...

Ea murmură:

— Am rămas aici.

Petroniu 'și puse mîna pe capul blond al Eunice'i.

— Ai așezat bine cutele și sunt mulțumit de tine. La atingerea mînei lui Petroniu, ochii Eunice'i se

acoperiră par'că de un văl și un fior îi trecu prin pielea gâtului.

Petroniu și Vinicius trecură în atrium, unde 'i aștepta Chilon Chilonides, care le făcu o adâncă plecăciune.

La gândul presupunerii lui din ajun, că acesta era amantul Euniceî, Petroniu surîse. Omul, care era înaintea lui, nu putea fi amantul unei femei, orî-care ar fi fost ea. În ființa aceasta ciudată, era ceva caraghios și scârbos. Nu era de loc bătrîn. Prin barba lui neîngrijită și prin părul lui creț, abia se ivia ici și colo câte un fir cărunț. Pântecele 'i era supt, ameriî încovoiați, ast-fel că la întâia aruncătură de ochi părea cocoșat; pe umeriî aceștia era înfipt un cap enorm, a cărui mască cu privire pătrunzătoare sëmăna a cap de mămuță și de vulpe tot odată. Pielea lui gălbicioasă era pătată de urme de buboe, cari îi umflau pînă și nasul, învinețit de bătură. Imbrăcămintea lui sărăcăcioasă, tunică și manta de păr de capră, arăta o mizerie adevărată sau prefăcută. Când îl văzu, lui Petroniu îi veni în minte Tersit a lui Omer și, răspunzînd printr'un semn la salutul lui, zise :

— Salut, divine Tersit. Cum merg cocoășele ce ți le-a făcut divinul Ulysse, sub zidurile Troei, și el însuși ce face în câmpurile-Elysee?...

— Nobile stăpâne, răspunse Chilon Chilonides, cel mai înțelept dintre morți, Ulysse, trimite prin canalul meu lui Petroniu, cel mai înțelept dintre cei vii, un salut și rugăciunea de-a acoperi cocoășele mele c'o manta nouă.

— Pe întreita Ecate ! strigă Petroniu, răspunsul face o manta...

Dar convorbirea fu întreruptă de Vinicius, care întrebă de-a dreptul :

— Știi tu bine ce sarcină vrei să 'ți iei?...

Petroniu și Vinicius trecură în atrium, unde 'i aștepta Chilon Chilonides, care le făcu o adâncă plecăciune. (Pagina 130).

— Când două familii în două case strălucite nu vorbesc de alt-ceva și când jumătate din Roma repetă același lucru, nu'i de loc greu de știut, răspunse Chilon. Alaltăieri noapte a fost răpită o fată cu numele Lygia, sau mai de grabă „Callina“, copila adoptivă a lui Aulus Plautius. Slavii tăi, stăpâne, o aduceau de la palat la tine acasă. Eă mă bizui s'o descopăr, dacă e'n oraș, sau, cea ce'i puțin probabil, dacă a eșit din oraș, să'ți arăt, nobile tribun, locul unde-a găsit adăpost.

— Bine, zise Vinicius căruia 'i plăcuse acest răspuns neted. Și ce mijloc ai tu?...

Chilon surise cu răutate :

— Mijloacele sunt în puterea ta, stăpâne; eă n'am de cât mintea.

Petroniu surise și el, căci era cu adevărat mulțumit de omul lui.

— Acesta are s'o poată găsi, își zise el.

Vinicius însă încruntă din sprâncene :

— Ticălosule, dacă mă înșeli ca să'mi sfeterisești bani, îți voi crăpa capul cu bastonul.

— Eă sunt un filosof, stăpâne, și nici filosoful nu poate da cu piciorul la câștig, mai cu seamă când câștigul e represintat prin cea ce cu atâta mărinimie m'ai făcu să întrezăresc.

— Așa dar tu ești filosof?... întrebă Petroniu. Eunice zicea : doctor și ghicitor. De unde cunoști tu pe Eunice?..

— Ea a venit ca să'mi ceară o consultație, căci gloria mea ajunsese până la dinsa.

— Ce consultație?...

— O consultație în materie de dragoste, stăpâne. Ea voia să se vindece de-o iubire neîmpărtășită.

— Și ai vindecat-o?...

— Am făcut ceva mai bun, stăpâne : i-am dat un talisman, care va face să încolțiască iubirea și'n inima

lui. La Paphos, în insula Cypru, e un templu, stăpâne, în care se găsește cingătoarea rămasă de la Venus. I-am dat două fire din cingătoarea aceasta vârâte într-o coajă de migdală.

— Și te-a plătit din gros?...

— O iubire împărțită, stăpâne, n'ar putea fi nici o dată plătită în de ajuns. Cât despre mine, îmi lipsesc două degete de la mâna dreaptă și aș vrea să fac economii pentru a cumpăra un scrib, care să noteze doctrina mea și s'o treacă generațiilor viitoare.

— Din ce școală ești tu, divinule înțelept?...

— Eă sunt un cinic, stăpâne, după mantaua mea; sunt un stoic, căci îmi îndur mizeria cu răbdare, și un peripatetician, din cauză că neavînd litieră mă târî pe jos din tavernă în tavernă și pe drum fac să se folosiască de doctrina mea pe toți cei cari făgăduesc să dea amfora.

— Și dinaintea unei amfore te prefaci în retor?...

— Heraclit a zis: „Totul e fluid!“ Și nu se poate tăgădui, stăpâne, că și vinul e fluid.

— Heraclit a declarat de asemenea că focul e o divinitate și în onoarea acestei divinități nasul tău jertfește pe altare...

— Dar divinul Diogen din Apollonia învăța că aerul e însăși esența lucrurilor, că, cu cât aerul e mai cald, cu atât mai perfecte erau ființele pe cari le atîta și că aerul cel mai cald produce sufletele înțelepților. Și cum toamna începe să se facă răcoare, adevăratul înțelept trebuie săși încălzească sufletul cu vin... Căci nu poți tăgădui, stăpâne, că un ulcior, chiar cu niște zoe de Capua sau de Telesia, că acest ulcior, zic, e un izvor de căldură pentru șubreda și peritoarea noastră scoartă.

— Chilon Chilonides, unde-i patria ta?..

— La Pontul-Euxin... Mă trag din Mesembria.

— Ești mare, Chilon.

— Și neînțeles, adăugă cel alt, melancolic.

Vinicius din nou fu cuprins de nerăbdare. Avea o licărire de nădejde, și ar fi vrut ca Chilon să se pue numai de cât pe lucru. Toată convorbirea asta lungă îi părea o pierdere de timp și simția în contra lui Petroniu un fel de necaz, care se apropia de furie.

— Când îți vei începe căutările?... zise el întorcându-se spre Grec.

— Le-am început deja, stăpâne. Și'n vreme ce stai aici, ca să-ți răspund la bine-voitoarele tale întrebări, îmi continuu cercetările. Aibi încredere în mine, nobile tribun, și află că dacă tu ți-ai perde sfoara cu care ți legi sandali, eu voi ști să găsesc sfoara aceasta, sau cel puțin pe cel care va fi luat-o de jos din mijlocul străzii.

— Ai mai făcut deja treburi de astea?... întrebă Petroniu. Grecul ridică ochii:

— Astăzi virtutea și înțelepciunea sunt așa de puțin prețuite, în cât până și filosofi se văd siliți să caute alte mijloace de existență.

— Mijloacele tale cari's?...

— A ști tot ce se petrece și să ofer știința mea celui care are nevoie de dînsa.

— Și te plătesc?

— Ah, stăpâne, trebuie să cumpăr un scrib, alt-fel înțelepciunea mea va muri odată cu mine.

— Dacă până azi n'ai putut găsi bani trebuitori pentru o manta în bună stare, meritele tale trebuie se fie fără lustru.

— Modestia mea din naștere nu mă îngăduie să mă mândresc cu ele. Dar bine-voește, stăpâne, a-ți aduce aminte că bine-făcătorii, atât de mulți altă dată și pentru cari a acoperi cu aur pe-un om de merit era tot

așa de ușor ca a'nghiți o stridie de Puteola, astă-ți au ajuns numai o poveste. Nu meritele mele sunt infime, ci recunoștința oamenilor. Când fuge de la stăpân un sclav care a costat scump, cine o să 'l găsiască dacă nu fiul tatălui meu? Când se găsesc pe ziduri inscripțiuni prea de laudă pentru Popea, cine descoperă pe vinovat?... Cine descoperă pe la librări versuri în contra Cesarului?... Cine dă de gol tot ce se spune prin casele senatorilor și călăreților?... Și cine duce scrisorile pe cari stăpânul nu vrea să le'ncredințeze în mâinile unui sclav, care ciulește urechia la flecăriile bărbierilor, care prinde o mulțime de taine de pe la crâșmari și băeții de prăvălii, care câștigă încrederea sclavilor, care ghicește tot ce se petrece într'o casă, din atrium până în grădină? Care cunoaște toate străđile, toate înfundăturile, toate drumurile, toate vizuinile?... Care știe ce se vorbește prin terme, la circ, pe piețe, prin școlile laniștilor, prin băracile negustorilor de sclavi și chiar prin arenarii?...

— Pe toți zeii, destul, ilustre înțelept, strigă Petroniu, căci o să fim înecați de valurile meritului tău, a înțelepciunii și virtuții tale! Destul! Vroiam să știm! Știm acum ce ești.

Vinicius era mulțumit, căci își zicea că un ast-fel de om, ca un copoiu, odată pus pe urmă, nu se va opri până nu va descoperi vânatul.

— Bine, zise el, ai trebuință de deslușiri?...

— Am trebuință de arme.

— Ce arme?... întrebă Vinicius uimit.

Greul deschise palma și făcu cu cea-l'altă semnul cum numeră banii.

— Așa's vremurile, stăpâne, zise el c'un suspin.

— Atunci tu vei fi măgarul care ia cu asalt fortăreața prin ajutorul sacilor cu aur?...

— Eă nu sunt de căt un biet filosof, răsponse cel-alt cu umilință : aurul tu'l ai.

Vinicius îi aruncă o pungă ; dînsul o prinse din sbor, cu cele trei degete de la mîna dreaptă.

Apoi ridică capul și zise :

— Stăpâne, eă sunt mai mult de căt nici nu bănu-ești tu. N'am venit cătuși de puțin aicea cu mînile goale. Știu că vergina n'a fost răpită de Aulus, căci am stat deja de vorbă cu sclaviî lor. Știu de asemenea că nu'î nici la Palatin, unde toți se'ngrijesc numai de mica Augusta, și'mî vine chiar să mă'ndoească de cuvintele carî vă fac să vă folosiți mai de grabă de mine, în locul soldaților și-a paznicilor. Știu că fuga ei a fost pusă la cale de un servitor venit din aceeași țară cu ea. El n'a putut să capete ajutor de la sclavi, căci sclaviî țin unii cu alții, așa că n'ar fi ajutat-o în contra sclavilor tei. El n'a putut căpeta ajutor decî de căt de la coreligionariî lui.

— Auđi, Vinicius?... întrerupse Petroniu. Ce'ți spuseseam eă?...

— Aceasta-î o mare onoare pentru mine, zise Chilon. Vergina, stăpâne, continuă el vorbind lui Vinicius, adoră de sigur pe aceeași divinitate ca cea mai virtuoasă dintre Romane, Pomponia. Am auđit de asemenea spunendu-se că Pomponia fusese dată 'n judecată pentru cultul ei, pentru divinitățile streine, dar n'am putut afla de la oamenii săi ce fel de divinitate era acea și cum se numiau credincioșii ei. Dacăși putea afla asta, m'ași lua cu binele pe lîngă dînșii, m'ași face cel mai zelos dintre adepți și le-ași căștiga încrederea. Dar tu, stăpâne, tu care, după cum iarăși o știu, ai petrecut vre-o cincisprezece zile în casa nobilului Aulus, ai putea să'mî dai vre-o lămurire în această privință?...

— Nu, zise Vinicius.

— M'ați întrebat atât timp despre o mulțime de lucruri, și eu am răspuns la toate întrebările voastre. Acum dați-mi voe și mie la rândul-mi să vă pun câte-va. N'ai băgat cum-va de seamă, ilustre tribun, vre-o ceremonie sau vre-un lucru pentru cult... vre-o statuie, vre-un talisman, sau altar?..... Nu le-ai vădut scriind semne pe cărți numai Pomponia și tînăra streină le puteau înțelege?...

— Semne?... Staî!... Da, într'o zi, am vădut pe Lygia desemnând un pește pe nisip.

— Un pește? Aah! Oh! O dată numai sau de mai multe ori?

— Odată.

— Și ești sigur, stăpâne, că a desemnat un pește? Oh!..

— Da, zise Vinicius, pe care aceste întrebări începeau să-l facă curios. Ghicești tu ce înseamnă asta?

— Dacă ghicesc! strigă Chilon.

Și făcând o adâncă plecăciune, adăugă :

— Fortuna să vă acopere tot-d'auna cu darurile ei.

— Să spuî din partea mea vestiarului să'ți dea o manta! îi zise Petroniu.

— Ulysse îți aduce mulțumiri pentru Tersit, răspunse Grecul.

Salută încă o dată și eși.

— Ce gîndești tu de acest filosof de treabă? întrebă Petroniu.

— Cred c'are să găsiască pe Lygia, strigă Vinicius vesel; dar afară de asta, mă gîndesc că dacă ar fi pe unde-va o țară a șarlatanilor, el ar putea domni peste țara acea.

— Fără'ndoială. Trebuie să fac cunoștință mai de-a-proape cu stoicul acesta, dar în așteptare am să pun să curețe atriumul.

Chilon Chilonides desmerda cu mîna, pe sub mantaua lui nouă, punga ce-o căpătase de la Vinicius, îi

cântăria greutatea și îi asculta fermecătorul sunet. Mergea încet, întorcându-se din când în când și uitându-se înapoi ca să vadă dacă nu l pândește cineva din casa lui Petroniu. Trecu pe sub porticul lui Livius și, ajuns la colțul lui Clivus Vibrius, se îndreptă spre Subur.

— Trebuie să mă duc la Sporus, își zicea el în sine, ca să vărsăm câte-va picături în cinstea Fortunei. În sfârșit am găsit cea ce căutam de-atâta vreme. El e tânăr, iute și generos ca minele Cyprului și pentru pitulicea asta de Lygiană ar da jumătate din averea lui. Da, e omul meu, omul pe care l căutam de atâta vreme. Cu toate acestea trebuie să fiu băgător de seamă cu dînsul, căci în chipul lui de-a încrunta din sprâncene e nu prevăd nimica bun. Ah!... Lupișorii comandă azi în lume! Nu mî-ar fi așa teamă de Petroniu acela. Zei nemuritori, pentru-ce șiretlicul să fie azi mai cu folos de cât cinstea! A! Ea a desemnat un pește pe nisip! Să mă spânzură dacă știu ce vra să zică asta. Dar am să află. Afară de asta, cum peștii trăesc în apă și căutărilor pe sub apă sunt mult mai grele de cât pe pământul neted, uscat, ancheta o să te mai coste ceva pe d'asupra. Încă o pungă ca asta și ași putea să las la dracul traista mea de cerșetor și să mî cumpăr un slav... Hei!... Dar ce-ai zice tu Chilon, dacă te-ași sfătui să ți cumperi nu un slav ci o slavă? Te cunosc! Știu că n'ai să stai pe gânduri. Dacă ea ar putea fi tot așa de frumoasă, bunăoară, ca Eunice, ai să n'tine-rești lângă ea vedînd cu ochii și apoi veai avea întrînsa un izvor de câștig cîstit și scutit de griji. Am vîndut acestei sărmane Eunice două fire din mantaua mea... E foarte proastă, dar dacă Petroniu mî-ar da-o mie, ași primi-o... Da, da, Chilon, fiu al lui Chilon... Tu ai pierdut pe tatăl și pe mama ta! Ești un biet

orfan sărac! Cel puțin mângâie-te c'o sclavă. I-adevărat că ea trebuie să stea unde-va; decî Vinicius îi va închiria o casă, unde tu însu'ți vei găsi un adăpost; ea trebuie să se 'mbrace, decî Vinicius îi va plăti haînele; trebuie să mănânce, Vinicius o va hrăni. Ah! Cât de amară'i viața. Unde's vremurile când pe un obol puteai căpăta grăunțe prăjite în grăsimi de porc cât puteai lua cu amîndouă mîinile, sau o bucată de cânat cu sînge de capră, o bucată lungă cât mîna unui copil de doi-spre-zece ani. Dar iată-mă ajuns la hoțul acesta de Sporus. Taverna'i locul unde poți căpăta știri mai bune ca ori-unde.

Intră în tavernă și ceru un ulcior cu vin de Falern. La privirea de neîncredere a jupînului, scotoci prin traistă și scoase o monedă de aur pe care-o aruncă pe masă:

— Sporus, zise el, am lucrat ađi cu Seneca de dimineată pînă la ameađi, și uite ce mî-a dăruit prietenul meu ca să iau o gustare.

Ochii rotunđi ai lui Sporus se rotunjiră și mai mult și de-acî înainte vinul fu nelipsit pe masă, dinaintea lui Chilon. Acesta 'și muiă degetele în ulcior și deservă un pește pe masă, apoi zise:

— Știi tu ce 'nseamnă asta?

— Un pește? Frumoasă treabă! Un pește... i-un pește.

— Și tu, un dobitoc, cu toate că'ți amesteci vinul cu destulă apă ca să poți găsi pești într'însul. Află dar că aceasta i-un simbol care în limba filosofilor înseamnă: „Surîsul Fortunei“. Dacă tu ai fi ghicit, poate c'ai fi făcut pînă acum avere. Cîstește filosofia, îți spun, alt-fel nu voi mai pune piciorul prin taverna ta, după cum, de altminteri, mă sfătuește de multă vreme vechiul meu prieten Petroniu.

CAPITOLUL XIV

Cele câte-va zile după aceea, Chilon nu se arată pe nicăierea. Vinicius, care, de când sentimentele Lygiei îi erau cunoscute, doria cu mai multă furie s'o găsiască, începu să facă cercetări, el singur, căci nu vroia și nici nu putea să ceară ajutor de la Cesarul, care era îngrijat până la frică de sănătatea micii Augusta.

Însă nici sacrificiile, nici rugăciunile, nici arta doctorilor, nici toate fermecele la cari alergaseră în cele din urmă, nimic nu putu opri nenorocirea în cale'i. După o săptămână, copila muri.

Curtea și Orașul se îmbrăcară în doliu. Cesarul, care la nașterea copilului aiura de bucurie, acum aiura de durere. Timp de două zile nu băgă nimic în gură și cu toate că palatul fu năvălit de mulțime de senatori și augustani cari aduceau condoleanțele lor, nu vru să vadă pe nimeni. Senatul se adună într'o ședință extraordinară, în care copilul mort fu zeificat; i se votă un templu și se hotărî pentru cultul său un preot special. De asemenea se făceau și în cele alte temple sacrificii în onoarea morții, se turnau statui de metale prețioase cu chipul ei și funerariile sale fură o solemnitate uriașă, la care poporul admiră semnele de neînțeleasă durere ce arată Cesarul; și plebea plânse cu dînsul, în vreme ce întindea mâinile ca să prindă pomenele aruncate, bucurându-se mai ales de raritatea spectacolului.

Petroniu era foarte îngrijat. Tot Orașul știa deja că Popea credea că moartea copilei venise din fermece. Medicii repetau și ei același lucru, în grija lor de-a face să se uite nereușita artei lor, și cu ei preoții, a căror sacrificii se arătaseră neputincioase, și vrăjitorii cari tremurau pentru viața lor și poporul. Petroniu era mulțumit că Lygia dispăruse. Dar cum nu vroia răul lui Aulus, cum lui își vroia binele precum și lui Vinicius, se duse, de'ndată ce chiparosul înfipt înaintea Palatinului fu scos din pământ, la recepțiunea care trebuia să aibă loc pentru senatori și augustani; vroia, pentru a ști cum să lucreze, să știe până la ce punct idea de fermece intrase în capul lui Neron.

Cu ochii pironiți în gol, asupra unui punct din spațiu, Neron asculta cu fața ca de piatră condoleanțele ce-i aduceau senatorii și călăreții. Se vedea că, chiar dacă suferia, el se gândia mai înainte de toate la efectul ce durerea lui va produce asupra celor cari îl priviau. Statue vie a Niobei, el dădea o reprezentare a milnirii de tată, nici mai mult nici mai puțin ca un comediant pe scenă. Din când în când făcea un gest ca și cum și-ar fi aruncat țărâna pe cap și câte odată gemea surd. Zărind pe Petroniu, sări în sus și, c'o voce tragică :

— Ah, ah!... Și tu, și tu ești cauza morței ei! Prin tine a intrat înăuntrul acestor ziduri duhul rău, care c'o căutătură a supt viața din inima ei... Nenorocire mie! Ași fi vrut cu ochii mei să nu mai fi contemplat nici odată lumina lui Helios. Nenorocire mie!... Ah, ah!...

Ridicând glasul, la sfârșit scoase niște țipete sfâșietoare. Dar Petroniu se hotărî de-astă dată să joace totul pentru tot : întinzând mâna, smulse repede tulpă-nul din jurul gâtului lui Neron și-i astupă gura cu el.

— Stăpâne, dispese el cu glasul îndurerat, dă foc Ro-

mei întregi şi Universului spre a-ţi alina mâhnirea, dar păstrează-ne vocea ta.

Totî cei de faţă rămaseră încremeniţi. Insu'şi Neron se uită la el cu gura căscată. Petroniu singur stătu nepăsător. Ştia foarte bine ce făcea şi că Terpnos şi Diodor aveau ordinul formal de-a astupa gura Cesarului de îndată ce, ridicând glasul, şi-ar fi expus gâtul la vre-o primejdie.

— Cesare, continuă el cu aceeaşi demnitate tristă, noi am încercat o pierdere nemăsurată. Cel puţin comoara aceasta să ne rămâe drept o mângâiere.

Faţa lui Neron se încreţi şi un moment după aceea lacrimi îmbelşugate îi cădeau din ochi. Se rezimă cu amândouă mâinile pe braţul lui Petroniu, îşi puse capul pe peptul lui şi repetă, cu vocea întretăiată de suspinuri :

— Tu eşti singurul, singurul care s'a gândit la asta. Tu singur, Petroniu, tu singur!

Tigellin turba de ciudă. Petroniu continuă :

— Du-te la Antium ! Acolo a vădut ea lumina, acolo tu ai cunoscut bucuria, acolo îţi va veni mângâierea. Aerul mării va răcori gâtul tău divin, plămîniî tăi vor aspira umezeala ei sărată. Noi, credincioşii tăi, te vom urma pretutindeni şi în vreme ce ne vom sili ca să-ţi uşurăm durerea prin prietenia noastră, tu ne vei mângâia prin cântul tău.

— Da, dîse Neron c'un glas îndurerat, voiû face un imn în onoarea lui şi'î voiû compune singur musica.

— Şi după aceea te vei duce să te desfeţi la soarele din Baies.

— Şi după aceea voiû căuta uitarea în Grecia.

— În patria poeziei şi a cântului.

O convorbire se începuse, plină încă de tristeţe dar şi de planuri de viitor ; călătoriile şi recepţiunile ce

trebuia să facă cu prilejul visitei pe care le-o dădea Tiridate, regele Armeniei... Tigellin cercă încă odată să aducă aminte Cesarului de fermece, dar Petroniu, sigur de isbândă, primi lupta pe față.

— Tigellin, ți se pare, crești tu că fermecele au putere asupra zeilor ?....

— Cesar însuși vorbea de aceasta, răspunse curtezanul.

— Durerea vorbea și nu Cesarul. Dar tu, care-ți părerea ta ?

— Zeii sunt prea puternici pentru ca fermecele să aibă putere asupra lor.

— Atunci tu nu admiti divinitatea Cesarului și a familiei sale ?....

— *Peractum est!* mormăi la o parte Eprius Marcellus, în picioare lângă Petroniu, repetând exclamația ce-o întrebuința poporul pentru a da de veste că gladiatorul fusese lovit așa ca să nu mai aibă trebuință de a fi sfârșit.

Tigellin își mușcă buzele. Între el și Petroniu era de multă vreme o puternică dușmănie și Tigellin avea folosul acesta că Neron nu se sfia de loc în fața lui. Dar Petroniu la fie-care scărmaneală își învinsese dușmanul prin finețea și spiritul lui.

Tigellin tăcu și numai își notă în gând pe senatorii și călăreții cari înconjură pe Petroniu, când acesta se retrase în fundul săleii.

Eșind din palat, Petroniu se duse d'a dreptul la Vinicius și-i povesti incidentul.

— Nu numai pe Plantus și pe Pomponia i-am scăpat de primejdie, dar și pe noi amândoi și pe Lygia, care e sigur că nu va mai fi urmărită : în adevăr, am sugerat acestui maimuțoiu cu barbă de sălbatec idea să plece la Antium și de-acolo la Neapole și la Baies.

Va pleca, căci până acum n'a îndrăsnit încă să se arate în public în Roma; și știu că el de mult are de gând să se ducă la Neapole pentru debuturile lui. Plănuește să se ducă în Grecia, unde vrea să cânte prin toate orașele cari au o importanță oare-care și apoi, cu coroanele ce i le vor da „Graeculi“ vom face o intrare triumfală în Roma. În acest timp, vom putea căuta pe Lygia în toată voia și s'o punem într'un loc sigur. Ei bine, scumpul nostru filosof n'a venit încă?

— Scumpul tău filosof ă-un șarlatan! N'a venit; nu s'a arătat și nici n'o să se arate.

— Și eu, o spun, am o părere mai bună de cinstea și înțelepciunea lui. El a reușit deja odată ca să-ți înhațe o pungă și se va întoarce, chiar numai pentru a-ți mai înhăța una.

— Să bage de seamă să nu'l înhaț și eu.

— Să nu faci asta. Așteaptă până în momentul când vei avea dovezi netăgăduite că nu se poartă cinstit. Nu'i mai da bani, dar făgăduiește'i în schimb o bună răsplată dacă te va pune pe cale să rueșești. Ai început și tu singur ceva?

— Ce doi sclavi liberați ai mei, Nymphidius și Demas, cu șeaș-deci de oameni, caută pe Lygia. Sclavului care o va găsi, i-am făgăduit libertatea. Afară de aceasta am trimis oameni în toate părțile, pe toate drumurile cari duc în provincie, să întrebe pe toți hangii. Eu însu'mi bat orașul și noapte și cred c'o să am noroc.

— Ori ce-ai descoperi, spune'mi și mie, căci eu trebuie să plec la Antium.

— Bine.

— Și dacă într'o bună dimineață, când t'ei trezi din somn, te vei gândi că o fată nu face atâta sdruncin, vino la Antium: nu-ți vor lipsi acolo nici femeile, nici plăcerile de tot soiul.

Vinicius se puse să măsoare încăperea în lung și 'n lat. Petroniu îl privi un moment, apoi dispuse :

— Spune-mi drept, nu ca o minte înferbîntată, care e stăpînită de-o idee fixă, ci ca un om cu judecată care răspunde unui prieten al lui : ții mereu tot așa ca și la 'nceput la Lygia asta ?...

Vinicius se opri și se uită la Petroniu ca și cum nu l'ar fi mai vădut, apoi începu din nou să se primble. Se cunoștea că făcea eforturi ca să nu sbucniască. În sfîrșit, sentimentul neputinței lui, părerea de rău, mânia și o tristeță de nebiruit făcură să'i licăriască la colțul pleoapelor două lacrimi, care impresionară pe Petroniu mai mult de cât cuvintele cele mai convingătoare.

Acesta, după un moment de gîndire, dispuse :

— Nu Atlas sprijină lumea, ci o femeie, care se joacă câte-o dată cu ea cum s'ar juca c'o minge.

— Da, răspunse Vinicius.

Își lua rămas bun unul de la altul, când un sclav le vesti că Chilon Chilonides așteaptă în anticameră și cere să fie lăsat să vorbiască cu stăpînul.

Vinicius ordonă să'l lase numai de cât să intre. Petroniu îi spuse :

— Nu'ți spuneam eu ? Pe Hercule ! Fii cu sînge rece, stăpînește-te, alt-fel omul acesta te va stăpîni el pe tine ; nu vei mai porunci tu atunci, ci el.

— Salut și cinste nobilului tribun militar și ție, stăpîne, dispuse Chilon intrînd. Fericirea voastră să vă fie de-o potrivă cu gloria și gloria aceasta să se întindă peste tot universul, de la coloanele lui Hercule până la hotarele Arsacizilor.

— Salut, legiuitor al virtuții și al înțelepciunii, răspunse Petroniu.

Vinicius întrebă c'o liniște prefăcută :

— Ce aduci ?...

— Intâia dată, stăpîne, ți-am adus speranța; acum ți-aduc siguranța că tînăra fată va fi găsită.

— Cea ce 'nseamnă că pân'acum n'ai găsit-o.

— Da, stăpîne, dar am descoperit înțelesul semnului ce dînsa a făcut pe nisip înaintea ta; știu cari oameni au răpit-o și știu ce divinitate adoră ea.

Vinicius era să sară de pe scaunul pe care ședea; dar Petroniu îi puse mîna pe umăr, ținînd Grecului:

— Continuă.

— Ești cu desăvârșire sigur, stăpîne, că ea a desemnat un pește pe nisip?

— Da.

— Atunci ea-i creștină și creștinii au răpit-o.

Fu o clipă de tăcere.

— Ascultă, Chilon, ți-l dise Petroniu. Nepotul meu ți-a făgăduit o sumă mare de bani dacă vei găsi pe fată, dar și un număr nu mai puțin mare de vergi, dacă vei cerca să-l înșeli. În întîiul cas, vei putea să-ți cumperi nu unul singur, ci trei scribi; în al doilea, toată filosofia celor șapte înțelepți, împreună cu a ta, nu-ți va fi de ajuns ca alifie să-ți lecuești spinarea.

— Fata e creștină, stăpîne, strigă Grecul.

— Gîndește-te, Chilon, tu nu ești prost. Știm că Junia Silana și Calvia Crispinilla au acusat pe Pomponia Graecina că-i o adeptă a superstițiilor creștine, dar iarăși știm că tribunalul de familie a spălat-o de această învinuire pe care tu acum pare c'o arunci din nou asupra-i. Vrei tu să ne convingi că Pomponia, și împreună cu ea Lygia, sunt din secta dușmanilor neamului omenesc, a otrăvitorilor puțurilor și-a izvoarelor, a adoratorilor unui cap de măgar, a acelor inși cari sacrificie copii și se dau la cele mai scârboase desfrănări? Gîndește-te, Chilon: această tesă, pe care o sprijinești

înaintea noastră, n'are să se 'ntoarcă ca antitesă pe spatele tale?...

Chilon întinse mânilor, ȑicȑend cȑ nu'ȑ vina lui, apoi adȑugȑ :

— Stȑpȑne. Zi ȑn greceȑte frasa urmȑtoare : Isus Christos, Fiul lui Dumnezeuȑ, Mȑntuitorul.

— Bine... Iacȑ'ȑȑi frasa. ȑi apoi?

— Acum ia ȑntȑia literȑ de la fie-care din cuvintele acestea ȑi ȑmpreuneazȑ aceste litere pentru a forma un singur cuvȑnt.

— Peȑte ! ȑise Petroniu uimit.

— Iatȑ pentru-ce peȑtele a devenit emblema creȑtinilor, rȑspunse cu mȑndrie Chilon.

Tȑcurȑ cu toȑȑȑ. ȑn raȑionamentul Grecului era atȑta tȑrie, ȑn cȑt cei doi prietenȑ nu'ȑ puteȑu ascunde mi-rarea.

— Vinicius, ȑntrebȑ Petroniu, nu te ȑnȑeli tu ? Lygia a desemnat ȑn adevȑr un peȑte ?

— Pe toȑȑi zeȑȑ ȑnfernului, face sȑ devȑȑ nebun, strigȑ tȑnȑrul cu furie ; dacȑ ea ar fi desemnat o pasȑre, aȑȑ fi ȑis ȑi eȑ cȑ era o pasȑre.

— Atuncȑ e creȑtinȑ, repetȑ Chilon.

— Cea ce 'n seamnȑ, ȑise Petroniu, cȑ Lygia ȑi Pomponia otrȑvesc puȑurile, sacrificȑ copii furaȑȑ de pe strade ȑi se tȑvȑlesc ȑn desfrȑu. Asta'ȑ idiotȑie. Tu, Vinicius, aȑ stat ȑn casa lor mȑi multȑ vreme. Eȑ numai cȑt am trecut prin ea, dar cu toate acestea cunosc ȑn de-ȑjuns pe Aulus ȑi pe Pomponia, chiar ȑi pe Lygia, pentru ca sȑ pot ȑice : ȑ-o calomnie ȑi o prostie. Dacȑ peȑtele e emblema creȑtinilor — cea ce mi se pare de netȑgȑduit — ȑi dacȑ ele's creȑtine, atuncȑ, pe Proserpina, creȑtinȑ nu's cea ce ne ȑnchipuim noi.

— Vorbeȑȑi ca Socrate, stȑpȑne, rȑspunse Chilon. Cine a stat sȑ ȑntrebe pe un creȑtin ? Cine cunoaȑte

doctrina lor?... Acum trei ani, pe când făceam o călătorie de la Neapole la Roma (pentru ce n'am rămas mai bine acolo!) am legat pe drum cunoștință c'un doctor, cu numele Glaucos, care se dicea că'î creștin și care, cu toate acestea, eu m'am convins că era un om bun și virtuos.

— Nu cum-va de la acest om virtuos ai aflat ce'nseamnă peștele?

— A, nu, stăpîne. În călătoria aceasta, la un han, bunul bătrân a fost înjunghiat, iar femea și copiii lui fură luați ca sclavi de negustori; cât despre mine, m'am pierdut aceste două degete apărându'î. Dar fiindcă pentru creștinii, după cum se dice, zeii fac minuni, nădăduesc că degetele mele vor crește la loc.

— Cum?... Te-ai făcut creștin?...

— De erî, stăpîne, de erî. Peștele acesta 'î cauza. Admiră'î puterea, stăpîne. Și după câte-va zile voiî fi cel mai zelos dintre zeloși, pentru a lua parte la toate misterele lor și, odată ajuns aici, voiî ști unde se ascunde Lygia. Poate că atunci creștinarea mea o să'mî folosiască mai mult de cât filosofia. Am făgăduit lui Mercur, că, dacă mă va ajuta să găsesc pe fată, voiî jertfi în onoarea lui două junci de aceeași statură și de o potrivă de tinere, cu coarcele aurite.

— Atunci creștinarea ta de erî și vechea ta filosofie îți îngăduie să'ți păstrezi credința în Mercur?

— Am avut tot-d'auna credința care se potrivește mai bine cu interesele momentului. Pentru aceasta, filosofia mea trebuie să fie cu deosebire pe placul lui Mercur. Dar nu știî cât de neîncredător e acest zeu. N'are încredere în nici o făgăduială, nici chiar în ale filosofilor fără pată; fără 'ndoială ar vrea să'sî aibă juncile mai de'nainte și asta'î o cheltuială mare. Nu'î toată lumea ca Seneca și eu n'am cu ce să mă arăt darnic;

dacă cu toate acestea nobilul Vinicius ar bine-voi, ca un mic acout din suma ce mî-a făgăduit-o, mî-ar...

— Nicî un obol, Chilon, şise Petroniu, nicî un obol. Dărnicia lui Vinicius va întrece chiar aşteptările tale, dar numai atunci cînd Lygia va fi regăsită, adică atunci cînd ne vei arăta locul unde'î ascunsă. Mercur va trebui să te crediteze pentru cele două junci, cu toate că nu mî mir de puţina lui încredere: recunosc în asta caracterul lui.

— Ascultaţi-mă, nobiliu mîi stăpîni. Descoperirea ce-am făcut-o eu, e importantă: n'am găsit încă pe fată, dar ştiu drumul pe care va trebui s'o caut. Tu cu toate acestea ţi-ai trimis toţi sclavii şi servitorii tăi prin tot oraşul şi prin provincie. Descoperit-au ei cea mai uşoară urmă, datu-v'au ei cel mai slab indiciu? Nu. Eu, singur, am descoperit ceva. Voiu spune şi mai mult. Printre sclavii tăi pot fi, fără ştirea ta, creştini, căci superstiţia aceasta s'a întins deja prin toate părţile. Aceştia, departe de-a te ajuta, te vor trăda. E chiar rău că ei m'au văduţ aici; pentru asta, nobile Petroniu, să faci pe Eunice să'şi ţie gura, şi tu, nobile Vinicius, să spui tuturor că eu îţi vînd o alifie care face pe caii, a căror piele a fost unsă cu această alifie, să învingă la curse şi în circ. Voiu căuta singur şi singur voiu găsi pe fugară; cât despre voi, aveţi încredere în mine şi să ştiţi că ori-ce acout nu va fi pentru mine de cât o încurajare, căci voiu avea tot-d'auna nădejdea că am să capăt şi mai mult şi o siguranţă mai mare că răsplata făgăduită nu'mî va scăpa. O, da; ca filosof dispreţuiesc banul, cu toate că Seneca nu'î dă cu picioarul, nicî chiar Musonius sau Cornutus, cari nu şi-au perdut cu toate acestea degetele apărînd pe nişte nenorociţi şi cari pot ei singuri mînuî stilul şi să facă ca numele lor să treacă la posteritate. Dar, fără a mai pune

la socoteală pe sclavul ce am de gînd să cumpăr și pe Mercur căruia i-am făgăduit două junci (și știți cât de mult s'a scumpit acum prețul vitelor), apoi numai căutările singure cer o mulțime de cheltueli. Lăsați-mă să mă odihnesc puțin. Zilele din urmă, de mult ce-am umblat, am făcut răni la picioare. Am intrat prin crîșme, pentru a sta de vorbă cu oamenii, apoi prin brutării, prin măcelării, am fost pe la negustorii de măsline și de pește. Am scormonit toate stradele și toate înfundăturile; am intrat prin ascunzătorile sclavilor fugiți; am pierdut aproape o sută de ași la mora; am fost prin spălătorii, și prin boiangerii; am vădut cărăuși și sculptori; am vădut de asemenea îngrijitori de bolnavi de vesie și cei cari scot dinți, am vorbit cu negustori de smochine uscate, și am pătruns până și prin cimitire și știți pentru ce? Pentru a desemna pretutindenă peștele acesta, să mă uit la oameni în albul ochilor și să ved ce vor răspunde la acest semn. Vreme îndelungată n'am putut observa nimic, când într'o ȕi lângă o fântînă am zărit pe un sclav care scotea apă și plîngea. M'am apropiat de el și l'am întrebat de ce plînge. Ne-am pus jos alături pe treptele fântinei și el îmi răspunse că toată viața lui adunase sesterț cu sesterț pentru a răscumpăra pe fiul lui, pe care'l iubia ca lumina ochilor, dar stăpînul, un oare-care Pansa, îi luase banii, ținîndu-i înainte pe fiul său ca sclav. „Și ast-fel plîng zise bătrînul, pentru-că degeaba'mî ȕie: Să se facă voia lui Dumnezeu! căci nu pot, biet păcătos ce sunt, să'mî opresc lacrămile!“ Atunci cuprins de-o presimțire, m'am muiat degetul în teică și am desemnat un pește; iar sărmanul om zise atunci: „Și nădejdea mea tot în Christos e“. Eu l'am întrebat: „M'ai cunoscut după acest semn?“. El răspunse: „Da, pacea fie cu tine!“. Am început să'l îndemn la vorbă și bunul bătrîn îmi

povesti totul! Stăpânul lui, acest Pansa, el însu-și i-un sclav liberat al ilustrului Pansa și aduce la Roma pe Tibru pietrele pe cari sclavi și lucrătorii le descarcă din luntri și le duc noaptea la caselă cari se clădesc. Printre dînșii sunt mulți creștini, între cari și fiul lui. Fiind-că munca aceasta e mai presus de puterile unui băiat tîner, tatăl lui vroia să'l răscumpere. Pansa a vrut mai bine să pue mîna și pe bani și să ție și copilul. Vorbind, începu să plîngă și eu 'mă-am amestecat la-crămile cu ale lui, cea ce'mă fu ușor, cu o inimă bună ca a mea și cu impresionabilitatea ce-o căpătasem în urma prea multului umblet. M'am plîns la el, că, sosit din Neapole abia de câte-va zile, nu cunoșteam pe nimeni din frații noștri și nu știam unde se adună ca să se roage. El se miră că creștinii din Neapole nu'mi dăduseră scrisori pentru frații lor din Roma, dar eu i-am răspuns că mi le furase pe drum. Dînsul îmi spuse atuncî să viū la noapte pe malul fluviului; el mă va presenta fraților, cari mă vor duce în casele de rugă ciune și la bētrînii cari cărmuiau comunitatea creștină. La aceste cuvinte mă cuprinse o așa de mare bucurie că i-am dat suma trebuitoare pentru răscumpărarea fiului său, nădăjduind că nobilul Vinicius îmi va da îndoit...

— Chilon, întrerupse Petroniu, în povestirea ta minciuna plutește ca unt-de-lemnul pe de-asupra adevărului. Sunt sigur că în privința căutărilor ai făcut pe această cale un pas hotărîtor. Dar e zadarnic să măi amesteci în toate acestea un car de năsd răvănii. Cum îl cheamă pe bătrînul de la care ai aflat că creștinii se recunosc uni pe alții după semnul acesta?

— Euricius, stăpâne. Bietul, nenorocitul bătrîn! El mî-a adus aminte de doctorul Glaucos, cel pe care eu l'am apărât în contra hoților, și asta măi ales m'a mișcat adînc.

— Eă cred că'n adevăr ai făcut cunoștință cu el și că vei ști să tragi profit din întâlnirea aceasta, dar bani nu i-ai dat, nici un as măcar, m'auzi? Nu i-ai dat nimic.

— Dar l'am ajutat să ducă gălețile și am vorbit de fiul lui cu cea mai mare compătimire. I-adevărat, stăpâne; nimic nu poate scăpa de privirea ageră a lui Petroniu. Nu i-am dat bani, sau mai bine i-am dat în gând, în forul meu interior, cea ce ar fi trebuit să'i fie de-ajuns, dacă-i un adevărat filosof. Și i-am făcut acest dar, fiind-că am recunoscut că fapta aceasta era trebuitoare și de folos. Bine-voește a lua în seamă, stăpâne, cât de prieteni îmi va face el pe coreligionarii lui, ce trecere voiă avea pe lângă dînșii și ce încredere voiă căpăta.

— Adevărat, zise Petroniu, și ar fi trebuit să o faci.

— Tocmai vin aicea ca să caut mijloacele.

Petroniu se întoarse către Vinicius:

— Pune să-i numere cinci mii de sesterți, dar în gând și în forul tău interior.

Vinicius ăise:

— Iți voiă da un servitor care va lua la el suma trebuitoare; tu ai să spuă lui Euricius că'i sclavul tău și vei da bătrânului baniă în fața servitorului. Cu toate acestea, fiind-că mi-ai adus o știre de mare însemnătate, vei primi o sumă egală pentru tine. Vino diseară de ia baniă și servitorul.

— Iată un adevărat Cesar! ăise Chilon. Imă vei da voe, stăpâne, să'ți dedic opera mea și'mă vei da voe de asemenea să viă diseară să iaă baniă ce mi se cuvine. Euricius m-a spus că se descărcase deja toate luntrile și că peste câte-va ăile vor sosi altele din Ostia. Păcea fie cu voi: așa se salută creștinii despărțindu-se... Voiă cumpăra o sclavă, vroiam să ăic un sclav. Pe pești îi prindă c'o undiță și pe creștini c'un pește. Pax vobiscum! pax!... pax!... pax!...

CAPITOLUL XV

PETRONIU CĂTRE VINICIUS.—„Printr'un sclav de încredere îți trimit din Antium scrisoarea aceasta. Sper că vei răspunde, fără a întârzia prea mult, prin același curier, cu toate că mâna ta'i mai deprinsă a mînuî sabia și sulita de cît condeiul. Te-am părăsit, lăsându-te îndrumat pe-o urmă bună și plin de speranță; cred dar că ți-ai potolit deja patima în brațele Lygiei, sau cel puțin ți-o vei potoli mai înainte ca suflarea înghețată a ernei să se lase de pe vîrfurile Socratelui asupra Companiei. Scumpul meu Vinicius, blonda zeiță din Cypru să te călăuziască; și tu, fii călăuza și stăpînul acestei aurore lygiene, care se ascunde înaintea soarelui iubirei. Adă'ți tot-d'auna aminte că mar-mora, fie chiar cea mai prețioasă, nu capătă vre-o valoare de cît când mâna statuarului a transformat-o într'o capo-d'operă. Fii un ast-fel de statuar, amicul meu. A iubi, nu e d'ajuns, trebuie să și știi a iubi și mai cu seamă trebuie să știi a învăța și pe altul iubirea. Și plebea, până* și animalele, simt plăcerea, dar un om adevărat se deosebește de ei tocmai prin puțința lui d'a îmbrăca această plăcere într'o artă plină de nobleță și a o prețui ca un dar dumnezeesc; ast-fel iubirea nu mulțumește numai trupul, ci și sufletul. Adesea, când mă gândesc la deșărtăciunea, nesiguranța și urîtul vieții noastre, mă întreb dacă tu n'ai câștigat lotul cel bun și dacă războiul și iubirea nu sunt singurele două

lucruri pentru cari face osteneala de-a te naște și trăi.

„In răsboae ai fost norocos, fii tot ast-fel și'n iubire și, dacă ești curios să afli ce se mai petrece pe la curtea lui Neron, îți voi trimite vești din când în când. Iată-ne deci așezați la Antium, îngrijind vocea noastră îngerească, dar simțim mereu ură contra Romei și făurim planul de a petrece iarna la Baies și de-a ne arăta în public la Neapole, ai cărui locuitori, în calitate lor de Greci, știu mai bine să ne prețuiască de cât lupșorii de pe malul Tibrului. Oamenii vor alerga din toate părțile, de la Baies, de la Pompei și de la Puteola, de la Cumes și de la Stabii. Nu ne vor lipsi nici aplausele, nici coroanele : aceasta ne va încuraja în planurile noastre de călătorie în Achaia.

„Și amintirea micii Augusta ? Da, o plângem încă. Cântăm imne compuse de noi și așa de frumoase, că sirenele s'au ascuns de invidie în peștera cea mai adâncă a Amphitritei. Delfinii, în schimb, ne ascultă bucuroși, dar mugetul mării îi împiedică. Durerea noastră nu s'a potolit încă, ast-fel că o învederăm prin toate pozițiile ce ne'nvață sculptura. Ah, scumpul meu amic, vom muri în piei de clovni și de comedianți.

„Toți augustanii sunt aici, precum și toate augustanele, fără a mai pune la socoteală cinci sute de măgărițe, a căror lapte servește pentru băile Popeei, precum și zece mii de servitori. Câte-odată mai petrecem. Calvia Crispinila îmbătrânește ; se zice că prin multe și multe rugăciuni a căpătat de la Popea voia să facă și ea bae în urma Augustei. Lucan a pălmuit pe Nigidia, pentru c'o bănuia că făcea dragoste c'un gladiator. Sporus și-a pierdut femea, jucând-o la arșice cu Senecion. Torquatus Silanus m'a dat pentru Eunice patru roibii, cari de sigur vor birui la cursele din anul acesta. Am refuzat, și, tocmai, îți mulțumesc încă o dată că n'ai primit-o

atunci. Cât despre Torquatus Silanus, el nu se gândește, nenorocitul, că-i mai mult o umbră de cât o ființă vie. Moartea lui e hotărâtă. Crima sa? E nepotul divinului August. Nu-i scăpare pentru dînsul. Iată lumea noastră.

„După cum știi, nădăjduiam să primim aici pe Tiridate, dar iată că Vologesiu ne trimite o scrisoare, plină de nemulțumire. Pentru că el a cucerit Armenia, o cere să i se lase pentru Tiridate; alt-fel el nu o va da din mână. Asta-i cu adevărat a-ți bate joc de lume. Corbulon va primi aceleași puteri pe cari le-a avut marele Pompeiu pe vremea războaielor cu Pirații. Un moment Neron a stat la îndoială; se teme în adevăr de renumele ce va câștiga Corbulon. A fost chiar vorba să se dea comanda supremă lui Aulus al nostru. Popea însă s'a împotrivit la aceasta. Ea nu poate, se vede, mistui virtutea Pomponiei.

„Vatinius a făgăduit să ne dea la Benevent lupte nemai vădute de gladiatori. Veți până la ce pot ajunge cârpaci în vremea noastră, contrar proverbului: *nesutor ultra crepidam*. Vitelliu e nepotul unui cârpaci și Vatinius e fiu de cârpaci: poate că el însuși a' mpuns cu sula. Erî histrionul Aliturus a reprezentat minunat pe Edip. Cum el e evreu, l'am întrebat dacă creștinii și evreii erau același lucru. Mă-a răspuns că religiunea Evreilor e de când lumea, pe când creștinii sunt o sectă ce abia acuma s'a născut în Iudea. De pe timpurile lui Tiberiu a fost răstignit acolo un smintit, al cărui sectari se 'nmulțesc din ȕi în ȕi și privesc pe acest smintit ca pe un zeu. Se pare că ei nu vor să recunoască alți zei, și în special pe ai noștri. Eu nu'nțeleg întru ce-i poate stingheri asta.

„Tigellin acuma nu'si mai ascunde dușmănia lui față de mine. Până acuma tot eu sunt d'asupra, cu toate

că el are asupra mea superioritatea că ține la viață mai mult de cât țiiu eă; tot o dată e mai canalie de cât mine, cea ce'l apropie de Ahenobarbiu. Mai curînd saă mai târđiă vor ajunge să se 'nțeleagă între dînșii, și atunci eă voiă fi perđut! Când? Nu pot ști nimic, dar pentru că asta trebuie să se 'ntâmple, puțin îmi pasă de dată. Așteptând, trebuie să petreci. Viața prin ea însăși n'ar fi urâtă, dacă n'ar fi Barbă-de-Aramă. Mulțumită lui, câte o dată ești desgustat și de tine însu'ți. Îmi pare că a umbla după favoarea lui, e ca un fel de cursă în circ, saă vre un joc în care isbînda desmeardă amorul propriu.... Cu toate acestea câte odată îmi pare că sunt un fel de Chilon, nimic mai mult. Când dînsul nu'ți va mai fi de trebuință, trimite-mi'l mie; am prins gust pentru convorbirea lui sugestivă.

Infățișează salutarile mele divinei tale creștine, saă mai de grabă roag'o, în numele meu, să nu fie pentru tine un pește. Vorbește'mi de sănătatea ta, vorbește'mi de iubirea ta, învață să iubești și învață'o să iubiască; și — Vale“.

M. C. VINICIUS CĂTRE PETRONIU.—„Pin'acum, nici urmă de Lygia. De n'ar fi speranța s'o regăsesc în curînd, n'ai mai primi răspuns la scrisoarea ta, căci, când scîrba de viață te cuprinde, nu'ți mai vine să scrii. Am vrut să mă încredințez dacă Chilon nu mă înșeală și'n noaptea când a venit să ia bani pentru Euricius, m'am îmbrăcat într'o manta militară și l'am urmărit fără știrea lui, pe el și pe tînerul servitor ce'i dădusem. Când ajunserăm la locul arătat, i-am pîndit de departe, ascuns după un stîlp din port, și m'am convins că Euricius nu era un basm. În vale, pe malul fluviului, vre-o cinci-zeci de inși descărcau la lumina faclelor pietre de pe-o luntre mare și le rînduiau pe țarm. Am văđut pe Chilon apropiindu-se de dînșii și

intrând în vorbă cu un bătrîn care în curînd i se aruncă la picioare ; cei-l'alți îi înconjurară, scoțînd strigăte de uimire. Sub ochii mei servitorul dădu sacul cu bani lui Euricius, care se puse să se roage cu mâinile spre cer : lângă el ingenunchiase un băiat tîner, de sigur fiul lui. Chilon mai rosti încă cîte-va vorbe pe cari nu le putui înțelege și bine-cuvîntă pe cei doi oameni ingenunchiați ca și pe toți cei-l'alți, făcînd în aer semne în forma crucei ; toți îndoira un genunchiu. Imi venia să sbor pînă la ei și să făgăduesc trei saci de aceeași valoare aceluia care mî-ar da pe Lygia, dar mî-a fost teamă să nu'i fac vre-o încurcătură lui Chilon și, după un moment de gîndire, am plecat.

„Acestea se petreceau cam la două-spre-zece zile de la plecarea ta. De atunci a venit de mai multe ori pe la mine. Imi spuse c'a cîștigat o mare înrîurire printre creștini ; el zice că, dacă n'a dat încă de urma Lygiei, e pentru că sunt deja o mulțime nenumărată de creștini în Roma și prin urmare ei înșiși nu se cunosc toți și nu pot ști tot ce se petrece în toată comunitatea. Afară de aceasta sunt chibzuiți și tăcuți în de obște ; dar zice că o dată ajuns pînă la bătrînii pe cari ei îi numesc preoți, va ști să le smulgă toate tainele. Cunoaște deja pe mai mulți preoți și a cercat să'i întrebe, dar cu băgare de seamă, spre a nu le deștepta bănueli prin stăruința lui și a 'ngrenia reușita. Cu toate că așteptarea 'i grozavă, cu toate că răbdarea 'mî lipsește, înțeleg că are dreptate și aștept.

„El a mai aflat că pentru rugăciunile lor comune ei au locuri anumite, unde se adună, adesea în afară de zidurile orașului său în case pustii și chiar în carierele părăsite. Acolo adoră pe Christos, cântă și fac banchete. Aceste locuri de reunire sunt foarte multe. Chilon presupune că Lygia se duce într'adins în alte locuri, nu

în acele unde se duce Pomponia, pentru ca aceasta din urmă, de va fi supusă la judecată și interogatoriū, să poată jura că nu știe ascundătoarea tinerei fugite. Poate că preoții înșiși i-au dat sfatul acesta chibzuit. Când Chilon va ști vre-unul din aceste locuri, mă voiū duce și eu cu el și, dacă zeii îmi vor acorda favoarea de-a zări pe Lygia, îți jur pe Jupiter că de data asta nu va scăpa din mâinile mele.

„Mă gîndesc într'una la aceste locuri de adunare. Chilon nu mă lasă să merg cu el. Lui 'i e frică, dar nici eu nu pot sta singur acasă. O voiū recunoaște numai de cât, chiar voalată sau deghizată, chiar și noaptea, dacă ei se adună noaptea: ori-unde ar fi, voiū recunoaște-o după mișcărilor și glasul ei. Eu însu'mi mă voiū duce deghizat și voiū observa pe toți cari intră și es. Mă gîndesc tot-d'auna la ea, decî voiū recunoaște-o. Chilon trebuie să vie mîne și vom pleca împreună. Căți-va din selaviū mei, trimiși în provincie, s'au întors fără nici un rezultat. Dar acum sunt cu desăvîrșire sigur că ea 'i aici, în oraș, poate chiar foarte aproape. Am intrat printr'o mulțime de case, sub cuvînt că vreaū să închiriez una. La mine o să 'i fie de-o mie de ori mai bine, căci acolo mișună o mulțime de nenorociți. Iar eu nu voiū cruța nimic pentru dînsa. Tu 'mi scrii că am cîștigat lotul cel bun: da, grijile și necazul. Mai întîiū voiū visita casele din oraș, apoi cele din afara zidurilor. În tot-d'auna am o fărîmă de speranță pentru a doua zi dimineata; alt-fel viața ar fi cu neputință. Tu zici că trebuie să știū să iubești; și eu am știut să vorbesc de iubire Lygiei, dar azi mă omoară părerile de rău. Aștept într'una pe Chilon și casa mi 'i nesuferită. — Vale“.

CAPITOLUL XVI.

Multă vreme Chilon nu se mai arătă, ast-fel că Viničius nu știa ce să mai creadă. În deșert își zicea că spre-a ajunge la un rezultat mulțumitor și sigur trebuia să caute încet și cu deamănuntul prin toate colțurile orașului. Sîngele și firea lui iute și poruncitoare se revoltau contra vocii rațiunei. Să nu facă nimic, s'aștepte stînd cu brațele 'nerucișate, era un lucru așa de contrariu firei lui, în cât îi era cu neputință a se resemna. A bate străzile orașului, deghisat în mantaua unui sclav, nu era cine știe ce lucru; după dînsul asta însemna să'ți înșeli vremea, lucru care nu'l putea liniști. Sclaviu lui, oameni deștepți și chibzuiți, se arătau de-o sută de ori mai neîndemânatici ca Chilon. Și, pe măsură ce dorul lui de Lygia îl chinuia mai mult, i se înfigea în suflet încăpăținarea jucătorului care vrea cu orî-ce preț să câștige. În tot-d'auna fusese același. De mic copil pornise întru îndeplinirea planurilor lui cu patima unui om care nu înțelege că se poate ca ceva să nu isbutiască orî să fie silit să renunțe la lucrul acela.

Disciplina militară îi mai domolise întru cât-va caracterul lui năvalnic, dar în acelaș timp îi vîrîse în cap idea că fie-care ordin ce'l dedea inferiorilor lui trebuia să fie îndeplinit; afară de asta lunga sa ședere în Orient, printre oameni obișnuiți să asculte ca sclaviu, îl întărise în idea că „vreau“ al lui n'avea nici o mar-

gine. Tocmai din această cauză amorul lui propriu suferia așa de îngrozitor. În piedicile acestea, în această împotrivire și în însă-și fuga Lygiei era ceva ce nu putea înțelege, care-i punea sufletul la chinuri. Simția că Actea spusese adevărul și că el nu-i era indiferent Lygiei. Dar pentru ce vroise ea mai bine viața rătăcitoare și mizeria în locul iubirei lui, desmerdărilor lui, locuinței sale luxoase? Prin puterea imaginațiunei, câte o dată o vedea tot așa de lămurit ca și cum ar fi avut-o atunci înaintea ochilor; își reamintea de fie-ce vorbă ce-i spusese el și tot ce vorbise ea înaintea lui. O simția încă la peptul lui, în brațele lui și pasiunea 'l cutreera, îl ardea ca o flăcără. O iubia și o chema. Și când se gândia că și ea îl iubia, că poate 'i-ar fi dat de bună-voe tot ce doria el de la dînsa, era strivit sub greutatea unei mîhniri fără margini și o duioșie nesfârșită îi năpădia sufletul. Dar în alte dăți nu mai putea de ciudă și simția atunci o plăcere de a se gîndi la umilirile și la chinurile ce va face el pe Lygia să sufere, când va găsi-o. Vroia nu numai s'o aibă în casă la el, dar s'o aibă ca o sclavă de rînd; simția însă tot odată că dacă ar fi trebuit să aleagă între a deveni el sclavul ei sau să n'o mai vadă nici o dată în toată viața, el vroia mai bine sclăvia. Une ori se gîndia la urmele ce vor lăsa pe acest corp trandafiriu loviturile de baston, și tot odată ar fi vrut să sărute urmele acelea. Îi venia câte o dată prin gînd c'ar fi fericit, dac'ar putea-o ucide.

În această luptă, în această nesiguranță, acest chin și această părere de rău, își perdea sănătatea și frumusețea. Se făcuse un stăpîn neînduplecat și crud. Sclavi și chiar servitorii liberi nu se puteau apropia de el de cît tremurînd și cum pedepsele curgeau droae asupra lor, fără nici un cuvînt, groaznice și ne-

drepte, începură să-l urască în taină. El o simția, cum își simția și singurătatea și pustiul în care trăia, și se răsbuna asupra lor și mai crud. Se stăpînia numai față de Chilon, căci se temea ca Grecul să nu înceteze căutările. Băgând de seamă aceasta, el începu a-l încurca în mrejele lui și a se arăta din ce în ce mai îndrăsnit.

Intr'o zi veni acasă c'un aer așa de posomorît, în cât bietul Vinicius se repezi la dînsul, abea avînd putere de-a'l întreba :

— Ea nu'î printre creștini ?

— Ba da, stăpîne, răspunse Chilon, dar am găsit printre ei pe Glaucos, doctorul.

— Ce spuî tu ? Ce înseamnă asta ?

— Aî uîtat dar, stăpîne, istoria bătrînului cu care am călătorit împreună de la Neapole la Roma și de aceste două degete pe cari le-am pierdut apărîndu-l ? Tîlharii, cari aû luat pe femeea și copiii lui, l-aû înjunghiat c'un cuțit. L'am lăsat trăgîndu-și sufletul într'un han aproape de Minturn. L'am plâns multă vreme. Dar acum m'am încredințat că trăește încă și că face parte din comunitatea creștină din Roma.

— Pentru că tu 'l-aî apărat, trebuie să'ți fie recunoscător și să te ajute.

— Ah, nobile tribun ! Zeiî înșiși nu's tot-d'auna recunoscători ; ce să mai zici de oameni ! Da, ar fi trebuit să'mî fie recunoscător. Din nenorocire e un biet bătrîn a cărui minte s'a slăbit și întunecat de vîrstă și nenorociri, cea ce face că, departe de-a'mî fi recunoscător, mă invinovățește, după cum am aflat de la coreligionarii lui, că m'am înțeles cu tîlharii și că eu sunt cauza tuturor nenorocirilor lui. Iată cum mă răsplătește pentru cele două degete ale mele pierdute.

— Sunt sigur că asta s'a petrecut așa după cum spune el, zise Vinicius.

— Atunci tu știi mai mult chiar de cât el, răspunse Chilon cu demnitate, căci el numai cât presupune că s'a petrecut ast-fel, cea ce nu'l va împiedica cu toate acestea de-a chema în ajutor pe creștini și de a se răsbuna crud. O va face, fără nici o îndoială, și ceilalți îl vor ajuta. Din fericire el nu'mi știe numele și în casa de rugăciune, în care ne-am întâlnit, el nu m'a văzut. În întâiul moment, am vrut să mă arunc la gâtul lui. Am fost însă ținut de chibzuința mea și de deprinderea de a mă gândi asupra fie-cărei fapte, înainte de-a o săvârși. Am întrebat pe unul și pe altul și cei cari îl cunoșteau m'au spus că era un om care fusese trădat de un tovarăș de drum mergând spre Neapole... Alt-fel, nu m'ași îndoi de ce spune el.

— Ce'mi pasă mie de toate acestea! Spune'mi ce-ai văzut în casa asta de rugăciune.

— Puțin îți pasă, în adevăr, stăpâne; dar fiind-că'i vorba de pielea mea și fiind-că țin ca învățăturile mele să'mi supra-viețuiască, mai bine vreau să renunț la răsplata făgăduită, de cât să'mi pun în primejdie viața pentru bunuri peritoare, și fără cari, ca un adevărat filosof, voiș ști să trăiesc și să caut divinul adevăr.

Dar Vinicius se apropie de el c'un aer amenințător, și, cu o voce năbușită:

— Cine 'ți-a spus că vei muri de mâna lui Glaucos și nu de a mea? Știi tu, cîine, că peste câte-va clipe poți fi îngropat în grădină?

Chilon, care era fricos și mișel, se uită la Vinicius și într'o clipire de ochi văzu că, o vorbă nechibzuită mai mult și se sfîrșise cu dînsul.

— Voiș căuta-o, stăpâne, și-o voiș găsi, strigă el repede.

Fu o clipă de tăcere, în care nu se auzi de cât suflarea gâfâitoare a lui Vinicius și, în depărtare, cântecul sclavilor cari lucrau în grădină.

Greul, văzînd că tînărul patrician se liniştitise puţin, zise :

— Moartea a trecut pe lîngă mine, dar am privit-o cu aceeaşi nepăsare ca Socrate. Nu, stăpâne, n'am zis că renunţ de a mai căuta pe tînăra Lygiană, ci vroiam numai să'ţi atrag luarea aminte că aceste demersuri pe mine mă bag într'o mare primejdie. Tu te 'ndoiai odată că era un Euricius şi cu toate că te-ai convins cu înşişi ochii tăi că fiul tatălui meu spunea adevărul, mă bănuieşti acuma că am născocit pe Glaucos. Ah! Cum de nu'î el numai un basm! Pentru a mă putea duce printre creştini în toată siguranţa ca mai înainte, aş da bucuros această sărmană sclavă, bătrână şi slabă, pe care-am cumpărat-o acum trei zile. Glaucos trăeşte, stăpâne, şi dacă mă zăreşte o singură dată, atunci tu nu mă vei mai vedea vre-o dată'n ochi. Şi cine'ţi va căuta atunci pe Lygiană?

— Ce'î de făcut? Care'î mijlocul pentru aceasta? De ce vrei să te apuci? întrebă Vinicius.

— Aristotel ne'nvaţă că trebuie să sacrificăm lucrurile cele mici celor mari şi Regele Priam zicea adesea că bătrîneţea 'î-o grea povară. Dar povara bătrîneţei şi-a necazurilor lui Glaucos îi striveşte de atîta vreme umerii, aşa că moartea ar fi o bine-facere pentru dînsul. Ce'î moartea, după Seneca, dacă nu o liberare?

— Fii caraghios cu Petroniu, dar nu cu mine, şi spune'mi ce propui tu.

— Dacă virtutea 'î-un caraghioslic, facă zeii ca eu să rămân caraghios toată viaţa. Propun, stăpâne, să înlăturăm pe Glaucos.

— Toceşte oamenii cari să'l piseze cu ciomegile; eu îi voi plăti.

— Ei te vor despoia, stăpâne, şi mai târziu vor exploata taina. În Roma sunt atîţia bandiţi cîte fire de

nisip în arenă, dar nici nu'ți vine a crede cât de mult urcă ei prețul de îndată ce un om de treabă are nevoie de ajutorul lor. Nu, eminente tribun! Dacă strejerii îi prind asupra faptului? Acești ticăloși vor spune de sigur cine i-a tocmnit și atunci o să ai necazuri cu dînșii. Pe mine, din potrivă, ei nu mă vor putea denunța, căci nu le voi spune numele. Faci rău că nu te'ncrezi în mine, căci, fără a mai vorbi de cinstea și de cuvîntul meu, dar adu'ți aminte că e în joc două lucruri încă: pielea mea și răsplata ce mi-ai făgăduit.

— Cât îți trebuie?

— Imi trebuie o mie de sesterți; nu uita, stăpâne, că voi trebuie să găsesc niște tâlhari de treabă, cari, după ce vor fi băgat arvuna în buzunar, să n'o șteargă fără a li se mai da de urmă; la treabă bună trebuie și leafă bună. Ar mai trebui apoi ceva și pentru mine, ca să șterg lacrămile ce voi vîrsa pentru Glaucos. Dacă 'mi dai cei o mie de sesterți ați, peste două zile sufletul lui va fi în Hades și abia acolo, dacă sufletele își păstrează și ele memoria și darul de-a gândi, va vedea cât de mult îl iubeam eu. Voi găsi oamenii chiar astă-zi și i voi înștiința că, cu începere de mîine seară, pentru fie-care ți ce va mai trăi Glaucos le voi scădea câte o sută de sesterți. Am afară de asta un mijloc care nu poate da greș.

Vinicius făgădui încă o dată lui Chilon suma cerută, dar îl opri de-a mai vorbi de Glaucos și, în schimb, îl întrebă ce vești aducea, pe unde fusese 'n vremea asta și ce descoperise. Dar Chilon nu 'i putea spune cine știe ce lucruri noi.

A mai fost încă prin două case de rugăciuni și a observat cu băgare de seamă pe toți cei din 'năuntru, mai ales femeile, dar n'a zărit pe nici una care să semene cu Lygia. Cu toate acestea creștinii îl țin drept.

unul d'ăi lor și, de când a dat lui Euricius suma trebuitoare pentru răscumpărarea fiului său, ei îl respectă ca pe un om care calcă pe urmele lui Christos. Pe lângă aceasta a mai aflat de la ei că un mare legiuitor, un oare-care Paul din Tars, se găsește în Roma, închis în urma unei plîngerii făcute de Evrei; Chilon a hotărît să facă cunoștință cu el. Dar o altă veste i-a făcut cea mai mare plăcere; anume că pontiful suprem al întregii secte, care a fost un discipol al lui Christos și căruia El i-a încredințat conducerea credincioșilor din lumea întreagă, trebuia să vie dintr'o Ți într'alta în Roma. De sigur, toți creștinii vor alerga să'l vadă și să'i asculte învățătura lui. Vor fi adunări mari la cari și el, Chilon, va lua parte și, fiind-că i' ușor să te ascunzi prin mulțime, va vîr și pe Vinicius. Atunci fără nici o 'ndoială că vor găsi pe Lygia. Glaucos odată înlăturat, nu vor mai da peste nici o piedică mai serioasă. Cât despre răsbunare, și creștinii se răsbună de sigur, dar în deobște sunt oameni liniștiți.

Și asupra lor, Chilon să puse să povestiască, cu oare-care uimire, că nu văduse nici o dată pe creștinii dându-se la desfrînări, otrăvind puțurile și isvoarele, adorând pe un măgar sau nutrindu-se cu carne de copii, în sfîrșit arătându-se dușmanii neamului omenesc. Nu, el nu văduse asta. Fără îndoială, se vor găsi printre ei oameni cari pentru bani să facă pe Glaucos să piară; dar doctrina lor, după cât putuse el judeca, nu'i încuraja la omor; din contră, le poruncește să erte relele ce le fac alții.

Vinicius, din parte'i, 'și-aduse aminte de ce'i spusese Pomponia Graecina la Actea și simți o mare bucurie la vorbele lui Chilon. Cu toate că sentimentele lui pentru Lygia semănau a ură, cerca o adîncă ușu-

rare auzind că doctrina ce ea și Pomponia mărturisiau, nu era nici criminală nici josnică; cu toate acestea naștea în el presimțirea nelămurită că tocmai adorațiunea aceasta a lui Christos, tainică, neînțeleasă, ridicase o barieră între dînsul și Lygia; începu a se teme de doctrina aceasta și-a o urî tot odată.

CAPITOLUL XVII

Chilon avea în adevăr mare interes ca să înlăture pe Glaucos, care, cu toate că om în vîrstă, nu era de loc o cădătură. Istorisirea ce Chilon făcuse lui Vinicius, cuprindea o bună parte de adevăr. Grecul cunoscuse altă dată pe Glaucos, pe care'l trădase, îl dăduse pe mîna tâlharilor, îl despărțise de familia lui, îl jefuise și lăsase să'l omoare. Amintirea acestor întîmplări îi era însă aproape ștearsă, căci ticălosul părăsise pe Glaucos trăgîndu'si sufletul, nu 'ntr'un han, ci pe cîmp, aproape de Minturn. Prevăduse totul, afară de acea că Glaucos se va vindeca de rănilor lui și va veni la Roma. Acum era vorba să se scape de dînsul și pentru aceasta trebuia să caute oameni. Petrecîndu'si noaptele mai tot-d'auna prin cărciumi, printre oameni fără casă și masă, fără credință și fără nici o lege, îi era ușor lui Chilon să găsiască din ei câți-va derbedei gata pentru orî-ce lucru, dar se băga'n primejdia de-a da peste unii cari, mirosind că are bani, să caute să'l fure mai înainte de toate, sau cari, după ce vor băga arvuna 'n buzunar, îi vor lua suma întreagă amenințându'l că'l vor da de gol. De-altminteri de cât-va timp Chilon cerca un fel de respingere pentru „canalia“ Romei, pentru chipurile urîte și scârboase cari vermuiau prin tavernele Suburului sau a Transteverului. Judecînd după dînsul și necunoscînd încă bine pe creștini și doctrina lor, se gîndia că va

găsi și printre ei unelte supuse; și fiind-că, afară de asta, ei îi păreau oameni mai de treabă, hotărî să se adreseze lor și să le înfățișeze lucrul în așa chip, ca ei să se însărcineze cu aceasta nu numai din lăcomie, ci și din zel și dragoste de frate.

În acest scop chiar în acea seară se duse la Euricius. Știa că bătrînul îi era devotat cu trupul și cu sufletul și că va face totul ca să 'i poată fi de folos. Chibzuit din fire, Chilon n'avea de loc gîndul să 'i desvăluie adevăratele lui planuri, cari de alt-fel ar fi fost cu totul d'impotrivă cu încrederea ce Euricius avea în virtutea și pioșia bine-făcătorului său. Voia să aibă oameni gata la orî-ce și să se 'nțeleagă cu ei numai atunci și în așa chip, în cît, în propriul lor interes, ei să fie siliți a tăcea ca pămîntul asupra acestui lucru.

Bătrînul Euricius, după ce răscumpăraseră pe fiul lui, închiriasă una din acele prăvălioare mici cari furnică prin prejurul Circului cel Mare, spre a vinde măsline, grăunțe prăjite, turte și apă tăiată cu miere la privitorii de la curse. Chilon îl găsi acasă, rînduindu 'și marfa; îl salută în numele lui Christos și se puse să vorbiască de nevoea care'l aducea. Anume: fiind-că le făcuse un bine, el se bizuia pe recunoștința lor; are trebuință de doi sau trei oameni voinici și curajoși, pentru a îndepărta o primejdie care'l amenință și pe el și pe toți creștinii. Dînsul e sărac, în adevăr; cu toate acestea va plăti pe cel care 'i va face acest bine, cu condiție ca oamenii să aibă încredere în el și să îndeplinască cu credință ce le va porunci dînsul.

Euricius și fiul său Quartus declarară că ei înși 'și sunt gata să facă tot ce le va porunci, siguri fiind că un om sfînt ca dînsul nu va cere lucruri cari să nu fie conforme cu învățăturile lui Christos.

Chilon îi asigură că așa și era; și ridicînd ochii la

cer, părea că se roagă; dar el se gândia, întrebându-se dacă n'ar face bine să primiască propunerea lor, care i-ar economisi mia de sesterți. După un moment de gândire, refuză: Euricius era un bătrîn, nu atîta slăbit de vrîstă cît coplesit de necazuri și de boală; Quartus era abea de șeai-spre-șece ani; și Chilon avea nevoie de oameni îndemînateci și mai cu seamă sdraveni. Cât despre mia de sesterți, el se bizuia, mulțumită mijlocului ce găsise, să economisiască o bună parte.

— Stăpîne, zise atunci Quartus, eu cunosc pe brutarul Demas; la moara lui lucrează o mulțime de sclavi și de servitori. Unul din servitorii aceștia i-așa de voinic și de sdravăn, în cît el singur face, nu cît doi, ci cît patru. L'am vădut cu ochii mei ridicînd în sus pietre pe cari patru oameni la un loc nu isbutiau să le urniască măcar de la pămînt.

— Dacă'i un credincios care se teme de Dumnezeu și în stare să se jertfiască pentru frații lui, adu'l să'l vîd și eu, zise Chilon.

— E creștin, stăpîne, zise Quartus, căci cei cari lucrează la Demas sunt mai toți creștini. Sunt lucrători de zi și lucrători de noapte; el face parte din aceștia din urmă. Dacă ne vom duce la Demas acuma, vom ajunge tocmai pe la cina de seară și-i vom găsi mîncînd; vei putea vorbi atunci cu el în toată voia. Demas șeade aproape de Emporium.

Chilon se 'nvoi bucuros. Emporium era la poalele muntelui Aventin, și prin urmare nu prea departe de Circul cel Mare. Puteau, fără a mai ocoli cele câte-va coline, s'o ia de-a lungul fluviului și să treacă pe sub porticul Emilia, cea ce mai scurta încă din drum.

— Sunt bătrîn, zise Chilon, cînd intrară pe sub colonadă, și câte-o-dată nu'mi aduc bine aminte. Domnul nostru Christos a fost dat pe mîna calăilor de unul

din discipoliî lui, dar în momentul acesta am uitat numele acestui trădător.

— Stăpîne, e Iuda, el s'a spânzurat; răspuse Quartus, mirat întru cât-va că Chilon nu'şi putea aduce aminte acest nume.

— A, da! Iuda, îţi mulţumesc, zise Chilon.

După aceea merseră cât-va timp în tăcere. Ajunşi la Emporium, care era deja închis, ei trecură înainte, ocoliră magasiile cu cereale unde se împărţia grîul, o luară la stînga, îndreptându-se spre casele cari se întindeau de-a lungul drumului Ostiei pînă la muntele Testacius şi Forum Pistorium. Aici se opriră înaintea unei clădiri de lemn, de unde eşia un uruit surd, făcut de roatele morei cari măcinau grăunţele. Quartus intra înăuntru. Chilon, prevădător, rămase afară.

— Sunt curios să văd pe acest Hercule morar, îşi dicea el, uitându-se la luna care strălucia în mijlocul unui cer senin. Dacă 'î o canalie şi un ticălos, asta are să mă coste puţin; dacă, din contra, e creştin şi un om virtuos, va face de geaba tot ce'î voiî cere.

Fu întrerupt din gândurile lui de Quartus care se întorcea, împreună cu altul, îmbrăcat numai c'o tunică de lucrător, care'î lăsa gol braţul drept şi partea dreaptă a pieptului. Vădînd pe noul venit, Chilon oftă, uşurat. Nici o dată nu mai văduse un aşa braţ, nici un astfel de piept.

— Uite, stăpâne, dise Quartus, fratele pe care doriai să-l vezi.

— Pacea Domnului fie cu tine, dise Chilon; şi tu, Quartus, spune acestui frate dacă eu sunt vrednic de încredere şi după aceea întoarce-te acasă, căci nu trebuie să laşi prea multă vreme singur pe tatăl tău.

— E un om sfânt, dise Quartus; şi-a jertfit toată averea ca să mă răscumpere din sclăvie, pe mine care

nici nu mă cunoștea. Domnul nostru, Mântuitorul, să'î dea în schimb o răsplată vrednică de dînsul în ceruri.

Uriășul, auzînd aceste cuvinte, se plecă și sărută mîna lui Chilon.

— Cum te cheamă, frate, întrebă Grecul.

— Tată, la sântul botez am primit numele de Urban.

— Frate Urban, ai vreme să stai de vorbă cu mine mai în voe?

— Lucrul nostru nu 'ncepe de cît la miezul nopței și acuma ni se pregătește cina de seară.

— Avem dar tot timpul trebuitor. Aidem pe malul fluviului; acolo vei auzi ce am să'ți spun.

Se duseră de se puseră jos pe un bolovan de pe țarm, într'o liniște care nu era turburată de cît de uruitul depărtat al morilor și de freamătul apei.

Chilon cercetă pe furiș chipul lucrătorului, care, cu tot aerul aspru și puțin cam trist, foarte obișnuit mai la toți Barbarii cari ședeau în Roma, i se păru că reflectează bunătatea și sinceritatea.

— Da, se gîndi el, 'î-un om bun și prost, care va ucide de geaba pe Glaucos.

Il întrebă:

— Urban, iubești tu pe Christos?

— Il iubesc din tot sufletul.

— Și pe frații și pe surorile tale? Și pe toți cari te-au învățat adevărul și credința în Christos?

— Îi iubesc și pe ei, tată.

— Atunci pacea fie cu tine.

— Și cu tine, tată.

Chilon, cu ochii ațintiți în lună, începu să vorbiască c'un glas năbușit despre moartea lui Christos. Vorbia ca și cum nu s'ar fi adresat lui Urban, ca și cum ar fi încredințat taina aceasta orașului adormit. Era ceva mișcător și solemn. Lucrătorul plîngea și când Chilon

însu'și începu a geme și-a suspina, tânguindu-se că la moartea Mântuitorului n'a fost nimeni care să'L apere de insultele soldaților și-a Jidanilor, pumnii uriași ai Barbarului se sgârciră de durere și de furie stăpânită.

Chilon îl întrebă d'o dată.

— Urban! Știi tu cine era Iuda?

— Știi! Știi! Dar s'a spânzurat!

Și'n glasul lui era ca un fel de părere de rău că trădătorul își făcuse dreptate singur.

Chilon continuă :

— Dacă, cu toate acestea, el nu s'a spânzurat și dacă vre-un creștin l'ar întâlni, fie pe mare fie pe uscat, n'ar trebui el să răsbune chinurile, sângele și moartea Mântuitorului?

— Dar cine nu l'ar răsbuna, tată?

— Pacea fie cu tine, credincios servitor al Domnului! Da! Ai dreptul să erți insultele pe cari le-ai suferit tu, dar cine are dreptul să erte insultele pe cari a trebuit să le sufere Dumnezeu? După cum un șearpe naște un șearpe, răutatea naște răutate și trădarea trădare, tot așa din veninul lui Iuda s'a născut un alt trădător; după cum unul a dat pe Mântuitorul pe mâna jidanilor și a soldaților romani, altul, care trăește în mijlocul nostru, vrea să dea lupilor pe oile Domnului; și dacă nimeni nu preîntâmpină trădarea aceasta, dacă nimeni nu strivește la timp capul acestui șearpe, s'a sfârșit cu noi toți și cu noi va dispărea gloria Domnului.

Lucrătorul se uită la dînsul c'o neliniște, ca și cum nu'și dădea socoteală de ce aușia.

Greul, acoperindu'și capul cu poalele mantalei, repetă c'o voce mormântală:

— Nenorocire vouă! Servitori ai lui Dumnezeu cel adevărat, nenorocire vouă, creștini și creștine!

Din nou fu o clipă de tăcere, și se auși scrișnitul

roatelor morii, cîntecul molcom al morarilor și freamătul apei.

— Tată, întrebă într'un tîrziu lucrătorul, cine'î trădătorul acesta?

Chilon plecă capul.

Cine era trădătorul acesta? Un fiu al lui Iuda, un fiu născut din veninul lui, care se dădea drept creștin și care intra prin casele de rugăciuni numai în scopul de-a acusa apoi pe frați înaintea Cesarului, spunînd că ei nu'l recunoșteau de zeu, că otrăvesc puțurile și isvoarele, că sacrifică copii și că vor să dărîme orașul acesta, să nu mai rămână piatră peste piatră dintr'însul. Peste câte-va zile se va da pretorienilor ordinul de a pune în lanțuri pe bătrîni, pe femei și pe copii și de a-i duce la moarte, ca pe sclavii lui Pedanius Secundus. Aceasta era opera acestui al doilea Iuda. Dar dacă nimeni n'a pedepsit pe cel d'întîi, dacă nimeni n'a luat apărarea lui Christos la ceasul chinurilor Lui, cine va strivi capul acestui șearpe, cine'l va face să dispară mai înainte ca să vorbească Cesarului?

Urban, care pîn'atunci stătuse pe bolovanul de piatră, se ridică repede și zise:

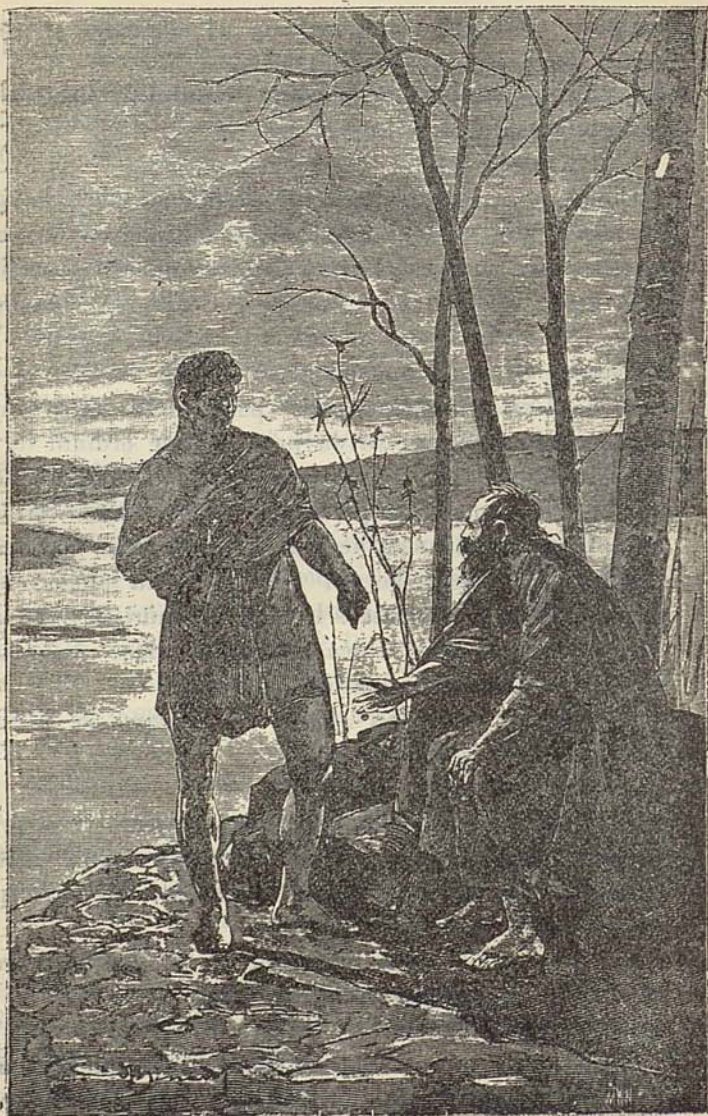
— *Eă, tată.*

— Atunci du-te de umblă printre creștini, du-te prin casele de rugăciune și întreabă pe frații noștri, unde'î Glaucos, doctorul, și, când ți'l vor arăta, atunci în numele lui Christos, omoară'l.

— Glaucos? întrebă lucrătorul ca și cum ar fi vrut să'și întipăriască acest nume în minte.

— Il cunoști poate?

— Nu, nu'l cunosc. Sunt mii și mii de creștini în Roma și ei nu se cunosc toți între dînșii. Dar mâne noapte toți pînă la cel din urmă, frați și surori, se vor aduna la Ostrianum, căci Apostolul cel Mare al lui Christos

Urban, care pîn'atunci stătu pe bolovanul de piatră, se ridică repede și zise :

— Eă, tată.

a venit aici și are să predice; acolo frații îmi vor arăta pe Glaucos.

— La Ostrianum? întrebă Chilon, dar asta e în afară de oraș. Toți frații și toate surorile?... Noaptea, afară din oraș, la Ostrianum?

— Da, tată! Acolo-i cimitirul nostru, între Via Salaria și Via Nomentana. Dar tu nu știi că Apostolul cel Mare are să predice?

— Am stat două zile pe-afară, n'am dat de loc pe acasă; pentru asta n'am primit scrisoarea lui: și nu știu unde-i Ostrianum, pentru că abia de cât-va timp am venit din Corinth, unde conduceam comunitatea creștină. Bine însă că știu; și fiind-că Christos ți-a trimis inspirația asta, du-te la Ostrianum, fiul meu; vei găsi pe Glaucos printre frații noștri, îl vei omorî, întorcându-te în oraș; în schimb, fiul meu, toate păcatele îți vor fi ertate. Și acum, pacea fie cu tine.

— Tată!...

— Te ascult, fiule!

O mare încurcătură se zugrăvi pe fața lucrătorului. Acum cât-va timp omorîse un om, poate chiar două, și doctrina creștină oprește omorul. Nu i-a omorît, adevărat, pentru apărarea lui personală, căci nici asta nu-i îngăduit. N'a ucis din interes, să-l feriască Christos!... Episcopul îi dăduse și frați ca să-l ajute, dar voe să omoare nu dăduse și cu toate acestea el a omorît, fără să vrea, pentru-că Dumnezeu l'a pedepsit înzestrându-l c'o putere prea mare... Și acuma își ispășește crud greșala... Ce-i-l'alți cântă în moară, pe când el, nenorocitul, nu se gândește de cât la păcatul lui și la suferința făcută Mielului.

Ce de rugăciuni, ce de lacrimi vărsate! De câte ori n'a cerut ertare Mântuitorului! Și el simte că încă nu s'a pocăit în de-ajuns... Și iată că a făgăduit, iarăși,

să omoare pe un trădător... Fie! Nu trebuie să erți de cât relele făcute ție; îl va omori dar, chiar sub ochii tuturor fraților și surorilor cari vor fi mâne la Ostrianum. Dar mai întâiu Glaucos să fie condamnat de cei cari sunt mai mari printre frați, de către Episcop sau Apostol. A omori nu'i nimic, și a omori un trădător, e încă o plăcere, ca și a ucide un lup sau un urs; dar dacă, din întâmplare, Glaucos nu'i vinovat? Cum să'ți încarci sufletul c'un nou omor, c'un alt păcat și c'o altă supărare făcută Mielului?

— Nu'i vreme acum de judecată, fiul meu, răspuse Chilon, căci de la Ostrianum trădătorul se va duce de-a dreptul la Cesar, la Antium, sau se va adăposti în casa vre-unui patrician unde'i servitor; dar am să'ți dau un semn care, când îl vei arăta după ce vei ucide pe Glaucos, îți va aduce pentru fapta ta cea bună binecuvântarea Episcopului și-a Apostolului cel Mare.

Scoase un sesterț și sgîriă pe dînsul cu vârful cuțitului o cruce și o dădu lucrătorului.

— Iată o sentință împotriva lui Glaucos și un semn pentru tine. Când vei arăta acest sesterț, după ce vei fi omorît pe Glaucos, Episcopului, dînsul te va erta și de omorul cel-alt, pe care l'ai săvîrșit fără voce.

Lucrătorul întinse fără voce mâna spre monedă; dar cel d'întâi omor îi era încă prea proaspăt în memorie și cercă ca un fel de groază.

— Tată, dîse dînsul c'o voce aproape rugătoare, îți ia tu pe cugetul tău fapta aceasta și-ai audît cu urechile tale pe Glaucos trădându'și frații?

Chilon înțelese că trebuia să'i dea câte-va probe, să citeze nume.

— Ascultă, Urban, eu stau în Corinth, dar de loc sunt din Cos și aici, în Roma, învăț doctrina lui Christos pe-o tînără servitoare din țara mea, numită Eunice.

Ea slujește ca vestiplice în casa unui anume Petroniu, amic al Cesarului. Ei bine, în casa aceasta am auzit pe Glaucos îndatorîndu-se să denunțe pe toți creștinii și făgăduind, afară de asta, unui alt amic al Cesarului, Vinicius, să-i găsiască printre creștinii pe-o tîneră vergină.

Se opri și se uită încremenit la voinicul lucrător, ai cărui ochi sclipiseră ca un fulger, sîmănînd cu ochii unei fiare sălbatice întăritate.

— Ce 'ți-e?... întrebă dînsul aproape îngrozit.

— Nimic, tată. Măne voi uide pe Glaucos...

Grecul tăcu; după un moment, apucă pe lucrător de umeri și-l întoarse cu fața spre lună, așa ca lumina ei să-i cadă drept asupra obrazului și 'l privi cu băgare de seamă. Șovăia, neștiind dacă trebuia să-l întrebe înainte spre a scoate totul la lumină.

Prevederea lui înăscută birui. Respiră o dată tare, apoi încă odată, după care întrebă c'o voce solemnă și bine accentuată:

— Urban e'n adevăr numele ce 'l-ai primit la sfîntul botez?

— Da, tată,

— Ei bine, dar, Urban, pacea fie cu tine!

CAPITOLUL XVIII

PETRONIU CĂTRE VINICIUS. — „Ție nu ți'i de loc bine, scumpul meu! Se vede că Venus ți-a turburat mintea, te-a făcut să'ți perzi judecata și memoria puțința de-a te mai gândi și la alt ceva de cât la iubirea ta. Dacă ai reciti într'o zi ce-ai răspuns la scrisoarea mea din urmă, ai vedea lesne cât de nepăsătoare s'a făcut mintea ta la tot ce nu'i Lygia, până la ce punct nu se gândește de cât numai la ea, cum se întoarce către dînsa fără 'ncetare, cum se 'nvîrtește 'n jurul ei ca un uliu împrejurul prădeii la care rîmnește. Pe Polux! Dacă focul ce te arde nu te va prelăce în cenușă, te vei schimba atunci în sfînxul acela al Egiptului, care, nebun de iubire, — după cum se spune — după palida Isis, e surd și rece la orî și ce alt și n'așteaptă de cât noaptea spre a putea contempla cu ochii săi de piatră pe iubita lui.

„Umblă seara prin oraș deghizat în alte haine, intră chiar cât mai des prin casele de rugăciuni ale creștinilor cu filosoful tău. Tot ce poate aduce speranță și omori timpul, e vrednic de laudă. Dar, din prietenie pentru mine, fă un lucru: pentru-că acest Ursus, sclavul Lygiei, e un om de-o putere neobișnuită, ia cu tine pentru apărare pe Croton și nu face nimic de cât câte'si trei împreună. Aceasta va fi mai puțin primejdios și mai cuminte. De vreme ce Pomponia Graecina și Lygia fac parte din secta lor, asta înseamnă că creștinii nu's

niște tâlhari; cu toate acestea aū dovedit, cānd cu răpirea Lygiei, cā ei nu glumesc de cum e vorba de vre-o mieluşea din turma lor. Cānd vei zāri pe iubita ta, ştiu cā vei vroi s'o iaī numai de cît cu tine. Cum vei putea tu reuşi, singur numai cu Chilonides? In vreme ce Croton îi va da de capăt, de-ar fi ea apărata şi de zece Lygieni ca Ursus.

„Aici deja aū încetat de-a mai vorbi de mica Augusta şi de-a repeta cā fermecele aū fost causa morţii ei. Popea mai aduce cāte-o datā vorba de dînsa, dar mintea Cesarului se ocupā acum de alt-ceva; de alt-fel, dacāi adevărat cā divina Augusta e din nou însărcinată, n'o sā treacă mult şi o sā uite şi ea pe primul ei copil. Sunt cāte-va zile deja de cānd sunt la Neapole, saū mai de grabā la Baies. Dacā ai fi în stare sā te mai gāndeşti şi la alt-ceva ecoul şederei noastre aici ū-ar fi ajuns de voe de nevoe la urechi, cāci de sigur Roma nu mai vorbeşte de alt-ceva. Am venit aşa dar de-a dreptul la Baies, unde la început am fost copleşiţi de amintirea mamei noastre şi de muştrări de cuget. Dar ştii tu pānā unde a ajuns Barbă-de-Aramă?... Chiar omorul mamei lui îi serveşte de temā pentru versuri şi devine un motiv pentru scene tragicomice. Altā datā nu simţia muştrări de cuget, de cāt fiind-cā era un mişel. Acum, cānd s'a convins cā pămîntul se ţine ţeapān sub picioarele lui şi cā nici un zeu nu s'a rēsbunat asuprā'i, se preface cā are remuşcări, pentru a deştepta compătimirea oamenilor. I se întāmplā sā se scoale de odatā în puterea nopţii, zicēnd cā'l urmăresc Furiile; ne trezeşte din somn, se uitā 'ndărāt, ia atitudinea unui comediant jucānd pe Oreste — şi încă a unui comediant prost — declamā versuri greceşti şi ne observā sā vadā dacā'l admirām. Şi noi, fireşte, îl admirām şi'n loc de-a'i zice: „Du-te şi

te culcă, caraghiozule!“ ne înălțăm și noi la tonul tragediei și apărăm pe marele artist contra Furiilor.

„Trebue să fi auzit și tu că el a eșit deja în public, pe scenă, la Neapole. S'a strîns toată prostimea greacă din Neapole și din orașele de prin prejur; arenele au fost umplute de un miros așa de urît de usturoi și de sudoare, că am mulțumit zeilor că eu am rămas după scenă cu Barbă-de-Aramă. Și ai crede tu că lui îi era frică? Da, îi era frică cum se cade! Imi lua mâna și 'mă-o pune pe pieptul lui ca să simt bătaile-i bune. Gâfîia și, când veni momentul să iasă pe scenă, pâli. Cu toate acestea știa că de fie-care bancă erau câți-va pretorienți, cu bastoanele lângă ei, gata, la nevoie, să ațîțe entuziasmul. Dar aceasta fu nefolositor. Nici o trupă de maîmuțe de prin prejurul Cartaginei n'ar fi putut urla cum a urlat haîta asta; țî-o spun, mirosul de usturoi ajungea pînă pe scenă și Neron saluta, își pune mâna pe inimă; trimetea sărutări și... plîngea. Apoi căzu, ca un om beat, în mijlocul nostru în dosul scenei, strigînd: „Ce sunt acum toate cele-lalte triumfuri față de al meu?“ Și jos haîta urla și aplauda înainte, știind că prin aplausele ei își va atrage favorurile imperiale, daruri, un banchet, bilete de loterie și altă reprezentație a Cesarului caraghioz. Nu mă mir că aplaudau, căci nici o dată ei nu mai vîzuseră așa ceva. Și el repeta la fie-care moment: „Ah! Greci! Greci!“

„Imi pare că din acest moment ura lui pentru Roma s'a mărit și mai mult. Curieri au fost trimiși chiar atunci la Oraș, ca să vestiască acest triumf, și zilele acestea ne așteptăm să primim mulțumirile Senatului. Dar după acest întăi debut al lui Neron, s'a întămplat ceva foarte ciudat: teatrul s'a prăbușit; publicul însă eșise. M'am dus acolo și n'am vîzut scotîndu-se

de sub dărîmături nici un singur cadavru măcar. Grecii vîd în asta un semn al mâniei divine, pentru-că majestatea imperială a fost mînjită; el, din potrivă, afirmă că asta-i o dovadă de bună-voința zeilor, cari se vede că de colo că iaș sub ocrotirea lor și cîntările lui și pe cei cari le ascultă. De aici a rezultat sacrificii prin toate templele, mari mulțumiri publice și, pentru dînsul, o nouă încurajare pentru călătoria lui în Achaia. El mî-a spus cu toate acestea, acum cîte-va zile, că se temea de ce va zice de asta populațiunea Romei, el se teme mai ales să nu se răscoale poporul, mai întăi din dragostea ce-o are pentru dînsul, și după aceea pentru că, în timpul unei lipse așa de lungi, va fi fost poate lipsit de jocuri și nu i se va mai fi împărțit grău.

„Cu toate acestea plecăm la Benevent, unde vom vedea luxul desfășurat de un țesător, prin care Vatinus vrea să se deosebiască; iar de aici, sub ocrotirea divinilor frați ai lui Helen, spre Grecia. Cât despre mine, am băgat de seamă un lucru: că în mijlocul nebunilor ajungi și tu singur nebun; și, mai mult încă, găsești un fel de plăcere în nebunii. Grecia și călătoria aceasta însoțită de cîntece din mii de chitare, un fel de mers triumfal al lui Bacchus în mijlocul nimfelor și a bacchantelor încoronate cu mirt verde și cu frunze de viță, în care trase de tigri, apoi florile, thyrsesele, ghirlandele și strigătele de „Evohe“, musica, poezia și toată Elada care aplaudă, toate astea 's bune, foarte bune, dar noi avem planuri și mai îndrăznețe. Ne cuprinde un dor de-a întemeia un fel de imperiu într'un Orient feeric, imperiul palmierilor, a soarelui, a poeziei și a realității metamorfoșată într'un vis, a vieții transformată într'o veselie perpetuă. Voim să uităm Roma și să punem centrul lumii unde-va între Grecia,

Asia și Egipt; să trăim o viață nu de oameni ci de zei; voim să rătăcim prin Arhipelag pe galere de aur, la umbra pânzelor de purpură și a catartelor de ivoriu, să fim într'o singură ființă Apollon, Osiris și Baal, să ne scăldăm în trandafirul aurorei, în aurul razelor soarelui și în argintul lunei palide, să domnim, să visăm... Și ai crede tu că eu, care am un sesterț de bun simț și un as de judecată, mă las să fiu târît de aceste idei fantastice; și mă las târît, pentru-că, dacă ideile acestea sunt cu neputință, sunt cel puțin mari, ingenioase...

„Intr'o zi, mai târziu, cu mult mai târziu, peste câte-va secole, un ast-fel de imperiu feeric va părea oamenilor ca un vis. Atât cât Venus nu va lua chipul unei Lygiî sau cel puțin al unei sclave ca Eunice și atât cât viața nu va fi înfrumusețată de artă, această existență prin ea singură va rămâne goală și va avea o față searbădă. Dar Barbă-de-Aramă nu-și va putea realiza concepțiunea: în acest imperiu din povești, al poeziei și al Orientului, nu va trebui să fie loc pentru trădare și pentru moarte și, într'însul, sub aparența lui de poet, se ascunde un comediant de rînd și un tiran scîrbos.

„Așa dar, așteptând, sugrumăm oamenii de îndată ce dinșii ne stingheresc în vre-un chip oare-care; acest biet Torquatus Silanus e deja printre umbre: și-a deschis vinele acum câte-va zile. Lecan și Liciniu au primit consulatul tremurînd. Bătrînul Traseas n'are să scape de moarte, căci îndrăznește a rămînea om cîstit; cât despre mine, Tigellin n'a putut încă căpăta ordinul care să mă pue să-mi deschid vinele; sunt încă trebuitor, nu numai ca arbitru al eleganței, dar și ca organisatorul excursiunei în Achaia și de care pentru moment nu se pot lipsi. Cu toate acestea, mă gândesc de multe ori că mai curînd sau mai târziu va

trebui s'ajung aicea și, știi tu ce mă'ngrijește mai mult? Să nu moșteniască Barbă-de-Aramă de la mine acea cupă de Myrrhena, pe care o știi și care'ți place atâta. Dacă vei fi lângă mine în momentul morței mele, ți-o voi da ție; dacă vei fi departe, o voi sparge. Așteptând, mai avem încă de făcut visita de la Benevent cu țesătorul lui, Grecia olimpică și Fatum, care trage fie-căruia drumul lui în necunoscut...

„Lucrează cu chibzuință. Ia întru paza ta pe Croton; alt-fel, îți vor smulge din mâni pentru a doua oară pe Lygia. Când Chilon nu'ți va mai fi de trebuință, trimite-mi'l mie, ori unde voi fi. Poate că voi face din el un al doilea Vatinius și poate consuli și senatorii vor tremura înaintea lui, cum tremură înaintea fiului și nepotului de cărpaciū. Când vei fi recucerit pe Lygia, spune'mi și mie, ca să duc pentru Venus în micul și drăguțul ei templu rotund din Baies o pereche de lebede și una de porumbițe. Am văzut în vis pe Lygia în brațele tale, căutând sărutările gurei tale. Fă așa ca visul acesta să fie un vis profetic. Și facă zeii ca nici un nor să nu fie pe cerul tău, și, dacă va fi, să aibă culoarea și parfumul trandafirilor!“

CAPITOLUL XIX

Vinicius abia isprăvisese de citit și Chilon intră în bibliotecă fără a fi vestit, de oare-ce servitorii primiseră ordin să'l lase să intre la orî-ce ceas din zi și din noapte.

— Divina mamă a lui Enea, faimosul tău strămoș, să'ți fie, stăpîne, tot așa de bine-voitoare pentru tine. cum a fost pentru mine divinul fiu al Maiei.

— Asta vra să zică...?

— Evrica !

— Aî văzut-o ?

— Am văzut pe Ursus, stăpîne, și am vorbit cu dînsul.

— Și știi unde's ascunși ?

— Nu, stăpâne. Un altul ar fi lăsat să se vadă că recunoscuse pe Lygian ; un altul l'ar fi tras de limbă ca sa afle unde șade ; atunci, orî ar fi primit un pumn care l'ar fi făcut pentru tot-d'auna nepăsător de toate lucrurile din lume, orî ar fi deșteptat bănueli uriașului, care chiar în astă noapte ar fi căutat o altă ascunzătoare pentru fată. Mie, stăpâne, 'mî-ajunge să știu că Ursus lucrează lângă Emporium, la un morar pe care'l cheamă Demas, întocmai ca și Quartus ; și asta 'mî-ajunge, pentru că puțin îmi pasă care dintre sclavii tăi de încredere îl va urmări într'o dimineață și va descoperi ascunzătoarea. Îți aduc numai știrea sigură că Ursus fiind aici și divina Lygia e tot în Roma, și apoi

că la noapte, după toate probabilitățile, va fi la Ostrium.

— La Ostrium? Unde-i asta?

— E un hypogeu vechiu între Via Salaria și Via Nomentana. Marele pontif al creștinilor, care, după cum ți-am spus, stăpâne, îl aștepta să vie, însă ceva mai târziu, a sosit: la noapte va boteza și va predica în cimitirul acesta.

Vinicius care pân'atunci trăise numai în friguri, acum, când speranța lui părea că se realizează, simți că slăbește ca un om care a făcut o călătorie lungă, în care i s'au sleit puterile. Chilon băgă de seamă aceasta și se hotărî să se folosească de prilej:

— Porțile, 'i-adevărat, stăpâne, sunt păzite și creștinii o știu asta. Dar ei n'au trebuință de porți. Nici Tibrul n'are trebuință și, vor face fără' ndoială un ocol lung spre a vedea pe „Apostolul cel Mare“. Ei au mii și mii de mijloace de-a eși din oraș. La Ostrium, stăpâne, vei vedea pe Lygia și chiar dacă, cea ce nu'mi vine să cred, ea nu va fi acolo, va fi Ursus, căci el mî-a făgăduit să ucidă pe Glaucos. Oricum tu te vei lua după dînsul și așa vei afla unde șade Lygia, oricî oamenii tăi îl vor urmări ca ucigaș, și, odată în mîinile tale, îl vei face să mărturisască unde-a ascuns-o. Acuma mî-am îndeplinit sarcina. Un altul, stăpâne, ar spune c'a stat de-a băut cu Ursus zece amfore cu vin de înțîia calitate, înainte de-a'l face să se dea de gol; un altul ar spune c'a pierdut cu dînsul mia de sesterți în *scriptae duodecim*, sau că i-a dat două mii pentru a'i plăti destăinuirile.... Știu bine că tu mi i-ai da înapoi îndoit. Ei bine, o dată în viața mea... sau, mai bine, nu, vroiam să zic: ca în toată viața mea... vreau fi cinstit, căci știu, după cum a zis marele Petroniu, că toate cheltuelile și strădaniile mele, precum și speranțele mele, vor fi întrecute de dărnicia ta.

— Dărnicia mea n'are să te desmintă; dar, mai întâiu, vei veni cu mine la Ostrianum.

— La Ostrianum? răspunse Chilon care n'avea poftă de loc să se ducă acolo. Nobile tribun, ți-am făgăduit că ți voi descoperi unde-i Lygia, dar nu și s'o răpesc. Gândește-te, stăpâne, la cea ce mi s'ar întâmpla dacă acest urs de Lygian va băga de seamă greșeala lui, după ce va fi strivit pe Glaucos. Nu m'ar privi pe mine, pe nedrept de alt-fel, ca pricina omorului ce l-a săvârșit? Adu-ți aminte, stăpâne, că, cu cât ești mai adânc filosof, cu atât ți-i mai greu să răspunzi la întrebările neroade ale unui necioplit. Dacă dar el mă întreabă că de ce-am învinovățit pe Glaucos, ce-i voi răspunde? Dacă, bunăoară, tu m'ai bănuî că te'nșel, ți-ași zice: „Nu'mi plăti de cât atunci când îți voi arăta casa în care șeade Lygia; astă-zî nu mă face să simt de cât o părțică din dărnicia ta, pentru ca să nu fi lucrat de geaba, la o 'ntâmplare dacă tu, stăpâne—ferească-te toți zeii—ai păți ceva“.

Vinicius scoase dintr'un cufăr o pungă pe care i-o aruncă lui Chilon.

— Aici sunt „scrupula“, zise el. Când Lygia va fi la mine 'n casă, vei primi alta tot ca asta, dar plină cu aureus.

— O, adevărate Jupiter! strigă Chilon.

— Îți vor da de mâncare aici, după aceea vei putea să te odihnești. Până diseară n'ai să eși din casă; iar când va fi noapte bine, mă vei însoți la Ostrianum.

Un moment frica și șovăiala se 'ntipări pe fața Grecului; la urmă însă se liniști și zise:

— Cine ți s'ar putea împotrivi ție, stăpâne? Cât despre mine, aceste „scrupule“—și sună punga—au tras mai greu în cumpănă de cât ale mele, fără a mai vorbi de tovărășia ta care pentru mine i-o cinste și o plăcere.

Vinicius îl întrerupse cu nerăbdare și se puse să 'l întrebe cu de-amănuntul asupra convorbirii lui cu Ursus. Urma de aici ca la noapte vor descoperi ascunzătoarea Lygiei, că vor răpi-o chiar pe drum la întoarcerea ei din Ostrianum. La gândul acesta, o bucurie nebună cuprinse pe Vinicius.

Acum, când era aproape sigur că va redobândi pe Lygia, ciuda lui pe dînsa pierise. Ar fi ertat pe toată lumea de orî-ce rău i-ar fi făcut. Îi pierise și necazul pe Ursus și pentru întâia dată Chilon, care, cu toate serviciile lui, îi insuflase tot-d'auna respingere, îi păru un om mai puțin banal și cu care îi plăcea să stea de vorbă. Casa-i păru în sfârșit mai veselă, chipul i se reînsenină. Simți într'însul tinerețea și bucuria de-a trăi. Dorința se trezia în el, cum se trezește primăvara pămîntul la caldele desmerdări ale soarelui, dar pornirile patimei lui nu mai erau acum așa de oarbe, așa de sălbatice, ci mai vesele, mai blînd. Chilon, încurajat de această bună dispoziție, luă cuvîntul și începu să dea sfaturi : după dînsul, partida nu era încă câștigată. Trebuia să lucreze cu chibzuință și cu prevedere... Și înșira la precauțiuni !

Vinicius îi dădea la toate dreptate și, aducîndu-și aminte de sfaturile lui Petroniu, ordonă sclavilor să cheme pe Croton. Chilon, care cunoștea pe toată lumea în Roma, se liniști cu desăvârșire când auzi numele celebrului atlet. Punga cu aureus de cei mari îi păru mult mai lesne de câștigat cu ajutorul lui Croton.

Când veni intendentul din atrium să-l cheme la masă, era în cea mai bună dispoziție ; și pe când mânca, începu să spue sclavilor că adusese stăpînului lor o alifie minunată ; era de ajuns să ungă cu ea copitele și-a celui mai rău cal, pentru ca numai de cât să lase în urmă pe toți cei-l'alți. Rețeta i-o dăduse un creștin,

căci creștinii bătrâni se pricep mai bine în fermece și în minuni de cât chiar înșiși Tesalienii și se știe că Tesalia 'i vestită prin vrăjitorii ei. Creștinii au o încredere nemărginită într'insul ; și de unde vine asta, orî-cine știe ce 'nseamnă un pește, va ghici lesne. Vorbind ast-fel, se uita pe furiș dar cu luare aminte la fețele sclavilor, cu nădejdea că va descoperi printre ei vre-un creștin să'l denunțe lui Vinicius. Desamăgit, se puse să mănânce și să bea cât șapte, neeconomisindu'și laudele pentru bucătar și asigurându'l că va stărui pe lângă Vinicius să'l libereze. Veselia 'i era turburată numai de gândul că la noapte trebuia să meargă la Ostrianum ; dar cel puțin va fi împreună cu doi oameni, din cari unul, ca luptător, era zeul Romei întregi și cel-alt un puternic patrician.

— Și chiar dacă vor descoperi pe Vinicius, își zicea el, nu vor îndrăzni să pue mâna pe el, iar cât despre mine, ai dracului să fie ei dacă 'mi vor zări măcar vârful nasului.

După ce sfârșiră masa, se 'ntinse pe bancă, își puse mantaua pe cap, și când sclaviî ridicară masa, el adormise. Nu se deșteptă, sau, mai bine, nu fu deșteptat de cât atunci când sosi Croton. Atunci se duse în atrium. Croton se 'nvoise deja cu Vinicius asupra prețului întreprinderii și 'i zicea :

— Pe Hercule ! Ai făcut bine, stăpâne, că te-ai adresat la mine, căci mâne plec la Benevent, unde m'a chemat nobilul Vatinius, pentru a mă lupta în fața Cesarului cu un oare-care Syphax, negrul cel mai puternic pe care l'a născut vre-o dată Africa. N'auzi tu de aicea, stăpâne, trosniturele spinărei lui în brațele mele și pocnitura acestui pumn peste botul lui negru ?

— Pe Pollux ! zise Vinicius, sunt sigur c'ai să'l așezi bine pe Syphax.

— Și-ai să faci foarte bine, adăugă Chilon. Da, rupe-i afară de asta și falca. I-o idee bună și-o ispravă vrednică de tine. Sunt gata să fac rămășag c'ai să i rupi falca. Dar, așteptând, nu uita să ți freci mâinile și picioarele cu unt-de-lemn, scumpul meu Hercule, și să ți încingi sdravăn mijlocul, căci poci să ai de-a face cu un adevărat Cacus. Omul care ocrotește fata asta, de care se interesează marele Vinicius, pare că se bucură de-o putere grozavă.

Chilon nu vorbea ast-fel de cât pentru a atăta amorul propriu al lui Croton. Vinicius adăugă :

— Da, se spune că el apucă un taur de coarne și l trage după el ca pe-o cârpă.

— Oh ! exclamă fără voe Chilon, care nu și închipuia că Ursus era așa de tare.

Dar Croton surâse cu dispreț.

— Eă mă însărcinez, nobile stăpâne, zise el, să apuc cu mâna asta pe care-o vezi pe orî-cine mî-ai arăta și cu astă-laltă să mă apăr în contra a șapte Lygieni ca dînsul și în sfârșit să ți aduc pe fata aceea în casă la tine chiar cînd toți creștinii din Roma, s'ar lua după mine ca niște lupi calabrezi. Dacă n'oi face așa, să mî trageți vergi aici în impluvium.

— Nu'l lăsa să facă asta, stăpîne, strigă Chilon ; vor arunca cu pietre în noi și atunci la ce ne va mai folosi puterea lui ? Nu'i mai bine să luăm pe fată de acasă de la dînsa, după ce se va fi întors, și să n'o primejduim nici pe dînsa nici pe noi ?

— Așa înțeleg și eu, Croton, zise Vinicius.

— Tu plătești, tu poruncești ! Dar adă ți aminte că mîne trebuie să plec la Benevent.

— Am cinci sute de sclavi numai în oraș, răspunse Vinicius.

Apoi le făcu semn să iasă; iar el se duse în bibliotecă, unde scrisese lui Petroniu următoarea scrisoare:

„Chilon a regăsit pe Lygia. Mă duc diseară cu el și cu Croton la Ostrianum, și voi răpi-o azi sau mâine dimineață. Zeii să te acopere cu darurile lor. Fii sănătos, scumpul meu. Bucuria nu mă lasă să ți scriu mai mult“.

Chilon intră.

— Stăpâne, zise el, uite ce-mi mai veni în minte. Creștinii au fără îndoială oare-cari semne de recunoaștere, oare-cari „tessera“, fără cari nimeni nu poate pătrunde în Ostrianum. Știu că în casele de rugăciuni e așa și o dată am căpătat de la Euricius o tessera de acestea; dă-mi voe dar, stăpâne, să mă duc să-l caut, să 'ntreb cu deamănuntul despre toate și să capăt și eu câte-va tăblițe de astea, dacă trebuesc numai de cât.

— Foarte bine, nobile filosof, răspunse Vinicius cu veselie; vorbești ca un om chibzuit și meriți laude pentru asta. Te vei duce dar la Euricius sau aiurea, după cum vei crede, dar, pentru mai multă siguranță, vei lăsa pe masa asta punga ce-ai primit-o.

Chilon, care nu se despărția nici-odată de banii lui de cât cu mare părere de rău, făcu o strâmbătură. Cu toate acestea se supuse și eși. De la Carine până la Circ, unde era mica prăvălioară a lui Euricius, nu era prea mare depărtare; se întoarse deci înainte de apusul soarelui.

— Iată tăblițele, stăpâne.

Când noaptea începu să se lase, câte-și trei se 'nveliră în mantale mari cu glugă și luară câte-un felinar și-un cuțit pe sub haine; Chilon își puse o perucă pe care-o cumpăraseră pe drum întorcându-se de la Euricius; și eșiră, grăbind pasul, spre-a ajunge la Poarta Nomentana înainte de-a se închide.

CAPITOLUL XX

Merseră ast-fel luând-o pe Vicus Patricius, de-a lungul Viminalului, până la poarta cea Veche Viminală, aproape de câmpia unde mai târziu Dioclețian puse de se făcu acele clădiri mari pentru băile publice. Trecură de ruinele zidului lui Servius Tullius și, pe drumuri neumblate, ajunseră la Via Nomentana. Atunci apucând-o la stânga spre Salaria, se găsiră în mijlocul colinelor printre cari erau risipite cariere de nisip și ici și colo cimitire. Se făcuse noapte bine și cum luna nu răsărise încă, cu greu ar fi găsit drumul, dacă, după cum prevăzuse Chilon, nu l'ar fi arătat creștinii înșiși. În adevăr, la dreapta și la stânga cum și înaintea lor, se zăria o mulțime de umbre mergând în tăcere și îndreptându-se cu fereală spre carierele de nisip. Rarii trecători și țăranii cari se întorceau din oraș luaă fără 'ndoială pe acești drumeți drept niște lucrători cari se duceau la muncă în cariere, sau drept membrii vre-unei asociații funerare ducându-se la prânzul de noapte, în cinstea vre-unui mort. Cu toate acestea, pe măsură ce tînărul patrician și tovarășii lui înaintau, prin prejurul lor felinarele și umbrele se făceau din ce în ce mai numeroase. Câți-va trecători cântau c'o voce năbușită imne, cari lui Vinicius i se păreau pline de tristețe. Din când în când urechea lui prindea crâmpee de frase în cari mereu se amesteca numele lui Christos... Drumul îi părea lung. În sfârșit ceva începu

a licări în depărtare, ca niște focuri de la vre-un popas de noapte sau ca niște torțe. Vinicius se plecă spre Chilon și 'l întrebă dacă acolo era Ostrianum.

Chilon, pe care 'l impresiona urît noaptea, depărtarea de oraș și aceste umbre semănând cu niște vedenii, răspunse mormăind:

— Nu știu, stăpâne, n'am fost nici o dată la Ostrianum. Dar ei ar fi trebuit, mi se pare, să laude pe Christos unde-va mai aproape de oraș.

Merseră un moment în tăcere, apoi Chilon, a cărui groază mergea crescând pe măsură ce se depărta de porți, zise:

— Sub peruca mea și cu cele două dopuri ce mi le-am vîrît în nas, ca să-l umflu, nu m'ar putea recunoaște; și, chiar dacă mă vor recunoaște, n'aș să mă omoare. Nu's oameni răi. Sunt chiar oameni de treabă, pe cari îi iubesc și 'i stimez.

— Nu căta să'i tămâezi cu laude prea timpurii, răspunse Vinicius.

Intraseră într-o vale îngustă, strânsă între doi pereți înalți, pe de-asupra cărora trecea un apeduct. Luna tocmai atunci eșia din nori; zăriră la capătul defileului un zid acoperit peste tot cu ederă. Erau la Ostrianum.

La poartă doi păzitori luau de la fie-care tăblițele. Un moment după aceea, Vinicius și tovarășii lui se găsiră într'un loc întins încunjurat de jur împrejur cu ziduri. Înaintea ușei unei cripte, așezată drept la mijloc, era o fântână, a cărei apă cădînd de sus năștea un murmur ușor. Ici și colo se ridica monumente funerare și pretutindenă furnica o mulțime de oameni la lumina nehotărâtă a lunei și a felinarelor. Fie de frig, fie pentru a se păzi de trădători, aproape toți stăteau cu glugile în cap și tînerul patrician se gîndia

cu groază că, dacă ei nu 'și vor scoate glugile, îi va fi cu neputință să recunoască pe Lygia.

Lângă hypogeu, care venia la mijloc, se aprinseră câte-va torți cu cari se formă un mic rug. În curând mulțimea se puse să cante, mai întâiu încet apoi din ce în ce mai tare, un imn ciudat. Era un fel de chemare în noapte, o chemare sfioasă în ajutor a unor oameni cari rătăcesc prin întuneric. Capetele ridicate spre cer păreau că ved pe cine-va acolo sus, sus de tot, și brațele întinse păreau că'l implor să se coboare. Vinicius, în Asia Mică, în Egipt, în Roma chiar intrase prin tot felul de temple, cunoscuse mulțime de religii, dar pentru întâia dată acum vedea pe niște oameni invocând dumnezeirea, nu pentru a se conforma unui ritual stabilit, dar din toată inima lor, c'o tristețe de copii despărțiți de tatăl său de mama lor. Se vedea că oamenii aceștia nu numai că onorau pe zeul lor, dar și că 'l iubiau din toată puterea sufletului.

Mai aruncară câte-va torțe pe foc, care răspândi în tot cimitirul o lumină roșiatică și făcu să pâliască lumina felinarelor; în acelaș moment eși din hypogeu un bătrân, îmbrăcat într'o manta cu glugă, dar cu capul descoperit; se urcă pe un bolovan care se afla lângă rug.

O mișcare se făcu prin mulțime. Câte-va glasuri pe lângă Vinicius murmură: „Petru!. Petru!..“, câți-va îngenunchiară, alții întinseră mânele spre dînsul. Apoi se făcu tăcere, o tăcere așa de adîncă, că se putea auzi pîlpăitul torțelor, precum și uruitul căruțelor din depărtare pe Via Nomentana și freamătul vîntului prin pinii de lângă cimitir.

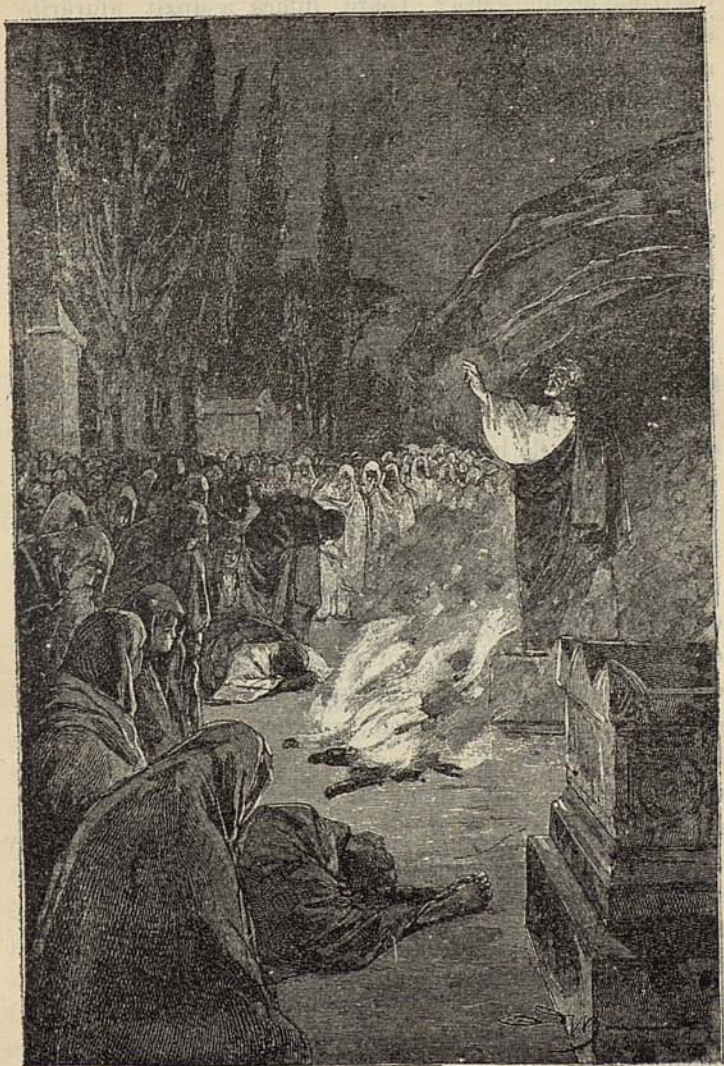
Chilon se plecă spre Vinicius și 'i șopti :

— El e, primul discipol al lui Christos, predicatorul.

Bătrînul ridică mâna și făcînd o cruce bine-cuvîntă mul-

ținea, care de data asta căzu în genunchi. Tovarășii lui Vinicius și el însuși de teamă, de-a nu se trăda, făcură și ei tot ast-fel. Acest chip care era înaintea lui, tînerului tribun i se păru în totul lui foarte comun și cu toate acestea extra-ordinar, și, cea-ce era extra-ordinar în el venia din însăși simplitatea lui. Bătrînul n'avea nici mitră pe cap, nici coroană de stejar în jurul tâmpelor, nici palm în mîni, nici raționalul aurit pe pept, nici veștminte albe saū stelate, nici una din emblemele ce le purtau preoții din Orient, ai Egiptului, ai Greciei, saū flaminii Romei. Văzu în acest predicator nu un arhiereu meșter în îndeplinirea ritului, ci un simplu martor, bătrîn și venerabil ca nimeni altul pe lume și care venia de departe să proclame un adevăr pe care el îl văzuse, îl pipăise, și 'n care avea credință cum ai în evidență. Și Vinicius, care nu vroia să se lase să'l birue vraja, simți cu toate acestea o curiozitate înfrigurată de-a auzi ce-are să iasă din gura acestui tovarăș al tainicului Christos, și-a cunoaște această doctrină ce mărturisiau Lygia și Pomponia Graecina.

Petru vorbi mai întaiū ca un tată care dă sfaturi copiilor lui și 'i învață cum să trăiască. Le spuse să se lase de excese și de plăceri, să iubiască sărăcia, curătenia moravurilor și adevărul, să îndure cu răbdare nedreptatea, persecuțiile, să asculte de mai marii lor și de autorități, să se feriască de păcatul trădării, de fățarnicie, de birfire, în sfârșit să dea pilde bune până și păgânilor. Vinicius, pentru care nu era bun de cât ce'i putea da pe Lygia, fu supărat de câte-va din sfaturile acestea : impunend castitatea și lupta împotriva patimilor, bătrînul nu'i condamna iubirea lui? Nu ațița pe Lygia în contra lui? Mânia cuprinse pe tribun. „Ce-a spus el nou! se gîndi dînsul. Asta-î dar această

Betrânul ridică mâna și făcând o cruce bine-cuvintă mulțimea, care de data asta căzu în genunchi. (pag. 194).

doctrină necunoscută? Toată lumea a auzit aiurările astea. Ciniții nu celebrează sărăcia? Socrate n'a predicat virtutea ca un lucru vechi dar bun? Cel d'întăiu venit dintre stoicieni, chiar din Seneca, care are cinci sute de mese de lemn de lămîiu, nu glorifică cumpătarea, nu proclamă virtutea, răbdarea în restriște, statornicia în nenorocire? Dar toate astea sunt ca o mână de grîu uitat într'un colț, pe care șoarecii îl cronțăie încă, dar căruia oamenii îi dau cu piciorul, căci e putrezit". Pe lângă mânia, mai simția și un fel de desamăgire; dînsul se așteptase să i se descopere taine îngrozitoare; se bizuise cel puțin pe o retorică elocventă; și în loc de asta nu auzise de cît cuvinte foarte simple și el se mira de luarea aminte cu care ascultase mulțimea.

Bătrînul zicea acuma mulțimei că trebuiau să fie buni, blînzi, drepti și curați la suflet, să disprețuiască bogăția, nu pentru-a avea liniște în viața asta, ci spre a trăi în slavă veșnică în Christos. Ori-cît de pornit în contra lui era Vinicius, nu putu să nu vadă o adîncă deosebire între doctrina bătrînului și a cinicilor, a stoicilor și a celor-l'alți filosofi; aceștia nu propovăduiau binele și virtutea de cît ca un lucru rațional și care dăinuia numai viața asta, în vreme ce Apostolul făgăduia nemurirea, și nu o ticăloasă nemurire petrecută sub pămînt, în singurătate, pustiiu și urît, ci sus, în strălucire și lumină, semănând cu nemurirea zeilor. Și el vorbea de viața viitoare cu o așa siguranță, că toate necazurile vieții păreau niște nimicuri: a suferi un moment pentru o fericire fără sfîrșit, e cu totul alt ceva de cît a suferi pentru că ast-fel e ordinea firească a lucrurilor.

Bătrînul mai zise că trebuie a iubi virtutea și adevărul pentru ele înși-le, căci binele obștește și adevărul

veșnic e Dumnezeu; deci cel care le iubește, iubește pe Dumnezeu și se face fiul lui.

Vinicius nu înțelegea totul, dar știa deja, după câte spusese Pomponia Graecina lui Petroniu, că, după credința creștinească, acest zeu era unul și a-tot-puternic. Acum afla că acest zeu era binele obștesc și obștescul adevăr; și se gândi fără voea lui că, cu prețul unui asemenea demiurg, Jupiter, Apolon, Saturn, Junona Vesta și Venus aveau aerul unei bande de caraghiozi cari fac glume, când împreună când fie-care pe socoteala lui. Dar cea ce uimi la culme pe tânărul soldat, e că auzi pe bătrîn spuind că Dumnezeu era de asemenea dragostea obștească și că prin urmare cine iubește pe oameni îndeplinește cea mai înaltă din poruncile lui. Și nu'i de ajuns să iubești pe oamenii cei de aceeași nație cu tine, căci bunul Dumnezeu 'și-a vărsat sîngele pentru toți; și nu'i de ajuns să iubești pe cei cari ne fac binele, căci Christos a ertat până și pe Jidanii cari l'aũ răstignit pe cruce; trebuie nu numai să ertăm pe cei cari ne-aũ greșit, ci și să 'i iubim și să le 'ntoarcem bine pentru rău; nu 'i de ajuns să iubești pe cei buni, ci trebuie să iubești și pe cei răi, căci numai prin iubire poți nimici răutatea din ei. La aceste cuvinte, Chilon, din parte'i, se gândi că se trudea curat de geaba și că nici o dată Ursus nu se va hotărî să omoare pe Glaucos, nici în noaptea asta nici în alta. Dar, în schimb, o a doua conclusie, trasă din învățătura bătrînului, îl mângâia curând: era că nici Glaucos, la rîndu'i, nu 'l va omorî pe dinsul, Chilon, chiar dacă se va 'ntîmpla să 'l recunoască.

Vinicius nu mai imputa în gînd bătrînului că cuvintele lui n'aveau nimic nou; ci acuma se 'ntreba cu uimire: „Ce zeu e dar acesta? Ce doctrină 'i asta și ce popor e acesta?”

Se simția dus, pierdut prin spații nebănuite încă, prin locuri depărtate și fără margini. Cimitirul acesta îi păru un adăpost de nebuni, și totul la olaltă un loc tainic și înfricoșat, unde dintr'un ogor mistic răsare un nou ideal. I se întipărise în minte tot ce bătrînul zisese despre viață, despre adevăr, despre dragostea Domnului; și ochii lui erau orbiți ca de un lanț de fulgere repezi.

Se gîndia la toate lucrurile acestea odată cu ideea sa fixă, iubirea lui pentru Lygia, și la lumina acestor fulgere el întrezăria că, dacă, după cum și trebuia să fie, ea era în cimitirul acesta și credea în doctrina aceasta, nici odată, nici odată Lygia nu va fi amanta lui; se va face stăpîn pe dînsa, dar nici odată n'o va poseda.

Se mai aruncară cîte-va torțe pe rug; freamătul vîntului amuțise în pină, flacăra se ridica drept în sus, spre stelele cari sclipiau în 'nălțime, și bătrînul începu a povesti de moartea Lui pe Golgota.

Acest om văduse! El spunea cum, după ce plecase de lângă cruce, petrecuse două zile și două nopți cu Ioan, fără a dormi, fără a mânca, zdrobiți de supărare, de groază și de îndoială, spunându-și unul altuia că El murise. Era a treia zi și ei plîngeau într'una, cînd Maria din Magdala alergă la ei, fără suflet, cu părul despletit, strigînd: „Aū furat pe Invetătorul!“ La aceste cuvinte ei se repeziseră la mormînt. Ioan, mai tîner, ajunsese întîi; mormîntul era gol și el nu 'ndrăsni să intre. Cînd se strînseră cîte-și trei, el—care stetea de le vorbea acuma—intră în groapă și zări pe piatră suarul și giulgiul; dar nu găsi trupul... Iși dădură cu gîndul că preoții luaseră pe Christos, și amîndoi se întoarseră acasă, și mai zdrobiți. Apoi veniră alți discipoli și plînseră și se rugară și ei, cînd cu toții îm-

preună pentru ca Dumnezeuul armiiilor cerești să 'i audă mai lesne, când fie-care singur, unul după altul. Ei nădăjduiseră că Invățătorul va răscumpăra pe Israel și acuma 'și perdea nădejdea, căci erau în a treia zi după moartea Lui.

Amintirea acestor înfricoșate momente aducea și acuma lacrimi în ochii bătrînului și la lumina torțelor se vedeau șiroind de-alungul barbei lui cărunte. Capul lui chel i se legăna pe umeri și vocea i se stinse în piept. Vinicius se gândi: „Acest om spune adevărul“. Credincioșii auziseră deja de mai multe ori până acum istorisindu-se patimile lui Christos și știa că bucuria va veni după milnire, dar fiind-că cel care le vorbea era un Apostol care văduse, erau și mai mult impresionati și ei își frîngeau mâinile, suspinând sau bătându'și pieptul.

Bătrînul închise ochii, ca pentru a vedea mai bine în sufletul lui trecutul depărtat, apoi continuă:

„În vreme ce ei se tînguiau ast-fel, Maria din Magdala alergă din nou la ei, strigându-le că văduse pe Domnul. Cum ea nu 'l putuse vedea bine în lumina cea mare, crezuse întîi că era grădinarul; dar el zisese: „Mario!“. Atunci ea strigase: „Rabboni!“ și căzuse la picioarele Lui, iar El îi poruncise să se ducă să caute pe cei-l'alți discipoli, apoi pierise. Dar dînșii, discipolii, n'au crezut-o și cum ea plîngea de bucurie, unii o ținură de rău, iar alții credeau că supărarea îi turburase mintea, căci ea mai spunea apoi că văduse îngeri înaintea mormîntului și ei, întorcîndu-se la mormînt, îl găsiră gol. După aceea, seara veni Cleophas care se dusese împreună cu altul la Emaus, de unde se întorseseră în cea mai mare grabă, zicînd: „Cu adevărat c'a înviat Domnul!“ Și toți începură să se certe, după ce închiseseră ușa de frica Jidanilor.

De-odată El se ridică în mijlocul lor, cu toate că ușa nici nu scârțise măcar, și le zise: „Pace vouă!“.

„Și eu L'am vădut, pe El, cum L'aū vădut toți și inimile noastre erau pline de lumină, căci noi credeam că El înviase, că mărire vor seca, că munții vor cădea în pulbere și că slava Lui va fi veșnică.

„Opt zile mai târziu Toma Didym își puse degetele lui pe rănila Invățătorului, îi atinse coasta și după aceea căzu la picioarele Lui strigând: „Domnul Dumnezeul meu!“ Și El îi răspunse: „Pentru că tu ai vădut, Tomo, ai cređut. Fericiți cei cari n'aū vădut și aū cređut“. Și noi am auđit vorbele acestea și ochii noștri L-aū privit, căci El era printre noi“.

Vinicius asculta. Nu îi venia par'că să creadă ceea ce spusese bătrînul și cu toate acestea simția c'ar trebui să fie orb sau să își tăgăduiască însăși judecata lui pentru a presupune că omul acesta minția, când spunea: „Am vădut“. În emoțiunea lui, în lacrimile lui, în toată ființa lui și în amănuntele faptelor ce le istorisia, era ceva care îndepărta orî-ce bănuială. Câte-o dată lui Vinicius i se părea că visează; dar vedea în jurul lui mulțimea tăcută, fumul torțelor și al felinarelor îi intrau în suflet înăbușindu'l; ceva mai departe ardea rugul și aproape, lângă el, în picioare pe o piatră, stetea un om trecut în vîrstă, în pragul morței, cu capul puțin cam tremurând, care mărturisia și care zicea: „Am vădut“.

Și Apostolul își urmă istorisirea până la Înălțare. Din când în când se opria să se mai odihniască, pentru că povestea cu multe amănunte; și se simția că fiecare din amănuntele acestea se întipărise în mintea lui ca pe-o piatră. Cei cari îl ascultaū, se îmbătaū de cuvintele lui; ei își închipuiau că o putere supra-omenească îi ducea tocmai în Galilea, că însoțiau pe dis-

cipoli prin pădurile de prin părțile acelea și pe malul apelor, că cimitirul în care se aflau se schimba într'un lac din Tiberiada și că pe țarm, în ceața dimineții, Christos stetea în picioare precum era când Ioan, ză-rindu'L din barcă strigase: „Iată Domnul“ și când Petru se aruncase în not spre-a ajunge mai curând la picioarele Lui adorate. Pe toate chipurile se citia o iucântare fără margini, uitatele vieții, fericirea și o iubire nesfârșită. Se cunoștea că mulți din ei, în vremea lungii povestiri a lui Petru, avusese vedenii și când el începu să spue cum la înălțare norii se adună sub picioarele Mîntuitorului ascundendu'L din ochii Apostolilor, toate capetele se ridicară în neștire spre cer și stătură o clipă în așteptare.

Pentru toată lumea asta nu mai era Roma nici Cesarul apucat de aiureală, nu mai erau temple, nu mai erau zei, nu mai erau păgîni, nu mai era de cât Christos care umplea pămîntul, marea, cerul, tot universul.

Prin curțile depărtate, risipite de-a lungul căii Nomentana, cocoșii începeau să cânte, vestind mezul nopții. În acest moment Chilon trase pe Vinicius de poala mantalei și șopti:

— Stăpîne, colo lângă bătrîn, zăresc pe Urban și alături de el o fată.

Vinicius tresări ca un om deșteptat repede din somn, se întoarse spre partea ce 'i arătase Chilon și văzu pe Lygia.

CAPITOLUL XXI

Văzu pe Lygia și n'o mai văzu de cât pe ea. În sfârșit! După atâta trudă, după atâtea zile de neliniște, de luptă, de supărare, în sfârșit o regăsise! Și bucuria dar te poate năpădi, cum ar năpădi asupra'ti o fiară sălbatecă, și să'ti strângă peptul de să te 'năbușe! El, care se gândise tot-d'auna că Fortuna avea datoria de a'i realisa toate dorințele, acuma nu'i venia să creadă ochilor lui și se'ndoia de fericirea aceasta. Dacă n'ar fi fost la mijloc această neîncredere, firea lui iute ar fi putut să'l facă să săvârșiască cine știe ce faptă îndrăzneată; voi însă mai întâiu să se încredințeze că nu visa și că nu era nici vre-o minune de acelea de cari îi era plin capul. Dar nu: vedea pe Lygia și nu era despărțit de dînsa de cât de vre-o zece pași. Ea ședea drept în lumină; gluga căzîndu'i de pe cap îi despletise părul; era cu gura puțin deschisă, cu ochii ațintiți la Apostol, cu toată ființa ei pironită la dînsul, în extas. Era îmbrăcată c'o manta închisă de lână, ca o fată din popor; cu toate acestea lui Vinicius nici o dată nu'i păruse așa de frumoasă și cu toată turburarea lui, fu isbit de deosebirea dintre haina ei de rînd și săracă și noblețea acestui cap patrician. Ca sub arsura unei flăcări, tot trupul îi tresări de un fior de iubire, în care se amesteca tristețea, adorațiunea, respectul și dorința. Iși potolia, își răcoria toată ființa la vederea ei, cum îți potolești la un izvor rece o sete care te chinue.

Lângă uriașul Lygian, ea îi păru cu mult mai mică, aproape un copil. Băgă de seamă de-aseenea că mai slăbise. Obrazul i se făcuse transparent; îi părea mai mult o floare, un suflet. Dar cu atât mai mult doria s'o aibă, pe ea, așa de deosebită de femeile ce le văzuse sau avusese în Orient sau la Roma. Simția că pentru dînsa el le-ar jertfi pe toate, și pe Roma și pe lumea întreagă.

Ar fi rămas dus, pierdut în contemplarea aceasta. Dar Chilon îl trăgea de poala mantalei, de teamă să nu facă vre-o nechibzuință. În vremea asta creștinii începuseră să se roage și să cânte. Imnul Maranatha se înalță în aer, apoi Apostolul cel Mare botează cu apă din fîntînă pe cei pe cari preoții 'i-aduceau ca pregătiți pentru botez. Lui Vinicius i se părea că noaptea asta n'are să se mai sfîrșiască nici o dată. Il ținea pe loc, nu putea urmări, răpi pe Lygia...

În sfîrșit căți-va creștini eșiră din cimitir. Chilon murmură :

— Să eșim și să ne punem dinaintea porței, stăpîne, căci nu ne-am scos din cap glugile și lumea se uită la noi.

Așa și făcură.

Din locul în care se puseră, puteau să vadă pe toți cari eșiau și nu era greu să recunoască pe Ursus după statura lui.

— Ne vom lua după dînșii, zise Chilon. Vom vedea unde intră și mâini, sau mai de grabă azi chiar, stăpîne, vei închide cu sclaviî tăi toate eșirile casei și atunci vei avea-o în mîni.

— Nu, zise Vinicius.

— Ce vreî tu să faci, stăpîne?

— Vom intra în casă după dînsa și vom răpi-o numai de cât. Tu'ți știi treaba ta, Croton, nu'i așa?

— Da ; și mă prind să fiu sclavul tău, dacă nu i-oi rupe oasele bivolului acela care-o păzește.

Chilon îi sătui, pe toți zeii, să nu facă asta. Croton nu fusese adus de cât ca să 'i apere, la întîmplare dacă i-ar fi recunoscut, și nu pentru a răpi pe fată. Să se 'ncerce să pue mîna pe ea, ei doi, s'ar băga 'n primejdie de moarte și, mai mult încă, putea să le scape ; se va ascunde uiurea ori chiar va fugi din Roma. Ce vor face ei atunci ? De ce să nu lucreze pe sigur ? Pentru ce să se vîre în primejdie și să primejduiască și reușita înreprimăderii ?

Cu toate că era silit să facă cele mai mari eforturi pentru a nu apuca pe Lygia în brațe, în mijlocul mulțimei, Vinicius simți că Grecul avea dreptate, și poate ar fi plecat urechia la sfaturile lui, fără Croton care ținea la răsplată făgăduita.

— Stăpîne, poruncește nerodului acestuia să tacă, ori dă'mi voe să'mi las pumnul pe capul lui. Intr'o zi, la Buxentum, unde mă chemase la jocuri Lucius Saturninus, șapte gladiatori beți m'au atacat într'un han și nici unul n'a scăpat cu coastele tefere. Nu zic că trebuie să luăm fata chiar acuma și din mijlocul mulțimei, căci s'ar putea s'arunce cu pietre în noi și să ne rupă picioarele, dar, o dată în casă la ea, o voi ridica și ți-o voi duce unde vrei.

— Așa și să fie, pe Hercule ! zise Vinicius.

— Lygianul ăsta, gemu Chilon, îmi pare grozav de țeapăn.

— N'ai să'i ții tu mînilor, răspunse Croton.

Trebură s'astepte încă multă vreme : cocoșii cîntaseră deja de mult vestind revărsatul zorilor, când eșiră Ursus și Lygia. Alți câți-va inși îi însoțiau. Lui Chilon i se păru că recunoaște printre ei pe Apostolul cel Mare, lângă care pășia un alt bătrîn, mai mic de sta-

tură, două femei în vîrstă și un băiat care le lumina drumul c'un felinar. Indărătul acestui mic grup, venia o mulțime de vre-o două sute de creștini, printre cari se amestecară Vinicius, Chilon și Croton.

— Da, stăpîne, zicea Chilon, fetița ta e ocrotită de-o mână puternică. Apostolul cel Mare e cu dînsa. Na, uite-te, oamenii aceștia cari merg înaintea lor îngenunchiă când trece el.

Incepea să se facă ziuă. Zorile dimineții colorau c'o ușoară rumeneală creasta zidurilor. Arborii de pe drum, casele și monumentele funerare împrăștiate pe ici și colo se desfăceau din umbră. Drumul nu mai era pustiu. Vînzătorii de legume se grăbiau să ajungă la porțile orașului, ca să fie acolo când se vor deschide; ei mînau repede asinii și catării încărcati cu verdețuri și fructe; din depărtare scârțiau greoiu și încet căruțele cu vînat. O ceață ușoară, un fel de abureală diafană plutia pe d'asupra pămîntului prevestind o vreme frumoasă. Vezuți ceva mai de departe, oamenii semănau prin ceața asta cu niște vedenii. Vinicius nu scăpa o clipă din ochi talia fină a Lygiei.

— Stăpîne, zicea Chilon, te sfătuiesc încă o dată, ca, de'ndată ce vei afla unde șeade divina Lygia, să te duci acasă să 'ți cauți sclavi și o litieră, și să n'ascuți pe Croton, această trompă de elefant, care nu se grăbește să 'ți răpiască pe Lygia de cât pentru a 'ți face o gaură mare în pungă, cum ar face un șoarece lacom într'un burduf cu brînză.

— Să fii sigur de-un pumn între umeri, cea ce vrea să zică că ești pierdut, strigă Croton.

— Să fii sigur de-un ulcior cu vin de Cefalonia, cea ce vrea să zică că n'o să mi se întîmple nimic.

În timpul acesta se apropiaseră de poartă. Aici o priveliște ciudată le isbi ochii. Doi soldați înngenun-

chiară la picioarele Apostolului; el își puse mâna pe casca lor de fer, apoi făcu semnul crucei. Nici o dată tânărului patrician nu i-ar fi putut veni în minte că s'ar putea găsi creștini și printre soldați. Se gândi la uimitoarea putere de răspândire-a acestei doctrine. Dacă Lygia ar fi voit să fugă din oraș, ar fi dat în drumul ei peste sentinele cari ar fi închis ochii.

După ce trecură de locurile goale de lângă zidurile orașului, micile grupuri de creștini începură a se împrăștia. Acum trebuia să urmărească pe Lygia mai de departe și cu mai multă băgare de seamă. Merseră astfel până la Transtever; soarele începea să se ridice după muntele Aventin, când grupul în care era ea se despărți; Apostolul, femeia bătrână și băiatul o luară de-a-lungul fluviului, în vreme ce bătrânul mic de statură, Ursus și Lygia apucaseră pe-o uliță strâmtă, apoi, după vre-o sută de pași, intrară în tinda unei case, al cărei rând de d'asupra era ocupat de prăvălia unui negustor de unt-de-lemn și de un păserar.

Chilon, care venia după Vinicius și Croton la vre-o cincizeci de pași în urmă, se opri scurt, se lipi de zid, și îi chemă să se întoarcă înapoi.

Se traseră cu câți-va pași îndărăt, de oare-ce se puteau sfătui destul de bine și așa.

— Du-te și veđi, zise Vinicius lui Chilon, dacă casa asta n'are o a doua eșire pe-o altă stradă.

Chilon, care cu câte-va clipe mai înainte se plângea de răni la picioare, se repezi tot așa de iute ca și cum ar fi avut la picioare aripele lui Mercur și cât ai bate din palme fu înapoi.

— Nu, zise el, ușa asta e singura.

Apoi, împreunându-și mâinile:

— În numele tuturilor zeilor, al lui Jupiter, Apollon, Vesta, Cibela, Isis și Osiris, în numele lui Mithra, al

lui Baal și-a tutulor zeilor Orientului și Occidentului, te rog, stăpâne, lasă-te de planul acesta... Ascultă-mă..

Dar se întrerupse de-o dată, văzând cum ochii lui Vinicius străluciau ca de lup. Era de-ajuns să te uiți la el, ca să 'nțelegi că nimic în lume nu'l va putea abate de la hotărârea lui. Croton începu să tragă la aer în pieptul lui de Hercule și să'și bălăbăniască când la dreapta când la stânga tidva lui grosolană, cum fac urșii când sunt închiși în cușcă. De alt-fel, nici o neliniște pe trăsăturile lui.

— Eū voiū intra întâiū zise dînsul.

— Tu vei veni după mine, răspunse Vinicius c'un ton de comandă.

Și amândoi pieriră în strâmtul și întunecosul coridor.

Chilon făcuse câte-va salturi până la colțul străzeii celei mai apropiate; acolo se plecă la pământ, și se puse la pândă, plin de neliniște.

CAPITOLUL XXII

O dată în coridor, Vinicius înțelese toată greutatea întreprinderii. Casa era un șir de clădiri cu mai multe caturi, una din acele stupuri clădite în grabă, prea înalte și prea strâmte, pline de celule și de colțuri întunecoase. În cari trăia grămadită populația săracă. În oraș, unde-o mulțime de străzi n'aveau nume, clădirile acestea erau fără număr; proprietarii încredințau sclavilor luarea plăților de la chiriași, așa că aceștia, nefiind îndatorați să declare autorităților municipale numele celor cari locuiau în casă, adesea nici nu căntau să le afle. Era foarte greu să capeți vre-o cunoștință asupra unui chiriaș, mai cu seamă când casa n'avea portar.

Trecând prin coridor, Vinicius și Croton eșiră într-o curte strâmtă, înconjurată de jur împrejur cu clădiri; ea forma un fel de atrium, comun la întreaga casă, în mijloc cu o fântână a cărei apă cădea într'un basin grosolan zidit. În pereți erau o mulțime de scări, parte de lemn, parte de piatră, cari duceau sus în galeriile din cari intrai în odăi. Jos de asemenea erau o mulțime de camere, ale căror uși numai câte-va erau de lemn, cele mai multe erau abia despărțite de curte prin perdele de lână, destrămate, sfâșiate și rupte în cea mai mare parte.

Era prea de dimineată, căci în curte nu se zăria ți-penie de om. Se vedea că toți dormiau încă, afară de acei cari se întoarseră de la Ostiarum.

— Ce-o să facem, stăpîne ? întrebă Croton oprindu-se.

— Să aşteptăm aici, răspunse Vinicius. Poate să vie cine-va. Nu trebuie să ne vadă în curte.

În acelaşi timp se gândia că sistemul lui Chilon ar fi fost practic. Dacă ar fi avut la îndemână vre-o cincizeci de sclavi, ar fi putut să păziască uşa, care părea a fi singura eşire, şi să scormoniască toată casa; în vreme ce acum trebuia să nimeriască drept pe-a Lygiei; alt-fel creştinii, cari trebuiau să fie mulţi şi 'n casa asta, ar fi dat alarma. Şi 'n privinţa asta era primejdios să întrebe pe nişte streini. Vinicius se întreba în gândul lui dacă n'ar face bine să se ducă să'şi caute sclavi, când, de după una din perdelele cari astupau intrarea la o încăpere din cele mai depărtate din fund, eşi un om cu o strecurătoare mare de tablă în mână şi se îndreptă spre fântâna din mijlocul curţii.

— E Lygianul, murmură Vinicius.

— Trebuie să'i rup gâtul chiar acum ?

— Aşteaptă.

Ursus nu'i văzu, căci ei steteau în umbra coridorului; se puse să spele în linişte legumele din strecurătoare. După ce'şi sfârşi treaba, se 'ntoarse, străbătu iarăşi curtea şi perdeaua se 'nchise la loc în urma lui. Croton şi Vinicius se luară după dinsul, gândind că vor da de-a dreptul în odaia Lygiei.

Uimirea lor dar nu fu mică, când constatară că perdeaua nu despărţia de curte însă'şi încăperea, ci un al doilea coridor, strâmt şi întunecos, la capătul căruia se zăria o grădină, cu câţi-va chiparoşi, mai multe tufe de mirt şi o căsuţă mică, cu spatele lipită de zidul din fund. Nici o altă locuinţă.

Înţelesesă că asta era în ajutorul lor : în curte s'ar fi putut strânge toţi chiriaşii casei, dar aici, izolarea căsuţei înlesnia întreprinderea.

Ursus era să pue piciorul pe prag, când sgomotul pașilor i-atriase luarea aminte; se opri și la vederea celor doi oameni își puse strecurătoarea jos pe balustradă și se 'ntoarse spre ei.

Ce căutați aici? întrebă el.

— Pe tine! răspunse Vinicius.

Apoi, întorcându-se spre Croton:

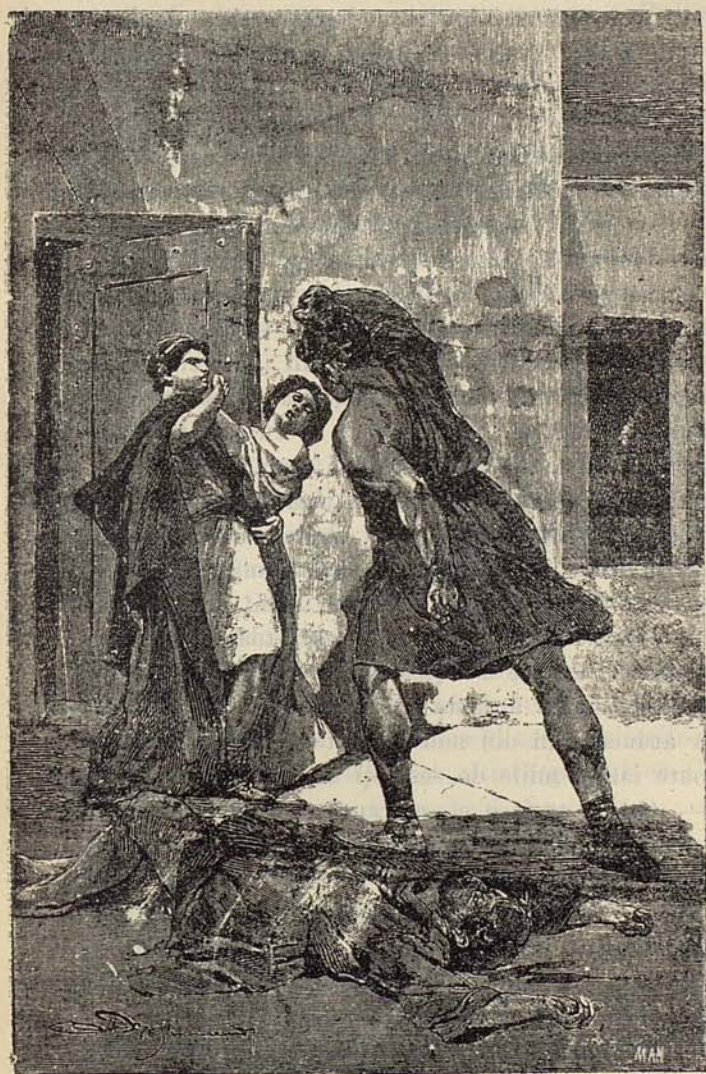
— Omoară!

Croton sări ca un tigru și într'o clipă, fără a da timp Lygianului să-și vie în fire sau să-și recunoască dușmanul, îl apucă în brațele lui de oțel. Vinicius era prea sigur de puterea supra-omenească a lui Croton, pentru a mai aștepta sfârșitul luptei; trecu deci înainte, se repezi spre căsuță, împinse ușa și se găsi într'o odaie puțin cam întunecoasă dar luminată de focul care ardea în sobă. Lumina flăcării cădea drept pe fața Lygiei. Un al doilea ins stetea lângă sobă: bătrânul care însoțise pe fată și pe Ursus pe drumul de la Ostrianum.

Deja Vinicius apucase pe Lygia pe după mijloc și se repezia spre ușă. Strângând c'o mână pe fată la peptul lui, cu cea-l'altă mână slobodă îmbrânci cu furie pe bătrânul care-i închidea drumul; dar în mișcarea aceasta gluga îi căzu de pe cap și Lygia, la vederea acestei fețe pe care o cunoștea bine și care în acest moment era groaznică, simți sângele înghețându-i. Voi să cheme în ajutor, dar nu putu. Voi să s'agățe de ușă, dar degetele i'alunecară pe piatra lucie, și și-ar fi pierdut cunoștința, dacă o priveliște îngrozitoare nu i-ar fi sgu-duit nervii când Vinicius se repezi cu ea în grădină.

Ursus ținea în brațe un om cu trupul îndoit pe spate, cu capul atârând moale și cu gura plină de sânge. Cum îi zări, mai trânti un pumn în capul acesta și într'o clipire de ochi căzu ca o fiară asupra lui Vinicius.

— Moartea! se gândi tinărul patrician.

Și într-o clipire de ochi căzu ca o fiară asupra lui Vinicius.

(Pagina 210)

Apoi auzi ca într'un vis strigătul Lygiei: „Nu ucide!“, simți că ceva ca fulgerul îi desfăcuse brațele din jurul trupului fetei; totul se 'nvârti în juru'i și lumina zilei se stinse.

În vremea asta Chilon, ascuns într'un colț al zidului, aștepta să vadă ce-o să se 'ntâmple. Curiositatea lupta în el cu frica; se gândia că dacă întreprinderea reușia, va fi bine să se găsiască atunci pe lângă Vinicius. Nu se mai temea deja de Urban, foarte sigur că Croton îl va omorî. Și dacă cum-va se vor strânge oameni în strada încă deșeartă, dacă creștinii vor cuteza să se împotriviască lui Vinicius, el se gândia să ia cuvântul, dându-se drept un reprezentant al autorității, drept un executor al voinței Cesarului și apoi, la urmă, va cere chiar ajutorul vigiliilor pentru tânărul patrician, ca să-l apere de drojdia ulițelor; cu chipul acesta va căpăta nouă favoruri. Dar timpul îi părea lung; era neliniștit de atâta tăcere și nu-și mai lua ochii de la coridor.

— Dacă ei nu-i vor găsi ascunzătoarea și vor face și sgomot, ea are s'o șteargă.

Presupunerea aceasta lui îi era plăcută, căci în ade-văr atunci ar fi din nou trebuitor lui Vinicius și i-ar scoate iarăși miile de sesterți din pungă.

— Ori-ce ar face ei, murmură dînsul, ei pentru mine lucrează, fără măcar a bănuî asta..... Zeilor! Zeilor! Îngăduiți-mă numai.....

Tăcu. Ceva se plecă în afară de coridor. Se lipi de zid și se uită cu luare aminte, ținîndu-și suflarea.

Nu se'nșela: un cap eșise afară pe jumătate din coridor și se uita cu grijă prin prejur.

— E Vinicius ori Croton, se gândi Chilon; dar dacă ei au pus mîna pe fată, pentru ce nu țipă dînsa? Și pentru-ce inspectează strada? Ori și cum, lume tot vor

întâlni, căci înainte de-a ajunge la Carine, toți oamenii se vor fi deșteptat din somn. Dar ce-i asta? Pe toți zeii nemuritori!....

Și de-o dată părul lui rar i se sburli pe cap.

În crăpătura ușei se ivise Ursus, purtând pe umeri trupul țeapăn al lui Croton; apoi, după ce se mai uită încă o dată în toate părțile, se îndreptă spre fluviu.

Chilon se lipi de zid și nici nu mai sufla.

— Dacă mă vede, sunt un om mort, se gândi el.

Dar Ursus trecu înainte și pieri pe după a doua casă. Chilon, fără a mai sta mult pe gânduri, o porni în galop până 'n fundul unei uliți care venia d'a curmezișul, c'o ușurință care ar fi părut uimitoare chiar și la un om tânăr.

— Dacă mă zărește când se întoarce, pune mâna pe mine și mă omoară, își zicea el. Vino 'mă în ajutor, Zeus! în ajutor, Apollon! în ajutor, Hermes! în ajutor, tu zeu al creștinilor! Voiu pleca din Roma și mă voiu duce în Mesembria, dar scăpațimă din mâinile acestui diavol!

Lygianul acesta care omorâse pe Croton, îi părea ca o ființă supra-naturală. În vreme ce alerga, se gândia că acesta fără îndoială trebuie să fie un zeu care luase chipul unui barbar. Acuma credea în toate zeitățile din lume. Îi trecea câte o dată prin minte gândul că Croton poate fusese ucis de Dumnezeuul creștinilor.

Abia după ce străbătu câte-va ulicioare și vădu pe mai mulți oameni mergând într'aceiași parte cu el, se mai liniști puțin. I se tăiasă sufletul. Se puse jos pe pragul unei case și cu poalele mantalei își șterse fruntea plină de sudoare.

— Sunt bătrân și am nevoie de liniște, gemu el.

Oamenii cari veniau pe partea asta, cotiseră pe-o stradă lăturalnică, și el se găsia din nou singur. Orașul dormia încă. Dimineața mișcarea începea foarte de cu

vreme prin cartierele bogate, unde sclaviî de pe la casele mari erau siliți să se scoale odată cu zorile, în timp ce prin cartierele locuite de oamenii liberi, hrăniți pe cheltuiala statului și prin urmare trândavi, nu se sculau de cât târziu de tot, mai cu seamă iarna. Chilon simți că începu a-l pătrunde răcoarea ; se ridică de jos și vădënd că nu-și perduse punga ce i-o dăduse Vinicius, se îndreptă cu pasul mai încet spre fluviu.

— Poate că voiî vedea pe unde-va trupul lui Croton, își zicea el. Puternicilor zei ! Lygianul acesta, dacă în adevăr 'i un om ca și cei-l'alți, ar putea câștiga într'un singur an mii și mii de sesterți, căci dac'a năbușit el pe Croton ca pe-un cățeluș, cine i s'ar mai putea pune împotrivă ? La fie-care dată când ar eși în arenă, i-ar da greutatea lui în aur. El păzește mai bine pe fata asta de cât cum păzește Cerber infernul. Dar, iarăși, infernul să-l înghiță ! Nu vreaî să am de-a face cu dînsul. Are ciolane prea tari ! Ce-i de făcut acum ? Dac'a rupt oasele unui om ca Croton, e mai mult de cât probabil că sufletul lui Vinicius geme colo, sus, de-asupra acestei case blestемate, așteptând funeriile. Pe Castor ! cu toate acestea i-un patrician, un amic al Cesarului, o rudă a lui Petroniu, un om cunoscut de Roma întreagă și un tribun militar ! Moartea lui nu va rămâne nepedepsită. Dacă m'ași duce în lagărul pretorienilor, sau la vigiliî...

Se puse să chibzuiască și în curând începu iar :

— Nenorocire mie ! Cine altul de cât eî l'a dus în casa asta ? Sclaviî lui și servitorii liberi știu că eî veniam pe la el, câți-va știu chiar în ce scop. Ce-o să se'ntâmples, dacă ei mă bănuiesc că eî l'am dus în casa în care dînsul și-a găsit moartea ? I-un patrician ; deci în nici un cas nu voiî scăpa de pedeapsă.

În orî-ce chip, lucrurile se întorceau în rău. Era

vorba numai să aleagă răul cel mai mic. Roma era un oraș foarte mare și cu toate acestea Chilon înțelese că, totuși, într'însul s'ar putea găsi în strîmtoare. Un altul ar fi alergat la prefectul vigiliilor să spue ce se întîmplase, ba numai și ce bănuise, și s'aștepte în liniște rezultatul anchetei; dar Chilon nu era om care să atragă cu atîta nechibzuință luarea aminte asupra lui: trecutul său era deja destul de bogat în d'al de astea.

De-altă parte, să fugă, era a face po Petroniu să pue și mai mult temei pe presupunerea, că Vinicius putuse fi omorât într'o cursă. Și Petroniu era un om însemnat, care putea avea la bună-voia lui poliția întregului imperiū și care era în stare să urmărească pe vinovați și până la marginile lumii. Și Chilon se'n-treba dacă nu era mai bine să meargă d'a dreptul la el și să'i spue totul. Da! Asta era calea cea mai bună. Petroniu era un om liniștit și care'l va asculta până la capăt. Cunoșcînd bine lucrurile chiar de la 'nceput, el va crede cu mult mai lesne de cît polițiștii în nevinovăția lui.

Dar înainte de a se duce la Petroniu, trebuia să știe lămurit ce se făcuse cu Vinicius, și Chilon nu știa. Văduse pe Lygian ducînd la fluviū trupul lui Croton; dar nimic mai mult. Vinicius putea să fi fost omorât, dar se putea de asemenea să nu fie de cît rănit sau prizonier. Și abia atunci îi veni în minte lui Chilon, că, fără îndoială, creștinii nu vor îndrăzni să omoare pe-un om așa de puternic, un augustan și un înalt funcționar militar, căci o asemenea nelegiuire ar putea atrage asupra lor o persecuție generală. Era mai probabil că ei opriseră pe Vinicius cu sila, spre a da timp Lygiei să se ascundă unde-va în altă parte.

— Dacă diavolul de Lygian nu l'a făcut bucăți în

prima furie, atunci el trăește, și dacă trăește, va mărturisi el însuși că eu nu l'am trădat și, atunci, nu numai că n'am să mă tem de nimica, dar.... — o, Hermes, poți pune din nou temeiul pe cele două junci ce ți le-am făgăduit—un orizont nou se deschide înaintea mea. Pot să dau de veste unuia din servitori și să-i spun locul unde se găsește stăpânul lui; că se va duce să caute pe prefect sau nu, asta-i treaba lui... Mă pot duce apoi și la Petroniu și să ciupesc ceva... Am căutat până-acuma pe Lygia; de acum voi căuta pe Vinicius și după aceea voi căuta din nou pe Lygia....

Dar, mai înainte de toate, trebuie să știu dacă-i viu ori mort.

Ii veni în minte să se ducă diseară la butarul Demas și să întrebe pe Ursus. Dar se lăsă în curînd de idea asta. Voia mai bine să n'aibă de-a face cu Ursus. „Dacă Ursus n'a omorât pe Glaucos, era că vre-unul din mai marii creștinilor, căruia el trebuie să-i fi destăinuit planul, i-a arătat că era la mijloc o uneltire mișlească, pusă la cale de vre-un trădător“. De altfel, numai cât se gândia la Ursus, lui Chilon îi clănțăneau dinții. Iși zicea că seara va trimite după știri pe Euricius chiar în casa unde se petrecuse fapta. Așteptînd, el avea trebuință să mănânce, să facă o baie, să se odihnească. Această noapte de nesomn, drumul la Ostrianum și fuga lui din Transtever, îl sdrobiseră cu totul.

Un lucru-l bucura însă la urma urmei; e că avea la el două pungi, una pe care i-o dăduse Vinicius înainte de plecare, alta pe care i-o svîrlise când se întorceau de la cimitir. Avînd deci în vedere aceste împrejurări, cum și emoțiunile prin care trecuse, hotărî să mănînce mai bine de cât ori-cînd și să bea un vin mai bun de cât cel de obicei.

În sfârșit, când veni vremea să se deschidă cărciumile, își îndeplini planul cu atâta convingere în cât uită și de bae.

Avea mai cu seamă nevoie să doarmă; lipsa de somn îl slăbise ast-fel, în cât moțăia când ajunsese acasă, la locuința lui din Subur, unde'l aștepta sclava cumpărată cu baniî lui Vinicius.

Intrând înăuntru, se târi până la cubicul, se aruncă pe pat și adormi numai de cât.

Nu se deșteptă de cât spre seară, saū mai bine fu deșteptat de sclava lui, care'l zoria să se scoale, căci cine-va îl căuta pentru un lucru grabnic.

Grijuliul Chilon se desbătă numai de cât. Își aruncă în grabă o manta cu glugă pe umeri, apoi își luă inima în dinți și aruncă o privire furișe printre ușa din cubicul și zări talia uriașe a lui Ursus.

Simți că picioarele, apoi capul, i se făceau reci ca ghița, că inima îi înceta de-a mai bate și că miî de furnică i-alergau prin spate.

— Syra! eū nu's..., nu cunosc... pe... pe... acest om...

— I-am mai spus, stăpâne, că tu ești dincoace și că dormi, răspunse fata, dar el a stăruit să te scol.

— O! zeî! Îți voiî face....

Dar Ursus, fără 'ndoială perđându'și răbdarea de-atâta zăbavă, se apropie de ușa de la cubicul, se plecă și își vîri puțin capul înăuntru.

— Chilon Chilonides! zise el.

— Pax tecum! pax! pax! răspunse Chilon. O, cel mai bun dintre creștini! Da, eū sunt Chilon, dar i-o greșală.... Eū nu te cunosc....

— Chilon Chilonides! repetă Ursus, stăpânul tău, Vinicius, te cheamă și-a spus să mergi cu mine până la el.

PARTEA A DOUA

CAPITOLUL I

Vinicius fu deșteptat din somn de-o durere străpun-gătoare. Trei oameni steteau plecați asupra lui. Re-cunoscu pe doi din ei: pe Ursus și pe bătrînul pe care-l răsturnase, când eșise din casă cu Lygia. Era pe mâinile celui d'al treilea, care îi pipăia brațul stîng. Simția o durere atât de mare, în cât Vinicius, închi-puindu-și că 'l puneau la casne, zise cu dinții strînși:

— Omoriți-mă.

Dar ei păreau că nu iaă în seamă cuvintele lui. In-fricoșatul Ursus, pe a cărui față de barbar era înti-părită în acest moment o adîncă mâhnire, ținea în mână o legătură de bandage, în vreme ce bătrînul zicea omului care umbla cu brațul lui Vinicius:

— Glaukos, ești sigur că rana asta de la cap nu'i mortală?

— Da, vrednice Crispus. Luându'i pe fată din brațe, uriașul—și arătă pe Ursus—l'a isbit de zid; căzînd, omul acesta a căutat să se apere cu mîna; brațul îi e frînt și osul scrîntit, dar rana de la cap e ușoară.

— Ai îngrijit pe mai mulți din frații noștri, zise Crispus; tu ai faima unui doctor meșter. Pentru asta am trimis pe Ursus să te cheme.

— Și el mî-a mărturisit că erî chiar era gata să mă omoare.

— Imî spusese planul lui ; și eû, care te cunosc și știu dragostea ta întru Christos, l'am făcut să 'nțeleagă că nu tu eraî un trădător ci necunoscutul care voise să 'l împingă să facă un omor.

— E duhul cel rău, și eû 'l-am luat drept un înger, zise Ursus suspinând.

— O să'mî povestești asta altă dată, zise Glaucos ; pentru moment, trebue să ne ocupăm de rănitul nostru.

.....După ce operațiunea fu sfîrșită, Vinicius, care 'și perduse din nou cunoștința, se deșteptă.

Lygia era lângă patul lui și ținea în mână o cană cu apă în care din când în când Glaucos își muia buretele cu care răcoria tîmplele rănitului.

— Lygio ! murmură Vinicius.

Cana tremură în mâinile fetei, care întoarse spre dînsul niște ochi plini de tristețe.

— Pacea fie cu tine !.. zise ea încet de tot, mai mult șoptind.

— Lygio, tu î-ai împiedicat să mă omoare ?

Ea răspunse cu blîndețe :

— Dumnezeu să 'ți redea sănătatea.

Un fel de dulce și nesfîrșită slăbiciune îl năpădi..... Avea senzația ca și cum ar fi cădut într'o prăpastie, dar tot o dată cerca o mare ușurare și se simția fericit. I se părea că o divinitate plutia în aer d'asupra și în jurul lui.

În vremea asta Glaucos sfîrșise de spălat rana și acuma îl ungea c'o alifie. Lygia apropiă de buzele rănitului o cupă plină cu apă amestecată cu vin. Bău cu lăcomie. După ce 'i fusese sfîrșit pansamentul, durerea pierise aproape cu totul.

— Mai dă'mî să beau, se rugă el.

Lygia trecu în a doua încăpere ca să umple cupa și Crispus, după ce schimbase câte-va cuvinte cu Glaucos, se apropie de pat :

— Vinicius, zise el, Dumnezeu nu te-a lăsat să săvârșești o faptă rea. Îți lasă viața, pentru ca să te întorci pe calea cea bună. Acela înaintea căruia omul nu-i de cât pulbere, te-a dat fără apărare în mâinile noastre; dar Christos, în care credem noi, ne-a poruncit să iubim pe dușmanii noștri. Noi ți-am pansat rănila și ți vom reda sănătatea; dar nu putem să te veghem multă vreme. Când vei fi singur, întreabă-te dacă trebuie să continui a persecuta înainte pe Lygia, lipsită, prin greșeala ta, de ocrotitorii ei și de acoperișul său, și pe noi înși-ne cari ți-am întors binele pentru rău.

— Voiți să mă părăsiți? întreabă Vinicius.

— Voim să plecăm din casa asta, unde ne poate ajunge persecuția prefectului orașului. Tovarășul tău a fost omorât, tu ai fost rănit. Noi nu suntem de loc vinovați; dar vom fi loviți de asprimea legilor.

— Nu vă temeți de persecuții, răspunse Vinicius; eu vă voi apăra.

Crispus nu voi să 'i spue că se temeău de el.

— Stăpîne, continuă dînsul, mîna ta cea dreaptă e sănătoasă; uite tăblițe și un stil: serie servitorilor tăi să vie diseară c'o litieră, pentru a te lua acasă. Aci, ești la o biată văduvă, care peste câte-va clipe o să se 'ntoarcă împreună cu fiul ei; el îți va duce scrisoarea; noi însă trebuie să ne căutăm un alt adăpost.

Vinicius păli. Dacă perdea din nou pe Lygia, poate că n'o va mai vedea nici o dată. Doria cu desnădejde să se 'mpace cu ea, dar îi trebuia vreme.

— Ascultați-mă, creștinilor, zise el. Erî am fost eu voi la Ostrianum și am ascultat doctrina voastră; și chiar dacă n'ași cunoaște-o, faptele voastre m'ar incre-

dința că sunteți buni și cinstiți. Spuneți văduvei să stea în casa asta, stați și voi și lăsați-mă și pe mine să stau. Omul acesta, care e doctor, saū, cel puțin, știe să panseze rănila, să spue dacă eu pot să fiu schimbat dintr'un loc într'altul. Mâna mea e frântă și trebuie să fie ținută cel puțin câte-va zile nemișcată; vă declar deci că nu mă voiū clinti de aici, afară numai dacă voi nu mă veți svîrli afară.

Aici se opri; sufletul îi era tăiat. Atunci Crispus zise:

— Nimeni, stăpîne, nu va întrebuița sila în contra ta. Noi singuri vom pleca, pentru a ne mîntui capul.

Vinicius, care nu era deprins să întîmpine împotrivire, încruntă sprînceana, apoi continuă:

— Nimeni nu se va îngriji de Croton, pe care l'a gîtit Ursus. Trebuia chiar azi să se ducă la Benevent chemat de Vatinius. Fie-care dar va crede c'a plecat. Când am intrat în casa asta, nimeni nu ne-a vădūt, afară de-un Grec care venia cu noi de la Ostrianum. Vă voiū spune unde stă el. Aduceți'l aicea și eu îi voiū porunci să fie mut ca pămîntul, căci e omul meu. Acasă voiū scrie că plec la Benevent. La o 'ntîmplare dacă Grecul va fi înștiințat pe prefect, atunci voiū spune că eu am omorît pe Croton și mâna el mî-a frînt-o. Pe memoria tatălui și mamei mele, așa voiū face. Puteți dar sta aici, sunteți în siguranță. Aduceți-mi iute pe Grecul acesta, pe care 'l cheamă Chilon Chilonides.

— Atunci, stăpîne, Glaucos va rămînea pe lângă tine, zise Crispus; el și veduva te vor îngriji.

— Bătrîne, zise Vinicius, ascultă bine vorbele mele. Îți datorez recunoștință și am încredere în tine; dar tu nu'mi spuî adîncul gîndului tău. Te temî că'mi voiū chema sclavii și le voiū da ordin să răpiască pe Lygia.

— Da, răspunse aspru Crispus.

— Fii dar cu luare aminte la asta: voiū vorbi cu

Chilon înaintea voastră ; înaintea voastră voiû serie serioasă prin care dau de veste că plec ; şi, după aceea, eu n'aşî găsi alţi curieri de cât voi.... Gîndeşte-te bine şi nu mă mai necăji mult timp....

El se aprinse şi, cu chipul sbîrcit de necaz, zise cu putere :

— Îţi închipuiai tu c'am să tăgăduesc dorinţa mea de-a sta aici ca s'o văd ? Dar nu măi vreaû s'o iaû cu sila... Pot să măi spun că, dacă ea se duce, cu această mână ce mî-a rămas teafără, îmi voiû smulge legăturile de la braţ şi nu voiû măi lua în gură nimica, nici de mâncat nici de băut.... Şi moartea mea să cadă asupra ta şi asupra fraţilor tăi ! Pentru ce m'ai pansat ? Pentru ce m'ai lăsat viaţa ?

În acest moment Lygia intră, se apropiă de Crispus şi, cu faţa inspirată şi ca şi cum ar fi fost ecoul unui alt glas :

— Crispus, să 'l ţinem printre noi şi să nu 'l măi părăsim până ce Christos îi va reda sănătatea.

— Să se facă aşa cum doreşti.

Asupra lui Vinicius această supunere repede a lui Crispus făcu o adîncă impresie.

I se păru că printre creştini Lygia era un fel de sibyle sau de preoteasă, ascultată şi respectată. Şi se lăsă şi el să fie cuprins de acest respect. Când, un moment după aceea, ea'i aduse apă, dînsul voi să'i ia mâna, dar nu 'ndrăsnî.... El nu 'ndrăsnî, el, acest Vinicius, care, la Neron, o sărutase pe buze ; el, care măi tîrziu se jurase s'o tîrîe de păr în cubicul şi să pue s'o bată cu biciul.

CAPITOLUL II

Vinicius băgă de seamă cu mirare că din clipa în care Lygia mijlocise pentru el, nici ea nici Crispus nu ceruse de la dînsul nici o îndatorire, ca și cum ar fi fost siguri că, la un cas de nevoie, o putere supranaturală le va veni în ajutor. De când auzise la Ostrianum învățătura și istorisirea Apostolului, hotarul între posibil și imposibil începea să se șteargă în mintea lui Vinicius și nu era așa de departe să admită probabilitatea unei atari intervenții. Cu toate acestea, privind lucrurile cu mai mult sînge rece, el însuși reaminti găzduitorilor lui cea ce le mai spusese cu privire la Grecul Chilon și ceru din nou să trimită să-l aducă.

Crispus se 'nvoi. Vinicius spuse deslușit Lygianului unde ședea Chilon, apoi, după ce trase câte-va linii pe tăblițele lui, zise, întorcîndu-se spre Crispus :

— Vă dau tăblițele, pentru că Chilon acesta î-un om viclean și neîncrîdător, care, de multe ori când e singur îl chemam, pune pe sclavă să spue servitorilor mei că nu era acasă ; și așa făcea tot-d'auna, ori de câte ori n'avea să-mi aducă vre-o veste bună, ori îi era frică de mânia mea.

— Numai să-l găsească, și-l voi aduce, de bună-voe ori cu sila, răspunse Ursus.

Și luîndu-și mantaua, eși în grabă.

Lygianul, când se găsi față în față cu Chilon, nu-l

recunoscu. Nu'l văzuse de cât o singură dată și atunci noaptea. De altminteri, acest bătrân, sigur de el însuși, care 'l împinsese să ucidă pe Glaucos, semăna așa de puțin cu Grecul acesta, cocârjat de frică! Așa că Chilon își veni iute în fire din spaîma de la 'nceput. Tăblițele îl liniștiră și mai mult. Cel puțin nu'l vor bănuî c'a băgat pe Vinicius într'o cursă. Își zise apoi că dacă creștinii nu dăduseră morței pe tribun, e că nu 'ndrăsniseră să'și întindă mâna asupra unei persoane așa de importante.

— De aicea ese că Vinicius la nevoie mă va acoperi și pe mine, se gândi dinsul; nu m'ar chema la el, dac'ar avea vre-un gând rău.

Luându'și deci curaj, întrebă:

— Bine; dar amicul meu, nobilul Vinicius, n'a trimis o litieră pentru mine? Mi 's picioarele umflate și nu pot merge departe.

— Nu, răspunse Ursus. Vom merge pe jos.

— Și dacă nu vrea?

— O să vrei, căci trebuie să mergi.

— O! voi merge, dar de bună voia mea. Nimeni nu m'ar putea sili, căci sunt un om liber și prieten cu prefectul orașului. Ca savant, am, afară de asta, mijloace ca să mă împotrivesc când m'ar sili cine-va la un lucru fără voia mea și știu să metamorfosez pe oameni în arbori și 'n animale. Voi merge însă, voi merge. Numai că trebuie să iaș o manta mai groasă și o glugă, pentru ca sclaviî din cartierul acesta să nu mă poată recunoaște; alt-fel m'ar opri la fie-care pas să'mi sărute mânil.

Se 'mbracă c'o altă manta și'și puse pe cap o glugă mare galică, de teamă ca Ursus să nu'și aducă aminte de trăsăturile lui când amîndoi vor fi afară, în deplină lumină.

— Unde mă duci tu ? întrebă dînsul pe drum.

— În Transtever.

— Sunt abia de cât-va timp în Roma și nu m'am dus nici odată pe acolo, dar fără 'ndoială că și pe acolo se găsește amici ai virtuței....

Ursus, om naiv, dar care știa că Grecul însoțise pe Vinicius la cimitirul din Ostrianum și pătrunsese împreună cu Croton în casa în care locuia Lygia, se opri scurt.

— Bătrâne, nu minți. Chiar astă-zi ai fost cu Vinicius la Ostrianum, ba ai venit încă până la poarta noastră.

— A ! Atunci casa voastră e așezată în Transtever ? Sunt de puțin timp în Roma și de multe ori mă'ncure cu numele cartierelor acestea așa de multe. Da, amicul meu, am fost la voi până la poartă și, în numele virtuței, am rugat pe Vinicius să nu între. Am fost de asemenea și la Ostrianum ; și știi tu pentru ce ? Pentru că de cât-va vreme lucrez pentru convertirea lui Vinicius : voiam ca el să audă pe decanul Apostolilor. Să dea Dumnezeu, ca lumina să pătrundă în sufletul lui și al tău. Tu nu ești creștin și nu vrei ca adevărul să triumfe asupra minciunii ?

— Da, răspunse Ursus cu smerenie.

Chilon căpătase curaj cum se cade.

— Vinicius, zise el, i-un om cu vază și amicul Cesarului. Adesea el tot mai ascultă de îndboldurile duhului cel rău ; dar dac'ar cădea un singur fir de păr de pe capul lui, Cesarul s'ar răsbuna asupra tuturor creștinilor.

— O putere cu mult mai mare ne ocrotește.

— E drept, e drept ! dar ce credeți să faceți cu Vinicius ? întrebă Chilon, pe care iar îl apucase neliniștea.

— Nu știu. Christos a poruncit să fim îndurători și miloși.

— Ai vorbit foarte bine tu. Adă'ți tot-d'auna aminte de asta, dacă nu vrei să fierbi în iad în cazanul cu catran.

Ursus suspină și Chilon se gândi că va face orî când tot ce va vroi din acest om înfricoșat.

Vrînd să afle cum se petrecuseră lucrurile după răpirea Lygiei, continuă c'o voce aspră de judecător :

— Ce-ați făcut cu Croton ? Vorbește și nu minți.

Ursus suspină pentru a doua oară.

— Vinicius are să 'ți-o spună.

— Cea ce 'nseamnă că l'ai înjunghiat cu un cuțit, orî l'ai tocat cu ciomagul.

— Eram fără arme.

Grecul nu se putu opri de-a nu admira puterea supra omenească a Barbarului.

— Pluton.... vrea să zică : Christos să te erte.

Merseră cât-va timp tăcuți ; apoi Chilon :

— Eă nu te voiă trăda, dar păzește-te de vigiliă.

— De Christos mă tem și nu de vigiliă.

— Și'i drept. Nu'i păcat măi mare de căt omorul : mă voiă ruga pentru tine, dar, dacă vrei ca rugăciunile mele să fie rodnice, jură că nu vei măi atinge pe nimeni toată viața ta, nici măcar cu vîrfu degetulu.

— Cu toate acestea fără voia mea am omorât, răspunse Ursus.

Chilon, care voia să se asigure pentru tot-d'auna de orî-ce întâmplare neplăcută, nu măi contenia de-a spune lui Ursus și a'i arăta omorul ca o grozăvie și să'l siliască să facă jurămîntul acesta.

Tot vorbind ast-fel, ajunseră înaintea casei ; lui Chilon iar începu să'i bată inima de neliniște. În spaima lui, i se părea că Ursus îi arunca niște căutături crunte.

— Plăcută mângâiere, dacă mă omoară fără vde. Ași vroi măi bine să'l loviască damblaua și împreună cu el pe toți Lygienii ; ascultă, Zeus, dacă poți, rugăciunea mea.

Și se încotoșmăna din ce în ce în șuba lui galică, spunând mereu că se feria de frig. În sfârșit când, după ce trecu prin tindă și curtea întâia, pătrunseră într'un coridor care dădea în mica grădiniță a casei, Grecul zise: — Lasă-mă o clipă să'mi trag sufletul; alt-fel nu voi putea nici să vorbesc cu Vinicius, nici să'i dau sfaturi.

Se opri. În adevăr, cu toate că și zicea că nu'l amenința nici un pericol, simți că i se moae picioarele numai la gândul că se va găsi printre acești oameni tainici pe care 'i veduse la Ostrianum.

Se aușiau cântece eșind din căsuță.

— Ce'i asta? întrebă el.

— Tu zici că ești creștin și nu știi că tot-d'auna după masă noi avem obiceiul să slăvim pe Mântuitorul nostru prin imnuri, răspunse Ursus. Fără 'ndoială că Myriam cu fiul ei s'a întors și poate că Apostolul e cu ei, căci în fie-care zi el vine să vadă pe Crispus și pe văduva.

— Du-mă de-a dreptul la Vinicius.

În odaie era întuneric; era o seară de iarnă, noroasă, și flacăra lămpilor nu 'mprăștia de-ajuns întunericul. În omul acesta așa încotoșmănat, Vinicius ghici mai de grabă de cât recunoscuse pe Grec. Și Chilon deosebind într'un colț al sălei un pat și'n acest pat pe Vinicius, se îndreptă spre tribun fără a se uita la nimeni, încredințat că lângă el va fi mai în siguranță de cât lângă oricare altul.

— O stăpâne, pentru ce n'ai ascultat tu sfaturile mele! strigă el împreunându'si mâinile.

— Tac!, zise Vinicius și ascultă.

Cu ochii lui străpungători pironiți asupra lui Chilon, se puse să vorbească încet și accentuând fie-care vorbă, pentru ca fie-care din ele să fie ascultate ca un ordin

și să rămâe întipărite pentru tot-d'auna în mintea Grecului.

— Croton s'a aruncat asupra mea; el vroia să mă omoare și să mă jefuiască. Înțelegi tu? Atunci l'am ucis și oamenii aceștia mi-au pansat rănila ce le căpătasem în luptă.

Chilon înțelese pe dată că, dacă Vinicius vorbea astfel, asta nu putea fi de cât în urma unei înțelegeri cu creștinii și că, prin urmare, el vroia să fie creștut.

Asta o vedu apoi și după aerul lui; așa că numai de cât, fără-a arăta cea mai mică 'ndoială sau măcar umbră de uimire, strigă:

— A, era un ticălos de frunte! Nu'ți spuneam eu, stăpâne, să nu te'ncrezi în el? Toate povețele mele n'au slujit la nimic. În tot Hadesul, nu se va găsi un chin vrednic de dinsul. Să ataci pe bine-făcătorul tău, un stăpân așa de mărinimos... pe Pollux!

În acest moment, își-aduse aminte că pe drum se dăduse față de Ursus drept creștin și se opri scurt.

— Dacă n'ași fi avut la mine sica, m'ar fi omorât, continuă Vinicius.

— Bine-cuvintez clipa când te-am povățuit să'ți iai la tine cel puțin un cuțit.

Dar Vinicius 'și-întoarse spre dînsul privirea lui întrebătoare și zise:

— Ce-ai făcut tu ați?

— Cum? Nu'ți-am spus, stăpâne, că m'am rugat pentru sănătatea ta?

— Și nimic mai mult?

— Și tocmai mă pregăteam să vii ca să'ți fac o vizită, când sosi omul acesta și mi spuse că mă cheamă tu.

— Uite o tăbliță: ai să te duci la mine și ai s'o dai sclavului meu liberat. E scris pe ea că plec la

Benevent. Veî măi spune şi tu că plec chiar dimineata asta chemat de-o scrisoare grabnică de la Petroniu.

Şi repetă stăruitor:

— Am plecat la Benevent. Înţelegeî!

— Aî plecat, stăpîne, şi eî singur mî-am luat rămas-bun de la tine la Poarta Capena şi de la plecarea ta m'a cuprins o aşa tristeţe, în cât dacă bunătatea ta nu va lua în seamă asta şi nu va ţine socoteală de dînsa, voiî muri de mult ce voiî ofta după tine, cum ofta nenorocita soţie din Zethos după moartea lui Ityl.

Cu toate că bolnav şi deprins cu isteţimea şi deşteptăciunea Grecului, Vinicius nu se putu ţine să nu suridă. Mulţumit de altminteri că Chilon 'l înţelesese de la cea d'întîiî vorbă, zise:

— Ei bine! Voiî măi adăuga câte-va liniî pentru ca să'ţi şteargă lacrimile tale. Adu'mî aici lampă.

Chilon, deja liniştit pe deplin, se sculă şi desprînsese din perete una din cele câte-va lămpi aprînse.

Dar mişcarea aceasta făcu să 'î alunece gluga din cap şi întreagă lumina lămpei se revărsă asupra chipului său. Glaucos făcu un salt de pe banca lui şi i se înţepenî dinainte.

— Nu mă recunoşti tu, Cephas? întrebă dînsul.

Glasul lui avea în el ceva aşa de groaznic în cât un fior trecu prin toţi cei de faţă...

Chilon ridică în sus lampă şi aproape numai de cât o lasă să cadă. Apoi, se încovoia până la pămînt şi începu să geamă.

— Nu's eî Cephas... nu's eî! Indurare!

— Iată omul care m'a vîndut, zise Glaucos, acel care m'a ruinat, pe mine şi pe familia mea.

Vinicius abia atunci află că doctorul care'l pansase, era însu-şi acel Glaucos a cărui istorie o ştia.

Pentru Ursus, aceste câte-va clipe şi vorbele lui

Glaucos fusese ca un fulger în întuneric; recunoscu pe Chilon. Apucându-l cu amândouă brațele, îl trase la dînsul.

— El e, strigă Ursus, el, acela care m'a îndemnat să ucid pe Glaucos.

— Indurare! gema Chilon... Stăpîne, strigă el întorcându-se spre Vinicius, scapă-mă! Am avut încredere în tine, mijlocește pe lângă dînșii... Serisoarea ta... o voi duce... stăpîne! stăpîne!

Dar Vinicius era nepăsător la tot ce se petrecea, mai întîi pentru că toate isprăvile Grecului îi erau cunoscute și după aceea pentru că inima lui nu putea fi capabilă de milă. Zise:

— Ingropați-l în grădină. Serisoarea o va duce un altul.

Lui Chilon aceste vorbe îi păru că erau sentința supremă. Sub strînsoarea grozavă a lui Ursus, oasele începeau să îi pîrie; ochii îi erau plini de lacrimi.

— În numele zeului vostru, îndurare! striga el. Sunt creștin!.. Pacea fie cu voi! Sunt creștin și, dacă nu mă credeți, botezați-mă încă o dată, de două ori, de zece ori! Glaucos i-o greșeală! Lăsați-mă să vorbesc! Faceți din mine un sclav!.. Nu mă omorâți! Indurare!

Și glasul lui, sugrumat de durere, slăbia din ce în ce, când, de cea-laltă parte a mesei, se ridică Apostolul Petru și zise într-o tăcere adîncă:

— Mîntuitorul ne-a poruncit: „Dacă fratele tău ți-a greșit, pedepsește-l; dar dacă se căește, iartă-l. Și dac'a păcătuit de șapte ori într-o zi și dacă de șapte ori s'a întors spre tine zicendu-ți: „Mă căesc!“, „iartă-l!“.

Tăcerea se făcu și mai adîncă.

Glaucos rămase multă vreme cu fața ascunsă în mîni. În sfîrșit zise:

— Cephas, Dumnezeu să te erte de greșelile tale

față de mine, după cum și eu te ert în numele lui Christos.

Și Ursus, dînd drumul Grecului din brațe, reluă :

— Mântuitorul să mă erte pe mine, cum te ert și eu.

Chilon căzuse lungit. Sprijinit în coate, ridică capul uitându-se în toate părțile cu spaimă, ca un animal prins într'un laț și căutând să vadă din cotro 'i vine moartea. Nu 'i venia încă să 'și creadă ochilor nici urechilor, că'l ertaseră.

Puțin câte puțin își veni în fire ; buzele lui vinete tremurau încă de spaimă. Apostolul zise :

— Du-te cu Domnul !

Chilon se sculă ; dar îi era cu neputință să vorbească. În neștire se apropia de patul lui Vinicius, ca pentru a implora ajutorul tribunului : n'avusese vreme să se gîndiască că acesta îl osîndise deja, el care fusese până la un oare-care punct complicele lui și care se slujise de dînsul, în vreme ce aștia-lalți, în contra că-rora el lucrase, îl ertaū. Pentru moment privirea lui n'arăta de cât mirarea și neîncrederea. Cu toate că la sfîrșit băgase de seamă că'i dădeaū drumul, se grăbia ca să scape mai iute sănătos și teafăr din mînile acestor oameni neînțeleși, a căror bunătate 'l speria tot atît cât l'ar fi îngrozit cruzimea lor. Iși închipuia, că dacă ar mai sta aici multă vreme, s'ar putea întîmpla lucruri neprevăzute.

— Adă scrisoarea, stăpâne, adă scrisoarea !

Apucă tăblița pe care i-o întindea Vinicius, făcu o plecăciune creștinilor, alta bolnavului și, cu spinarea încovoiată, se strecură pe lângă zid până la ușă, apoi se repezi afară.

În mica grădiniță, perdut în mijlocul întunericului, groaza făcu din nou să i se sburliască părul pe cap ; era încredințat că Ursus avea să cadă asupra lui și să'l

omoare, ajutat de întunericul nopții. Bucuros ar fi rupt-o de fugă, dar picioarele nu îi dădeau ascultare; în curând i se muiară cu totul: Ursus, în adevăr, era lângă dînsul.

Chilon căzu cu fața la pămînt și se puse să geamă:

— Ursus... în numele lui Christos...

Dar Ursus răspunse:

— Nu te teme de nimic. Apostolul mî-a poruncit să te însoțesc pînă la poartă, ca să nu te rătăcești prin întunerec. Dacă n'ai putere, te voi duce eu pîn'acasă.

Chilon ridică capul.

— Ce spui tu? Ce? Nu mă omori?

— Nu, nu te omor, și dacă adiniaori te-am strîns prea tare și te dor oasele, iartă-mă.

— Ajută-mă să mă scol, zise Grecul. N'ai să mă omori, nu'i așa? Du-mă pînă'n stradă; în colo mă voi duce singur.

Ursus îl ridică ca pe-un fulg, apoi îl duse printr'un coridor pînă'n curtea a doua, după aceea pînă la ușa care dădea în stradă. Prin coridor, Chilon repeta în gînd: „S'a sfîrșit cu mine“, și nu fu liniștit de cît cînd se găsiră afară.

Atunci zise:

— Mă voi duce singur de-acuma.

— Pacea fie cu tine!

— Și cu tine! Și cu tine! Lasă-mă să'mi trag sufletul.

Și de'ndată ce Ursus se retrase, se puse să răsufle din adînc. Iși pipăia coastele și genunchiî, ca pentru a se'ncredința că era'n adevăr în viață; apoi o luă la picior.

Cinci-zeci de pași mai încolo, se opri, zicîndu'si:

— Dar pentru ce nu m'a ucis ei?

Și cu toate căte vorbise cu Euricius despre doctrina creștină, cu toate căte vorbise cu Ursus pe malul fluviului, cu toate căte auzise la Ostrianum, nu putu să găsiască un răspuns la întrebarea asta.

CAPITOLUL III

Vinicius nu'și putea da nici el socoteală de ce se întâmplase și 'n fundul sufletului său nu era mai puțin mirat de cât Chilon. Că oamenii aceștia se purtasera cu el așa după cum o făcuseră și că'n loc să se răsbune asupra lui îi pansaseră cu îngrijire rănilor, venia de la doctrina pe care o mărturisiau și o bună parte era datorită Lygiei, cum și importanței persoanei lui. Dar felul lor de a se purta față de Chilon întrecuse cu totul priceperea lui de ce-ar fi în stare să erte o ființă omenească. Și, fără voia lui, întrebarea aceasta îi venia în minte ? „Pentru ce n'ați ucis pe Grec ?“

Puteau cu toate acestea s'o facă fără frică de pedeapsă. Ursus i-ar fi îngropat trupul în grădină, sau l'ar fi aruncat la noapte în Tibru, care, în vremile acestea de crime săvârșite în timpul nopții cu știrea și din însuși ordinul Cesarului, arunca la mal atât de des hoituri omenești, în cât nimeni nu mai căta să știe de unde veniau.

Afară de aceasta, după Vinicius, creștinii nu numai c'ar fi putut ucide pe Chilon, dar ar fi trebuit chiar s'o facă. Mila nu era, ea să vorbim la dreptul, cu totul străină de lumea din care era tînărul patrician ; Ateniienii îi consacrasera chiar un altar și se împotriviseră multă vreme la introducerea luptelor de gladiatori în țara lor. Se văzuse la Roma învinși cărora li se acordase ertare, martor acest Calicrate, regele Bretanilor,

care, făcut prizonier, primise daruri bogate de la Claudiu și trăia liber în oraș. Dar răsbunarea pentru o insultă personală, părea lui Vinicius, ca și la toată lumea, dreaptă. Auzise el bine la Ostrianum că trebuia să iubești până și pe dușmanii tăi; dar asta era pentru dînsul un fel de teorie fără aplicare în viața practică.

„Pentru-ce — se mai întreba el apoi — dacă creștinii nu voiaū să omoare pe Chilon, nu 'l-au dat pe mîna dreptăței?..... Pentru-ce Apostolul învăța că, dacă cine-va 'ți greșește de șapte ori în șir de șapte ori trebuie să'l erti? Și pentru ce Glaucos a zis lui Chilon: „Dumnezeu să te erte, cum te ert și eu?“ Căci în sfîrșit Chilon îi făcuse cel mai mare rău. Numai la gîndul de ceea ce-ar face el aceluia care i-ar omorî pe Lygia, simția sîngele fierbîndu'i. Nu era chin pe care să nu'l născociască pentru omorător! Și el ertase! Mai mult încă, Ursus de-asemenea ertase, acest Ursus, care putea să ucidă pe orî-cine din Roma fără teamă de pedeapsă, căci la urmă n'avea de cît să ucidă pe regele din dumbrava de la Nemora și să 'i ia locul.

— Oare gladiatorul, investit cu demnitatea aceasta, la care nu putea nimeni pretinde de cît prin omorîrea „regelui“ precedent, s'ar fi putut împotrivi acestui om căruia nu i se putuse împotrivi Croton?

La toate întrebările acestea, el n'avea de cît un răspuns: dacă ei nu omorau, era că dînșii purtau în sufletul lor o bunătate cum nu mai fusese pe lume și o dragoste așa de nemărginită de omenire, în cît le poruncia să uite greșelile, să uite însăși fericirea și nevoile lor, o dragoste în sfîrșit care le poruncia să trăiască pentru alții. Și ce răsplată nădăjduiau oamenii aceștia? Vinicius o auzise spunîndu-se la Ostrianum, dar asta nu'i intra în cap. În schimb, găsia că viața lor pămîntească cu îndatorirea de a renunța în folosul

altora la tot ce e fericire și plăcere, nu putea să fie de cât o viață ticăloasă. Ast-fel că, pe lângă uimire, era și milă și întru cât-va și un pic de dispreț în cea-ce gândia el despre creștini. Vedea în ei niște oi, ursite mai curând sau mai târziu să slujiască de hrană lupilor și caracterul lui roman nu-l îngăduia să se lase a fi sfâșiat. Cu toate acestea un lucru îl isbise: e că, după plecarea lui Chilon, o adâncă bucurie strălucia pe toate fețele. Apostolul se apropia de Glaucos, îi puse mâinile pe cap și zise:

— Christos a biruit în tine.

Glaucos ridică ochii spre cer, ca și cum o fericire neașteptată s'ar fi revărsat asupra-i. Vinicius, care ar fi înțeles mai de grabă bucuria unei răsbunări în sfârșit potolite, se uita la ei cu ochii holbați, ca și cum s'ar fi uitat la niște nebuni. Vădu, nu fără o indignare adâncă în sufletul lui, pe Lygia punându-și buzele ei de regină pe mâna acestui om care avea înfățișarea unui selav, și i se păru că lumea se întorsese de-a'ndoasele. Apoi se întoarse și Ursus, care istorisi cum dusesse pe Chilon până în stradă și cum îi ceruse ertare că îl strânsese în brațe scrîntindu-i oasele, pentru care Apostolul îi dădu de-asemenea bine-cuvîntarea lui. Atunci Crispus proclamă că ziua asta era o zi mare de biruință. La cuvîntul acesta de biruință, Vinicius își perdu cu totul firul gândurilor.

Dar cum Lygia îi aduse din nou o băutură răcoritoare, el îi apucă o clipă mâna, și-o întrebă:

— Atunci m'ai ertat și tu?

— Suntem creștini și ni-i oprit să ținem ură în inimile noastre.

— Lygio, zise atunci Vinicius, orî-care ar fi zeul tău, îi voi aduce ca jertfă o sută de boi, numai pentru că-i Dumnezeuul tău.

Ea răspunse :

— Il vei cinsti în inima ta, când vei fi învățat ca să'l iubești.

— Numai pentru că'i Dumnezeuul tău, repetă Vinicius c'o voce năbușită.

Inchise ochii : o slăbiciune îl cuprinse din nou.

Lygia eși afară, dar se întoarse în curând ; se apropie de dînsul spre a se încredința că doarme. Simțind-o lângă el, Vinicius deschise ochii și surâse ; ea îi lăsă ușor în jos pleoapele cu mâna, ca și cum ar fi vrut să'l siliască să doarmă. El se simți atunci năpădit de o nespusă dulceață, dar tot o dată slăbiciunea lui creștea. Noaptea, care se lăsase cu totul, îi aducea niște friguri puternice. Nu putea s'adoarmă și cu ochii urmăria pe Lygia cum se ducea și venia prin cameră. Din când în când ațipia pe jumătate și în somnul acesta nervos vedea și auzea tot ce se petrecea prin prejurul lui, dar realitatea se amesteca cu vedeniile frigurilor.

I se părea că într'un cimitir vechiu și părăsit se ridica un templu în formă de turn. Lygia era preoteasa acestui templu. N'o perdea din ochi. O vedea pe vârful turnului, cu un lut în mână, scăldată toată în lumină, sămănând cu acele preotese cari noaptea cântă imne în onoarea lunei, pe cari le văduse în Orient. El se urca cu greu pe scările întortochiate cu gând ca s'o răpiască ! În urma lui se târa Chilon, cu dinții clănțănind de groază și repetând într'una : „Nu face asta, stă pâne, căci e preoteasă și El o va răsbuna....“ Vinicius nu știa cine era acest El, dar înțelegea c'avea să făptuiască o fără-de-lege și simția o nemărginită groază. Ajuns la parmaclăcul care înconjura vârful turnului, zăria de odată, alături de Lygia, pe Apostolul cu barba argintie, care'i zicea : „Nu'ți întinde mâna asupra ei, căci ea 'i a mea“. Și Apostolul lua pe Lygia și mergea

cu ea pe razele lunei ca pe un drum bătut care ducea în cer, în vreme ce Vinicius întindea brațele spre ei, rugându'i să'l ia cu dinșii.

Atunci se deșteptă și se uită în jurul lui. Pe înaltul lui tripod, focul, deja aproape stins, mai răspândia încă o palidă lumină. Steteau cu toții jos împrejurul focului și se încălziau, căci noaptea era rece și'n cameră era frig. Vinicius vedea norul străveziu de aburi care scăpa de pe buzele lor. În mijlocul grupului, Apostolul; la picioarele lui, pe un taburel scund, Lygia; mai încolo Glaukos, Crispus și Myriam; și, la margini, de-o parte Ursus, de alta Nazarie, fiul bătrânei Myriam, un băiat cu fața drăgălașă și cu părul lung negru.

Lygia asculta cu ochii ridicați spre Apostol; toate capetele erau întoarse spre dînsul. El vorbea încet; Vinicius se puse să'l priviască c'un fel de teamă superstițioasă, aproape întocmai ca în visul lui. Îi veni în gând că'n frigurile acestui vis el văduse adevărul și că acest strein, venit de pe tărâmurî depărtate, îi răpia în adevăr pe Lygia și-o ducea pe drumuri necunoscut. Era afară de asta încredințat că bătrânul vorbea de el și că propunea un mijloc ca să'l despartă de dînsa, atât de cu neputință i se părea de-a putea vorbi de alt-ceva; adunându'și dar toată luarea aminte, ascultă ce zicea Petre.

Apostolul rostia numele lui Christos.

— Ei nu mai trăiesc de cât din numele acesta, se gândi Vinicius,

Bătrânul istorisia prinderea Invățătorului:

— O trupă de soldați veni cu servitoriî fariseilor ca să'l prindă. Când Mântuitorul i întrebă pe cine cantă, ei răspunseră: „Pe Isus din Nazaret!“ Dar când El le zise: „Eū sunt!“, toți căzură cu fața la pămînt și nici unul nu îndrăsnia să întindă mîna asupra Lui.

Și numai după ce 'L întrebară încă o dată, atunci puseră mâna pe El.

Aci Apostolul se întrerupse, întinse mâinile la foc și zise :

— Noaptea era rece ca și acuma, dar inima mea ferbea. Am tras sabia ca să 'L apăr și-am tăiat urechea servitorului arhiereului. Eu 'L-ași fi apărat, mai bine chiar de cât însăși viața mea, dacă El nu m'ar fi zis : „Pune-ți sabia în teacă, Petre ; aū nu trebuie oare să deșert paharul ce mi l-a dat Tatăl Meu ?“. Atunci ei puseră mâna pe dînsul și 'L legară...

Apostolul spunînd acestea, își duse mâna la frunte și tăcu, voidî, înainte de-a 'și urma povestirea, să 'și adune amintirile.

Dar Ursus, indignat, strigă :

— Cu atît mai rău ; orî ce s'ar fi întîmplat..... eu ași fi.....

Dar se întrerupse repede, căci Lygia își pusese un deget pe buze. Nu se mai auzi de cît răsuflarea găfătoare a uriașului, și se simția că furtuna îi coleaie în piept ; cu toate că era tot-d'auna gata să sărute picioarele Apostolului, în cugetul lui nu putea încuviința această purtare. Dacă cine-va și-ar fi întins mâna asupra Mîntuitorului în fața lui și dacă el ar fi fost cu Dînsul în noaptea acea, o ! atunci soldați, servitori ai arhiereului, selavî, totul ar fi făcut pulbere. Și lacrimile 'i veniau în ochi ; pentru el era, odată cu părerile de rău, și un cas de conștiință, căci, lucrînd ast-fel, ar fi nesocotit porunca Învățătorului și-ar fi împiedicat răscumpărarea lumii din păcat.

Un moment după aceea Petre își continuă istorisirea ; dar frigurile făcuse pe Vinicius să ațipiască din nou. Cea-ce auzia i se amesteca în minte cu cea-ce istorisise Apostolul în noaptea trecută la Ostrianum, cu

privire la ziua când Christos se arătase pe țărmurile lacului Tiberiadei.

Vedea o întindere nemărginită de apă, pe care plutia o barcă și în barca asta erau Petre și Lygia. El însuși înota din toate puterile după ei, dar durerea ce-o resimția la brațul lui cel frânt îl împiedica să-i ajungă. Vijelia îi arunca valurile în cap și era să se înece; și c'o voce rugătoare le implora ajutor. Atunci Lygia îngenunchia înaintea Apostolului care cârmuia barca și îi întindea o lopată; Vinicius se agăța cu mâinile de ea și cu ajutorul lor se suia în barcă, în fundul căreia cădea țeapăn.

Î se părea după aceea, că se ridicase în picioare și că vedea o mulțime de oameni cari veniau după barcă în not. Valurile le acoperiau capetele cu spumă; de la câți-va nu se mai zăria de cât mâinile. Dar Petre mântuia pe toți cei cari se înecau și îi primia în barcă, care se lărgia ca prin minune din ce în ce. În câte-va clipe fu umplută de o mulțime tot așa de mare ca cea care se adunase la Ostrianum și la urmă și mai mare încă. El se întreba cu uimire cum putea avea loc într'însa toată lumea asta și se temea să nu se scufunde. Dar Lygia îl asigura și îi arăta o lumină pe un țărm depărtat spre care se îndrepta.

Atunci visul lui Vinicius se amestecă din nou cu cea-ce auzise pe Apostol spunând la Ostrianum despre arătarea lui Christos pe malul lacului. Acuma în lumina asta vedea desemnându-se un chip spre care Petre își mîna barca. Pe măsură ce se apropiau, aerul se făcea mai ușor, marea mai liniștită și lumina mai vie. Mulțimea cânta lin un imn, atmosfera era plină de mirosuri de nard, strălucirea apei avea resfrângeri ca de la niște stânjinei și trandafiri îngropați în adâncurile ei. În sfârșit coastele bărcii se isbiră

ușor de nisip. Lygia apucă atunci pe Vinicius de mână și i zise: „Vino, te voi călăuzi!“ și îl trase după dînsa în lumină.

.....

Vinicius se deșteptă, dar abia târziu își recăpătă sentimentul realității. Îi păru încă cât-va vreme că se găsea lângă lac, înconjurat de mulțime. Fără a ști pentru ce, se puse să cante pe Petroniu, mirându-se că nu-l putea găsi. Lumina vie ce-o răspândia focul din triped, lângă care nu mai era nimeni, îl trezi la urmă cu totul. Tăciunii de măslini se stingeau cu încetul sub cenușa lor roșiatică, iar așchiile de brad cari fusese aruncate de curând pe jăratie, plesneau arzînd cu flacără, la lumina căroră Vinicius zări pe Lygia stînd ceva mai la o parte, aproape de patul lui.

Se simți mișcat până în fundul sufletului. Ea noaptea trecută și-o petrecuse la Ostrianum; eră toată ziua stătuse să-l îngrijiască; acum iarăși, în vreme ce ceilalți se odihneau, veghia singură lângă dînsul. Nemîșcată pe scaunul ei, închidea ochii. Vinicius nu știa dacă dormia sau dacă era adîncită în gânduri. Îi contempla profilul ei, pleoapele lăsate în jos, mâinile încrucișate pe genunchi și în creierul păgânului o concepție nouă începea să răsară. Așa dar, pe lângă frumusețea greacă sau romană, sigură de ea însăși și atît de trufașă în goliciunea ei triumfală, mai era pe lume și-o altă frumusețe, cu totul alta, castă și în care era un suflet de asemenea altul.

Nu se putea hotărî să dea Lygiei numele de creștină, dar gîndindu-se la ea n'o mai despărția de doctrina ei. Lygia singură, pe care el o insultase, veghia lângă el, în vreme ce ceilalți se odihneau. Aceasta pentru că doctrina ei i-o poruncia; convingerea aceasta, care-l pătrundea de admirație pentru învățătura

lui Christos, îl făcea tot o dată să sufere un fel de chin. Ar fi vrut mai bine ca Lygia să facă aceasta din iubire pentru el, pentru chipul lui, pentru ochii lui, pentru formele lui sculpturale, în sfârșit pentru toate aceste motive cari făcuseră pe atâtea Grece și Romane să-i înlănțue gâtul cu brațele lor moi.

De-odată însă simți că, dacă ea ar fi fost ca cele-alte femei, el n'ar fi găsit-o așa de desăvârșită.

În vremea asta ea deschisese ochii și, băgând de seamă că Vinicius o privia, se apropiă de dînsul și îi zise :

— Sunt lângă tine.

Și el îi răspunse :

— Ți-am văzut sufletul în vis.

CAPITOLUL IV

A doua zi se deșteptă, și mai slab încă, dar frigurile îl lăsaseră; i se părea că auzise mai multe glasuri vorbind; dar când deschise ochii, Lygia nu mai era lângă dînsul. Ursus, plecat dinaintea sobei, răscolia cenușa căutând într'însa un cărbune aprins; apoi se puse să sufle în tăciuni și pufăitul plămânilor lui avea puterea unor foale. Vinicius își aduse aminte că omul acesta în ajun strivise pe Croton și privi, ca om care se pricepea în ale arenei, acești umeri de ciclop și aceste picioare monumentale.

— Nu mî-a sucit gâtul, lăudat fie Mercur! se gîndi el. Dar, pe Pollux! Dacă cei-l'alți Lygieni seamănă cu el, vor da de furcă legiunilor noastre de la Dunăre.

Strigă :

— Eî, sclavule!

Ursus își scoase capul din sobă, și zise, surîzând aproape prietenește :

— Dumnezeuî să'ți dea sănătatea, stăpâne; dar eu sunt om liber și nu sclav.

Vinicius, care avea de gînd să'l întrebe despre patria Lygiei, cercă un fel de mulțumire la aceste cuvinte, căci o convorbire cu un om liber, chiar din prostime, îi atingea mai puțin mîndria lui de Roman și de patrician, de cât o convorbire c'un sclav, pe care nici legea nici obiceiurile nu'l recunoșteau drept o ființă omenească.

— Tu nu faci parte dar din oamenii lui Aulus? întrebă el.

— Nu, stăpâne, eu slujesc pe Callina, după cum am slujit și pe mama ei, dar de bună-voia mea.

Iși băgă din nou capul în sobă ca să atâțe focul, suflând în cărbunii peste cari aruncase câte-va așchii uscate, apoi și'l scoase afară și zise:

— La noi nu sunt sclavi.

Vinicius îl întrebă:

— Unde 'i Lygia?

— A eșit adiniaori. Eu trebuie să'ți fierb mâncarea. Ea te-a veghiat toată noaptea.

— Pentru-ce n'ai stat tu în locul ei?

— Pentru c'așa a vrut ea; eu n'aveam de cât să mă supun.

Ochii i se întunecară și adăugă după o clipă:

— Dacă n'ași fi ascultat-o, tu n'ai mai trăi.

— Îți pare rău dar că nu m'ai omorât?

— Nu, stăpâne, Christos ne-a poruncit să nu omorâm.

— Și Atacin? Și Croton?

— N'am putut face alt-fel, murmură Ursus.

Și se uită c'o desperare comică la mâinile lui, cari se vedea că rămăseseră păgâne, cu toate că sufletul lui primise botezul.

După aceea puse o oală la foc, și, cu coatele pe gănunchi, dinaintea focului, își pironi asupra flăcării ochii lui gânditori.

— E vina ta, stăpâne, zise el în sfârșit; pentru ce ți-ai întins mâna asupra ei, asupra unei fiice de rege?

În întâiul moment, Vinicius se înfioră auzind pe un bădăran, pe un Barbar, vorbindu-i cu atâta familiaritate și îndrăsnind chiar să'l ție de rău. La toate lucrurile de necrezut de cari se isbia de alaltă-eri noapte,

venia și asta acum. Dar dorința de-a afla câte-va amănunte din viața Lygiei, fu mai puternică de cât mânia.

Se puse să întrebe pe Ursus despre războiul Lygienilor în contra lui Vanius și a Suevilor. Ursus n'așteptă să fie rugat, dar nu putea să mai spue mare lucru pe lângă ce istorisese altă-dată Aulus Plautius lui Vinicius. Acesta ascultă totuși cu plăcere; trufia lui era măgulită că un martor ocular afirma origina regală a Lygiei. Ca fiică de rege, ea putea să aibă la curtea Cesarului un loc tot așa de sus ca și coborîtoarele primelor familii, cu atât mai mult că Lygienii nu fuseseră nici o dată în război cu Roma și apoi, cu toate că barbari, dar erau temuți: ei erau, după însăși mărturisirea lui Atelius Hister, „o mulțime nenumărată“ de războinici, mărturisire care se întăria prin spusesele lui Ursus:

— Noi locuim prin păduri, dar țara noastră e așa de întinsă că nimeni nu'i cunoaște marginea și populațiunea e foarte numeroasă. În mijlocul acestor păduri se înalță orașe clădite din lemn, în cari se găsesc mari bogății, căci prada ce o fac pe-aiurea Semnonii, Marcomanii, Vandalii și Quazii, noi le-o furăm. Ei nu cutează să calce pe pământul nostru și numai când vântul bate din spre ei, atunci ne dau foc pădurilor. Nouă nu ni'î frică de dinșii și nici de Cesarul roman.

— Zeii au dat Romanilor suveranitatea peste tot pământul, zise cu asprime Vinicius.

— Zeii sunt niște duhuri rele, răspunse Ursus cu simplitate, și acolo unde nu sunt Romani nu'i nici suveranitate romană.

— Mai întezi focul și continuă, par'că și-ar fi vorbit lui însuși:

— Când Cesarul a pus să ridice pe Calina, eu vroisem să plec colo, hăt, spre pădurile noastre, să chem

pe Lygieni în ajutorul fiicei regelui. Și Lygieni ar fi pornit spre Dunăre, pentru că ei sunt un popor bun, cu toate că păgân. Și apoi eu le-ași fi dus „vestea cea bună“. Dar asta se va întâmpla într'o zi: când Calina se va întoarce la Pomponia, o voi saluta și-o voi vuga să'mi dea voie să mă duc la ei, căci Christos s'a născut departe și ei nici n'au auzit măcar vorbindu-se de Dînsul. El știa mai bine ca mine unde trebuia să se nască, dar, dacă ar fi venit pe lume la noi, în pădure, noi nu l'am fi martirisat, de sigur; am fi crescut pe Copil, am fi avut grijă ca El să aibă tot d'auna vânat din belșug, ciuperci, piei de castor, ambră. Tot ce-am fi jefuit noi de la Suevi și de la Marco-manii. I-am fi dat Lui, ca să trăiască în bogăție și fericire.

Trase mai aproape de foc oala cu supă lui Vinicius și tăcu. Gîndul lui rătăcea prin pădurile Lygiene. În vremea asta oala ferbea, ferbea. După ce vărsă supă într'o strachină adîncă și se răci în de ajuns, Ursus reluă:

— Glaucos a zis că nu trebuie să te miști de cît foarte puțin, că trebuie să te ferești a'ti urni de pe pernă chiar și brațul cel sănătos și Calina m'a poruncit să'ti dau eu să mănânci.

Se dete aproape de pat, turnă supă din strachină într'un pahăruț, pe care 'l duse la buzele bolnavului. Și punea în treaba aceasta atîta grije, avea un suris așa de blînd în ochii lui albaștri, în cît Vinicius nu putea crede că acesta era omul cel înfricoșat de erii.

Pentru prima dată în viața lui, tînărul patrician se puse să gîndiască la ce se putea petrece în pieptul unui bădăran, a unui servitor și-a unui Barbar.

Cu toate acestea Ursus se arăta tot atîta de neîndemînat, pe cît era plin de îngrijire. Pahăruțul dispărea între degetele lui de uriaș, așa că nu mai rămînea

loc și pentru buzele lui Vinicius. După câte-va încercări nefolositoare, uriașul, foarte încurcat, zise :

— Mă-ar fi mai lesne să scot un Uroch afară din vizuina lui.

Vinicius văzuse adesea prin circuri pe acești îngrozitori „uri“, aduși din pădurile de la Nord, pe cari cei mai voinici și mai curagioși vânători nu-i vînau de cât cu frică și cari nu erau întrecuți de cât de elefanți în putere și în mărimea trupului.

— Te-ai încercat dar să apuci animalele acestea de coarne ? întrebă el încrămenit.

— Atât cât două-zeci de erni nu trecuseră peste capul meu, n'am îndrăsnit, răspunse Ursus, dar după aceea asta mi s'a întâmplat adesea.

Și din nou duse supă la buzele lui Vinicius, dar și mai neîndemânatec încă.

— Trebuie să chem pe Miriam sau pe Nazarie, zise el.

Un cap palid, dând la o parte perdeaua, se arătă :

— Viu să te-ajut, zise Lygia.

Și un moment după aceea eși din cubicul, unde se vedea că se pusese să doarmă, căci părul îi era despletit și 'navea drept orî-ce vestmînt de cât un capitium. Vinicius, a cărui inimă începuse să bată mai repede de cum o zărise, o dojeni că nu se gîndise încă să se odihniască, dar ea răspunse cu veselie :

— Era tocmai să mă culc, dar mai întâiu vreau să ajut pe Ursus.

Luă'n mână păhăruțul, se puse pe marginea patului și se puse să dea să mănânce lui Vinicius, rușinos și fericit tot o dată. Cum ea se pleca spre dînsul, el îi simți căldura trupului ei, şuvițele părului ei îl atinseră ușor pe gât și dînsul păli de emoțiune ; dar în turburarea și focul patimei înțelegea că nici o ființă

nu'î era mai scumpă pe lume şi că lumea întreagă nu mai era nimic pentru dînsul.

Mai 'nainte doria pe Lygia, acum o iubea din toată inima lui. Mai 'nainte, în felul lui de-a trăi şi 'n sentimentele sale, se arăta un egoist orb şi fără păşare; acum se gîndia şi la dînsa.

În curînd nu mai vru să mănânce şi, cu toate că simţia o bucurie nespusă s'o priviască şi s'o simtă lângă dînsul, îi zise :

— Destul, du-te de te odihneşte, divina mea.

— Nu'mi mai zice aşa, răspunse dînsa ; nu se cade să aud vorbindu-mi-se ast-fel.

Cu toate acestea îi surîse, după acea îi spuse că nu'î mai era somn, că nu mai simţia nici o osteneală şi că nu se va duce să se odihniască de cât după ce va veni Glauco. El asculta vorbele ei ca pe-o musică, cu inima năpădită de-o emoţiune, o mulţumire, un farmec crescînd şi 'şi bătea capul cum ar putea să 'i mulţumiască şi să'î arate mai bine şi mai frumos recunoştinţa lui.

— Lygio, zise el după o scurtă tăcere, nu te cunoşteam înainte. Acuma ştiu c'am apucat pe-un drum rău ca s'ajung până la tine. Îţi zic dar : întoarce-te la Pomponia Graecina şi fii încredinţată că pe viitor nimeni nu'şi va mai întinde mîna asupra ta.

Faşa Lygiei se'ntristă de-o dată.

— Aş fi fericită s'o văd măcar de departe, răspunse ea, dar nu mă mai pot întoarce în casa ei.

— Pentru ce ? întrebă Vinicius cu mirare.

— Noi, creştinii, ştim prin Actea ce se petrece la Palatin. N'ai auzit dar că, puţin timp după fuga mea, înainte de-a pleca la Neapole Cesarul a chemat pe Aulus şi pe Pomponia şi că'î ameninţase cu mânia lui, gîndind că ei mă ajutaseră să fug ? Din fericire, Aulus putu

să îmi răspundă : „Tu știi, stăpâne, că nici o dată minciună n'a eșit din gura mea ; îți jur că noi n'am ajutat-o să fugă și că nu știm mai mult de cât tine ce s'a făcut cu ea !” Cesarul l'a crezut, apoi a uitat totul ; și eu, după sfatul bătrînilor dintre noi, n'am scris nici o dată mamei, pentru ca ea să poată orîi când jura că nu știe nimic de mine, căci nu ni'i îngăduit să mințim chiar dacă viața noastră ni'i în joc. Numai prin niște slabe și depărtate ecouri, Pomponia a aflat că trăese și sunt în siguranță.

La amintirea Pomponiei, ochii i se umplură de lacrimi ; dar în curînd se liniști și zise :

— Știu bine că Pomponiei îi pare rău după mine, dar noi găsim mângâere în lucruri necunoscute de ceilalți oameni.

— Da, zise Vinicius ; mângâerea voastră, e Christos ; eu însă nu vă pot înțelege.

— Pentru noi nu este despărțire, nu sunt dureri nici suferințe și, dacă ele vin, se schimbă în bucurii. Moartea chiar, care pentru voi e sfîrșitul vieții, pentru noi e începutul ei ; e schimbul unei fericiri de rînd și turbure pe-o fericire nesfîrșită, liniștită și veșnică.

— Dar tu, răspunde, ești fericită ?

— Da, zise Lygia, mărturisind întru Christos, nu pot fi nenorocită !

Vinicius se uită la dînsa ca și cum cea ce spusese ea trecea peste marginile priceperii omenești.

— Și n'ai vroi să te întorci la Pomponia ?

— Ași vrea din toată inima, și mă voiîntoarce, dacă așa va fi voința lui Dumnezeu.

— Îți spun dar : întoarce-te la dînsa ; și ți jur pe zeii mei larii, nu voiîntinde mâna asupra ta.

— Nu, nu pot pune în primejdie pe părinții mei. Cesarul nu iubește familia lui Plautius. Întoarcerea mea

va fi iute cunoscută de tot orașul, și nu va trece mult și va afla-o și Neron prin sclavii lui. Atunci se va răsbuna asupra lui Aulus, orî, cel puțin, mă va smulge din nou din casa lui.

— Da, zise Vinicius încruntând sprînceana; asta s'ar putea întâmpla. El o va face, măcar numai pentru-a arăta că voința lui trebuie îndeplinită. E adevărat, apoi, că dacă el te-a uitat sau n'a mai vrut să se gîndiască la tine, e pentru că i se părea că insulta era numai pentru mine și nu pentru dînsul. Dar poate că... după ce te va ridica din casa lui Aulus... te va da iarăși în mâinile mele și, eă, te voi trimite la Pomponia.

Ea 'l întrebă cu tristeță :

— Vinicius, ai vrea tu să mă vezi din nou la Palatin ?

El răspunse cu dinții strînși :

— Nu ! Tu ai dreptate. Am vorbit ca un nerod. Nu !

După o clipă de tăcere, reluă :

— Știi tu că ești mai fericită de cât mine ? În sărăcia ta, în această singură cămăruță printre acești bătărași, tu ai doctrina ta și pe Christosul tău. Eă, nu te am de cât pe tine în lume și atunci când am fost lipsit de tine, am fost un ticălos lipsit de adăpost și de pâine. Tu'mi ești mai scumpă de cât lumea întreagă ; și te-am căutat, pentru că 'mă era cu neputință să trăiesc fără tine. Dacă n'ar fi fost speranța să te regăsesc, m'ăși fi băgat sabia'n pept. Dar mi'i frică de moarte, pentru-că, mort, nu te-ăși mai putea contempla. Ți-aduci aminte, cum steteam noi de vorbă la Aulus ? O dată tu ai făcut pe nisip chipul unui pește ; eă nu'n-țelegeam ce 'nsemna asta. Ți-aduci aminte cum ne-am jucat cu mingea ? A venit atunci Aulus și ne-a amenințat cu Libitina, întrerupîndu-ne convorbirea. La ple-

care, Pomponia spuse lui Petroniu că nu era de cât un singur Dumnezeu, care 'i a-tot-puternic și 'ndurător; dar nu ne putea veni în gând că Dumnezeul vostru era Christos. El să mi te dea mie și 'l voiî iubi, pentru că 'mî pare a fi zeul sclavilor, streinilor și nenorociților. Tu ești aicia, stai lângă mine, și nu te gândești de cât la dînsul. Gândește-te însă și la mine; alt cum la sfîrșit îl voiî urî! Pentru mine singura divinitate ești tu. Ași vroi să 'ți cuprind genunchii, să 'ți spun dorințele mele, să 'ți dau toată adorația și sacrificiile mele, să'mî plec genunchii înaintea ta, de trei ori divino! Nu. Tu nu știi, nu poți ști cât de mult te iubesc...

Aceste cuvinte pădură Lygiei tot atâtea blasfeme și cu toate acestea nu se putea opri de-a avea milă de dînsul și de suferințele lui. Se simția nemăsurat de iubită și adorată; înțelegea că acest om încăpățânat și primejdios îi aparținea ca un sclav; și văzîndu'l așa de umil, era fericită de puterea ce-o avea asupra lui. Intr'o clipă ea trăi tot trecutul. Revedea pe acest mîndru Vinicius, frumos ca un zeu păgân, care 'i vorbise de iubire în casa lui Aulus și'i deșteptase ca dintr'un somn adânc inima ei pe jumătate copilărească; acest Vinicius, a cărui sărutări i le simția încă pe buze și din ale cărui brațe Ursus o smulsese la Palatin. Dar astăzi, cu fața lui achilină pe care se citia exaltațiunea dar și durerea, cu fruntea lui pălită, cu ochii lui cari implorau, sdrobot de iubirea aceasta, rănit, toată ființa lui numai adorație și umilință, era ast-fel precum voise ea odată să 'l vadă, ast-fel cum l'ar fi iubit ea din tot sufletul ei... și 'i era mai scump ca oricînd!

Și de-odată văzu că putea veni un moment cînd iubirea pentru omul acesta o va 'nvălni și o va trage după dînsa ca un uragan. Pentru asta stătuse ea atîta

vreme ascunsă prin cartierele cele mai ticăloase din oraș? Cine era dar acest Vinicius? Un augustan, un soldat și un curtezan de-al lui Neron. Părea schimbat, e drept; dar nu spusese el adiniaori că, dacă ea se va gândi la Christos mai mult de cât la dînsul, Il va urî? Lygia 'și închipuia că numai gândul unei alte iubiri de cât iubirea lui Christos era un păcat în contra Lui și a doctrinei sale. Așa că fu cuprinsă de groază văzându'și inima și citind în viitor.

În vremea acestei lupte lăuntrice sosi Glaucos, care-venia să panseze pe bolnav și să'l vadă cum merge. Intr'o clipire de ochi mânia se zugrăvi pe trăsăturile lui Vinicius. Era furios că 'i întrerupsese convorbirea lui cu Lygia și c'o nerăbdare vădită răspunse la întrebările ce 'i punea Glaucos. În adevăr, nu trecu mult și se domoli: dar dacă Lygia crezuse că 'nvățăturile de la Ostrianum putuse să lucreze asupra acestei fiiri sălbatice, amăgirea ei trebuia să se risipiască. El nu se schimbase de cât față de dînsa. Afară de acest sentiment, încolo în peptul acesta bătea tot inima tare și egoistă, această inimă cu adevărat romană.

Odinioară, în rugăciunea ei, ea se 'ndrepta către Christos c'o inimă plină de seninătate și 'n adevăr curată ca lacrima. Acuma seninătatea asta era turburată. În caliciul floarei se ivise o insectă veninoasă, care începea să bâzâe. Somnul, cu toate cele două nopți de veghere, nu'i aduse liniștea. Visă că la Ostrianum, Neron în capul unui cortegiū de augustani, de bacante, de coribanți și de gladiatori, strivia, sub carul lui împodobit cu ghirlande de trandafir, mulțime de creștini; că Vinicius o apuca în brațele lui, o suia lângă el în quadrigiu și 'i murmură la ureche, strângînd-o la pept: „Vino cu noi“....

CAPITOLUL V

Din acest moment ea nu se arătă de cât rare ori prin sala comună și nu mai veni de loc să vadă pe bolnav. Dar nu'și putea recăpăta seninătatea sufletului. Vedea cum Vinicius o urmăria cu ochii, în a căror privire se citia o mută rugăciune, cum aștepta o vorbă de la dînsa ca o îndurare, vedea că suferia fără a cuteza să se plîngă, de frică să n'o facă să prindă scârbă de el și că ea singură era pentru dînsul sănătatea și bucuria. Atunci inima ei se umplea de milă. Nu trecu multă vreme și băgă și ea de seamă că, cu cât căuta să fugă de el, cu atît 'i era mai milă de dînsul și că prin asta chiar el făcea să se nască în ea sentimente din ce în ce mai dulci. Liniștea o părăsi. Câte-odată își zicea că datoria ei era tocmai să stea tot-d'auna lângă dînsul, mai întîi pentru că doctrina divină 'i poruncia să facă binele pentru rău și după aceea pentru că, vorbind cu dînsul, poate 'l va atrage la doctrina asta. Dar conștiința 'i răspundea repede că ea numai cât căuta să se nșele și că era târîtă numai de iubire.

Câte-odată se simția ca prinsă într'un laț, ale cărui sfori, pe măsură ce dînsa făcea efortări să le rupă, o strîngeau mai tare. Când se apropia de dînsul și 'i vedea tot chipul strălucind de bucurie la vederea ei, inima 'i tresălta de fericire. Intr'o zi zări urme de lacrimi la colțul pleoapelor lui și, pentru întîiași dată,

Îi veni în minte că le-ar putea soarbe în sărutări. Plină de dispreț pentru ea însăși, petrecu toată noaptea următoare în plâns.

Vinicius acuma arăta mai puțină trufie când vorbea cu Glaucos. Îi venia ades în gând că acest biet selav doctor și bătrâna Myriam și Crispus erau și ei oameni. Mai la urmă, prinse chiar a iubi pe Ursus.

Singur Nazarie nu era bine văzut înaintea lui, pentru că i se părea că tânărul băiat avea 'ndrăzneala de a fi amoretat de Lygia. Multă vreme se împotrivi dorinței ce avea de a-i arăta ura lui. Dar odată, când băiatul adusese fetei două pitulici, pe cari le cumpărase c'un ban din greu câștigat, coborătorul quiriților se deșteptă în Vinicius, pentru care un vagabond strein prețuia mai puțin de cât cel mai netrebnic vierme. Auzind mulțumirile Lygiei păli, și cum Nazarie se dusesse s'aducă apă pentru păsări, el zise :

— Lygio, cum poți tu suferi ca el să-ți dea daruri ție? Nu știi dar că Grecii zic la oamenii din neamul lui: acești câni de Jidanî?

— Nu știu cum le-or fi zicând Grecii, dar știu că Nazarie e creștin și că e fratele meu.

Apoi se uită la el, cu tristețe și uimire, căci nu era obișnuită să 'l vadă arătându-și ast-fel supărarea. El își strânse dinții ca să nu strige că pe un așa frate el ar fi pus să 'l omoare 'n bătae, sau l'ar trimite să sape pământul, cu fiarele de picioare, în viile lui din Sicilia... Se stăpâni, își năbuși mânia și zise :

— Iartă-mă, Lygio; pentru mine tu ești o fiică de rege și copilul adoptiv al lui Plautius.

— Și isbuti să se stăpâniască așa de bine, în cât, când Nazarie se 'ntoarse 'n odae, îi făgădui să-i facă dar o pereche de păuni sau de flamanzi: grădinile din vila lui erau pline.

Cu cât se repetau biruințele acestea ale lui Vinicius asupra lui însuși, cu atât mai mult ea se alipia cu sufletul de dînsul. Cu toate acestea, a'și supune voința lui disciplinei creștine, tânărul tribun putea s'o facă fără mari sfortări. Dar să'și aplice mintea și să aibă dragoste de doctrina însăși, era cu totul alt-ceva. Nu cuteza să pue la îndoială origina supra-naturală a lui Christos, nici învierea lui, nici cele-l'alte minuni. Dar noua doctrină va distruge orî-ce ordine, orî-ce supremație, va face să se șteargă toate diferențele sociale. Cum va rămâne atunci cu stăpînirea și puterea romană? Romanii puteau ei oare să renunțe la stăpînirea lumei, să recunoască ca egalii lor toată turma asta de popoare învinse? Nu, asta nu putea intra în capul unui patrician.

Lygia vedea ce se petrece în el. Vedea și silințele lui, respingerea ce o simția firea lui pentru această doctrină și era mîhnită de moarte. Dar respectul tăcut ce 'l arăta pentru Christos îi deștepta compătimirea, mila și recunoștința ei și 'l atrăgea spre dînsul. Iși aducea aminte de Pomponia, Graecina și de Aulus. Gîndul că dincolo de mormînt nu va mai regăsi pe Aulus, era pentru Pomponia o cauză neîncetată de mîhnire. Acum Lygia înțelegea mai bine de cât orîcînd amărăciunea și durerea aceasta. Și ea 'ntîlnise o ființă scumpă; și despărțirea veșnică 'i amenința. Cîte-odată însă se mîngăia cu speranța că sufletul lui Vinicius se va deschide pentru adevărurile creștine. Dar închipuirile acestea erau scurte. Vinicius creștin! Aceste două vorbe se puteau oare 'mpăca?

Lygia recunoscuse cu spaimă că osînda atîrnată asupra lui Vinicius năștea în ea nu respingere, ci o milă care i'l făcea și mai scump încă.

Intr'o zi, când stetea lângă el și îi spunea că în a-

fară de doctrina creștină nu mai era viață, el, care începea să-și recapete puterile, se ridică pe mâna lui sănătoasă, apoi de-odată își puse capul pe genunchii fetei.

— Viața ești tu! zise dînsul.

Atunci respirarea se opri în pieptul Lygiei, judecata o părăsi și un fel de tresărire de plăcere o scutură din creștet până 'n tălpi. Cu mânele îi apucă capul de după tâmple, se sili să-l ridice, dar în această sfortare se plecă spre dînsul până 'ntr'atîta că buzele ei atinseră părul lui Vinicius. Un moment se luptară cu beție în contra lor înși-le și 'n contra unei iubiri care-i împingea pe unul în brațele celui-l'alt. În sfârșit Lygia se sculă și fugi.

Vinicius nu se mai îndoia acum de prețul cu care trebuia să plătiască acest moment de fericire.... Lygia înțeleșese de astă dată că ea însăși avea nevoie de ajutor. Noaptea următoare o petrecu în insomnie, în lacrimi și rugăciuni, cu sentimentul că era nevrednică să se roage lui Dumnezeu și că nu putea fi ascultată de El. A doua zi eși de cu vreme din cubicul, chemă pe Crispus în grădină și în boschetul acoperit de ederă și de viță uscată, își deschise inima și 'i ceru voe s'o lase să plece din casă de la Myriam: căci ea nu mai avea încredere în ea însăși și nu mai putea învinge în inima sa iubirea ei pentru Vinicius.

Crispus încuviință planul de plecare, dar nu găsi nici o vorbă de ertare pentru această iubire în care nu vedea de cât păcat. Indignarea-i răscolia sufletul, numai la gândul că Lygia, această figură pe care el o luase sub ocrotirea lui, pe care o iubia, pe care o 'ntărise în credință și o privise ca pe-un crin nepătat răsărit pe ogorul doctrinei creștine, a putut găsi în inima ei loc pentru altă iubire de cât pentru iubirea lui Dumne-

zeu. Desamăgirea lui îl umplea de uimire și de amărăciune.

— Du-te și cere ertare lui Dumnezeu pentru greselile tale, îi zise el c'un aer posomorât; mântuește-te înainte ca duhul rău care te-a fermecat să nu te ducă la perzarea desăvârșită și înainte de-a te lepăda de Mântuitorul. Dumnezeu a murit pe cruce spre a răscumpăra sufletul tău cu sângele Lui și tu ai vrut mai bine pe fiul întinericului, care căuta să facă din tine concubina lui. Și cine 'i omul acesta? Amicul și servitorul lui Antichrist, tovarășul lui de desfrâu și de crime. Unde te va duce el, dacă nu'n prăpastia aceasta și această Sodomă în care trăește el și pe care Dumnezeu o va surpa cu flacăra mâniei Lui? Mai de grabă pereții acestei case să se prăbușiască peste capul tău, înainte ca acest șarpe să intre în sânul tău și să bea veninul nelegiuirii lui.

Lygia ar fi crezut că bătrânul preot, care de la fuga din Palatin se arătase așa de bun pentru ea, va fi cu puțină milă față de dînsa, o va mângâia, îi va da puteri și curaj. Dar el se exalta din ce în ce.

— Dumnezeu vede desamăgirea și durerea mea, continuă el; dar tu, tu ai înșelat și pe Mântuitorul însuși, pentru că te-ai coborât într'o groapă puturoasă a cărei mirosuri urâte ți-au otrăvit sufletul. Tu puteai da lui Christos sufletul acesta, ca un vas prețios și să-i zici: „Mântuitorule, umple-l cu harul tău!“ și tu ai vrut mai bine să-l dai slujitorului răului. Dumnezeu să te erte, să-i fie milă de tine, căci eu, atât cât nu vei fi 'ndepărtat de la tine șarpele acesta..... eu, care te priviam ca pe una din cele alese....

Se opri de-o dată, băgînd de seamă că nu erau singuri. Printre iedera verde și frunzele uscate de viță, vedu doi oameni, din cari unul era Apostolul Petru. Pe cel

d'al doilea nu'l putu de-o cam dată recunoaște, fiind-că o parte din față 'i era acoperită de manta și crețu o clipă că era Grecul.

La aușul glasului lui Crispus, ei intrară în boschet și se puseră pe-o bancă. Când cel care venise cu Apostolul lăsă să i se vază fața lui slabă și tidva pleșuvă, în chipul acesta cu ochii mari, pleoapele roșii, cu nasul îndoit, urât la față dar inspirat, Crispus recunoscă pe Paul din Tars.

Lygia se aruncase în genunchi și'și ascundea căpșorul ei drăguț și fața plânsă în îndoiturile mantalei Apostolului, tăcută, fără să scoată o vorbă.

Și Petru zise :

— Pace sufletelor voastre !

Își puse mâna lui sbârcită și osoasă pe capul Lygiei, apoi, ridicându'și ochii asupra bătrânului preot :

— Crispus, n'ai auzit că Dumnezezeescul nostru Stăpân a bine-cuvîntat, la nunta de la Cana, dragostea soției și a soțului ? Crispus, cređi tu că Christos, care-a lăsat pe Maria din Magdala să 'ngenunche la picioarele Lui și care-a ertat păcătoasei, își va 'ntoarce fața Lui de la acest copil, neprihănit ca erinul câmpului ? Tu, Lygio, atât cât ochii celui pe care'l iubești nu se vor deschide la lumina Adevărului, ocolește'l, ca să nu te aducă la păcat, dar roagă-te pentru dînsul și află că iubirea ta nu'î vinovată. Și cum tu cauți să fugi de ispită, această faptă iti va fi ținută în socoteală. Nu te mîhni și nu plînge, căci, ți-o spun, harul Domnului nu te-a părăsit, rugăciunile tale vor fi ascultate și după supărare vor veni și zilele de bucurie.

Își puse amîndouă mînile pe părul Lygiei și'î dădu bine-cuvîntarea. Fața lui strălucia de-o bunătate cerească.

— Am păcătuit, zise atunci Crispus, dar credeam că

lăsând să pătrundă în inima ei o iubire pământească, se lepădase de Christos....

Petru răspunse :

— Eū m'am lepădat de trei ori de Dînsul și cu toate acestea El m'a ertat și m'a poruncit să fiū păstorul turmei Sale....

— Și apoi, sfârși Crispus, Vinicius ȋ-un augustan...

— Christos a muiat inimă și mai ȋmpietrite, răspunse Petru.

Atunci Paul din Tars, care până atunci tăcuse :

— Eū sunt acela care persecutam și dădeam morței pe servitorii lui Christos. Eū sunt acela care, pe cînd omoraū cu pietre pe Ștefan, păziam veștmintele călăilor lui. Eū vroiam să șterg Adevărul de pe suprafața pămîntului și cu toate acestea Domnul m'a ursit să'l predic peste tot pămîntul. L'am predicat ȋn Iudea, ȋn Grecia, ȋn insule și ȋn acest Oraș nelegiuit, cînd pentru prima dată am pus piciorul ȋn el, ca prizonier. Și acuma, cînd mai marele meu Petru m'a chemat lângă dînsul, viū să arunc iarăși sămînța cea bună pe acest pămînt pietros pe care Domnul ȋl va face să rodiască și care va da o recoltă ȋmbelșugată.

Se sculă ȋn picioare și acest om, mic și gârbovit, păru ȋn acest moment lui Crispus cea ce era ȋn adevăr : un uriaș, care va clătina lumea din temelii și care va ajunge stăpînul oamenilor și-a țărilor.

CAPITOLUL VI

PETRONIU CĂTRE VINICIUS. — „Te rog, prea scumpule, nu imita în scrisorile tale nici pe Spartani nici pe Iuliu Cesar. Dacă cel puțin tu ai putea scrie ca dînsul: *veni, vidi, vici!* așî mai înțelege concisia ta. Dar scrisoarea ta nu 'nseamnă de cît: *veni, vidi, fugi!* și, cum ți s'au întîmplat în sfârșit lucruri neobișnuite, e nevoie de câte-va lămuriri. Nu'mi puteam crede ochilor cînd am citit că acest Lygian a 'năbușit pe Croton tot așa de lesne cum un căne din Caledonia sugrumă un lup în vizuinile Hiberniei. Acest om face să i se dea greutatea în aur și n'ar ținea de cît de dînsul ca să ajungă tovarășul Cesarului. La întoarcerea mea în Roma, va trebui să leg cunoștință mai de aproape cu dînsul; voi pune să'l toarne în bronz. Barbă-de-Aramă va crăpa de curiozitate cînd îi voi spune că i o statuie după natură.

„Corpurile frumoase de atleți sunt din ce în ce mai rare 'n Italia și 'n Grecia. În deșert să mai vorbim de Orient. Cît despre Germani, mușchii lor nu se mai vîd din hoiturile de grăsime și la dînșii e mai mult trupul de cît puterea. Cată de află dacă Lygianul acesta i-o excepție, sau dacă 'n țara lui se mai găsesc și alți oameni de soiul acesta. Presupune că tu sau eu suntem însărcinați să organizăm jocuri: va fi bine de știut unde se pot găsi cei mai buni atleți.

„Tu ai scăpat teafăr din mîna lui cea grea. Lăudați

fie zeii Orientului și ai Occidentului! Dar, fără îndoială, nu ți-a fost fără nici un folos că ești patrician și tribun. Toate aceste aventuri, al căror eroi ai fost tu, mă uimesc foarte mult: acest cimitir unde tu te-ai vârât printre creștini, înșiși creștinii aceștia, felul lor de a se purta față cu tine, fuga din nou a Lygiei, în sfârșit această tristețe și-această neliniște care respiră din scurta ta scrisoare. Dă-mi deslușiri, căci sunt o mulțime de lucruri pe care nu le înțeleg și, dacă vrei să știu adevărul, află că eu nu înțeleg nici pe creștini, nici pe tine, nici pe Lygia. Nu te mira că eu, care nu mă mai interesez de nimica, afară doar de propria mea persoană, te întreb și te descos cu atâta lăcomie. Eu am contribuit la cea ce s'a întâmplat și, până la un oare-care punct, mă privește și pe mine. Serie-mă cât poți mai curînd, căci nu pot prevedea tocmai bine când ne vom revedea. Planurile trec prin capul lui Barbă-de-Aramă unul după altul, ca vînturile primă-vara. Acuma stă la Benevent, de unde are de gând să plece în Grecia fără a mă vedea Roma. Tigellin cu toate acestea l' sîtuește să se întoarcă, măcar pentru cîtă-va vreme, căci poporul, lipsit prea mult timp de persoana lui—citește: jocurile și pânea — ar putea să se răscoale. Eu nu știu ce se va hotărî. Dacă Achaia câștigă, poate că ne va veni gust să ne ducem în Egipt. Eu voi stărui bucuros ca să vii și tu cu noi, căci gîndesc că, în starea ta sufletească, călătoria și petrecerile noastre vor fi un leac minunat; dar se va putea foarte bine să nu ne mai găsești aici. Orî-ce se va întâmpla, va fi cu mult mai cuminte să te duci să te mai odihnești puțin la moșiile tale din Sicilia, de cât să stai în Roma. Vorbește-mi de tine mai mult în scrisoare. Nu-ți trimit nici o urare de cât sănătate și putere, căci, pe Pollux, nu știu ce să-ți urez“.

Vinicius nu simți la început nici o dorință să răspundă.

Un răspuns nu va sluji la nimic și la nimeni, nu va limpezi nimic și nu va hotărî nimic. Și apoi, orî și cum, Petroniu nu'l va înțelege: se întâmplase ceva care'i despărțise.

Tinărul tribun era foarte slab încă când plecă din Transtever spre a se așeza în drăguța lui insulă din Carine și'n zilele d'întîi cercase o oare-care plăcere de a se regăsi într'un mediu de bun traiu și de lux. Dar nu trecu mult și simți că tot ce făcuse până atunci interesul v eței lui, orî nu mai exista pentru dînsul orî ajunsese un lucru de foarte mică însemnătate. Avea sentimentul că lanțul care'i lega sufletul de viață fusese tăiat și altul în locul lui nu fusese încă întins. Ideea c'ar putea pleca spre Benevent și de-acolo spre Achaia, îi păru ridiculă, „Pentru ce? Cu ce-am să m'aleg?”. Pentru întiași dată se gîndi că petrecerea împreună cu Petroniu, convorbirea, spiritul, verva lui, ideile lui prețioase, îngrijirea lui de o vorbire frumoasă, nu i-ar aduce de cât o plăcere nesigură.

Dar, pe de altă parte, singurătatea începu să'l apese. Toți prietenii lui erau la Benevent cu Cesarul. Câte odată își închipuia că, dac'ar sta de vorbă cu cine-va despre gândurile de cari îi era plin capul, le-ar putea îmbrățișa mai bine, coordona și înțelege. Va răspunde dar lui Petroniu și, fără a fi încă hotărât să'i trimită acest răspuns, îl trase în următorii termîni:

„Vrei ca să'ți scriu mai mult, bucuros; dar isbuti-voiu să fiu mai limpede? nu știu nimic, simț în mine prea multe enigme. Ți-am vorbit de șederea mea printre creștini, de felul lor d'a se purta față de dușmanii lor, în numărul căroră aveau drept să ne pună și pe noi, pe mine și pe Chilon; în sfârșit de bunătatea cu care am fost îngrijit și de dispariția Lygiei. Nu, prea scum-

pule, nu pentru că sunt fiul unui fost consul, m'aŭ crutat. Aceste cuvinte nu există pentru dînşii: ei aŭ ertat şi pe Chilon, cu toate că eu le dădusem voe să facă ori-ce cu el şi să'l îngroape în grădină.

„Voiŭ adăoga că, dac'aşi fi fost bolnav acasă la mine, înconjurat de oamenii şi chiar de familia mea, de sigur aşi fi avut mai multă înlesnire, dar nu îngrijiri așa de devotate. Lygia, să fi fost sora sau femea mea, n'ar fi putut să mă 'ngrijiască mai duios de cum a făcut-o. De zeci de ori mă gândiam că singură iubirea putea inspira o ast-fel de grijă. De zeci de ori am citit iubirea aceasta în fața și'n ochii ei și atunci,—ai crede tu?— în mijlocul acestor oameni simpli, în această cameră ticăloasă, tot de odată bucătărie și triclinium, m'am simțit negrăit de fericit. Nu! eu nu'i eram indiferent. Și cu toate acestea tot această Lygie a plecat fără știrea mea din casă de la Myriam. Acuma petrec zile întregi cu capul în mâni și mă 'ntreb, de ce a făcut asta? Ți-am scris că'i propusesem s'o duc înapoi la Aulus? Dar nu mai era cu putință: Aulus plecase în Sicilia și apoi lucrul n'ar fi fost cuminte; flecăreala sclavilor merge din casă în casă și la urmă ajunge la Palatin. Cesarul ar fi putut s'o ceară înapoi. Cel puțin știa că nu voiŭ mai persecuta-o, că lăsasem sila și că, neputînd înceta de-a o iubi nici a trăi fără dînsa, fericirea mea ar fi s'o am de soție. Și cu toate acestea a fugit! Pentru-ce? Nimic n'o mai amenința. Dacă nu m'ar iubi, m'ar fi putut respinge.

„In ajun am făcut cunoștință c'un om ciudat, un oare-care Paul din Tars, care-a vorbit cu mine despre Christos și doctrina Sa și cuvîntul lui era așa de puternic, că mi se părea că fie-care din vorbele ce le rostia sguduia lumea din temelii. Tot omul acesta m'a făcut o vizită după plecarea Lygiei: „Cînd Dumnezeuŭ

va fi deschis ochii tăi la lumină, îmi zise el, când va fi făcut să'ți cadă legătura de pe ei, cum a făcut să cadă și de pe ai mei, atunci vei simți că ea a lucrat cuminte și atuncia poate o vei regăsi". Aceste vorbe sunt pentru mine ca și cum le-ași fi auzit din gura Pitiei, la Delfi. Dar nu... câte odată îmi pare că întrezăresc ceva din înțelesul lor. Cu toate că iubesc pe oameni, ei sunt dușmani felului nostru de-a trăi, zeilor noștri și.... a crimelor noastre. Iată de ce-a fugit de mine.

"O să'mi spuți că, dacă ea mă putea respinge, n'avea nevoie să plece. Și dacă mă iubia și ea? În cazul acesta ea fugia d'înaintea iubirei. La gândul acesta numai par'c'ași vrea să trimit sclavii să se ducă să strige în pragul fie-cărei case: „Lygio, întoarce-te!". Eu n'ași fi oprit-o cu toate acestea să creadă în Christosul ei, căruia eu însu'mi i-ași fi ridicat un altar în atrium. Ce'mi pasă dacă va fi un zeu mai mult și pentru ce n'ași crede într'însul, când nu mai cred în zeii cei vechi? Știu cu siguranță că creștinii nu mint nici odată și ei zic că dînsul a 'nviat: și un om nu 'nvie.

"Acest Paul din Tars, cetățean roman, dar care'i jidan de rasă și cunoaște cărțile vechi ebraice, m'a spus că venirea lui Christos fusese prezisă de mai mult de-o mie de ani de profeți. Acestea sunt lucruri extra-ordinare, dar oare extra-ordinarul nu ne 'nconjură din toate părțile și lumea încetat-a oare să mai vorbiască de Apoloniu din Tiana? Cea ce afirmă Paul, că nu'i o ceată întreagă de zeii ci unul singur, îmi pare un lucru foarte cu judecată. Seneca pare a fi și el tot de părerea asta, după cum aș mai fost și alții înaintea lui. Christos a existat, el s'a lăsat să fie răstignit pentru mântuirea lumii și a 'nviat. Toate acestea sunt cu desăvârșire sigure. Nu vîd dar nici un cuvînt ca să mă încăpățânez în a'mi păstra părerea contrară; pentru ce

nu i-ași ridica un altar, când mă gătesc, bunioară, să ridic unul lui Serapis? Nu voi face iarăși nici o greutate ca să reneg pe toți zeii cei-l'alți, de oare-ce nimeni nu mă crede într'înșii. Dar se pare că asta n'ajunge creștinilor. A venera pe Christos nu'i totul, trebuie să practici și doctrina lui; și aci te găsești pe țărmul unei mări pe care ți se poruncește s'o treci cu piciorul. Chiar dacă le-ași făgădui să practic doctrina asta, ei ar simți că acestea's numai cuvinte goale. Paul nu m'a ascuns asta.

„Tu știi cât de mult iubesc pe Lygia și că nu'i nimic care să nu fac pentru dînsa. Dar, dacă ea ar cere-o, n'ași putea să ridic în brațe Soractele sau Vesuviul, nici să țiiu în palma mînei lacul Trasimene, nici să'mi schimb ochii mei negri în ochi albaștri ca ai Lygienilor.

„Eu nu's filosof, dar nu's nici așa de prost după cum ți s'a părut ție câte-o dată. Îți voi spune dar asta: nu știu cum creștinii își regulează viața, dar, pe de altă parte, știu bine că acolo unde începe doctrina lor, acolo se oprește și supremația romană, se oprește viața, piere diferența între învingător și învins, între bogat și sărac, între stăpîn și sclav, acolo se sfârșește Roma, sfârșește Cesarul, sfârșește dreptul și orî-ce ordine a lumii și în loc de toate astea nu măi e de cît Christos și o milă necunoscută de noi și o bunătate protivnică tuturor instinctelor noastre romane. Îți mărturisesc că Lygia mă interesează măi mult de cît Roma întreagă și stăpînirea ei, și, din partea mea, lumea se poate prăbuși, numai eu s'o am pe ea acasă la mine. Dar nu'i vorba de asta. La creștin, nu'i de ajuns să te poți înțelege cu ei. Și e în mine ceva care respinge doctrina aceasta și chiar când gura mea ar slăvi-o, chiar când m'ași regula purtarea după învățăturile ei, judecata și sufletul meu îmi vor spune c'o fac din iubire pentru Lygia și că fără ea nimic în lume nu m'ar măi fi urât.

Lucru neobișnuit, acest Paul din Tars ghicește asta, și, de asemenea, cu toată aparența lui de bădăran și de om prost, acest bătrân mag, Petre, cel mai mare dintre ei, care a fost un discipol al lui Christos. Și știi tu ce fac ei? Se roagă, cer pentru mine un lucru căruia îi zic Indurare, dar eu nu văd venind de cât neliniștea și mă topesc din ce în ce de dorul Lygiei.

„Ți-am scris—nu’i așa?—că ea plecase fără știrea mea. Dar plecând, mi-a lăsat o cruce pe care o făcuse ea însăși cu mâinile ei din rămurele de finic. Când m’am deșteptat din somn, am găsit crucea asta lângă patul meu. O păstrez la mine în lararium, și, fără a putea să’mi dau seamă pentru ce, nu mă apropiu de ea de cât cu frică și respect, ca și cum ar avea ceva dumnezeesc într’însa. Crucea asta o iubesc, pentru că înșiși mâinile ei au legat rămurelele una de alta, și o urăsc tot o dată, pentru că ea ne desparte. Mi se pare căte o dată că sunt fermece înăuntru și că magul acesta Petre, cu toate că’și zice că e un simplu predicator, e mai mare de cât Apollonius și toți cei d’înaintea lui și el a fermecat pe Lygia, pe Pomponia și pe mine însu’mi.

„Când, după ce-am plecat dintre creștini, m’am întors acasă, nimeni nu mă mai aștepta. Mă credeau dus la Benevent. Am găsit așa dar casa în neregulă, și pe sclavi mei beți, benchetuind în triclinium. Mai de grabă se așteptau la moartea mea de cât să mă vadă venind și atunci ar fi fost mai puțin turburați. Toți mi se aruncară la picioare și unii leșinară de groază. Și eu, știi tu ce am făcut? În întâiul moment vroiam să trimit s’aducă vergi și feare înroșite; dar peste cât-va timp m’a cuprins un fel de rușine și—ai crede tu? par’că și un fel de milă, pentru ticăloșii aceștia; sunt printre ei câți-va sclavi bătrâni, pe cari unchiul meu Marcus Vinicius îi adusese de pe malurile Rinu-

lui. M'am închis în bibliotecă și acolo fel de fel de idei cari de cari mă ciudate, mă năpădiră. Bunioară, că nu trebuie să mă port cu sclavi cum făcusem până atunci și că erau și ei oameni. Ei vreme de două zile, trăiră numai într'o groază, gândindu-se că eu lăsam pedeapsa pentru mai târziu, pentru ca s'o pun mai bine la cale și, eu nu pedepsiam și n'am pedepsit, pentru că nu puteam. A treia zi i-am strâns pe toți și le-am zis: „Vă ert; cătați să vă îndreptați greșeala prin muncă și silință“. La vorbele acestea, toți căzură în genunchi, sbucniră în lacrimi, întinzându-și mâinile spre mine și zicându-mi stăpînul și tatăl lor; iar eu—mi'î rușine să ți-o spun—am fost mișcat, eu! Mi se părea că'n acest moment zăriam chipul blând al Lygiei și ochii ei muiați în lacrimi cari-mă mulțumiau. Și simții că și genele mele se muiau... Cât despre sclavi mei, nici o dată groaza nu i'î îmboldise așa la lucru ca acum recunoștința. Nu numai că mă slujesc, dar pare că-mi ghicesc dorințele. Îți vorbesc de asta numai pentru că într'o zi, când i-am spus lui Paul că doctrina lui va avea de urmare să facă lumea să se surpe ca un butoiu căruia i-ar plesni cercurile, Apostolul Paul îmi răspunse: „Dragostea i-o legătură mult mai tare de cât groaza“. Și ved acum că, în oare-cari împrejurări, părerea asta poate fi dreaptă.

„Am vădut asta și după purtarea clienților mei, cari, când au aflat de întoarcerea mea, alergară să mă salute. Știi că nu m'am arătat nici odată sgârcit cu ei; dar tata se purta trufaș cu dinșii și eu am urmat tradiția. Ei bine! Acum, la vederea acestor haine sdrențuite și-a acestor chipuri de flămânzi, am cercat din nou ca un fel de milă. Am pus să le dea să mănânce; mai mult, am stat de vorbă cu ei, i-am chemat pe câți-va pe nume, am întrebat pe alții de femeile și de copii

lor și din nou am văzut lacrimi în ochi și mi se păru și de astă dată că Lygia vedea și se bucura... Oare mintea mea a început să bată câmpii, orîdragostea îmi turbură mințile? Nu știu. Dar știu bine că cerc continuu senzația privirilor ei ațintite asupra mea din depărtare și că nu 'ndrăsnesc să fac nimic care-ar putea s'o supere orî s'o mâhniască.

„Da, Caius, mi s'a schimbat inima. Câte o dată îmi pare bine de asta, dar altă-dată acest gând mă chinue. În adevăr, mi se pare ca și cum tot vechiul meu curaj a pierit și că sunt nedestoinic nu numai pentru consiliu, tribunale și ospățuri, dar și pentru război. De sigur toate astea s'fermece.

„Dacă Lygia ar fi sămănat cu Nigidia, cu Popea, cu Crispinilla și cu cele-alte divorțate ale noastre, dacă ea ar fi fost tot așa de nerușinată, tot așa de crudă și de desfrînată ca ele, n'ași fi iubit-o cum o iubesc. Dar pentru c'o iubesc pentru acea ce mă desparte de dînsa, poți vedea până la ce punct mî-am rătăcit calea.

„Nu voi pleca din Roma. N'ași putea suferi să mă stau printre augustani și, după acea, în supărarea și în neliniștea mea, mă mîngâe numai gândul că sunt lângă Lygia și că, prin doctorul Glaucos care a făgăduit să vie să mă vadă, sau prin Paul din Tars, voi auzi vorbindu-se de dînsa. Nu, nu voi pleca din Roma, chiar dac'ați vroi să mă faceți guvernatorul Egiptului. Află de asemenea că am pus pe un sculptor să facă o piatră mormîntală lui Gulon, pe care l'am omorât într'un moment de mînie. Mî-am adus prea tîrziu aminte că el mă purtase în brațe, că el m'a învățat întîi să încordez arcul. Nu știu pentru-ce amintirea lui se deșteaptă în mine acum, semănînd c'o re-mușcare, c'o părere de rău. Dacă cea ce'ți scriu te miră, îți voi spune că eu însu'mî nu sunt mai puțin surprins, dar îți scriu adevărul“.

CAPITOLUL VII

Vinicius nu primi răspuns: Petroniu nu scria, sperând că Cesarul, dintr'o zi într'alta, va da ordin să se întoarcă în Roma. Vestea se răspândise prin oraș și deșteptase o mare bucurie prin popor, care lincezia așteptând jocurile și împărțirea grâului și unt-de-lemnului cu cari se umpleau magasiile din Ostia. Heliu, sclavul liberat al lui Neron, dăduse de veste Senatului că Impăratul se întoarce. Dar Neron, care se imbarcase împreună cu curtea lui la capul Misena, nu se grăbia, oprindu-se prin orașele de pe țărm, fie pentru a se odihni, fie pentru a se arăta pe scenă. La Minturn, unde din nou cântase în public stătuse vre-o cinci-spre-zece zile și se întreba chiar dacă n'ar fi mai bine să rămâe la Neapole să aștepte venirea primăverei, care se vestia anul acesta mai caldă și mai timpurie ca de obicei.

În vremea asta Vinicius stetea închis în casă. Nu vedea pe nimeni, de cât din când în când pe Glaucos. Visitele acestea îi erau scumpe, căci atunci putea vorbi de Lygia. Glaucos nu știa unde se ascunsese dînsa, dar îl încredința că bătrânii se 'ngrijaū de ea și veghiaū asupra'i.

Intr'o zi, mișcat de tristețea lui Viñicius, îi spuse că Apostolul Petru dojenise pe Crispus că imputase Lygiei dragostea ei pămîntească. De multe ori până acum i se păruse lui că nu'i indiferent Lygiei, dar recădea

mereu în îndoială și 'n nesiguranță. Dar azi pentru întâiași dată auăia că dorințele și speranțele lui erau împlinite, și aceasta i-o spunea un strein, iar streinul acesta era un creștin.

I se păru de asemenea că dacă Lygia îl iubia, toate piedicile erau chiar prin faptul acesta îndepărtate, căci el era gata să slăviască pe Christos. Dar, în vreme ce'l îndemna din toate puterile să primiască botezul, Glaucos totuși nu îndrăsnia să 'l asigure că Lygia va fi numai de cât a lui; el îi dăcea că trebuie să ceară botezul pentru botezul însuși și din dragoste pentru Christos și nu în vederea vre-unor foloase pămîntești. „Trebuie mai întii să ai suflet creștinesc“, adăuga el și acest Vinicius, pe care îl supăra orî-ce piedică, începea să 'nțeleagă că Glaucos vorbea cum trebuie să vorbiască un creștin.

Vinicius cerca adesea dorința de-a vedea pe Paul din Tars, a căruî vorbă îl făcea curios și cum visitele lui Glaucos se făcură din ce în ce mai rare, Vinicius se găsi într'o singurătate desăvîrșită. Se puse să bată cartierele învecinate cu Suburul și străzile din Trans-tever, cu nădejdea de-a zări pe Lygia măcar de de-parte și speranța aceasta fiindu'i înșelată, urâtul și nerăbdarea îl cuprinsesă. În sfîrșit veni un moment cînd firea lui veche eși d'asupra încă o dată, cu furia tala-zului care trăgîndu-se 'napoi vine cu mai mare putere să se isbiască de țarm. I se părea că fusese un mare prost că'și împuiase capul cu lucruri cari nu'i aduseseră de cât tristețe și că trebuia să scoată din viață tot ce 'i putea da. Se hotări să uite pe Lygia, saū cel puțin să umble după plăceri fără a se mai îngriji de dînsa. Simția cu toate acestea că asta va fi cea din urmă încercare de liberare a lui. Se aruncă dar în vîrtejul unei vieți ușoare cu furia lui obișnuită.

Totul părea că 'l încurajează la asta. Orașul, mort și pustiū iarna, începea să se însuflețiască la vestea apropiatei venitri a Cesarului, căruia i se pregătia o primire solemnă. Primă-vara sosia : omeții de pe piscurile munților Albani se topiseră la suflarea vînturilor Africeî; prin grădini, pajiștile erau presărate cu vioarele. Forurile și câmpul lui Marte mișunau de mulțimea care se încălzia la soare. Pe Via Apiana, locul obișnuit de întîlnire al celor cari se plimbaū, era o mare mișcare de care bogat împodobite. Se făceau deja excursiuni pe munții Albani. Femeile tinere, sub cuvînt că se duc să onoreze pe Junona la Lavinium sau pe Diana la Aricia, eșiau pe furiș de acasă și plecaū să caute emoțiuni, plăceri, să se întîlniască cu prietenele...

Și 'ntr'o zi, printre carele de lux, Vinicius zări quadrigiul mîndru al Chrysotemisei, amanta lui Petroniu ; înaintea carului mergeau două dulăi mari și împrejur se grămădiaū o mulțime de tineri și senatori pe cari slujba îi ținuse în oraș. Chrysotemis mîna ea singură curiclul, la care erau înhămați patru cai mici corsicani și trimitea în dreapta și în stînga câte un suris sau trăgea cailor câte o ușoară lovitură cu cravașa ei aurită. La vederea lui Vinicius își opri caii, îl chemă să se sue lângă ea, apoi îl duse acasă la dînsa și 'l opri la un ospăț care ținu toată noaptea. Vinicius se'mbătă până 'ntr'atîta, în cît nici nu 'și mai putea aduce aminte cînd îl aduseseră acasă. Își reamintea cu toate acestea că Chrysotemis îl întrebuse despre Lygia, că el se supăraseră, și că, deja beat, îi vărsase pe cap cupa cu Falern. Cînd se gîndia la asta, simția încă mînia clocotind în el. Dar a doua zi Chrysotemis, care uitase insulta, venise să 'l vadă și'l luase din nou cu dînsa pe Via Apiana.

Rămase să prânziască la dinsa ; ea îi mărturisi că deja de mult se săturase de Petroniu ca și de cântărețul din luth și că inima ei era liberă. Opt zile se arătară pretutindenî împreună. Legăturile lor nu făgăduiau cu toate acestea să fie traînice. Cu toate că, de când cu întâmplarea cu Falernul, numele Lygiei nu fusese nici o dată rostit, Vinicius nu isbutia s'o alunge din minte ; cerca mereu senzația ochilor ei ațintiți asupra lui. De geaba se revolta contra lui însuși ; suferia la gândul că va mâhni pe Lygia. La prima scenă de gelosie ce îi făcu Chrysotemis, cu privire la două tinere Siriene ce cumpărase, el o goni fără milă.

Felul lui de viață nu se schimbă cu asta. Ba încă o luă și mai rasna, ca pentru-a alunga par'că amintirea tiranică a Lygiei. Dar la urmă băgă de seamă că tinăra creștină era toată cauza faptelor lui, a celor rele ca și a celor bune, și că, în afară de dinsa, nimic nu'l mai interesa. Spre marea lui uimire de patrician, care lua drept legitime toate fantasiele lui, simția acum respingere pentru plăceri și pe urma lor n'avea de cât remușcări. Chiar întoarcerea Cesarului nu'l scoase din toropeala lui, și nu se duse la Petroniu de cât când acesta trimise să 'l aducă în propria lui litieră.

Primit cu bucurie, Vinicius nu răspunse la întrebările amicului său de cât în silă. Dar la urmă sentimentele și gândurile lui, multă vreme năbușite, se revărsară într'un potop de cuvinte. Povesti cu mai multe amănunte întâmplările cari atât îl sdruncinaseră și se plânse că el căzuse într'un haos în care își perduse, împreună cu liniștea, darul de-a deosebi lucrurile și de-a le prețui după valoarea lor. Nimica nu 'l atrage, nu are gust pentru nimica, nu știe la ce să se hotărască, nici de ce să se apuce. E gata tot odată a pros-lăvi pe Christos și a'l persecuta ; înțelege înălțimea doc-

trineî lui şi resimte tot o dată pentru dînsa o ură ne învinsă. Îşi dă socoteala că, chiar dacă va ajunge să poseadă pe Lygia, n'o va avea întreagă, pentru că trebuie s'o împartă cu Christos. Cu un cuvânt, trăeşte ca şi cum n'ar trăi: fără nădejde, fără un mâine, fără credinţă în fericire. Se simte învăluit în întuneric şi caută pe pipăite o eşire...

Petroniu se uita la trăsăturile schimbate ale lui Vinicius, mânilor lui întinse pipăind prin prejur ca pentru a căta un drum în întuneric şi se gândia. De-odată se sculă, se apropiă de Vinicius şi răsfirându-i părul pe lângă urechi:

— Ştii tu, 'l întrebă dînsul, că ai câte-va fire cărunte de pîr pe la tâmpile?

— Se poate, răspunse Vinicius, şi nu m'aşi mira să'l văd tot înălbind.

O tăcere de câte-va clipe, grea, apăsătoare. Petroniu se gândise de-atâtea ori asupra vieţii. Dar în general viaţa asta, în lumea lor a amândurora, putea în afară să fie fericită sau nefericită, dar înăuntru nu era turburată. Cum un trăsnet sau un cutremur de pămînt ar surpa un templu, tot aşa nenorocirea putea sdruncina o viaţă. Dar viaţa aceasta, luată în ea însăşi, nu se alcătua de cât din linii curate, armonioase şi simple. Cuvintele lui Vinicius cuprindeau cu totul alt-ceva şi Petroniu se găsea pentru întâiaşi dată în faţa unui şir de enigme intelectuale, pe care nimeni nu cătase încă să le deslege. Era destul de priceput ca să le înţeleagă importanţa, dar cu toată subtilitatea minţii lui nu putea găsi un răspuns la întrebările ce şi le punea. La urmă, după o lungă tăcere, zise:

— Astea nu pot fi de cât fermece.

— M'am gândit şi eu, răspunse Vinicius. De o mulţime de ori mi se păruse că aş aruncat cu fermece după noi.

— Și dacă te-ai adresa, zise Petroniu, la preoții lui Serapis? De sigur sunt printre dînșii mulți șarlatani, dar sunt unia cu toate acestea cari au deslegat multe taine ciudate.

Vorbia fără convingere și c'o voce puțin sigură, căci simția cât de zadarnic și chiar de ridicul putea să pară sfatul acesta în gura lui.

Vinicius se scărpină în cap și zise :

— Fermece ! Am vădut vrăjitori cari știaū să supună puterile sub-pământestī și să tragă folos dintr'asta. Am vădut pe alții cari le întrebuiņaū ca să facă rău dușmanilor. Dar creștinii trăesc în sărăcie ; ei iartă pe vrășmașii lor, ei predică umilința, virtutea și mila. Ce folos ar trage ei din toate astea ? Pentru ce-ar face ei farmece ?

Petroniu începea să se necăjiască că inteligența lui nu găsia nimic. Dar nevoind să se'mpace cu ideia asta, zise, pentru a da un răspuns acolo.

— I-o sectă nouă ..

Puțin după acea, adăugă :

— Pe divina suveranitate a boschetelor din Paphos!.. Cum strică viața toate astea ! Tu admiri bunătatea și virtutea oamenilor acestora și eu îți spun că ei sunt răi, căci sunt dușmani vieței tot așa ca și boalele și chiar moartea ! Cu toate acestea ne-am săturat de astea ! Noi n'avem trebuință de creștinii ! Socotește puțin boalele din vremea noastră : Cesarul, Tigellin, versurile Cesarului, negustorii de sdrențe cari poruncesc coborîtorilor vechilor quiriți, sclavii liberați cari se lăfăesc în Senat. Pe Castor ! E destul ! I-o sectă blestemată și primejdioasă ! Ai cercat cel puțin să scuturi tristețea asta și să guști puțin viața ?

— Am cercat, răspunse Vinicius.

Petroniu râdea.

— A ! trădătorule ! Afli iute multe lucruri prin sclavi : mî-ai şterpelit pe Chrysotemis.

Vinicius mărturisi c'un semn de desgust.

— In orî-ce cas, îţi mulţumesc, continuă Petroniu. Îţi voi trimite o pereche de pantofi cusuţi cu mărgăritare. In limba mea de dragoste, asta înseamnă : „Pleacă !“ Îţi sunt îndoit recunoscător : mai întîiu, n'ai primit pe Eunice şi apoi m'ai scăpat de Chrysotemis. Ascultă-mă bine : tu vezi înaintea-ţi pe-un om care se scula de dimineată, îşi făcea baea, se'ncununa, poseda pe Chrysotemis, care scria satire, care cîte o dată îşi înfloria prosa cu versuri, dar care se plictisia ca Cesarul şi adesea nu ştia cum să-şi alunge ideile lui posomorâte. Şi ştii tu pentru ce era aşa ? Pentru că mă duceam să caut departe cea ce aveam sub mână... O femeie frumoasă preţueşte tot-d'auna greutatea ei în aur, dar o femeie care, mai mult, te iubeşte, n'are preţ. Asta nu se poate cumpăra cu toate comorile lui Veres. Iată dar cea ce 'mî zic eu acum : îmi umplu viaţa de fericire cum aş umplea o cupă c'un vin scump şi beau până când mîna mi se întepeneste şi buzele îmi albesc ; apoi întîmple-se ce s'a întîmpla : iată noua mea filosofie.

— Asta ai avut-o drept lege tot-d'auna. Nu cuprinde nimic nou.

— Cuprinde un program care 'i lipsia.

După asta, chemă pe Eunice. Ea intră, învestmîntată în alb, surîzătoare sub părul ei auriu. Petroniu deschise braţele, zicînd :

— Vino !

Ea alergă şi punîndu-se pe genunchii lui Petroniu îşi lăsa capul pe pieptul lui. Vinicius vedea obrajii Euniceî împurpurându-se puţin cîte puţin şi ochii ei acoperindu-se ca de-un văl. Ast-fel uniţi, ei formaî un grup minunat ; păreau iubirea şi fericirea împreună.

Petroniu întinse mâna spre un vas, scoase un pumn de viorele și le 'mprăștiă pe corpul, sânul și rochia Eunicei, după aceea îi desveli umerii :

— Fericit acela care, ca mine, a găsit iubirea într'un asemenea corp ! Mi se pare câte o dată că suntem două zeități.... Privește : Praxitel, Miron, Scopas, Lysias au născocit ei linii mai desăvârșite ? Este oare la Paros sau la Pentelica o marmoră ca asta, caldă, trandafirie și așa de voluptuoasă ?

Buzele lui rătăciau pe umerii și pe gâtul Eunicei. Ea se 'nfioră, pleoapele începură să i se bată ; Petroniu se 'ntoarse spre Vinicius :

— Și acum, gândește-te cât fac posomorâții tăi creștini și compară ! Dacă nu vei prinde deosebirea, ei bine, du-te după ei. Dar priveliștea asta te va fi vindecată...

Nările lui Vinicius se umflară la parfumul viorelelor care se răspândia prin sală. Păli și se gândi că, dac'ar fi putut să'și primbe buzele pe umerii Lygiei, pentru clipa aceasta de fericire fără de-lege el s'ar fi'nvoit să lase lumea să se prăbușiască. Deprins deja a'și da repede socoteala de cea ce se petrecea în el, băgă de seamă că, chiar în acest moment, se gândia la Lygia numai la ea.

— Eunice, divina mea, zise Petroniu, pune să ne pregătiască prânzul și să ni se aducă coroane.

Și, îndreptându-se spre Vinicius :

— Am vroit s'o liberez și știu tu ce m'a răspuns ea ? „Ași vrea mai bine să fiu sclava ta de cât soția Cesarului“. Atunci am liberat-o fără știrea ei. Pretorul a îngăduit, pentru mine, ca ea să nu fie de față. Ea nu știe că'i liberă, după cum nu știe că, dacă mor, casa asta și toate juvaerurile mele, afară de pietrele prețioase, sunt ale ei.

Se sculă, făcu câți-va pași prin sală :

— Iubirea, zise el, schimbă pe oameni, nici mai mult nici mai puțin. Pe mine de asemenea m'a transformat. Altă dată iubiam parfumul de vervene, dar fiind-că Euniceî îi plac mai mult viorelele, mi's dragi acuma și mie mai mult ca orî-ce miros.

Se opri înaintea lui Vinicius și 'l întrebă :

— Și tu ții tot la nard ?

— Lasă-mă, răspunse tînărul.

— Am vroit să'ți arăt pe Eunice ; și'ți vorbesc de dînsa, pentru că poate și tu cauți departe cea ce 'i aproape de tine. O inimă credincioasă și simplă poate că bate pentru tine în pieptul uneia din sclavele tale. Varsă acest balsam pe rănilile tale. Tu spui că Lygia te iubește ; se poate, dar ce'i o iubire care fuge de tine ? Asta nu 'nseamnă că este ceva care 'i mai tare de cât ea ? Nu, scumpul meu, Lygia nu'i Eunice.

— Totul nu'i de cât același chin, răspunse Vinicius. Te-am văzut acoperind de sărutări umerii Euniceî ; atunci eă mă gândiam că dacă Lygia mî-ar fi desvelit și ea pe-aî ei, așî fi trăit destul. Dar la gândul acesta, am fost coprins ca de-un fel de teamă, ca și cum m'așî fi legat de o vestală, sau ca și cum așî fi vrut să murdăresc o zeităte... Lygia nu'i Eunice. Dar eă înțeleg deosebirea între ele alt-fel de cum o 'nțelegî tu. Iubirea ți-a schimbat gustul pentru parfumuri, așa că în locul verveneî îți plac acuma viorelele. Mie mî-a schimbat sufletul. Și cu toată patima și suferința mea, vreaă mai bine ca Lygia să nu semene cu cele-l'alte femeî.

Petroniu dădu din umeri.

— Atunci nu perzi nimic cu cumpătarea ta. Dar nu te 'nțeleg.

Vinicius răspunse cu grăbire :

— Da ! Da ! Nu ne mai putem înțelege.

Fu o tăcere scurtă.

— Hades să înghiță pe toți creștinii ! exclamă Petroniu. Te-au umplut de grije și au nimicit în tine sensul vieții. Hades să-i înghiță ! Te 'nșeli crezând că doctrina lor e bine-făcătoare : numai acea 'i bine-făcătoare, care ne dă fericirea, adică frumusețea, iubirea și puterea ; și lucrurile acestea ei le numesc deșertăciuni. Te 'nșeli de asemenea crezând că sunt drepti : dacă facem binele pentru rău, dar pentru bine ce vom face ? Și dacă pentru unul ca și pentru altul sancțiunea e identică, pentru ce-ar mai fi bunii oamenii ?

— Nu : sancțiunea nu-i identică ; dar, după doctrina lor, ea 'ncepe în viața viitoare, care 'i veșnică.

— Nu vreau să cercetez lucrurile acestea, de oare-ce nu le vom putea verifica de cât mai târziu, dacă chiar vom mai putea verifica ceva... când vom fi 'nchis ochii pentru tot-d'auna. Așteptând, toți sunt curat niște nerozi și viitorul nu poate fi al nerozilor.

— Viața pentru ei nu 'ncepe de cât o dată cu moartea.

— E ca și cum ai zice : ziua începe o dată cu noaptea : Ai de gând să răpești pe Lygia ?

— Nu, nu-i pot face rău pentru bine, și am jurat.

— Ai de gând să'mbrățișezi doctrina creștină ?

— Nu.

— Atunci pleacă 'n călătorie.

— În acest moment sclavele veniră să dea de veste că prânzul era gata, și Petroniu continuă, pe când se duceau în triclinium :

— Tu ai străbătut o bună parte a pământului, dar ca soldat care se grăbește spre țelul hotărât și nu se oprește în drum. Vino cu noi în Achaia. Cesarul nu s'a lăsat încă de planul acesta de călătorie. Se va opri

pretutindenă, va cânta, va culege coroane, va goli templele și la urmă se va întoarce aici ca triumfător. Va fi ceva ca procesiunea unui Bacchus și unui Apollon într'o singură divinitate. Augustani! Augustani! Miș de chitariști! Pe Castor! Face să vezi asta.

Se întinse pe saltea alături de Eunice. Un sclav veni și 'i puse pe cap o coroană de anemone.

— Ce-ai văzut tu în slujbă la Corbulon? Nimic. Intrat-ai tu prin templele grecești, după cum am făcut eu vreme de doi ani de-a rândul, trecând din mâinile unui călăuz într'ale altuia? Fost-ai tu la Rodos, unde se ridică colosul? Văzut-ai tu la Panopia în Focidatulul de care s'a slujit Prometeu ca să facă oamenii? Văzut-ai tu la Sparta ouăle Ledei, sau la Atena vestita platoșă făcută din copite de cal, sau în Eubea corabia lui Agamemnon, sau cupa care fu tăiată după tiparul țitei stângi a Elenei? Văzut-ai tu Alexandria, Memfis, Piramidele, firul de păr ce și l'a smuls Isis plângând pe Osiris? Auzit-ai tu gemetele lui Memnon? Lumea e largă și totul nu se sfârșește cu Transteverul. Voiu însoți pe Cesarul și la întoarcere îl voiu părăsi și mă voiu îndrepta spre Cipru; divina mea cu părul de aur dorește să mergem împreună la Paphos și să ducem ca dar două porumbește pentru Cipris și, trebuie să știi că tot ce dorește ea se 'mplinește.

— Sunt sclava ta, 'l întrerupse Eunice.

Dar el, punând mâna pe sânul ei, zise surâzând:

— Atunci eu sunt sclavul unei slave. Te admir, divina mea, din cap până 'n picioare.

Apoi, îndreptându-se spre Vinicius:

— Vino cu noi la Cipru. Dar mai întâi, adu'ți aminte că trebuie să vezi pe Cesarul. E rău, că până acum nu te-ai dus încă la dinsul; Tigellin ar fi 'n

stare să se folosiască de împrejurarea aceasta ca să-ți facă rău. E adevărat, că n'are nici o ură personală contra ta, dar nu te poate iubi: tu ești nepetul meu... Vom spune c'ai fost bolnav. Va trebui să ne gândim la răspunsul ce trebuie să dai Cesarului, dacă te 'ntreabă despre Lygia. Lucrul cel mai bun, va fi să dai din umeri, zicând c'ai ținut-o până te-ai săturat de ea. Va 'nțelege. Veți mai spune că boala te-a ținut în casă, că frigurile ți s'au mărit din cauza supărării că nu te-ai putut duce la Neapole ca să ascuți cântul lui și că nădejdea că'l vei auzi ți-a grăbit vindecarea. Nu te teme că vei exagera. Tigellin a dat de veste că pregătește pentru Cesarul ceva nu numai măreț, dar încă ne mai văzut. Eū miros cu toate astea o cursă. Nu mă încred apoi în dispoziția ta...

— Știi tu, zise Vinicius, că sunt oameni cari n'au frică de Cesar și trăesc tot așa de liniștiți ca și cum el nici n'ar fi?

— Știu cine ai să zici: creștinii.

— Da. Ei singuri... Și viața noastră, ce-i ea alt de cât o groază continuă?

— Lasă-mă 'n pace cu creștinii tăi. Ei nu se tem de Cesar, pentru că el poate nici n'a auzit vre-o dată vorbindu-se de dinșii. In orî-ce eas, nu știe nimic asupra lor și se interesează de dinșii ca de-o frunză veștedă, căzută din copac. Îți spun că's niște nerozi, că tu însu'ți o simți asta și dacă firei tale 'i e scârbă să îmbrățișeze doctrina lor, e tocmai pentru că tu le vezi prostia. Tu ești un om alcătuit dintr'un alt-fel de lut: nu te mai gânde la asta și nu 'mă mai vorbi de ei. Noi vom ști să trăim și vom ști și să murim; dar ei ce vor ști să facă? Știu ei măcar ceva?

Aceste cuvinte isbiră pe Vinicius, care, întorcându-se acasă, se puse să se gândiască că 'n adevăr bunăta-

tea și uitarea asta nu erau poate de cât proba slăbiciuneii lor. I se părea că niște oameni sdraveni și bine turnați nu puteau erta ast-fel. De-aici, fără îndoială, respingerea ce-o simția sufletul lui de roman pentru doctrina lor. „Noi, noi vom ști să trăim și vom ști și să murim“, zisese Petroniu. Și ei? Ei nu știu de cât a erta, dar nu 'nțeleg nici adevărata iubire, nici ura adevărată.

CAPITOLUL VIII

Cesar era nemulțumit că se întorsese în Roma și după câte-va zile fu din nou apucat de dorul de-a pleca în Achaia. Publică chiar un edict, prin care vestea că lipsa lui va fi scurtă și că afacerile publice nu vor suferi din pricina asta. Apoi, însoțit de augustani, printre cari și Vinicius, se duse la Capitoliu pentru-a aduce jertfă zeilor și a le mulțumi că'l favorizase în cea din urmă călătorie a lui. Dar a doua zi, la visita lui în sanctuarul Vestei, se întâmplă ceva neprevăzut, care schimbă toate planurile făcute. Neron nu credea în zei, dar se temea de dinșii. Tainica Vesta mai cu seamă îl umplea de frică. La vederea acestei zeițe și a focului sacru, părul i se sburli de-odată, falcile i se încheștară, un fior îi trecu prin tot trupul și se rostogoli în brațele lui Vinicius, care din întâmplare se găsea la spatele lui. Il scoaseră numai de cât din templu și se întoarseră la Palatin, unde stătu în pat toată ziua. Vesti, spre marea uimire a tuturilor celor de față, că 'și amâna pentru mai târziu călătoria lui, de oare-ce zeița îl sfătuisă să nu se grăbiască. Un ceas după aceea, se striga în public, în Roma întreagă, că Cesarul, văzând figurile întristate ale cetățenilor și călăuzit de dragostea lui de tată va sta printre ei ca să împărtășească bucuriile și necazurile lor. Poporul, înștiințat de hotărârea aceasta, ante-mergătoare jocurilor și împărțirii de grâu, se adună cu grămada d'inaintea porții

Palatina, scoțând strigăte în cinstea Cesarului. El în vremea asta se juca în arșice cu augustanii.

— Da, a trebuit să amân pentru mai târziu călătoria mea, dicea dînsul. Egiptul, împreună cu suveranitatea peste tot Orientul, nu'mi pot scăpa din mîni, după profeții, și prin urmare nici Achaia. Voiu pune să se tae istmul de Corint și în Egipt vom ridica monumente, alături de cari piramidele nu vor fi de cît niște jucării. Voiu pune să se construiască un Sfînx de șapte ori mai mare de cît cel de lângă Memfis care contemplă deșertul și voiu pune să'i dea trăsăturile mele. Secolele viitoare nu vor mai vorbi de cît de monumentul acesta și de mine.

— Prin versurile tale ți-ai ridicat deja un monument, nu de șapte ori, dar de trei ori de cîte șapte mai mare de cît piramida lui Cheops, zise Petroniu.

— Și prin cântul meu? întrebă Neron.

— Ah! dacă oamenii ar fi'n stare să'ți ridice o statuă ca a lui Memnon, care să poată la răsăritul soarelui să'și înalțe glasul, vreme de mii de veacuri mările cari înconjură Egiptul ar mișuna de corăbii, pe cari mulțimile de oameni veniți din cele trei părți ale lumii vor uita totul, adânciți în ascultarea cântului tău.

— Vai; cine-ar fi capabil de o asemenea operă? zise Neron.

— Dar tu poți pune să tae 'n basalt un grup care te va 'nfrîișă mînînd un quadrigiū.

— Adevărat! Voiu pune să se tae grupa asta.

— Ce dar frumos pentru omenire!

— In Egipt apoi voiu lua în căsătorie pe Luna, care e văduvă, și atunci voiu fi cu adevărat un zeu.

— Și nouă ne vei da de femei stele și ast-fel vom forma o nouă constelațiune, care se va numi constelațiunea lui Neron. Vei căsători pe Vitellius cu Nilul, ca

să nască ipopotamî. Dă lui Tigellin deşertul şi el va fi regele şacalilor...

— Şi mie ce 'mă laşi? întrebă Vatinius.

— Boul Apis să te bine-cuvinteze! Tu ne-ai organizat jocuri aşa de strălucite la Benevent, în cât nu ţi-aşi putea vroi răul: fă o pereche de cisme pentru Sfînx, a cărui labe se umflă noaptea, când e rouă. După aceea vei face încălţămintă pentru coloşii cari stau rânduîţi în şir d'inaintea templelor. Fie-care 'şi va găsi acolo o ocupaţiune potrivită. Domitius Afer, de pildă, va fi vistiernic, cunoscută fiind cinstea lui. Sunt încântat, Cesare, că te gîndeşti la Egipt şi, cea ce mă întristează, e că ai amînat călătoria asta.

Dar Neron zise:

— Ochii voştri de muritori n'au vădut nimica, pentru că divinitatea rămîne nevădută în ochii profanilor. Aflaţi dar că în templu, Vesta însă'şi s'a arătat lângă mine şi mî-a zis la ureche: „Amînă'ţi pentru mai tîrziu călătoria“. Asta s'a 'ntîmplat aşa de pe neaşteptate, c'am fost înfricoşat, cu toate că sunt recunoscător zeilor pentru-o ocrotire aşa de vădită.

— Am fost toţi înfricoşaţi, zise Tigellin, şi vestala Rubria şi-a pierdut cunoştinţa.

— Rubria! zise Neron, ce gît de zăpadă!

— Ea s'a roşit la vederea divinului Cesar!...

— Da! Şi eu am băgat de seamă asta. E ciudat! O vestală.... E ceva dumnezeesc în fie-care vestală şi Rubria e foarte frumoasă.

Se gîndi un moment şi întrebă:

— Spuneţi-mi pentru ce oamenii se tem de Vesta mai mult de cât cei-l'alţi zei? Eu am fost cuprins de spaimă, eu, pontiful suprem! Mî-aduc aminte numai că mî s'au tăiat picioarele şi era să cad la pămînt, dacă nu m'ar fi sprijinit unul. Cine era acela?

— Eă, răsponse Vinicius.

— A, tu, „posomorîtule Ares ?“ Pentru ce n'ai venit la Benevent ? Mi s'a spus că ai fost bolnav și în adevăr par'că te-ai mai schimbat. A, tocmai ! Am auzit că Croton a vrut să te omoare ! Adevărat e ?

— Da : m'a frânt o mână, dar m'am apărat.

— Cu mâna cea frântă ?

— Am fost ajutat de un oare-care barbar, mai tare de cât Croton.

Neron îl privi uimit.

— Mai tare de cât Croton ! Glumești, de sigur ? Croton era cel mai tare din toți și acuma 'i Stifax Etiopeanul.

— Îți spun, Cesare, ce-am vădut cu ochii mei.

— Dar unde 'i mărgăritarul acesta ? Nu s'a făcut regele Dumbrăveii de la Nemora ?

— Nu știu, Cesare, l'am pierdut din vedere.

— Și nu știu nici de ce neam e ?

— Eram cu mâna frântă, și nu m'am mai gândit să'l întreb.

— Cată-mi'l.

Tigellin zise :

— Am să mă 'ngrijesc eu de asta.

Dar Neron continuă, adresându-se lui Vinicius.

— Îți mulțumesc că m'ai sprijinit. Mă-ași fi putut sparge capul căzând. Înainte erai tovarăș bun, dar, de când cu războiul, de când ai slujit sub Corbulon, te-ai făcut sălbatic și nu te mai văd de cât rare-ori.

După o tăcere scurtă, reluă :

— Cum mai merge fata acea... cu șolduri strâmte... de care crai amoretat și pe care am luat-o din casă de la Aulus pentru tine ?

Vinicius se turbură, dar Petroniu 'i veni în curând în ajutor.

— Pun rămașag, stăpâne, c'a uitat-o. Veđi cât de turburat e? Intreabă-l câte-a avut de atunci, și mă prind că n'o să pótă răspunde la întrebarea ta. Alde Vinicius toți sunt soldați bun, dar cocoși și mai bun. Le trebuie o curte întreagă de găini. Pedepsește'l, stăpâne, și nu'l invita la serbarea ce Tigellin făgăduiește să ne dea în cinstea ta pe lacul Agripa.

— Nu, nu voi face asta. Am încredere în Tigellin și bună nădejde că această „curte de găini“ nu va da greș.

— Grațiile-ar putea lipsi acolo unde se găsește Amorul? răspunse Tygellin.

Dar Neron zise :

— Urâtul mă slășie. Voința zeiței m'a făcut să rămân în Roma, pe care n'o pot suferi. Voi pleca la Antium. Mă 'năbuș în cartierile acestea strîmte, în mijlocul acestor case cari cad în ruină, printre aceste străđi murdare. Un aer ciumat vine pân'aicea, pân'în grădinele mele. A ! Dacă un cutremur de pământ ar nimici Roma, dacă vre-un zeu în mânia lui ar arde-o până 'n temelii, v'ași arăta eu atunci cum trebuie să se clădiască un oraș, fruntea lumii și capitala mea.

— Cesare, răspunse Tygellin, tu zici: „Dacă vre-un zeu în mânia lui ar nimici orașul...“—, nu 'i așa ?

— Da. Și ?

— Nu ești tu un zeu ?

Neron dădu din umeri c'un aer de oboseală, apoi zise :

— Să vedem ce ne vei organiza tu pe lacul Agripa ; voi pleca după aceea la Antiul. Voi toți, sunteți iute mulțumiți și nu 'nțelegeți că mie mi'i sete de măreț.

Inchise pe jumătate ochii, lăsând să se 'nțeleagă că avea nevoie de odihnă ; augustanii plecară unul câte unul. Petroniu eși cu Vinicius.

— Iată-te deci chemat să ieși parte la serbare, îi zise el. Barbă-de-aramă a renunțat la călătorie ; dar în schimb va face mai multe nebunii ca ori când ; își va face de cap prin oraș, ca și cum ar fi acasă la el. Ce dracu ! Noi am supus universul, avem, mi se pare, dreptul să petrecem. Tu, Marcus, ești un băiat foarte frumos și de aceea îmi dau cu părerea că vine slăbiciunea ce o am eu pentru tine. Pe Diana din Efes ! Dacă ai putea vedea sprâncenile tale dintr'o singură trăsătură și chipul tău, în obrazul căruia strălucește sîngele vechilor quiriți ! Ceî-lalți au pe lângă tine aerul unor sclavi liberați. Fără doctrina asta, Lygia ar fi a ta. Mai cearcă, dacă 'ți dă mâna, să 'mă dovedești că oamenii aceștia nu's dușmanii vieții și a oamenilor.... S'au purtat bine în privința ta, le poți fi dar recunoscător ; dar, în locu'ți, eu aș da dracului secta asta și aș căta plăcerea acolo unde-o poți găsi. Tu ești frumos, ți-o mai spun odată, și Roma mișună de femei divorțate....

— Nu mă mir de cât de un lucru, că nu te-ai săturat de toate astea, răspuse Vinicius.

— Cine ți-a spus asta ? M'am săturat de mult, dar nu am vârsta ta. De altminteri, eu am alte gusturi cari ție'ți lipsesc. Mie'mi plac cărțile, cari ție nu'ți plac, îmi place poesia, care pe tine te plictisește, îmi plac vasele, pietrele prețioase și o mulțime de alte lucruri, la cari tu nici nu te uiți ; eu am dureri în șeale, cea ce tu n'ai ; și în sfârșit am pe Eunice, iar tu nu ai așa ceva.... Mie'mi place să stau printre capo-d'opere ; din tine cine-va nici odată nu va face un estet. Știu că'n viață nici odată nu voi găsi ce-va mai bun de cât ce-am găsit, pe când tu ai încă ce-va de nădăjduit și de căutat ; dacă moartea ar veni să bată la

ușa ta, ai fi mirat, cu tot curajul și necazurile tale, că ești silit să pleci din lume, în vreme ce eu aș primi acest sfârșit de neînălăturat cu convingerea că nu e pe pământ vre-un fruct din care să nu fi gustat. Nu sunt grăbit, dar nici nu voi lăsa să fiu tras de mânecă. Mă voi sili să trăesc în veselie până la capăt; scepticii sunt oameni veseli. Stoicii, după mine, sunt niște gogomani dar cel puțin stoicismul întărește caracterele, în vreme ce creștinii tăi aduc pe lume tristețea, care îi în viață cea ce îi ploaie în natură. Știi tu ce-am aflat? Ei bine! La serbările ce va da Tigellin, se vor clădi pe malurile lacului Agripa lupanare, unde vor fi adunate femeile celor d'întîi familii din Roma. Nu se va găsi printre ele vre-una destul de frumoasă ca să te mângâe? Vor fi chiar și vergine, cari vor face, cu acest prilej, debutul lor în lume... în costum de nimfe. Și iată imperiul roman.... E deja cald: aerul înfierbîntat de vîntul de la miază-zi, nu va înăspri pielea goală a trupurilor pe cari le va desmerda. Și tu, Narcis, află că nu se va găsi printre ele una măcar în stare să te respingă, nici una... fie ea și vestală.

Vinicius se bătu cu pumnii în cap.

— Trebuie să fi fost blestemat, de-am dat peste singura excepție!....

— A cui e vina dacă nu a creștinilor? Dar niște oameni, a căror simbol e Crucea, nu pot fi alt-fel. Ascultă-mă: Grecia era frumoasă și ea a dat naștere înțelepciunii; noi am dat naștere puterii; la ce poate însă da naștere doctrina asta, după părerea ta? Dacă știi, luminează-mă și pe mine. Pe Pollux! Eu nici nu'mi pot da măcar cu gândul!

Vinicius dădu din umeri.

— Se zice că ție ți-ar fi frică să nu mă fac creștin.

— Mi 'i frică să nu 'ți strici rostul vieții. Dacă nu

poți fi Grecia, fii Roma : guvernează și petrece. Nebuniile noastre au un înțeles oare-care, tocmai pentru că ideia asta își face cale. Eă disprețuiesc pe Barbă-de-Aramă, care maimuțărește pe Greci ; dacă și-ar zice Roman, aș recunoaște că are cuvinte să facă așa. Făgăduiește'mi că dacă găsești pe-un creștin când te-întoarce acasă, o să'l tragă puțin de limbă. Și dacă, din întâmplare, va fi doctorul Glaucos, el nici n'are să se mire măcar... La revedere, pe lacul Agripa !

CAPITOLUL IX

Pretorienii împrejmuiău de jur împrejur crângurile și păduricele de pe malurile lacului Agripa, pentru a ține la depărtare pe marea mulțime a curioșilor, ca să nu supere pe Cesarul și pe invitații lui. Se dicea în adevăr că toată floarea bogăției, a inteligenței și a frumuseței va lua parte la această serbare fără precedent în analele Orașului. Tigellin voia să despăgubiască pe Neron de călătoria lui în Achaia și să întreacă pe toți cei cari organizaseră până atunci serbări în onoarea Cesarului. În acest scop, deja de pe când îl însoția la Neapole și apoi la Benevent, trimisese ordine ca să se aducă de la marginile lumii animale, pești rari, păsări și plante, fără a uita vasele și stofele cari trebuiau să dea și mai mare strălucire ospățului. Veniturile a provincii întregi erau înghițite în pregătirile acestea; dar acestea era un nimic de care favoritul nu se îngrija. Întrărirea lui mergea crescând. Tigellin nu era poate mai iubit de cât cei-lalți augustani, dar se făcea pe fie-care zi mai trebuitor. Petroniu, nespus mai superior prin purtările lui distinse, prin inteligența și spiritul lui, știa mai bine să facă pe Cesar să petreacă într-o convorbire, dar din nenorocirea lui 'l întuneca pe Neron, așa că'l făcea să fie pizmaș. După aceea, nu știa să fie o unealtă oarbă și Cesarul se temea de criticele lui. Singur supra-numele de „Arbitrul eleganței“, dat lui Petroniu, atingea amorul-propriu al lui Neron. Cine altul

avea acest drept afară de dinsul? Tigellin avea destul bun-simț pentru a-și da socoteală de cea ce-i lipsia și, vedând că nu se putea pune alături nici cu Petroniu nici cu Lucan, nici cu cei cari se deosebiau prin naștere, talent sau știință, se hotărâse să-i întunece prin slugărnicia lui și prin desfășurarea unui lux ne mai vădut încă.

Pusese deci să se așeze mesele pentru ospăț în mijlocul lacului pe-un podiș uriaș, construit din grinzi aurite. Malurile erau împodobite cu cele mai frumoase scoici, pescuite în Marea Roșie și în Oceanul Indian, și cu trunchi groși de palmi, de lotuși și de trandafiri, printre cari se așezase statui de-ale zeilor, colivii de aur și argint, pline de paseri cântătoare cu pene măiestre, cu fântani țîșnitoare cari aruncau parfumuri în fel de fel de jocuri. La mijloc se ridica un velum de purpură siriană, sprijinit de coloane subțiri de argint; sub acest velum, mesele pregătite pentru invitați străluciau de sticlărie de Alexandria, de cristaluri și de vase, fructul jafurilor din Italia, Grecia și Asia Mică. Podișul, insulă verde și înflorită, era legat cu frînghiile de aur și purpură de bărci în formă de pești, de lebede, de mute și de flamanzi; și în bărcile acestea cu lopeți colorate steteau pe bănci, goi, lopătar și lopătare cu corpul armonios, cu chipul de o frumusețe desăvîrșită, cu părul peptănat după moda orientală sau strâns sub o scufie de aur. Când Neron, cu Popea și cu augustanii, puse piciorul pe podiș și luă loc sub cortul de purpură, băncile alunecară, lopețile bătură apa, frînghiile se întinseră și podișul, cu ospăț și invitați, se porni, descriind un cerc pe suprafața apei. Podișuri mai mici veniau în urmă, pe cari erau cântăreți din chitară și din harpă, a căror trupuri trandafirii, între azurul cerului și azurul apei și în mijlocul

razelor aurii ale instrumentelor, păreau că sorb azur și raze și se transform în niște flori magice.

Luntri ciudate, ascunse prin tufișurile de pe mal, trimiteau spre insulă acordurile muzicii și-a cântărilor din gură. Tot ținutul răsună și împreună cu el răsunară boschetele; ecoul ducea în depărtare sunetul cornurilor și-a trâmbițelor. Cesarul însuși, având de-o parte pe Popea și de alta pe Pitagora, stetea perdut de admirație și când printre bărci începură a se strecura sirenele înotând încet și lin, nuși mai putu ține laudele către Tigellin. Cu toate acestea din deprindere întoarse ochii spre Petroniu, care la început păru indiferent, apoi după o întrebare de-a dreptul răspunse:

— Eū cred, stăpâne, că zece mii de vergine goale fac mai puțină impresie ca una singură.

Cu toate astea podișul plutitor plăcu Cesarului, mai cu seamă prin noutatea lui. Se aduseră bucatele, cari ar fi umilit și închipuirea lui Apicius și atâtea de multe și felurite vinuri, în cât Oton, în casă la care puteai bea din opt-zeci de ulicioare, s'ar fi ascuns sub masă de rușine. Vinicius întuneca pe toți mesenii prin frumusețea lui. Altă-dată trupul și chipul lui prea semănau cu ale unui soldat de meserie; acum durerile sufletești și suferința fizică îi subțiaseră trăsăturile, i le făcuse mai fine, ca și cum un statuar ar fi făcut câte-va retușări pe d'asupra. Pelița lui nu mai era așa de pârlită de soare, cu toate căși păstrase strălucirea ca de aur a marmurei de Numidia. Ochii îi erau mai mari și acoperiți de un văl de tristețe. Umerii lui își păstraseră forma lor athletică, făcuți pentru platoșă, dar pe umerii aceștia de legionar se ridica drept un cap frumos și delicat. Petroniu, când îi spusese că nici una din augustane nu i s'ar împotrivi, vorbise ca om cu experiență. Toate erau cu ochii ațintiți asupra lui, împreună

cu Popea și cu vestala Rubria, care, după dorința Cesarului, lua parte la ospăț.

Vinurile puse la gheață, nu 'ntârzia a'nfierbînta inimile și capetele. Din stușișurile de la mal se desprindea pe tot momentul câte-o altă barcă, în formă de lăcustă sau de libelulă. Pe d'asupra bărcilor sburau, legate de câte un fir de argint, păsări din India și din Africa. Soarele înaintase deja o bucată bună pe cer, și ziua asta de Maiu era o zi neobișnuit de caldă, arzătoare chiar. Lacul ondula sub cadența lopeților. Nicî o boare de vînt, boschetele steteau neclintite. Podișul aluneca mereu, cu 'ncărcătura lui de mesenî din ce în ce mai beți și din ce în ce mai sgomotoși. Deja nu mai ținea în seamă ordinea în care se pusese la masă. Cesarul însuși dăduse exemplul; sculându-se de la locul lui, se duse de se așeză lîngă Rubria și 'ncepu să șopotiască la urechia vestalei. Vinicius, în locul căruia se pusese Cesarul, se găsi acum lîngă Popea, care'n curînd îi întinse brațul, rugându'l să'i prindă peplum-ul deschiat. Mîna tribunului tremura puțin; Popea lăsă să cadă asupra lui, pe sub lungile'i pleoape plecate în jos, o privire lîncedă și'i scutură părul ei de aur ca un fel de tăgadă.

În vremea asta soarele, dilatat și mai roș, se cobora pe după piscurile arborilor. Cea mai mare parte din invitați începuseră să vorbiască fără șir. Podișul acum plutia pe lîngă țărîm; printre copăceii înfloriți, grupe de bărbați, deghizați în fauni sau în satiri, cântau din flageolot, din naiul lui Pan și băteau în darabane; fete tinere se strecurau printre arbori, costumate în nimfe, în driade sau hamadriade. Amurgul fu salutat cu strigăte în onoarea Lunei și de-o dată mîi de lămpi luminară boschetele. Din lupanarele, înșirate de-a-lungul țărîmului, țîșniră mănunchiuri de lumină; pe terase

soțiile și ficele celor d'întâi familii din Roma își primblaă goliciunea lor triumfătoare. Cu glasul și cu gestul ele chemaă pe meseni. Podișul se opri în sfîrșit la mal, iar Cesarul și invitații se aruncară prin boschete și se năpustiră prin lupanare, prin corturi, prin peșteri. Delirul îi coprinsese pe toți; nu se știa ce se făcuse Cesarul, nu se știa cine era senator, rășboinic, comediant sau cântăreț. Satirii și faunii urmăriaă pe nimfe strigând. Loviaă lămpile cu coada tîrselor, ca să le stingă. Câte-va boschete erau deja cu totul cufundate 'n întunerice. Pretutindenî însă se auțiaă strigăte pătrunđătoare, răsete, ici șoapte, dincolo suflări gâfăetoare.

Vinicius nu era beat ca la ospățul dat de Cesar la Palatin și la care fusese și Lygia, dar tot ce se petrecuse 'l ametișe și pe dînsul. Frigurile plăcerei îl ardeaă. Se repezi în pădure și se puse să alerge împreună cu cei-l'alți ca să-și aleagă vre-una din driade. Grupe de zeițe deghizate 'l atingeau în trecere; pe urma lor alergau faunii, satirii, senatorii, călăreții. În sfîrșit zări un cortej de vergine, în fruntea căroră era o Diană; făcu un salt și sări în mijlocul lor ca să vadă pe zeița mai de-aproape, dar de o dată inima 'i încetă de-a mai bate. I se păruse că recunoaște pe Lygia în zeița cu lună nouă pe frunte. Ele 'l înconjurară și traseră un dans repede în jurul lui, apoi ca să-l facă să le urmăriască, o rupseră la fugă ca o turmă de căprioare. Și cu toate că Diana asta nu era Lygia nici nu semăna cu dînsa, el stetea pe loc, năbușit de emoțiune.

Simți de o dată că-l cuprinde o tristețe nemărginită, la gîndul că era departe de Lygia. Nici o dată ea nu-i păruse mai neprihănită, nu-i fusese mai scumpă de cît în pădurea asta, cuib al nebuniei și-al unui desfrău sălbatec. Câte-va clipe mai înainte el însuși ar fi vrut să bea din caliciul acesta. Acuma nu cerca de cît res-

pingere și scârbă. Rușinea 'l înăbușia : peptului lui îi trebuia aer, ochilor lui le trebuia lumina stelelor ; se hotărî să fugă din boschetul acesta întunecos, de care avea groază. Dar abia făcuse câți-va pași și văzu ivindu-se înaintea o formă femeiască voalată : *două mâini se puseră pe umerii lui ; o voce ferbinte murmură :*

— *Te iubesc!.. Vino! Nimeni nu ne va vedea ; grăbește-te!*

Vinicius par'că se deșteptă dintr'un vis.

— Cine ești tu ?

— Ghicește !

Ea'și înlănțui brațele pe după gâtul lui Vinicius și prin vâlul care-i acoperia fața își apăsă buzele ei pe ale lui.

— Noapte de iubire!.. Noapte de nebunie ! zise ea gâfâind. Astăzi totu'i îngăduit : ia-mă.

Dar sărutarea aceasta îl făcu din nou să simță o și mai adâncă scârbă. Inima și sufletul lui erau aiurea și nimic alt nu era pe lume de cât Lygia.

Respinse pe femeia voalată :

— Ori-cine ai fi tu, iubesc pe alta și nu te vreau pe tine.

Dar ea, plecându'și capul spre dînsul :

— Ridică-mi vâlul...

În acest moment un foșnet se auzi prin mirții de alături ; dînsa pieri ca o vedenie, dar se auzi încă în depărtare râsul ei ciudat și răutăcios.

Petroniu se arată.

— Am auzit și-am văzut, zise el.

Vinicius răspunse :

— Să mergem de aicea.

Trecură dincolo de lupanarele sclipitoare de lumină, trecură de boschete, de lanțul de pretorienii călări cari forma un cerc de jur împrejur, și ajunseră la litiera lor.

— Voi merge cu tine pân'acasă, zise Petroniu.

Se urcară în aceeași litieră și rămaseră tăcuți. Abia în atrium la Vinicius, Petroniu întrebă :

Două mâini se puseră pe umerii lui ; o voce ferbinte murmură :
-- Te iubesc!...

— Știi tu cine era ?

— Rubria ?

— Nu !

— Atunci cine ?

Petroniu coborî glasul :

— Focul Vestei a fost profanat. Rubria era cu Cesarul. Dar cea care-a vorbit cu tine...

Apoi, și mai încet :

— Diva Augusta...

Fu o tăcere scurtă.

— Cesarul, zise Petroniu, nu și-a putut ascunde dinaintea ei dorința lui nestăpânită de-a avea pe Rubria și poate că ea a vrut să se răsbune. V'am întrerupt, pentru-că, dacă ai fi recunoscut pe Augusta și ai fi respins-o, ai fi fost pierdut fără scăpare, pierdut pentru tot-d'auna, tu și Lygia, și poate și eu.....

Vinicius sbucni :

— M'am săturat până 'n gât de Roma, de Cesar, de serbări, de Augusta, de Tigellin și de voi toți ! Mă 'năbuș ! Nu mai pot trăi ast-fel ; nu mai pot ! Mă 'nțelegi ?

— Ți perzi capul, îți perzi judecata și ori-ce măsură, Vinicius !

— N'o iubesc de cât pe ea în lume.

— Și atunci ?

— Și atunci nu mai vreau altă iubire, nu mai vreau felul vostru de-a trăi, banchetele voastre, desfrăurile și crimele voastre !

— În sfârșit ce ai tu ? Ești așa dar creștin ?

Tânărul își strânse capul în mâini și repetă cu des-nădejde .

— Nu încă ! Vai ! Nu încă !

CAPITOLUL X

Petroniu porni să se 'ntoarcă acasă, dând din umeri și foarte supărat. Băgase de seamă data asta că el și Vinicius nu mai vorbiau aceeași limbă.

Altă dată Petroniu avea o putere nemărginită asupra tânărului soldat. El îi servia de model în toate. Și adesea două, trei vorbe ironice eșite din gura lui fuseseră de ajuns să opriască pe Vinicius sau să'l hotărască să facă ceva. Acum nu mai rămânea nimic din înrâurirea aceasta; și Petroniu nu mai încerca mijloacele de altă dată, căci spiritul și ironia lui, își dădea bine seamă, nu vor mai avea nici un efect. Scepticul acesta experimentat înțelegea că perduse cheea acestui suflet.

„Să presupunem că Augusta are pentru Vinicius nu un gust trecător, ci o pasiune puternică: orî Vinicius nu va respinge-o, și vre-o 'ntâmplare oare-care îl va putea pierde, orî — cea-ce pare foarte lesne de crezut acum — o va disprețui și atunci e pierderea lui sigură: Augusta își va întinde ura ei asupra întregii familii și va face ca balanța să se plece de partea lui Tigellin...”

În orî-ce chip, lucrul mergea rău. Petroniu era curajos și nu se temea de moarte, dar, neașteptând nimic, credea nefolositor să și-o atragă singur. După câtă-va gândire, se hotărî că treaba cea mai sigură era să facă pe Vinicius să plece 'ntr'o călătorie. El va răspândi zvonul că tribunul militar se 'mbolnăvise și va înde-

părta ast-fel primejdia ce 'i amenința și pe unul și pe altul.

Augusta, la urma urmei, nu știa dacă fusese recunoscută de Vinicius și până acuma amorul ei propriu nu prea avusese de ce să sufere. Dar pentru viitor trebuia să ia măsuri. Petroniu vroia înainte de toate să câștige timp: simția bine că Cesarul, plecând în Achaia, Tigellin, care nu se pricepea boabă într'ale artei, va trece pe-al douilea rând.

Se gândi chiar că, dacă ar căpăta de la Cesarul un edict prin care creștinii erau goniți din Roma, Lygia va pleca din oraș împreună cu cei-l'alți sectari ai lui Christos și Vinicius se va duce după dânsa, așa că nici nu mai era nevoie să 'l îndemne la plecare.

Lucrul era cu puțință. Nu era mult timp de când, în urma unor turburări provocate de Evreii din ura lor asupra creștinilor, Claudiu, neputînd face deosebire între unii și alții, expulzase pe Evreii.

Pentru-ce Neron n'ar expulza pe creștinii? Roma ar fi putut atunci respira mai în voe. De când cu acest vestit ospăț plutitor, Petroniu vedea pe Neron în toate zilele, fie la Palatin, fie în alte case. A 'i insinua o ast-fel de idee, era lesne, căci Cesarul nu respingea nici o dată un sfat, când era vorba de omor sau de ruină. Petroniu își croi un plan. Anume: va da un banchet la el acasă și va hotărî pe Cesarul să publice edictul. Avea chiar nădejdea îndreptățită că Cesarul îi va încredința lui îndeplinirea edictului. Atunci va trimite pe Lygia, cu toată îngrijirea datorită amantei lui Vinicius, la Baies, bunăoară, și, o dată acolo, n'au de cât să se iubiască și să se joace d'a creștinii cât or vrea....

În sfârșit Petroniu auzi chiar din gura Cesarului că peste trei zile vor pleca la Antium. Chiar a doua zi se duse să înștiințeze pe Vinicius.

Acesta 'i arată lista celor invitați la Antium, pe care un sclav liberat de-aî Cesarului 'i-o adusese chiar în dimineata acea.

— E trecut și numele meu printre invitați și al tău de asemenea. Intorcându-te acasă, vei găsi și tu o listă de astea.

— Dacă n'ași fi trecut printre invitați, răspunse Petroniu, n'ași avea de cât să'mi aștept osânda de moarte și asta n'o să se'ntâmpile înainte de călătoria în Achaia. Voiu fi de prea mare folos lui Neron.

Se uită pe listă și apoi zise:

— D'abia ne-am întors și trebuie să ne lăsăm casa și s'o pornim iar pe drum până la Antium. Dar trebuie, căci această invitație e tot odată și un ordin.

— Și dacă cine-va n'ar asculta de ordinul acesta?

— Va primi atunci o altă invitație de alt soi: de a se porni la drum pentru o călătorie cu mult mai lungă, pentru o călătorie din care nu te mai întorci. Ce păcat că nu 'mă-ai urmat sfatul și n'ai plecat atunci când nu era încă prea târziu! Iată-te silit să pleci la Antium!

— Iată-mă silit să plec la Antium!... Vezi bine în ce vremuri trăim și că nu suntem de cât niște sclavi netrebniți!

— Abia azi ai băgat de seamă asta?

— Nu, dar uite, tu ai căutat să 'mă dovedești că doctrina creștină e dușmana vieței, că ea nu lasă pe oameni liberi în faptele lor. Poate că sunt lanțuri și mai grele de cât cele pe cari le purtăm noi. Tu ziceai: Grecia a dat naștere înțelepciunii și frumuseței, și Roma a dat naștere puterei. Unde'i puterea noastră?

— Cheamă pe Chilon. Eă azi n'am de loc poftă să filosofez. Pe Hercule! N'am făcut eă timpurile astea și nu's dar răspunător de ele. Să vorbim de Antium.

Află că un mare pericol te așteaptă acolo și că mai bine ar fi să te lupți cu acel uriaș Ursus, care a 'năbușit pe Croton, de cât să te duci la Antium. Cu toate acestea nu te poți scuti de asta.

Vinicius făcu un gest de nepăsare.

— O primejdie! Noi umblăm târâș și pe pipăite printr'un întuneric ca 'n iad și pe fie-care clipă un cap e înghițit în acest întuneric.

— Trebuie să'ți înșir pe toți cei cari au un pic de bun-simț și cari, pentru cuvântul acesta, afară de Tiberiu, Caligula, Claudiu și Neron, au trăit până la vârsta de opt-zeci și nouă-zeci de ani? Uite, Domitius Afer. A îmbătrânit și trăește în liniște, cu toate c'a fost un hoț...

— sau pentru-că... răspunse Vinicius.

Apoi se uită pe listă:

— Tigellin, Vatinius, Sextus Africanus, Aquilinus Regulus, Siulius Nerulinus, Eprius Marcellus etc.! Ce colecție de șarlatani și de tâlhari! Și când te gândești că aceștia guvernează lumea!... N'ar fi trebuit ei mai bine să umble prin orașe și târguri cu câte-un zeu egiptean sau siriac pe umeri, cântând din sistră și câștigându'și traiul ca ghicitori de noroc ori ca comedianți?

— Sau mai bine să umble prin târg cu maimuțe învățate, cu câni cari știu să socotiască sau cu măgari cari cântă din flaut, adăugă Petroniu. Dar să vorbim de lucruri mai serioase. Am spus la Palatin că tu ești bolnav; cu toate acestea numele tău se găsește pe listă, cea ce dovedește că este cine-va care nu m'a crezut și care a întrebuintat înrăurirea lui ca să te înserie. Neron nu dă nici o importanță acestui lucru, căci pentru dînsul tu ești un soldat cu care cine-va poate vorbi cel mult de curse și care n'are nici o idee de poezie și de muzică. Dacă numele tău e pus pe listă,

Popeei îi datorești această onoare și asta înseamnă că pasiunea ei nu'î un gust trecător : ea vrea să te cuceriască.

— E cam îndrăzneată, Augusta !

— Indrăzneată, de sigur, căci se poate perde pentru tot-d'auna. Fie ca Venus să'î inspire cât mai curând o altă iubire. Dar atât cât ea te dorește, trebuie să fii băgător de seamă. Barbă-de-Aramă începe a se sătura de Popea. Astă-zî lui îi place mai mult Rubria orî Pitagora ; dar pentru nimic alta, de cât din amor-propriu, s'ar răsbuna în chipul cel mai groaznic asupra voastră.

— În boschet nu știam că era ea ; tu, care ai ascultat, știi ce i-am răspuns : că iubesc pe alta și n'o vreau pe ea.

— Te rog, în numele tuturilor zeilor Infernului, nu'ți perde și mâna de judecată ce 'ți-au mai lăsat creștinii. Dacă viața ți'î urâtă, deschide'ți mai de grabă chiar acuma vinele, orî vără'ți sabia în pânțele, căci, dacă vei insulta pe Popea, nu vei avea o moarte așa de dulce. Altă dată, cel puțin, cine-va tot mai putea vorbi cu tine. La urma urmei de ce 'î vorba ? Ce vei perde printr'asta ? Te va împedica aceasta să iubești pe Lygia ? Adu'ți aminte, apoi, că Popea a văzut-o la Palatin și că nu'î va fi greu să ghiciască pentru cine disprețuești tu o favoare așa de însemnată. Atunci va găsi-o, de-ar fi ascunsă și sub pământ. Îți vei pricinui ast-fel nu numai perderea ta, dar și pe-a Lygiei ; înțelegi ?

Vinicius asculta, ca și cum s'ar fi gândit la alt-ceva. La urmă zise :

Trebue s'o văd.

— Pe cine ? Pe Lygia ?

— Pe Lygia.

— Știi unde-î ea ?

— Nu.

— Atunci ai să te pui iar s'o cauți prin toate cimitirele părăsite și prin Transtever ?

— Nu știu, dar trebuie s'o văd.

— Bine. Cu toate că creștină, ea se va arăta mai cuminte poate ca tine, cu siguranță chiar, căci nu 'ți va vroi perderea.

Vinicius dădu din umeri.

— Ea m'a scăpat din mâinile lui Ursus.

— În acest cas, grăbește-te, căci Barbă-de-Aramă nu va întârzia mult să plece. Din Antium se poate trimite sentințe de moarte tot așa de bine ca și de aici.

Vinicius n'asculta. Se gândia la mijlocul să găsiască pe Lygia.

Dar a doua zi se întâmplă ceva care putea înlătura toate greutățile. Chilon veni pe neașteptate.

Se înfățișă flămând și trențáros. Dar cum servitorii primiseră altă dată ordinul să 'l lase să intre la orî-ce ceas din zi și din noapte, nu îndrăsniră să 'l opriască. Intră de-a dreptul în atrium și, venind până în fața lui Vinicius, îi zise :

— Zeii să 'ți dea nemurirea și să împartă cu tine imperiul lumii!

În primul moment lui Vinicius îi veni să 'l dea afară pe brânci. Dar Grecul poate știa ceva de Lygia și curiozitatea îi birui scârba.

— Tu ești? îl întrebă. Ce te-ai mai făcut?

— Merge rău, fiu al lui Jupiter, răspunse Chilon. Adevărata virtute i-o marfă pe care nimeni n'o mai caută azi și înțeleptul se poate socoti fericit dacă măcar din cinci în cinci zile are cu ce să 'și cumpere de la măcelar un cap de berbec, pe care să'l roadă în vi-zuina ce 'i slujește de locuință, udându'l cu lacrimile lui. Stăpâne, tot ce m'ai dat tu, eu am cheltuit cumpărând cărți de la Antractus; după aceea m'aū furat, m'aū ruinat, femea care transcria lecțiile mele a fugit, luând și ce 'mă mai rămânea din cea ce datoram

dărnicii tale. Sunt un ticălos, dar cătră cine să mă îndrept dacă nu cătră tine, Serapis, pe care te iubesc, te ador și pentru care m'am pus în primejdie viața?

— Ce cauți tu și ce veste 'mă aduci?

— Cer ajutorul tău, Baal, și 'ți aduc nenorocirea, lacrimile și iubirea mea, precum și vești pe cari le-am adunat din dragoste pentru tine. Ți-aduci aminte că-ntr-o zi am dat unei sclave a divinului Petroniu un fir din cingătoarea ce-a purtat-o Venus?... M'am dus să ved dacă i-a adus în adevăr noroc firul acesta și tu, Fiul al Soarelui, care cunoști tot ce se petrece în aceeașă casă, știi ce loc are acuma într'însa Eunice. Mai am un fir de acestea; l'am păstrat pentru tine, stăpâne.

Dar vedând, după sprâncenile lui încruntate, că mânia cuprinde pe Vinicius, se întrerupse și, ca să înlăture o sbucnire, adăugă în grabă:

— Știi unde șade divina Lygia; îți voi arăta, stăpâne, casa și ulița...

— Unde?

— La Linus, decanul preoților creștini. Ea stă împreună cu Ursus, care lucrează ca și mai înainte la morarul, care poartă același nume ca și intendentul tău, Demas... da, Demas, tocmai așa! Ursus lucrează noaptea; prin urmare, dacă casa va fi 'nconjurată în timpul nopței, dinspre partea lui nu va fi nici o teamă. Linus e bătrân... și afară de dinsul, nu mai sunt de cât două femei bătrâne.

— De unde știi tu astea?

— Ți-aduci aminte, stăpâne, că creștinii m'aū avut în mână și m'aū cruțat. Nu te mira deci că mi 'i inima plină de recunoștință. Sunt un om din vremile cele vechi, din vremile cele bune. Pentru asta m'am gândit și eu: trebuie oare să'mi las în uitare pe prietenii și bine-făcătorii mei? Cum să nu mă interesez eu de

ce s'a făcut dinșii? Dar mai înainte de toate mă gândiam la tine, stăpâne. Cea din urmă întreprindere a noastră s'a sfârșit printr'un dezastru și, un fiu al Fortunei se poate împăca cu idea aceasta? Pentru asta eu ți-am pregătit isbânda. Casa e singuratică. O, stăpâne, stăpâne! De tine singur atârnă ca, chiar la noapte, o mândră regină să fie în casă la tine. Dar dacă asta se face, nu uita că bietul și flămândul fiu al tatălui meu a contribuit foarte mult la aceasta.

Singele i se urcă în cap lui Vinicius. Ispita'i frământa toată ființa. Da, era un mijloc și, de data asta, un mijloc sigur. Lygia în casă la el, cine i-o va mai răpi? Lygia, odată ajunsă amanta lui, ce va mai avea de făcut de cât să stea la el pentru tot-d'auna? Să piară toate doctrinele! Ce îi va mai păsa atunci de creștină, cu mila și credința lor posomorâtă? N'a venit vremea să se lepede de toate astea? N'a venit vremea să înceapă să trăiască și el ca toată lumea? Cât despre ce va face după acea Lygia, cum își va împăca noua ei soartă cu doctrina aceasta, i-un lucru de a doua mână, fără însemnătate. Înainte de toate, ea va fi a lui și chiar astăzi. Va vedea el apoi dacă doctrina aceasta va mai domni asupra sufletului Lygiei când ea va trăi într'o lume nouă pentru dînsa, în mijlocul plăcerilor și-a petrecerilor...

Și asta se poate îndeplini chiar astăzi. E destul să opriască pe Chilon și să dea ordinele, când va începe să se întunece. Și după acea o fericire fără sfârșit! „Ce-a fost viața mea, se gândi Vinicius; o suferință, o patimă nepotolită și un șir de întrebări rămase fără răspuns. Cu chipul acesta, totul va fi rupt pentru tot-d'auna și totul va fi sfârșit!“ În adevăr își-aduse aminte că el jurase să nu mai întindă mâna asupra ei. Dar pe ce jurase? Nu pe zei, de oare-ce nu mă cre-

dea într'înșii, nici pe Christos, de oare-ce nu credea încă în el. De alt-fel, dacă ea se va simți insultată, o va lua de soție și va șterge ast-fel toate greșealele lui. Da, se simția chiar îndatorat să facă asta, căci ei îi datora viața.

Și atunci își aminti de ziua când pătrunsese cu Croton în adăpostul acesta, își aminti de pumnul lui Ursus ridicat asupra capului său și tot ce urmasse după aceea. O vădu, plecată d'asupra patului lui, îmbrăcată ca o sclavă, frumoasă ca o zeiță bine-făcătoare. Ochiul se întoarseră fără voe spre larium și spre acea cruciuliță ce 'i lăsase dînsa când plecase din casa aceea, Ii va plăti el toate acestea c'un nou atentat? Cum să se hotărască la asta? El n'o dorește numai, o iubește, și o iubește tocmai pentru că'i așa cum e. Și simți de-o dată că nu era de ajuns s'o aibă în casă la el, că nu era de ajuns s'o apuce în brațe: iubirea lui cerea ceva mai mult, adică învoirea ei, iubirea și sufletul ei. Bine-cuvântată fie casa asta dacă ea va intra de bună-voe în ea, bine-cuvântat fie acest moment, bine-cuvântată fie ziua asta, bine-cuvântată fie viața! Atunci fericirea și-a unuia și-a altuia va fi ca o mare fără margini și ca soarele. Dar s'o răpiască cu sila, asta ar fi să omoare pentru tot-d'auna fericirea aceasta și să sdrobiască tot odată, să mânjiască și să 'i facă urât tot ce e mai prețios și mai înalt în viață.

Acuma era plin de groază și de scârbă numai la gândul acesta. Se uită la Chilon, care îl privia pe furis și care-și băgase mîna pe sub trențele lui, scărpinându-se cu neliniște. Cercă o negrăită scârbă și pofta de-a călca în picioare pe vechiul lui complice, cum ai călca un șarpe veninos. Și cum nu putea păstra nici o măsură, se lăsă în voia firei lui de Roman și, întorcându-se spre Chilon :

— Nu voi face cea ce mă îndemni, dar, pentru ca să nu plec de aici fără a primi răsplata meritată, am să pun să-ți dea trei sute de vergi în ergastule.

Chilon pălise. pe frumoasele trăsături ale lui Vinicius era întipărită o mânie rece.

Greul se aruncă în genunchi și, cu capul plecat până la pământ, începu să geamă c'o voce întretăiată :

— Cum, rege al Persiei? Pentru-ce... Piramidă de bunătate! Munte de îndurare! Pentru-ce? Sunt bătrân, flămând și nenorocit... Eă te-am slujit... Asta e recunoștința ta față de mine?

— Ca și a ta față de creștini, răspunse Vinicius.

Și chemă intendentul.

Chilon cuprinse spasmodic genunchii lui Vinicius și, cu fața aeoperită de-o gălbeneală de moarte :

— Stăpâne!... Stăpâne!... Sunt bătrân!... Cinci-zeci, nu trei sute... Cinci-zeci, e destul!... O sută, nu trei sute... Indurare!... Indurare!...

Vinicius îl îmbrânci și dădu ordinul. Intr'o clipire de ochi, doi Quazi sdraveni apucară pe Chilon de cele câte-va fire de păr ce 'i mai rămâneau, îi acoperiră capul cu trențele lui și'l scoaseră afară, târându'l în ergastule.

— În numele lui Christos! strigă Chilon în ușa coridorului.

Vinicius rămase singur. Ordinul ce'l dăduse, îl înviorase. Isbutia acum să-și mai adune par'că și să-și coordoneze ideile împrăștiate. Cerca o adîncă ușurare și biruința ce-o câștigase asupra lui însuși îl umplea de curaj. I se părea că făcuse un pas mare spre a se apropia de Lygia și că pentru aceasta va fi răsplătit într'un chip oare-care. În întiul moment, nu-și dădu socoteală de nedreptatea lui față de Chilon, pe care punea să 'l biciuiască pentru același cuvânt pentru

care altă dată îl plătise : era încă prea Roman pentru ca să sufere de durerea altuia și să-și bată capul pentru un ticălos de Grec. Chiar dacă s'ar fi gândit la asta, n'ar fi găsit nimic nedrept în hotărârea lui de a pedepsi pe trădător. Se gândia însă la Lygia : „Nu, nu-ți voiî întoarce cu rău pentru bine și mai târziu, când vei afla cum m'am purtat față de cel eare mă 'ndemna să 'ntind mâna asupra'ti, îmi vei fi recunoscătoare“. Se 'ntreba cu toate acestea dacă Lygia va încuviința purtarea lui față de Chilon. Doctrina ei nu ordona ertarea ? Creștinii ertaseră pe ticălosul acesta și, ei aveau cuvinte cu mult mai grave ca să se răsbune. Atunci numai acest țipăt : „In numele lui Christos!“ răsună în sufletul lui. Și-aduse aminte că tot prin acest strigăt scăpase Chilon din mâinile Lygianului și hotărî să'l erte de restul pedepsei.

Cu acest gând, era tocmai să cheme pe intendent, când acesta se înfățișă singur înaintea lui, zicând :

— Stăpâne, bătrânul și-a pierdut cunoștința și poate că acumă'i mort. Trebuie să'l mai batem înainte ?

— Faceți'l să-și vie în fire și aduceți'l aici.

Șeful atriului pieri pe după perdea ; dar trebuie să fi fost greu să reînsuflețiască pe Grec, căci Vinicius începea să devie nerăbdător când sclaviî aduseră pe Chilon și, la un semn, se retraseră.

Chilon era alb ca un cearșaf și de-a lungul pulpelor șiroaie de sânge curgeau până pe mosaicul atriului. Căzând în genunchi :

— Mulțumesc, stăpâne ! Ești îndurător și mare.

— Căine, zise Vinicius, află că te-am ertat, pentru acel Christos căruia eu însu'mi îi sunt dator viața.

— Stăpâne ! Il voiî sluji de acum înainte și pe el și pe tine.

— Tacă și ascultă. Scoală-te. Veți veni cu mine și'mi veți arăta casa unde șade Lygia.

— Stăpâne, mi 'i foame! Voiu merge, stăpâne, voiu merge; dar puterile 'mi lipsesc. Pune să 'mi dea cel puțin rămășițele din strachina în care au mâncat câniile și voiu merge.

Vinicius puse să 'i dea să mănânce și 'l dăruie pe d'asupra c'o monedă de aur și c'o manta. Dar Chilon, pe care vergile și foamea 'l slăbiseră, nu putu merge chiar după ce mănă, cu toate că se temea ca Vinicius să nu ia slăbiciunea lui drept împotrivire.

— Numai să mă 'ncălzesc c'o 'nghițitură de vin, zicea el într'una clănțănind din dinți, și voiu putea merge, numai de cât. Voiu merge chiar și până'n Grecia.

După ce 'și recăpătă puterile, plecară. Drumul era lung, căci Linus locuia, ca și cea mai mare parte din creștini, în Transtever, nu departe de casa bătrânei Myriam. Chilon arată în sfârșit lui Vinicius o casuță singuratică, împrejmuată de un zid acoperit peste tot cu ederă.

— Aicea-i, stăpâne.

— Bine, zise Vinicius; acuma pleacă, dar bagă de seamă ce 'ți spun: uită că m'ai slujit; uită unde locuiesc Myriam, Petru și Glaucos; uită și casa aceasta și pe toți creștinii. Veți veni în fie-care lună la inten-dentul meu Demas, care 'ți va număra două monede de aur. Dar dacă veți mai spiona pe creștini, voiu pune să te bată până la moarte, ori te voiu da pe mâna prefectului orașului.

Chilon se 'nclină și zise:

— Voiu uita.

Dar când Vinicius pieri pe după cotitura uliței, strigă, cu pumnul întins în spre dînsul:

— Pe Atea și pe toate Furiele! n'am să uit de loc! Apoi își perdu din nou cunoștința.

CAPITOLUL XI

Vinicius se duse d'a dreptul la casa locuită de Myriam. Înaintea porței întâlni pe Nazarie, care se turbură la vederea lui. Tribunalul îl salută cu prietenie.

Înăuntru, afară de Myriam găsi pe Petru, pe Glaukos, Crispus, cum și pe Paul din Tars care se întorsese de curând din Fregela.

La vederea lui Vinicius, uimirea se zugrăvi pe toate fețele.

— Vă salut în numele lui Christos pe care voi îl slăviți.

— Numele Lui fie prea înălțat în toți vecii.

— Am vădut virtutea voastră și vă știu bunătatea; pentru asta vin la voi ca prieten.

— Și noi te vom primi ca prieten, răspunse Petru. Șezi jos și împarte cu noi prânzul nostru; tu ești oaspetele nostru, al tuturor.

— Voiu sta la masa voastră; dar mai întâiu ascultați-mă. Tu, Petre, și tu, Paul din Tars, vreați să aveți o dovadă de sinceritatea mea: știu unde șade Lygia; eram adiniaori înaintea casei lui Linus, aproape de aceea. Am asupra ei drepturile ce mi le-a dat Cesarul și după aceea sunt stăpânul a cinci sute de sclavi; aș fi putut dar înconjura casa unde stă dînsa și să pun mîna pe ea; cu toate acestea n'am făcut acest lucru și nici nu 'l voiu face.

— Și pentru asta bine-cuvîntarea Cerului se va în-

tinde asupra ta și inima îți va fi neprihănită, zise Petru.

— Altă dată, înainte de-a fi printre voi, ași fi răpit-o de sigur și ași fi ținut-o cu d'a sila; dar virtuțile voastre, doctrina voastră, cu toate că nu le mărturisesc, au schimbat ceva din sufletul meu și nu mai îndrăznesc să întrebuițez sila. Mă adresez dar vouă, cari țineți Lygiei loc de tată și de mamă, și vă zic: Dați-mi-o de soție și vă jur nu numai că nu voiŭ o-pri-o să creadă în Christos, dar că eu singur am să mă pun să studiez doctrina aceasta.

Vorbia cu capul sus, c'o voce hotărâtă; cu toate acestea era adânc mișcat și picioarele îi tremurau ca frunza pe sub mantaua lui strânsă la mijloc; o tăcere grea urmase după cuvintele lui; el reluă, ca spre a preîntîmpina un răspuns nefavorabil:

— Știu cari sunt piedicile, dar o iubesc ca lumina ochilor mei și, cu toate că nu sunt creștin, nu sunt dușmanul vostru și nici al lui Christos. Un altul v'ar zice poate: „Botezați-mă!“ Eu însă vă spun: „Luminați-mă!“ Cred că Christos a 'nviat în adevăr, pentru-că cei cari spun aceasta sunt oameni cari trăesc în Adevăr și cari l'au vădut după moartea Lui. Cred, căci am făcut încercarea prin mine însu'mi, că doctrina voastră naște virtutea, dreptatea și mila, iar nu nelegiuirile de cari vă învinovățesc. Eu nu știu aproape nimic. Nu știu de cât cea ce-am aflat prin faptele voastre, prin Lygia și convorbirile ce-am avut cu voi. Și cu toate acestea doctrina voastră a schimbat ceva în mine. Altă dată strângeam pe servitorii mei cu o mână de fer; acum cunosc mila. Imi plăceaŭ petrecerile: de scârbă am fugit de la lacul Agripa. Altă dată, întrebuițam sila: acum m'am lăsat. Aflați că mi 'i scârbă de orgii, de vin, de cântărit, de chitare, de

coroane de rose și că mi-i groază de curtea Cesarului. La gândul că Lygia 'i curată ca zăpada de pe munți, mi-i și mai dragă; și când mă gândesc că numai mulțumită doctrinei voastre ea 'i ast-fel, iubesc doctrina aceasta și vreaū s'o cunosc! Dar cum n'o 'nțeleg și nu știū dacă m'ași putea împăca cu ea și dacă firea mea o va putea suferi, lăncezese în nesiguranță și în chinurile îndoelii.

Sprîncenile i se strânseseră într'o încrețitură dureroasă și roșeața i se urcă în obraji; apoi continuă, vorbind din ce în ce mai iute și c'o emoțiune crescîndă:

— Vedeți și voi! Sunt chinuit și de iubire și de'n-doială. Mi s'a zis că doctrina voastră nu ține socoteală nici de viață, nici de bucuriile pămîntești, nici de fericire, nici de legi, nici de puterea romană. E cu adevărat ast-fel? Mi s'a zis chiar că voi ați fi un fel de nebuni. Spuneți-mi, ce aduceți voi? I-un păcat oare a iubi? A cerca bucurie? A vroi fericirea? Sunteți dușmanii vieței? Trebuie oare să renunț la Lygia? Care e Adevărul pentru voi? Faptele și cuvintele voastre sunt curate ca apa străvezie; dar în fundul acestei ape ce e? Mi s'a mai zis după acea: Grecia a dat naștere înțelepciunei și frumuseței, Roma a dat naștere puterei, dar ei ce aduc? Atunci, spuneți-mi, ce-aduceți voi? Dacă după ușa voastră e lumina, deschideți-mi.

Petru zise:

— Noi aducem iubirea.

Și Paul din Tars adăugă:

— Dacă ași vorbi chiar toate limbile oamenilor și-a îngerilor, fără iubire ași fi ca un clopot de aramă care numai cât sună în vînt.

Inima bătrînului Apostol era adînc mișcată de chinurile acestui suflet, care, ca o pasăre în colivie, se avînta spre soare; întinse mâinile spre Vinicius:

— Bate și ți se va deschide. Harul Domnului e asupra ta; te bine-cuvîntez dar, pe tine și pe iubirea ta, în numele Mântuitorului.

Vinicius auzind aceste cuvinte de bine-cuvîntare se repezi la Petru și, acest coborător al quiriților, care nu mai departe de cât deunăzi nu voia să recunoască un om într'un străin, apucă mâinile bătrânului Galilean și le duse la buze cu recunoștință.

Petru se bucura, înțelegînd că încă un suflet se prinsese în undița lui de pescar și toți cei de față strigară într'un singur glas :

— Slavă lui Dumnezeu din ceruri !

Vinicius își ridică spre dînșii fața lui strălucitoare de bucurie.

— Văd că fericirea poate sta și printre voi, de oare ce eă mă simt fericit și presupun că mă veți convinge și asupra celor-alte puncte. Dar asta nu va avea loc în Roma; Cesarul pleacă la Antium și eă trebuie să mă duc cu dînsul, am primit ordinul. Știți că a nu 'i da ascultare, înseamnă a te vîrî în gura morței. Dar, dacă am căpătat o oare-care vază în ochii voștri, veniți cu mine ca să 'mă arătați Adevărul. Acolo voi veți fi mai în siguranță chiar de cât mine; în sânul acestei mulțimi, voi veți putea răspândi Adevărul chiar la curtea Cesarului. Se zice că Actea e creștină; sunt apoi creștini și printre pretorienii, căci am văzut cu ochii mei soldați cari îngenunchiau dinaintea ta, Petre, la poarta Nomentana. Eă am o vilă la Antium, unde ne vom aduna ca să ascultăm învățătura voastră. Glaucos m'ă zis că pentru un singur suflet voi sunteți în stare să mergeți până la marginile lumii; faceți dar și pentru mine ce-ați făcut pentru cei spre a căror luminare ați părăsit depărtata Iudeă, faceți-o și nu 'mă lăsați sufletul în rătăcire.

Ei se gândiau cu bucurie la biruința doctrinei lor și la răsunetul ce va avea în lumea păgână convertirea unui augustin, a unui coborîtor din cele mai vechi familii din Roma. Erau în adevăr gata ca pentru un singur suflet să meargă până la marginile lumii și de la moartea Invățătorului, ei nu făceau alt-ceva. Petru era păstorul întregii comunități și nu putea pleca, dar Paul din Tars, care fusese acum în urmă în Aricia și în Fregela și se pregătea pentru o lungă călătorie în Orient ca să vadă Bisericele de-acolo și să le insuflă mai mult zel, se'nvoi să 'nsoțiască pe tânărul tribun la Antium. De-acolo se va 'mbarca și va porni spre Grecia.

Cu toate că Vinicius era mâhnit că Petru, pentru care avea multă recunoștință, nu putea veni, mulțumi cu căldură, apoi se întoarse spre bătrânul Apostol, ca să 'i adreseze o ultimă rugămintă :

— Cunoscînd locuința Lygiei, zise el, ași putea să mă duc singur la ea și s'o întreb, după cum se și cuvine, dacă mă va vroi de soț, când sufletul meu se va fi făcut creștin ; dar vreau mai bine să te rog, ca tu să 'mă dai voe s'o văd, sau să mergi tu singur cu mine până la dînsa. Nu știu cît timp voi fi silit să stau la Antium și lângă Cesarul nimeni nu 'i sigur de ziua de mâne. S'o văd dar numai înainte de-a pleca, să 'mă satur ochii privind-o, să aflu din gura ei dacă va uita răul ce i-am făcut și dacă vrea să împartă cu mine fericirea.

Petru surâse cu bunătate :

— Cine 'ți-ar putea refusa această bucurie atît de cuminte, fiul meu !

Vinicius se 'clină din nou ca să'i sărute mâna, căci nu'și putea stăpâni avântul inimei. Apostolul îi puse mâna pe cap și adăugă :

— Du-te, nu'ți fie frică de Cesarul. Căci, adevăr îți zic, nu va cădea nici un fir de păr de pe capul tău.

Apoi trimise pe Myriam s'aducă pe Lygia, dar să nu'i spue cine era cu dinșii.

Nu era departe până la Linus. In curând văzură printre mirții din mica grădinuță pe Myriam, care venia cu Lygia de mână.

Vinicius vroi s'alerge înaintea ei, dar la vederea acestui chip atât de iubit, fericirea îi paralisă puterile și rămase nemișcat, cu inima bătându'i să se rupă, de sute de ori mai turburat de cât atunci când auzise pentru întâia dată șuerând săgețile Parților.

Acum ea stetea acolo, roșie la față, pălind de emoțiune, cu ochii mari întrebători, plini de uimire și de frică.

Nu văzu în jurul ei de cât priviri luminoase și pline de bunătate. Apostolul Petru s'apropie de ea și zise :

— Lygio, îl mai iubești tu ?

O clipă fu tăcere. Buzele ei tremurară ca ale unui copil gata să plângă și care, vinovat, e silit să'si mărturisiască greșealele.

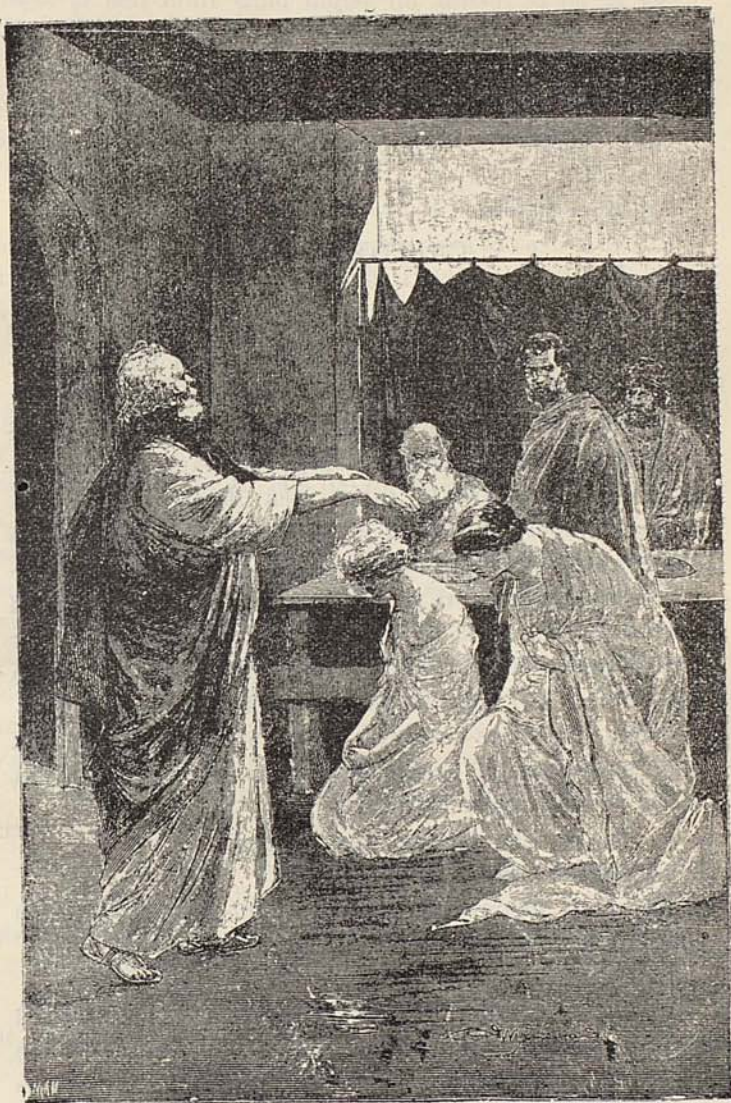
— Răspunde, zise Apostolul.

Atunci, c'un glas smerit și sfios, ea murmură căzând la picioarele lui Petru :

— Da...

— Deja Vinicius era în genunchi lângă dînsa ; Petru își puse mâinile pe capetele lor, zicînd :

— *Iubiți-vă întru Domnul nostru și pentru slava Lui, căci nu'i păcat în iubirea voastră.*

— Iubiți-vă întru Domnul nostru și pentru slava Lui, căci
nu'î păcat în iubirea voastră.

CAPITOLUL XII

În mica grădinuță Vinicius istorisea Lygiei, cu vorbe ețite din inimă, cea ce cu un moment mai înainte mărturisise Apostolilor: turburarea sufletului lui, schimbările prin care trecuse și în sfârșit acea nemărginită tristețe care 'i întunecase viața de când plecase din casă de la Myriam. O iubia încă de pe când era la Aulus și apoi la Palatin, o iubia când o văzuse la Ostrianum, ascultând cuvintele lui Petru, și când veghea lângă patul lui și după ce'l părăsise. Chilon îi destăinuise locuința ei și 'l sfătuisese s'o răpiască, dar dînsul pedepsise pe Grec, vroidnd mai bine să ceară Apostolilor să 'i spue cuvântul Adevărului și, tot o dată, și mâna ei... Bine-cuvântat fie momentul când îi veni inspirația aceasta, pentru-că el acuma era lângă dînsa și ea nu mai fugia de dînsul.

— Nu de tine fugiam, zise Lygia.

— Atunci pentru ce ai plecat?

Ea ridică asupra lui ochii ei senini-albaștri, apoi, cu capul plecat, răspunse :

— Știi tu...

Înăbușit de atîta fericire, Vinicius nu isbutia să 'i spue lămurit cea-ce simția. Nici el nu'și dădea bine socoteală. Dar simția că odată cu dînsa se ivia pe lume o frumusețe nouă, nu o statuie numai, ci un suflet. Îi spuse — și asta 'l umplu de bucurie — că o

iubise și mai mult când fugise de dînsul și că la căminul lor ea va fi pentru dînsul o sfântă.

Apoi îi luă mîna, tăcut; se uita la ea beat de fericire, și îi repeta mereu numele, par'că ar fi vrut să se asigure că în adevăr o regăsise și că era lângă dînsa.

— O, Lygio, Lygio!

La urmă o 'ntrebă ce se petrecea în sufletul ei și ea îi mărturisi că l' iubia deja de pe când era în casă la Aulus și că dacă el ar fi luat-o de la Palatin și ar fi dus-o înapoi la Aulus, dînsa i-ar fi mărturisit iubirea ei și ar fi încercat să 'mblânziască mânia părinților săi.

— Îți jur, zise Vinicius, că nici nu mî-a trecut prin gând, pe când tu erai la Aulus, să te răpesc. Petroniu îți va spune într'o zi: deja îi destăinuisem că te iubiam și doriaam să te iau de soție. Eă îi zisesem lui: „... atunci să'mi ungă ușa casei cu grăsime de lup, s'o înconjure c'un fir de ață și să vie să se așeze în casa mea ca soție“, dar el își bătuse joc de mine și inspirase Cesarului idea de-a te cere ca ostatică, pentru ca să te dea apoi în mîinile mele. De cîte-orî, în chinurile mele, nu 'l-am blestemat!... Dar poate c'o fericită întâmplare a făcut ca lucrurile să se petreacă așa: n'ași fi cunoscut pe creștini și nu te-ași fi 'nțeleș.

— Crede-mă, Marcus, răspunse Lygia, Christos a vrut să te aducă la dînsul.

Trecură pe lângă boschetul acoperit de ederă deasă și se apropiară de locul unde Ursus, după ce sugrumase pe Croton, se aruncase asupra lui Vinicius.

— Aicea, fără tine ași fi mort.

— Nu'mi mai aduce aminte, răspunse Ligya, și nu fi, pentru asta, supărat pe Ursus.

— Ași putea eă fi supărat pe dînsul pentru că te-a apărut? Dacă ar fi sclav, 'i-ași da numaî de cît libertatea.

— Dacă ar fi fost sclav, Aulus l'ar fi liberat de mult.

— Ți-aducî aminte, că eu vroiam să te duc înapoi la Aulus? Dar tu mî-ai răspuns că Cesarul ar putea afla asta și s'ar răsbuna asupra lor. Ei bine! Acuma îi vei vedea cât de des vei vroi. Când vei fi a mea, dacă Cesarul mă întreabă ce-am făcut din ostatica ce mî-a încredințat-o, îi voiî zice: „Am luat-o de soție și se duce la Aulus cu învoirea mea“. El n'o să stea mult în Antium, căci se grăbește să se ducă în Achaia și, de-altminterî, nu sunt ținut să'l văd în fie-care zi. Când Paul din Tars mă va fi învățat Adevărul vostru, mă voiî boteza și mă voiî întoarce la Roma; voiî recâștiga prietenia lui Aulus, care se întoarce în oraș zilele acestea și nu va mai fi nici o pedică. Atunci voiî veni să te iaî și te voiî duce acasă la mine. O, prea scumpo, prea scumpo!

Lygia ridică asupra lui ochiî ei surâzătorî și răspunse:

— Și atunci îi voiî zice: „Unde vei fi tu Caius, eu voiî fi Caia“.

Se opriră sub un chiparos, aproape de ușa camerei. Lygia se rezimă de-un arbore, în vreme ce Vinicius zicea c'o voce tremurătoare:

— Poruncește lui Ursus să se ducă la Aulus să cate lucrurile și jucăriile tale de copil și să le ducă la mine.

Și ea, roșie ca un măr, răspunse:

— Obiceiul poruncește să facem alt-fel...

— Știu, pronuba e acea care de obiceiî le aduce în urma logodnicei, dar pentru mine fă asta. Le voiî lua în vila mea de la Antium și ele îmi vor vorbi de tine.

Cu mânilor împreunate, el repeta:

— Pomponia se va întoarce zilele acestea. Fă asta pentru mine, divino, fă-o, prea scumpo!

— Pomponia să facă ce va vroi, răspunse Lygia, roșindu-se și mai tare gândindu-se la pronuba.

Tăcură din nou, căci iubirea le tăia suflarea în piept. Ligia stetea sprijinită cu spatele de chiparos; fața ei albă se desprindea din umbră ca o floare; ochii îi erau plecați în jos și sînul i se ridica din ce în ce mai des, în vreme ce Vinicius pălia și trăsăturile i se răvășiau. În tăcerea aceasta de după-amiază, ei își auziau bătăile inimei și în beția lor, a amândurora, acest chiparos, tufșurile de mirt și boschetul acoperit cu ederă se schimbaseră pentru dînșii într'o grădină de dragoste.

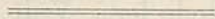
Dar Myriam se ivi în poartă și 'i chemă să vie la masă. Luară loc între cei două Apostoli, cari se uitaū la dînșii ca la copiii lor, vîdînd în ei noua generație care, după moartea lor, vor arunca înainte în ogorul cel sterp sîmînța doctrinei lor.

Petru rupse și bine-cuvîntă pâinea; pe toate fețele se zugrăvise seninătatea și mulțumirea sufletului; o fericire nemărginită umplea camera.

— Veđi și tu, zise în sfârșit Paul întorcîndu-se spre Vinicius, dacă noi suntem dușmanii vieței și a bucuriei.

Vinicius răspunse:

— Nicî odată n'am fost așa de fericit ca printre voi.

CAPITOLUL XIII

În aceeași seară, trecând prin Forum spre a se 'ntoarce acasă, Vinicius zări în capul uliței Viscus Tuscus litiera aurită a lui Petroniu, pe care o purtau opt Bitinieni. Oprindu'i c'un semn din mână, se apropie de perdele.

— Îți urez visuri frumoase și liniștite! strigă el râdând la vederea lui Petroniu adormit într'un colț.

— A, tu ești! zise Petroniu. Da, am ațipit o clipă; am petrecut toată noaptea la Palatin. Mă duceam să'mi cumpăr ceva ca să'mi mai omor vremea la Antium. Ce mai nou?

— Umbli pe la librari? întrebă Vinicius.

— Da, nu vreaș să'mi răvășesc biblioteca mea. Se zice c'a eșit ceva nou de Musonius și de Seneca. Caut apoi și pe vre-un Persus, cum și vre-una din edițiile Eglogelor lui Virgil pe cari nu le am. Oh, cât sunt de obosit și cât mă dor mânilor, tot trăgând afară sulurile de papirus din cilindrele lor... Vești că, odată intrat într'o librărie, te apucă curiozitatea să vești toate. Am fost pe la Aviranus, pe la Atractus, la Argiletum și înaintea lor la Sosius pe Vicus Sandalarius. Pe Castor! Cât de somn mi'i!

— Tu ai fost la Palatin: eă dar trebuie să te întreb pe tine: ce mai nou? Său, mai bine, trimite'ți acasă litiera și legăturile cu cărți și vino la mine: vom vorbi de Antium și de alt-ceva încă.

— Bine, zise Petroniu eșind din litieră. Poimâne ne vom porni la drum spre Antium. Fii gata. Boabele de mazăre, fierte în ulei de măsline, ca și tulpanul cu care 'și înfășurase Barbă-de-Aramă gâtul, nu l'aŭ ferit de răceală: a răgușit. În aceste împrejurări nu mai e de gândit să se amâne călătoria. El blestemă Roma și aerul ce'l respiră aicea; ar vroi s'o radă de pe fața pământului, ori s'o nimiciască prin foc. Lui îi e dor de mare; zice că mirosurile acestea, ce vânturile le aduc din spre ulițele strâmte, aŭ să'l bage în mormînt. Astă-zî s'aŭ făcut sacrificii mari prin toate templele pentru vocea lui... și să se păziască Roma și mai cu seamă să se păziască Senatul, dacă vocea nu i se limpezește la moment.

— N'ar mai fi atunci nici un cuvînt ca să mergem în Achaia.

— Tu crezi că divinul nostru Cesar are numai acest talent? Răspunse Petroniu. El va lua parte la jocurile olimpice ca poet, cu poema lui „Arderea Troiei“, ca vizitiu la curse, ca cântăreț, ca atlet, ba și ca jucător și la fie-care dată el va culege toate coroanele. Știi pentru ce-a răgușit maîmuța? Eri a vrut să se ia la întrecere cu paris; a jucat dansul Ledei, din care pricină a asudat și-a răcit. Era ud learcă și plin de noroiu ca un țipar atunci scos din apă. Făcea tot felul de schimonosituri, se 'nvârtia ca o sfârliază, dădea din mâni ca un matelot beat și greața te apuca când te uitaî la pântelele acela mare și la pulpele lui subțiratic. Paris îi dădea lecții de vre-o cincîspre-zece zile: îți poți tu închipui pe Ahenobarbiu în Leda saŭ într'o lebădă-zeu? Așa lebădă mai înțeleg și eu! Să vorbim de dânsa! Dar el vrea să iasă pe scenă în pantomima asta, în Antium mai întîiu, după aceea la Roma.

— Numai cât cânta în public și lumea se scanda-

lisa; dar să te gândești că Cesarul roman va eși pe scenă ca mim, nu! Roma n'o va îngădui!

— Scumpul meu, Roma va îngădui totul și Senatul va vota mulțumiri „Părintelui Patriei“. Mulțimea e încă mândră chiar că are de împărat un caraghioz.

— Spune, se poate cine-va înjosi mai mult?

Petroniu dădu din umeri.

— Tu trăiești în casă, adâncit în cugetări, cu gândul când la Lygia, când la creștină. Nu 'i de mirat dar că nu știi ce s'a petrecut acum câte-va zile. Neron a luat în căsătorie în public pe Pitagora. Ei juca rolul de mireasă. Asta pare culmea nebuniei nu'i așa? Ei bine flaminii au venit și i-au unit cu solemnitate. Eu am fost de față la ceremonie. Sunt în stare să îngădui multe lucruri, și cu toate astea m'am zis că zeii, dacă există, trebuiau să'și arate puterea prin vre-un semn oare-care. Dar Cesarul nu crede în zeii; și are dreptate.

— Atunci el e, 'ntr'o singură ființă, preot, zeu și ateu, zise Vinicius.

— Intocmai așa, zise Petroniu râzând. Ce treime! Ce lume!

— După cum e lumea, și Cesarul! Dar asta n'o să ție mult.

Tot vorbind ast-fel, ajunseră acasă la Vinicius care, vesel și bine dispus, ceru să i se pună masa pentru prânzul de seară.

— Da, scumpul meu, lumea trebuie să se reformeze, să renască!

— Nu noi o vom reforma, răspunse Petroniu, chiar și numai pentru singurul cuvânt că sub domnia lui Ahenobarbiu omul seamănă c'un fluture; el trăiește la soarele favoarei și la cel d'întîi suflu de răceală a Cesarului, piere. Pe fiul Maiei! Mă 'ntreb câte-o dată, cum a putut ajunge acest Lucius Saturninus până la vârsta

de nouă-zeci și trei de ani și să supra-viețuiască lui Tiberiu, Caligula și lui Claudiu? Dar ce-are a face! O să-mi dai voce să trimit litiera ta să aducă pe Eunice? Mi-a trecut somnul și ași vrea să mă veselesc. Cheamă mai întâi pe chitarist și după aceea vom vorbi de Antium. Trebuie să ne gândim la asta, mai cu seamă tu.

Vinicius dădu ordinul să se ducă să ia pe Eunice și s'o aducă, dar declară că n'avea poftă de loc să 'și bată capul cu Antium.

— Lumea nu se mărginește numai la Palatin, mai cu seamă pentru cei cari au alt-ceva în inimă și în suflet.

Spuse asta așa de fără pă sare și așa de vesel, că Petroniu se uită la dînsul și zise:

— Ce se petrece dar în tine? Iată-te astă-đi cum erai pe când purtai încă la gât bula de aur.

— Sunt fericit, răspunse Vinicius, și pentru a 'ți spune asta te-am chemat să vii la mine.

— Ce ți-a venit? Ce ai?

— Ceva ce n'ași da pentru tot imperiul roman.

Se lăsă pe speteaza scaunului, își puse capul pe mână și începu să vorbiască, cu fața strălucitoare de bucurie:

— 'Ți-aduci aminte de ziua când ne-am dus la Aulus Plautius? Acolo ai văđut pentru întâia dată pe-o fată tînără, căreia 'i dedeaî singur numele de Aurora și Primă-vara. 'Ți-aduci tu aminte de această Psyche, această vergină incomparabilă, cea mai frumoasă din toate zeitățile voastre?

— Ce limbă vorbești tu? Da, de sigur, mă-aduc a-minte: era Lygia.

— Sunt logodnicul ei!

— Hai?

Dar Vinicius sări de pe scaun și 'și chemă intendentul.

— Adă aici pe toți sclavi, fără excepție, pe toți la moment.

— Tu ești logodnicul ei? repetă Petroniu.

Dar înainte ca să'și fi venit în fire din uimire, sala cea mare a atrului gema de sclavi.

Vinicius se 'ntoarse spre Demas, sclavul lui liberat.

— Ceî cari au slujit în casa mea două-zeci de ani, se vor înfățișa mâine la pretor, unde li se va da libertatea. Ceî-lalți vor primi câte trei monede de aur și porția îndoită o săptămână întreagă. Să se trimită la ergastulele din provincie ordinul să se ridice toate pedepsele, să se scoată prizonierii din lanțuri și să li se dea o hrană mai bună. Ziua aceasta pentru mine e o zi de fericire și vreau ca bucuria să domniască în casa mea.

Ei rămaseră un moment tăcuți, ca și cum nu și-ar fi putut crede urechilor, apoi toate glasurile se ridicară de-o dată și toate glasurile strigară împreună:

— Aah, aah, stăpâne, aah!

Vinicius le făcu un semn să iasă și cu toate că ei aveau mare dorință să 'i mulțumiască și să 'i cadă la picioare, eșiră în grabă, umplând casa de strigăte de veselie, făcând un sgomot care se ridica de la pinițe până la acoperiș.

— Mâne, zise Vinicius, îi voi aduna în grădină și le voi porunci să facă fie-care înaintea lui un semn, care cum va vroi. Acei cari vor desemna un pește, vor fi liberați de Lygia.

Dar Petroniu, care nici odată nu se mira multă vreme de-un lucru, își recăpătase deja sîngele rece:

— Un pește?... Mă-aduc aminte de ce spunea Chilon: e semnul creștinilor.

Apoi adăugă, întinzând mâinile spre Vinicius :

— Fericirea e tot-d'auna acolo unde-o vede fie-care. Fie ca Flora să vă semene drumul anî mulţi cu flori. Îţi urez tot ce'ţi poţi ura tu singur.

— Îţi mulţumesc, credeam c'ai să mă ţii de rău, şi, crede-mă, ţi-ai fi pierdut vremea de geaba.

— Eă ? Să te ţin de rău ? Cătuşi de puţin. Din contră, eă zic că faci bine.

— Ah, sfârlează, răspunse Vinicius, ai uitat dar ce mi-ai zis tu odată, când veniam de la Graecina ?

— Nu, dar mi-am schimbat părerea. Scumpul meu, în Roma totul se schimbă. Bărbaţii îşi schimbă femeile, femeile bărbaţii, pentru ce dar nu mi-aşi schimba şi eă părerile ? Puţin a lipsit ca Neron să nu ia în căsătorie pe Actea, căreia i se fabricase o origină regală. Eă bine, ce ! El ar fi avut o soţie cinstită şi noi am fi avut o Augustă cinstită. Pe Proteă şi singurătăţile lui din adâncuri ! Imi voiă schimba părerea orî de căte orî voiă crede că e bine şi potrivit. Căt despre Lygia, origina eă regală e mai sigură de căt istoria cu strămoşii troianî ai Acteei. Tu însă, la Antium, fereşte-te de Popea, căci ea 'i o femeie răsunătoare şi care nu uită lesne.

— Nicî nu mă mai gândesc măcar. Nicî un fir de păr de pe capul meu nu va cădea la Antium.

— Dacă 'ţi închipui c'o să mă mai faci odată să mă mir, te înşeli ; dar de unde 'ţi vine siguranţa asta ?

— Apostolul Petru mi-a spus.

— A, Apostolul Petru ţi-a spus !... Contra acestui lucru nu este nici un argument. Dă'mi voe cu toate astea să iaă căte-va măsuri de prevedere, pentru cazul când Apostolul Petru ar rămânea profet mincinos, căci, dacă din întâmplare Apostolul Petru se va fi înşelat,

ar perde atunci încrederea ta, care de sigur ar putea fi de folos după aceea Apostolului Petru.

— Fă ce vrei, eu însă am credință în el și dacă tu'ți închipui că mă vei descuraja tot repetându'mi într'adins numele lui la fie-care vorbă, te înșeli.

— Atunci, o întrebare : tu ești deja creștin ?

— Nu încă, dar Paul din Tars pleacă cu mine ca să 'mi explice doctrina lui Christos. După aceea voi primi botezul... Căci e un neadevăr că ei sunt dușmanii vieții și ai bucuriei, cum spuneai tu.

— Cu atât mai bine atunci pentru tine și pentru Lygia.

Apoi, dând din umeri și ca vorbindu'și singur :

— Meșteșugul și dibăcia de-a câștiga adepți a acestor oameni, sunt uimitoare. Și cum se răspândește secta asta !

— Da ! Sunt mii și zeci de mii prin Roma, prin orașele Italiei, Greciei și în Asia. Sunt creștini și printre legionari, ba și printre preterieni : sunt chiar până și în palatul Cesarului. Sclavi și cetățeni, săraci și bogați, plebea ca și patricienii mărturisesc doctrina lor. Știi tu că sunt socotiți printre creștini și al de Cornelius, că Pomponia Graecina e creștină, că Octavia era și ea, se pare, și că Actea e cu siguranță ? Da această religie năpădește lumea și numai ea 'i în stare s'o reînoiască. Nu da din umeri, căci cine știe dacă peste un an ori doi nu vei adopta tu însu'ți această doctrină !

— Eu ? zise Petroniu. Nu, pe fiul Latonei, n'o voi adopta, chiar de-ar cuprinde ea tot adevărul și înțelepciunea omenească ca și cea dumnezeiască... Asta ar cere oboseală, și eu nu vreau să mă obosesc ; renunțare, și eu nu vreau să renunț la nimic în viață. Cu firea ta iute și aprinsă, cine-va se putea tot-d'auna aștepta la asta ; dar eu ? eu am pietrele mele prețioase, vasele mele și pe Eunicea mea. Eu nu cred în Olimp,

dar îmi reglez cum pot lucrurile pe pământ, și voiû căta să fiû sănătos și 'n putere până ce săgețile arcașului divin mă vor străpunge, orî Cesarul îmi va trimite ordinul să 'mî deschid vinele. Imî place prea mult parfumul viorelelor și un triclinium bine îngrijit. Imî plac până și zeii noștri..... ca figurî de retorică. Imî place de asemenea și Achaia, unde mă pregătesc să merg cu pântecosul nostru cu picioarele ca niște pae, incomparabilul și divinul Cesar August Periodonices, Hercule, Neron !

Și sbucni de răs, numai la presupunerea că el ar putea adopta doctrina pescarilor galileiani și îngână cu jumătate de glas :

Mirt verde la sabie 'mî voiû lega,

Ca Harmodios și Aristogiton.....

Se 'nterupse, căci un sclav vesti pe Eunice.

Nuamî de cât după aceea se aduse prânzul. După câte-va bucăți pe cari le cântă chitaristul, Vinicius povesti lui Petroniu visita lui Chilon.

Petroniu, pe care 'l apuca din nou somnul, își puse mâna la frunte și zise :

— Idea era bună, dat fiind rezultatul. Cât despre Chilon, eu 'î-ași fi dat cinci monede de aur ; dar odată ce tu ai poruncit să'l bată cu vergile, trebuia să lași să 'l omoare 'n bătae, căci cine știe dacă într'o zi senatorii nu 'și vor pleca fruntea înaintea lui, cum 'și-o pleacă ađi înaintea călărețului cu sula, Vatinius ! Noapte bună !

Scotându'si coroanele, Petroniu și Eunice plecară. Vinicius se duse în bibliotecă și scrisc Lygiei :

„Vreaû ca, deschidându'ti draguții tăi ochișori, divina mea, să găsești un bună ȓiua în această scri-soare. Pentru asta 'ți scriû în astă seară, cu toate că te voiû vedea mâine. Cesar pleacă peste două ȓile la

Antium, și eu, vai! sunt silit să 'l însoțesc. 'Ți-am mai spus deja, că, a nu mă supune, ar fi a 'mă primejdui viața și acuma n'ași avea curajul să mor. Cu toate acestea, dacă tu nu vrei să plec, spune numai o vorbă și rămân: treaba lui Petroniu atunci să 'ndepărteze primejdia de d'asupra capului meu. În această zi de bucurie, am dat la toți sclavii daruri și cei cari au slujit în casa mea două-șeci de ani se vor duce mâine la pretor ca să fie liberați. Tu prea-iubita mea, trebuie să mă felițiți pentru aceasta, căci îmi pare că doctrina ta poruncește lucrul acesta și eu 'l-am făcut din cauza ta. Le voi spune că ție 'ți datoresc ei libertatea, ca să slăviască numele tău.

„Eu însu'mi, în schimb, vrea să mă fac sclavul fericirii și sclavul tău și nu doare să fiu liberat. Blestemat fie Antium, blestemată fie călătoria lui Ahenobarbiu. De trei ori și de patru ori încă fericit că nu sunt așa de 'nvățat ca Petroniu, căci atunci poate m'ași simți dator să mă duc în Achaia. Dar amintirea ta va 'ndulci pentru mine ceasurile de despărțire. La fiecare dată când voi putea fi liber, voi sări pe cal și voi porni în galop spre Roma, ca să 'mă desfățez ochii la vederea ta și urechile la dulceața glasului tău. Când îmi va fi cu neputință să viu, voi trimite un sclav c'o scrisoare și cu însărcinarea să se informeze de tine.

„Te salut, divina mea, și mă arunc la picioarele tale. Nu te supăra, dacă 'ți zic divina mea: dacă tu mă oprești, te voi asculta; dar astă-zi nu știu cum să 'ți zic alt-fel. Te salut din pragul viitoareii noastre locuințe, te salut din tot sufletul meu“.

CAPITOLUL XIV

Se ştia la Roma că Cesarul în treacăt va visita Ostia saū mai de grabă va visita la Ostia o corabie, cea mai mare corabie din lume, sosită din Alexandria c'o încărcătură de grâu, şi că de aicea se va duce la Antium, luându-o de-a lungul ţărmului. Ordinele fuseseră date câte-va zile mai înainte: ast-fel că dis de dimineată, lângă poarta Ostiei, curiositatea adusesese o mulţime nenumerată de oameni, printre cari populaţia romană se amesteca cu tot felul de inşi, din toate neamurile de pe univers.

Cesarul avea obiceiū să ia cu el în călătorie toate lucrurile printre cari îi plăcea să trăiască şi la toate popasurile ce le făcea, se aşeza ca la el acasă printre mosaicurile şi statuile lui favorite. Aşa că în călătorie venia după el o armată întreagă de servitori, afară de batalioanele de pretorienī, afară de augustanī şi de escortele lor.

Din zori păstorii din Campania aduseseră cinci sute de măgăriţe, pentru ca a doua zi, când va sosi în Antium, Popea să facă în laptele lor baia ei zilnică. Mulţimea se desfăta privind nourii mişcători de praf, şirurile de urechi ascuţite, ascultând plesniturele de biciū şi strigătele sălbatice ale păstorilor.

După ce trecu turma de măgăriţe, o trupă de servitori tineri umplură drumul ca să 'l măture şi să 'l presare cu florī şi cu vârfuri de brazī. Ceasurile treceau

și mulțimea se făcea tot mai deasă. Unia își aduseseră cu dâșii toată familia: își întindeau proviziile pe pietrele hotărâte pentru sanctuarul nou al zeiței Ceres și mâncau. Ici și colo se formaseră grupuri. Câți-va perorau asupra plecării împăratului, asupra apropiatelor lui călătorii și asupra călătoriilor în general. Cu privire la asta, marinarii și veteranii povestiau minuni despre țările de cari aușiseră vorbindu-se în depărtatele lor expediții și pe cari nici o dată nu le călcasese picior de Roman. Cetățenii cari nici o dată nu trecuseră mai departe de Via Apiana, ascultau cu gurile căscate istorisirile acestea, cari lor le păreau ca un fel de basme, despre India și Arabia, despre insula acea mică din arhipelagul bretan unde Briareu a legat în lanțuri pe Saturn adormit, despre ținuturile hiperboreene, despre mările de gheață, despre felul cum muge apele Oceanului când soarele se cufundă în el. Se mai spunea de asemenea că această faimoasă corabie din Ostia ducea grâu pentru doi ani, fără a mai pune la socoteală patru sute de călători și o mulțime de fiare sălbatice pentru circ la jocurile de vară. De aicea un oare-care entusiasm pentru Cesar, care nu numai că își nutria poporul, dar se gândia și la petrecerile lui.

Trecură călăreții numizi din garda pretorienilor; boturile lor negre se colorau în auriu la resfrângerile căscilor, iar vîrfurile lăncilor sclipiau ca niște cărbuni aprinși. Și defilarea începu.

Mai întâiu trecură căruțele încărcate cu corturi, în tot felul de culori, roșii, violete, albe, covoare de Orient, mobile, unelte de bucătărie, colivii pline cu paseri ale căror creeri și limbi trebuiau să fie gătite pentru masa Cesarului, amfore cu vin, panere cu fructe. Dar lucrurile care s'ar fi putut strica în căruțe, erau duse pe jos: era o trupă de selavi cari duceau statuele

cele mici de bronz corintian, alta vasele etrusce, alta cele grecești; altă trupă care ducea vasele de aur, sau cele de argint, ori cele făcute din sticlă de Alexandria. Detașamente mici de pretorienți, pedestri sau călări, despărțeau grupele de sclavi, și fie-care grupă era supravegheată de păzitori înarmați cu bice cu sfichiuri de plumb ori de fer. Cortegiul acesta de sclavi cari purtau cu atâta îngrijire lucrurile prețioase, sămăna cu vre-o solemnă procesiune religioasă și asemănarea se făcu și mai simțită încă, când se iviră instrumentele de muzică: harpe, lute grecești, lute ovreești ori egiptene, lire, forminx, chitare, flaute, buccine și țimbale. Cine pleca în călătorie, vre-un Apollon ori vre-un Bachus? Apoi se iviră pe niște care strălucite, cu tirsele în mână, acrobanții, dansatorii și dansatoarele. După aceea veniau în căruțe sclavele hotărâte pentru jocuri voluptuoase: băeți tineri și fete aduse din Grecia sau de prin Asia Mică, cu părul lung buclat prins cu ace de aur, cu fața acoperită de un strat gros de suliman, pentru ca albeața și frăgezimea să nu le fie stricată de vântul Campaniei.

Mândri de puterea lor, pe care ar fi putut-o întoarce chiar în contra Cesarului, venia în urmă un alt batalion de pretorienți, Sicambri albi, păroși, cu ochii albaștri, cu pasul greoiu, înaintea cărora stegarii duceau aquilele romane, panourile comemorative, statuile zeilor Germaniei și a Romei și bustul imperial.

O mulțime de lei și tigri, pe cari îi domesticise îmblânzitori meșteri și pe cari Neron îi înhăma la carul lui când vroia să imiteze pe Dionisios, veniau pearele următoare. Erau ținuți de Induși și Arabi în lanțuri de oțel, cari dispăreau sub flori; și fiarele, cu ochii lor verzu, cu privirea lăncedă, se uita prin prejur; câte o dată, ridicându'si în sus capetele lor uriașe,

trăgeau pe nas cu putere mirosul acru ce răspândia mulțimea.

După acea trăsurile imperiale, litiere, un alt batalion de pretorienți compus numai de voluntari din Italia, o trupă de sclave elegante și de băeți tineri și apoi Cesarul.

Apostolul Petru, care vroise să vadă pe Neron, era prin mulțime, împreună cu Lygia, a cărei față era mascată de-un voal gros și cu Ursus, care, cu puterea lui, era un ocrotitor sigur pentru Lygia. Ursus apucă un bolovan care trebuia să serviască la construirea sanctuarului și 'l aduse pe sus Apostolului, care se sui pe el ca să vadă mai bine.

Mulțimea la început murmurase în contra lui Ursus, care-i despica valurile ca o corabie; dar când vădu că el singur ridică bolovanul pe care patru dintre cei mai puternici din mulțimea asta n'ar fi putut nici să'l urniască, bătut din palme.

Cesarul stetea pe un car descoperit, tras de șase armăsari de Idumea și fără nimeni prin prejurul lui de cât două slușenii de pitici, cari steteau la picioarele sale.

Era îmbrăcat cu o tunică albă și o togă ametistă, care resfrângându-se asupra feței o colora ușor în albastru. De la plecarea lui din Neapole, se îngrășase simțitor. O a doua bărbie îi îngroșase fața așa că buzele lui, deja prea aproape de nas, păreau acum că se deschid chiar sub nări. Gâtul lui gros era înfășurat într'un tulpă pe care și'l potrivira pe fie-ce clipă cu mâinile sale mari cât niște butuci și pe cari părul roșu și rar făcea ca o pată sângerie; nu punea să'i scoată părul de pe mâni, pentru că i se spusese că asta ar putea să'i aducă o tremurătură a degetelor, cea-ce l'ar fi împiedicat să mai cânte din lut. O trufie nemăsurată

era întipărită pe fața lui, împreună c'o adâncă oboseală și scârbă. Luată în totul, ființa sa era îngrozitoare și caraghioasă tot odată.

I se striga : „Salut, divinule ! Salut, învingătorule ! Fii al lui Apolon ! Apolon ! Salut !“ El surâdea. Dar une-ori, oameni cari nici nu'și dădeau seamă că gluma lor avea să fie profetică, rupeau unanimitatea strigătelor printr'un : „Barbă-de-Aramă ! Barbă-de-Aramă ! Nu te temi că barba ta înflăcărată va da foc Romei ?“

Cesarul nu se prea supăra de aceste apostrofe, căci nu mai purta barbă ; o adusese ca jertfă lui Jupiter Capitolinus. Dar alți inși, ascunși pe după grămezile de pietre și pe după altarele templelor, urlau : „Matricidule ! Oreste ! Alcmeon !“ ; și alții apoi : „Unde ți-i Octavia ? Svârlă'ți mantaua de purpură !“. Popeei, care venia numai de cât în urma lui, i se striga în cale : „Lână roșcată !“ care arăta pe prostituate. Urechea ciulită a lui Neron prindea și insultele acestea și atunci își pune la ochi smaraldul lui poleit, parcă ar fi voit să caute și să noteze pe insultători. Ast-fel el vedu pe Apostolul Petru, în picioare pe bolovanul de piatră.

Privirile acestor două oameni se încrucișară. În această clipă obscură erau față în față cei două stăpâni ai universului ; unul, care avea să se șteargă de pe pământ ca un vis sângeros, altul, acest bătrân îmbrăcat în lână aspră, care pune stăpânire asupra lumii întregi și-a acestui oraș, pentru vecii vecilor.

Cesarul trecuse. Numai de cât în urma lui se iviră opt Africani, ducând o litieră strălucită, în care ședea această Popea urâtă de popor, îmbrăcată ca și Neron în ametistă, sulemenită, gânditoare și nemișcată. După dînsa venia o curte întreagă de servitori de amândouă

sexele și un șir de care cari îi duceau costumele și uneltele trebuitoare pentru toaleta ei.

Soarele se pogorâse de mult după zenit, când începu defilarea intimilor Cesarului: augustanii, cortegiu desfășurat în formă de șarpe încolăcit... Mulțimea surâdea cu bună-voință la trecerea lui Petroniu, în litieră cu sclava lui favorită; Tigellin, din când în când se scula în picioare pe car și întindea gâtul să vadă dacă nu'l cheamă Cesarul. Mulțimea saluta pe Linicius Pisone prin aplause, pe Vitelius prin râsete și pe Vatinius prin șuerături. Față de Linicius și Lecanius fu nepăsătoare; dar Tullius Senecion, care era iubit,—nu se știa de ce—de popor, fu primit ca și Vestinus cu aclamări. Curtea era nenumărată. Iși arătau unul altuia pe Domitius Afer și pe căzătura de Lucius Saturninus; era apoi Vespasian și fiii lui, Nerva și Lucanus și Annus Gallon și Quintilianus și mulțime de femei vestite prin moravurile lor desfrânate și luxul lor. Razele soarelui însă 'și păreau prinse în strălucirea cortegiului acesta. Nu lipsiau printre mulțime și nenorociți cu stomacul gol; cu toate acestea priveleştea asta numai cât le ațâța pofta; le dădea de asemenea și sentimentul tru-faș al puterii și mărireii romane, pe care o respecta tot universul.

Vinicius era la sfârșitul cortegiului. La vederea Apostolului și a Lygiei pe care nu nădăjduia s'o întâl-niască, sări jos din car.

— Ai venit? nu știu cum să'ți mulțumesc, Lygio. Dumneșeu nu m'ar fi putut trimite o mai bună proo-rocire. Fii bine-cuvântată. Imi iau rămas bun de la tine, dar pentru puțin timp. In drumul meu voiû lăsa din loc în loc câți-va cai parți și voiû veni să pe-trec lângă tine fie-care zi liberă, până când voiû că-păta voe să mă întorc. La revedere.

— La revedere, Marcus, răspunse Lygia. Christos să te călăuziască și să-ți deschidă sufletul la vorbele lui Paul.

— Comoara mea, să se facă cum zici tu. Paul vrea mai bine să meargă printre oamenii mei; e însă cu mine, și va fi tovarășul și stăpânul meu. Ridică-ți vâlul acesta, tu, singura mea bucurie, ca să te mai pot contempla odată înainte de plecare. Pentru ce ți-ai ascuns așa fața?

Ea 'și ridică vâlul și, arătându-și fața surâzătoare și ochii ei strălucitori, întreabă:

— E rău?

Surâsul ei avea ceva din șiretenia ștrengărească a unei fete. Vinicius o privi răpit de fericire și răspunse:

— E rău pentru ochii mei care ar vrea să nu te vadă de cât pe tine până la moarte.

Și, spre marea uimire a mulțimei, strălucitul augustan se plecă și-și puse buzele pe mâinile umilei fete din popor.

— Rămâi cu bine...

Plecă în grabă, că escorta împărătească trecuse cu mult înainte. Apostolul Petru îl bine-cuvântă, făcând asupra-i aproape imperceptibil semnul crucii...

Demas, morarul, chiar acela la care lucra Ursus noaptea, se apropia de ei.

El sărută mâna Apostolului, îl rugă să se odihniască acasă la el, adăogând că locuința lui era lângă Emporium.

Luară ceva în gură și închiseră ochii pentru câte-va clipe; apoi, când se făcu seară, se îndreptară în spre Transtever. Fiind-că vroiau să treacă fluviul pe la podul lui Emilian, o luară peste Clivus Publicius, care taie colina Aventinului între templul Diane și al lui Mercur. De pe această înălțime, Apostolul se uita la clă-

dirile mai apropiate precum și la cele cari se perdeau în depărtare. Se gândia la întinderea și la puterea acestui oraș în care el venia să semene cuvântul Adevărului. Văzuse legiunile romane prin diferitele țări prin cari trecuse, dar acestea erau ca membrele împrăstiate ale acestei puteri care îi părea astăzi, pentru întâia oară, că se personifica în trăsăturile Cesarului. Acest Oraș, corupt până la măduvă și tot odată neclintit pe temeliiile lui, acest Cesar, ucigașul fratelui său, ucigașul mamei și femeii sale și îndărătul căruia se târa o escortă de spectri tot așa de numeroasă ca și curtea lui, acest desfrânat și acest caraghioz, stăpânul a trei-zeci de legiuni, și, prin ele, a universului, acești curtezani acoperiți de aur și de stofe roșii, nesiguri de ziua de mâine și cu toate acestea mai puternici de cât niște regi, toate acestea la un loc îi apărua ca regatul infernal al nedreptăței. Și, în sufletul lui simplu, se mira că Dumnezeu încredințase stăpânirea pământului acestui monstru, spre-a-l călca în picioare, spre a-l strivi, spre a-i stoarce lacrimi de sânge. „Stăpâne,—zise el în inima lui—ce voi face eu în fața acestui oraș în care m'ai trimes Tu? Ale lui sunt mările și continentele, ale lui animalele de uscat și ființele cari trăesc sub apă, ale lui toate cele-l'alte regate și cetăți. Trei-zeci de legiuni îl apără. Iar eu, Stăpâne, nu sunt de cât un pescar de pe malurile lacului. Ce voi face? Și cum putea-voiu birui răul?”

Fu întrerupt în rugăciunea lui de vocea Lygiei:

— S'ar părea că tot orașul e în flăcări....

În adevăr, soarele apunea într'un chip neobișnuit.

Din locul unde erau, îmbrățișau cu privirea o întindere vastă. Spre dreapta, zăriau Circul Maxim; mai sus palatele Palatinului, așezate par'că unul peste altul, și în fața lor, îndărătul Forului de vite și după Ve-

labru, piscul Capitolului cu templul lui Jupiter. Dar zidurile, coloanele și vârfurile templelor erau înecate în aur și purpură. Părțile din fluviu cari se vedeau, păreau că rostogolesc valuri de sînge. Și cu cât soarele se pleca mai jos, cu cât se cufunda îndărătul janiculului, cu atît mai mult strălucirea cerului sămăna cu lumina unui uriaș incendiu. În curînd cuprinse cele șapte coline și se lăți pe întinderea nemărginită a câmpiei.

— S'ar părea că tot orașul e în flăcări, repetă Lygia.

Și Petru :

— Mânia lui Dumnezeu stă atârnată asupra lui.

CAPITOLUL XV

VINICIUS CĂTRE LYGIA. — „Sclavul Phlegon, prin care ți trimit scrisoarea asta, e creștin; e dar unul din aceia cari își vor primi libertatea din mâinile tale, comoara mea. E un vechi servitor al familiei noastre și ți pot scrie, prin mijlocirea lui, cu toată încrederea. Îți scriu din Laurentum, unde ne-am oprit din cauza căldurei. Othon avea altă dată aici o vilă strălucită, pe care i-a dăruit-o Popeei și ea, cu toate că divorțată pe vremea aceea, a crezut de cuviință să păstreze și până adîi darul acesta... Când, de la femeile cari mă'nconjur acum, îmi duc gândul la tine, mi se pare că din pietrele lui Deucalion trebuie să se fi născut neamuri de oameni cu totul deosebite: tu, ești dintr'acelea pe cari le-a produs cristalul. Te admir și te iubesc din tot sufletul meu, te iubesc până 'ntr'atît c'ași vrea să nu vorbesc decît de tine și trebuie să fac mari sforțări pentru a istorisi călătoria noastră.

„Cesarul a fost dar oaspetele Popeei, care îi pregătise în taină o primire măreață. Printre mesenii, puțini augustani: dar Petroniu și eu eram invitați. După prânz ne-am plimbat, în bărci aurite, pe marea albastră ca ochii tăi, divina mea. Noi înși-ne vâsluim, căci Augusta era mulțumită că o servește consuli ori fii de-ai lor. Cesarul, în picioare, în togă de purpură, lângă cârmă, cânta în onoarea mării un imn, compus noaptea trecută și a căruî musică o scrisese împreună cu Diodor.

Pe bărcile cari mergeau în cortej înaintea noastră, erau sclave indiane, meștere în arta de a scoate sunete armonioase din scoici de mare; prin prejurul nostru înota delfini, cari ai fi crezut că es din adâncurile Amfitritei, atrași de musică. Și eu, știu tu ce făceam? Mă găndiam la tine, suspinam după tine și ași fi vrut să pot lua marea asta, acest azur, această musică, totul, ca să ți le dau ție. Vrei tu ca într'o zi să locuim pe malul mării, Augusta mea, departe de Roma? Am în Sicilia o bucată de pământ, cu o pădure de migdalî, cari primă-vara se umple de flori trandafirii și se pleacă așa de mult spre mare, în cât capetele crengilor aproape se moaie în apă. Acolo te voi iubi, acolo voi practica doctrina aceasta pe care mî-o va face cunoscut Paul: știu deja că ea nu se împotrivesc iubirei și fericirei. Vrei? Dar mai înainte de-a auzi răspunsul buzelor tale adorate, să spuî înainte ce s'a petrecut în barcă.

„Când furăm la o oare-care depărtare de țărm, zărirăm o pânză înaintea noastră și în curând se născu o discuție: era o simplă barcă de pescari, ori o corabie din Ostia? Eu am ghicit cel d'întâi și atunci Augusta declară că pentru ochii mei nu era nimic ascuns; apoi acoperindu'și fața cu vâlul, mă 'ntrebă dac'o recunoșteam ast-fel. Petroniu răspunse numai de cât că după un nor însu'și soarele se face nevăzut; dar Popea, făcendu-se că glumește, zise că numai iubirea ar putea orbi pe un om cu o vedere așa de pătrunzătoare; și spunend pe nume pe fie-care din damele curței, mă întrebă, căutând să afle pe acea pe care-o iubesc. I-am răspuns cu liniște, dar la urmă ea rosti și numele tău; tot o dată își descoperi fața, lăsând să i se vadă ochii, în cari era o căutătură răutăcioasă și ciudată. Sunt cu adevărat recunoscător lui Petroniu c'a

făcut barca în acest moment să se plece pe-o parte, din care cauză nimeni nu se uită la mine; căci dac'ași fi auzit-o spunând cuvinte rău-voitoare sau ironice cu greu m'ași fi împotrivit dorinței de-a sparge capul cu lopata acestei femei viclene... Ți-aduci aminte, nu'i așa, ce ți-am povestit în ajunul plecării mele, în casa lui Linus, cu privire la întâlnirea de la lacul Agripa?

„Petroniu tremură pentru mine și astă-zî chiar mă ruga să nu supăr amorul-propriu al Augustei. Dar Petroniu nu mă mai înțelege și nu știe că afară de Lygia mea nu mai e pentru mine nici plăcere, nici frumusețe, nici iubire, iar Popea nu 'mă inspiră de cât scârbă și dispreț. Tu m-ai schimbat deja sufletul până 'ntr'atâta, că n'ași mai putea reîncepe nici odată felul meu de viață de altă dată. Nu te teme însă că mi se va întâmpla vre-un rău aici. Popea nu mă iubește; ea nu-i în stare să iubiască pe cine-va, orî cine-ar fi acela, și caprițiile ei nu vin de cât din ciuda ei pe Cesar, care e încă sub înrăurirea ei și care poate tot mai ține la dînsa, dar care n'o mai cruță și nu 'și mai ascunde dinaintea ei murdăriile.

„Îți voiui mai spune apoi, de alt-fel, ceva care trebuie să te liniștiască.

„În momentul plecării mele, Petru m-a zis să nu mă tem de Cesar, căci nici un fir de păr nu va cădea de pe capul meu; și eu am credință în el. Un glas îmi spune că fie-care din cuvintele lui se va împlini și, cum el a bine-cuvântat iubirea noastră, nici Cesarul, nici toate puterile Hadesului, nici chiar Destinul nu's în stare să mi te smulgă, o! Lygia mea! Gîndul acesta mă face fericit ca și cum ași fi în cerul acesta, singurul în care e liniștea și fericirea. Dar tu, creștino, poate că cea ce zic eu despre cer și despre Destin te supără? În cazul acesta, iartă-mă, căci păcătuesc fără voe. Botezul

nu m'a curățit încă, dar inima mea e ca un vas deșert pe care Paul din Tars trebuie să'l umple c'o credință cu atât mai dulce cu cât e a ta.

„La Antium, îmi voi petrece zilele și nopțile ascultând pe Paul, care de la începutul călătoriei noastre a câștigat o ast-fel de înrâurire printre oamenii mei, în cât nu se mai deslipesce de lângă el, vădând într'însul nu numai un mag, dar și o ființă supra-omenească. Eri citiam pe fața lui bucuria, și, când 'l-am întrebat ce făcea, el îmi răspunse: „Seamăn“. Petroniu știe că locuște la mine și-ar vrea să'l vadă, ca și Seneca, care-a auzit prin Gallon vorbindu-se de el. Dar stelele încep să păliască deja, o! Lygia mea, și Luceafărul dimineții străluce din ce în ce mai tare. În curând aurora va muia în trandafiri creștetele valurilor mării. Totul doarme împrejurul meu, numai eu singur veghiez; mă gândesc la tine și te iubesc. Te salut în același timp când salut aurora, o! logodnica mea.

CAPITOLUL XVI

VINICIUS CĂTRE LYGIA. — „Iubita mea, ai fost tu vre-o dată cu Aulus la Antium? Dacă nu, va fi o fericire pentru mine să-ți arăt mai târziu orașul acesta. Deja de pe la Laurentum, de-a lungul coastei, încep a se înșira vilele și Antium însuși e un lanț neîntre-rup de palate și de portice. Am acolo o casă, pe țăr-mul mării, cu o livadă de măslini și chiparoși cari se întind în dosul vilei; și când îmi zic că într'o zi casa asta va fi a ta, marmora ei îmi pare mai albă, grădi-nile mai verzi și marea mai lucie. O, Lygio, cât de bine e să trăești și să iubești! Bătrânul Menicles, in-tendentul meu, a sădit în livadă tufe mari de stânjinei pe sub mirți și la vederea lor eu m'am gândit la in-sula lui Aulus, la impluviul vostru, la grădina în care eu steteam alături de tine. Stânjinei aceștia îți vor reaminti casa părintească; și de aceea eu sunt sigur că-ți va place Antium și vila asta.

„De la sosirea noastră am stat la vorbă împreună multă vreme, eu și cu Paul; am vorbit de tine și după aceea el a început instrucția mea și, chiar dac'ași ști să scriu ca Petroniu, n'ași putea să-ți spun tot ce gân-diam, tot ce resimțiam în sufletul meu.

„Spune-mi, cum poate pământul să poarte tot-o-dată oameni ca Apostolul Petru, ca Paul din Tars și ca Ce-sarul? Te întreb, pentru că după ce-am ascultat învă-țătura lui Paul, am petrecut seara la Neron. Mai întâi

el ne-a citit poema lui despre arderea Troiei și ni s'a plâns că nici odată n'a vădut ardând un oraș. Invidia pe Priam. La care Tigellin îi răspunse: „Spune o vorbă, divinule, și eu iaș o tortă și, înainte de a se crăpa de ziuă, vei vedea tot Antiul în flăcări“. Cesarul însă îl făcu prost. „Unde mă voiți mai duce eu să respir aerul mării și să-mi îngrijesc vocea aceasta, cu care m'aș dăruit zeii și pe care toți mă roagă s'o cruț pentru fericirea oamenilor? Oare cauza răgușelii mele nu-i Roma, care-mi face atâta rău și mirosurile puturoase ce se ridică din Subur și din Esquilin? Și Roma în flăcări nu va fi o priveliște ceva mai măreață și mai tragică de cât Antium?“ Și toți curtezanii rămaseră extasiați la ideia asta. El declară că atunci poema lui va întrece cânturile lui Omer; apoi începu să spună ce oraș frumos ar reconstrui dânsul; așa de frumos, că 'l va impune admirațiunei tuturor veacurilor. Mese-nii beți strigară: „Fă așa! Fă așa!“ El, răspunse: „Mă-ar trebui prietenii mei credincioși și mai devotați“. Mărturisesc că la 'nceput am fost neliniștit auzind cuvintele acestea, căci tu ești în Roma, adorata mea. Eu singur râd acum de temerea asta. Cesarul și augustanii, oricât ar fi de smintiți, nu vor face o nebunie ca asta; și cu toate acestea vezi cum tremuri pentru ființa pe care o iubești: ași vrea mai bine ca locuința lui Linus să nu fie așezată într'o uliță strâmtă din Transtever. Dar după voia mea nici palatele Palatinului n'ar fi vrednice de tine; ași vrea atâta ca să nu duci lipsă de gătelii, nici de tot ce-ți face înlesnirea și cu care tu ești deprinsă. Du-te dar de stai în casă la Aulus, Lygia mea. Dacă Cesarul ar fi în Roma, vestea întoarcerii tale ar putea ajunge prin sclavi până la Palatin. El însă o să stea mult timp aici la Antium și, când se va întoarce, lumea va fi încetat de mult de-a

mai vorbi de prințesa ligiană. Linus și Ursus pot să rămâe cu tine. De-altminteri eu trăesc din speranța că, înainte ca Roma să fi revăzut pe Cesar, tu, divina mea, vei locui în casa ta, la Carine. Bine-cuvântată fie ziua, ceasul, clipa când îmi vei trece pragul, și dacă Christos, pe care învăț a'L cunoaște, îmi ascultă rugămintea, fie de asemenea bine-cuvântat. Il voi servi și'mi voi da pentru El viața și sângele meu. Mă rostesc rău : Il vom servi amândoi, atât cât firul zilelor noastre nu va fi tăiat.

„Te iubesc și te salut din tot sufletul“.

CAPITOLUL XVII

Ursus scotea apă din fântână și, în vreme ce trăgea în sus cele două amfore legate de capătul unei frînghii, cânta cu jumătate de glas un cântec ligian. Ochiul lui strălucia de bucurie, contemplând siluetele lui Vinicius și-a Lygiei printre chiparoșii din grădina lui Linus. O lumină roșie încingea cerul puțin câte puțin, întinzându-se de la o margine până la alta. În liniștea amurgului, ei vorbeau ținându-se de mână.

— Nu ți se poate 'ntâmpla nimic rău, Marcus, pentru c'ai plecat din Antium fără știrea Cesarului? întrebă Lygia.

— Nimic, sufletul meu, răspunse Vinicius. Cesarul ne-a spus că va sta închis cu Terpnos două zile, ca să compue un nou imn. De-altmintrelea, ce-mi pasă de Cesar, când sunt lângă tine și te privesc, adorata, comoara mea?

— Știam c'ai să vii. De două ori Ursus, după rugăciunea mea, s'a dus la Carine să întrebe dac'ai venit. Dar Linus a râs de mine, împreună cu Ursus.

În adevăr, se vedea că dînsa'l așteptase, căci în loc de haïna închisă ce-o purta de obicei, acum a pus o rochie albă de stofă fină, prin care se întreveau umerii rotunzi ca ai unei primă-veri de marmoră. Câte-va anemone roșii îi erau prinse în păr.

Vinicius își puse buzele fierbinți pe mîna prea iu-

bitei lui; se puseră jos pe o bancă de piatră, sub un salcâm numai floare de sus până jos.

— Ce liniște și cât de frumoasă-i lumea! zise încet Vinicius. Mă simt fericit cum nu m'am simțit nici o dată în viață. Spune-mi, Lygio, de unde vine asta? Nici odată n'ași fi putut bănuî că ar fi o iubire de felul acesta. Eu credeam că iubirea nu e de cât un foc în vine și o dorință furioasă, și acum văd că poți iubi cu fie-care picătură din sîngele tău, cu fie-care răsufare a peptului tău și să simți tot odată o liniște dulce și nemărginită, ca și cum ai fi legănat de somn, potolit de apropierea morții. Acuma abia înțeleg pentru ce și tu și Pomponia păreți așa de senine. Da! Fericirea aceasta i-un dar al lui Christos.

Ea își lăsă fața ei drăgălașă pe umărul tînrului:

— Marcus, prea iubitul meu!...

Nu putu să spue mai mult. Bucuria, recunoștința și siguranța că acuma avea drept să-l iubească, îi umpluse ochii de lacrimi. Vinicius o strânse la sîn.

— Lygio, bine-cuvîntat fie momentul când pentru prima dată am auzit numele Lui!

Ea răspunse încetișor:

Te iubesc, Marcus.

Din nou rămaseră tăcuți. Grădina începea să se polească în argint de razele lunei care începea să răsară. În sfîrșit Vinicius vorbi:

— Știu... Abia intraî, abia sărutaî mînile tale, scumpo, și în ochii tăi am citit întrebarea aceasta: „Ești pătruns de doctrina dumnezeiască pe care eu o mărturisesc; te-ai botezat?” Nu, nu m'am botezat încă, dar uite pentru ce, o! floarea mea: Paul m'a zis: „Te-am convins că Dumnezeu s'a coborît pe pămînt și s'a lăsat să fie răstignit pe cruce pentru mîntuirea neamului omenesc, dar e de datoria lui Petru să te curețe la is-

vorul ispășitor, căci el te-a bine-cuvântat întâiu“. Și apoi eu vreau ca tu, comoara mea, să fii de față la botezul meu și Pomponia să-mi slujiască de mamă. Pentru asta nu m'am botezat încă, cu toate că cred în Mântuitorul nostru și'n dulcea Lui doctrină. Cum n'ași crede eu că Christos a venit pe pământ, când Petru spune aceasta, el, care a fost discipolul Lui, și Paul de asemenea, căruia El i s'a arătat? Cum n'ași crede că e Dumnezeu, când a'nviat din morți? A fost vădut prin oraș, pe lac și prin munți; și acei cari L-au vădut, sunt oameni a căror buze n'au cunoscut minciuna. Am crezut în toate acestea, din ziua când am auzit pe Petru la Ostrianum. Mi-era însă frică de doctrina aceasta. Mi se părea că ea mi te va răpi pe tine, că nu cuprindea nici înțelepciune, nici frumusețe, nici fericire. Astă-zi, când o cunosc, ce om ași fi eu să nu vreau să ved domnind pe pământ adevărul în locul minciunei, dragostea în locul urei, bunătatea în locul crimei, credința în locul trădărei, mila în locul răsbunărei? Mai sunt și alții cari vor să vadă domnind dreptatea, dar numai doctrina voastră face ca inima omenească să fie dreaptă. O face curată, ca inima ta și a Pomponiei; o face credincioasă, ca inima ta și a Pomponiei. Și dacă divinul Christos a făgăduit și o viață veșnică și-o fericire nesfârșită, ce-ai putea dori mai mult? Dacă-ai întreba pe Seneca pentru cari motive recomandă el virtutea, când răutatea aduce mai multă plăcere, n'ar putea să-mi răspundă ceva cu temei. Și eu știu acum pentru ce trebuie să fiu virtuos. Pentru că bunătatea și iubirea vin de la Christos și, când moartea îmi va închide ochii, voi regăsi viața, voi regăsi fericirea, mă voi regăsi pe mine însu'mi și te voi regăsi și pe tine, prea iubita mea... Judecata zice că doctrina aceasta e dumnezească și cea mai bună, iar

inima simte aceasta. Contra acestor două puteri, cine s'ar putea împotrivi?

Lygia 'și cufunda în ochii lui privirile ochilor ei albaștri, sămănând în razele lunei cu niște flori mistice, și, întocmai ca niște flori, scăldați în rouă.

— Da, Marcus! I-adevărat! zicea dînsa, lăsându'și din ce în ce mai mult capul pe umărul logodnicului ei.

În clipa aceasta se simțiau amândoi fericiți cu desăvîrșire, căci înțelegeau că erau legați printr'o altă putere afară de iubire, o putere tot odată dulce și traică, prin care iubirea însăși devine ceva neperitor.

După un moment de tăcere:

— Tu vei fi sufletul sufletului meu și bunul meu cel mai prețios, zise Vinicius c'o voce înăbușită și tremurătoare. Inimile noastre vor bate la olaltă! O, prea iubita mea, a trăi împreună, a adora împreună pe blîndul Mântuitor și a ști că după moarte ochii noștri se vor mai deschide încă, ca după un vis fericit, la o lumină nouă! Zi o vorbă și vom pleca din Roma, spre a ne ascunde într'un colțisor, departe...

Și ea, cu capul pe umărul logodnicului ei, răspunse:

— Bine, Marcus. Tu m'ai vorbit de Sicilia. În Sicilia și Aulus cu Pomponia vor să 'și petreacă bătrînețele.

— Da, iubita mea. Pămînturile noastre se'nvecinesc. I-un loc minunat, unde clima e și mai dulce și nopțile și mai senine de cât la Roma... Acolo, viața și fericirea nu sunt de cât una singură.

Amîndoi rămaseră tăcuți, cu gândul dus în viitor. El o strânse la sân din ce în ce mai tare. În cartier, locuit de o populație săracă de lucrători, totul dormia deja.

— Și voiți vedea pe Pomponia? reluă Lygia.

— Da prea iubita mea. Îi vom invita să vină în

vila noastră, ori ne vom duce noi la dinșii. Vrei să luăm cu noi și pe Apostolul Petru ? El e îngreuiat de vîrstă și de osteneli. Paul de asemenea va veni cu noi. El va converti pe Aulus Plautius și, după cum fac soldații, vom întemeia și noi o colonie, o colonie de creștini.

— Te iubesc, zise iar Lygia.

El își puse din nou buzele pe mâinile ei. O clipă n'auziră de cât bătaia inimii lor. Nici o boare de vînt: și chiparoșii tăceau, neclintiți în umbră.

De-o dată tăcerea aceasta fu întreruptă de-un uruit surd, care părea că ese de sub pămînt. *Lygia se'nfloră.*

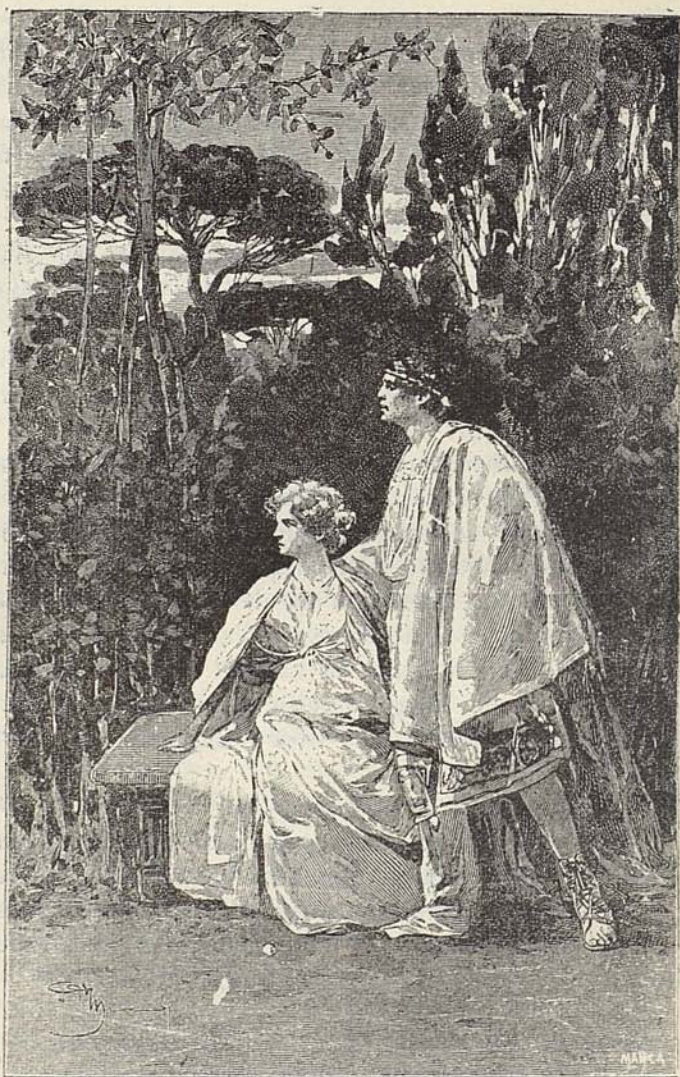
— *Sunt lei cari muge în vivaria, zise Vinicius.*

Ciuliră urechea. După întîiul uruit, răspunse al doilea, apoi al treilea, al zecilea... Câte o dată erau în oraș mai multe mii de lei prin pivnițele arenelor și adesea ori noaptea ei veniau și'și puneau boturile lor melancolice la zăbrele. Nostalgia lor de deșert și de libertate îi cuprindea în acest moment și glasurile lor răspunzându'și unul altuia în tăcerea nopții, umpleau orașul de răgete. Lygia asculta aceste răgete prelungite cu inima strînsă de-o frică necugetată și nestăpînită.

Vinicius o cuprinse în brațe.

— Nu te teme de nimic, prea iubito. S'apropie jocurile în circuri și pentru asta toate vivariile sunt pline.

Se sculară și intrară în mica căsuță a lui Liuus, însoțiți de răgetele din ce în ce mai puternice ale fiarelor.

Lygia se 'nfioră.

— Sunt lei care mugesc în vivaria, zise Vinicius. (Pagina 349).

CAPITOLUL XVIII

La Antium, Petroniu câștiga pe fie-care și câte o biruință asupra augustanilor cari umblau după favoarea Cesarului. Întrărirea lui Tigellin scăzuse cu totul. La Roma, când trebuia să înlătore pe cine-va care părea primejdios, să-i jefuiască averile, să pue la cale treburile politice, să uneltiască vre-un complot sau să mulțumiască gusturile monstruase ale Cesarului, Tigellin era omul de care nu se putea lipsi. Dar la Antium Cesarul ducea o viață cu totul deosebită, o viață care până în cele mai mici amănunte era imitată după cea greacă. De dimineață până seara se recita versuri și se discuta asupra lor; se îndeletnicia cu musica, cu teatrul, cu tot ce-a născocit geniul grec spre a înfrumuseța viața. În atare condiții Petroniu neasemănat mai instruit de cât Tigellin și cei-l'alți augustani, de spirit, elocvent, fecund în enunțări subtile, trebuia să prepondereze. Cesarul căuta să fie tot-d'auna cu el, se îngrija de părerea lui, îi cerea sfaturi și îi arăta o călduroasă prietenie. Tuturora li se părea că întrărirea lui era întemeiată pentru tot-d'auna. Acei cari altă dată arătau răceală față de elegantul epicurian, începeau acum să caute a fi în bune legături cu dînsul și să-i facă curte. Mulți chiar erau bucuoși în sufletul lor vîzînd că favoarea lui Neron cădea asupra unui om care, dacă primia c'un surâs ironic lingușirile dușmanilor lui din ajun, cel puțin era prea leneș sau prea delicat ca

să fie răsbunător și nu se folosia de puterea lui ca să facă rău nimănui. De multe ori ar fi putut pricinui căderea lui Tigellin însuși; el preferă mai de grabă să-l ia tot-d'auna peste picior și să-i pue în evidență ignoranța și vulgaritatea lui. Senatul Romei răsufă : de-o lună și jumătate nici o sentință de moarte nu fusese semnată. În Antium și prin Oraș se povestiau minuni despre rafinarea la care ajunsese desfrâul Cesarului și a favoritului său, dar fie-care vroia mai bine să simtă că au un Cesar rafinat de cât un Cesar bestial ca al lui Tigellin.

Petroniu, cu neglijența lui obișnuită, părea că nu dă nici o importanță situației lui, rămânea totuși omul sceptic și de spirit de mai înainte; adesea oamenilor li se părea că dînsul își bătea joc de dînșii, de el însuși, de Cesar și de tot universul. Câte o dată îndrăsnia să critice pe Cesar în față și, când toată lumea-l credea ca și pierdut, de-o dată el își întorcea critica în așa fel că venia tot în spre folosul lui și-i întăria situația mai mult ca ori cînd.

Cesarul citia intimilor lui un fragment din poema sa Troiada. Când sfârși de citit și strigătele de entusiasm începură a răsuna din toate părțile, Petroniu, întrebat cu privirea, zise :

— Bune de aruncat în foc, versurile astea...

Toți cei de față rămaseră împietriți.

Fie-care își simți inima strângându-i-se de groază. Neron, în adevăr, n'auzise nici o dată eșind din gura cui-va o astfel de sentință. Tigellin sălta de bucurie; Vinicius pâli, gândindu-se că Petroniu, care nu se m-băta nici o dată, băuse prea mult de data asta.

C'o voce îngăimată în care vibra necazul unui amor-propiu atins :

— Și ce găsești tu rău în ele? zise Neron.

Atunci, Petroniu :

— Nu te încrede în ei, zise dînsul, arătînd pe curtezanii din jurul lor. Ei nu înțeleg nimica din toate astea. Tu mă 'ntrebî ce e rău în aceste versuri? Dacă vrei s'auzi adevărul, iată'l: ele sunt bune pentru Virgil, pentru Ovidiu, bune chiar pentru Omer, dar nu pentru tine. Tu n'aveai dreptul să le scrii. Acest incediu pe care'l descrii tu nu strălucește destul de luminos, focul tău nu arde destul de puternic. N'asculta lingușirile lui Lucan. Pentru asemenea versuri, lui i-ași recunoaște geniu, nu însă ție, căci tu ești mult mai mare de cât dînșii. Ai drept să ceri mai mult de la acela care a primit totul de la zei. Dar tu te lași biruît de lene. Îți faci tabietul după prandium, când ar trebui să lucrezi fără preget. Ție, care poți da naștere unei opere înaintea căreia totul să se întunece, îți spun dar în față: „Fă versuri mai bune“.

Vorbia fără-a părea că dă vre-o mare importanță vorbelor lui, rîzînd și c'un aer dojenitor tot-o dată, însă ochii Cesarului erau umezi de bucurie.

— Zeii mî-au dat puțin talent, dar mî-au dat și ceva mai mult: un adevărat cunoscător și un prieten, care singur știe să spue adevărul în față.

Zicînd aceste vorbe, Cesarul întinse mîna lui păroasă spre un candelabru de aur, fruct al prăzei din Delfi, ca să dea foc sulului de papirus.

Dar Petroniu i'l smulse din mînă, înainte ca să'l fi atins flacăra.

— Nu, nu, zise el, chiar nevrednice de tine, aceste versuri sunt ale omenirei. Lasă-mi-le mie.

— Dă'mi voe atunci să ți le trimet într'un cufăraș de-ale mele, răspunse Cesarul strîngînd pe Petroniu la piept.

Și adăugă :

— Da, tu ai dreptate. Troia mea nu arde c'o flacără destul de strălucitoare. Am crezut cu toate acestea că dacă voi ajunge pe Omer, va fi de ajuns. O oare-care sfială m'a oprit tot-d'auna. Tu însă mi-ai deschis ochii. Și știi de unde vine cea ce-mi imputi? Un sculptor când vrea să creeze statuea unui zeu, caută și găsește un model și eu n'aveam model : n'am văzut nici o dată arzând un oraș.

— În acest cas, înseamnă că ești un mare artist, dacă ai înțeles scena așa cum ai înțeles-o tu.

Neron se gândi un moment ; apoi :

— Răspunde la o întrebare, Petroniu : îți pare rău ție de arderea Troiei?

— Să 'mi pară rău?... Pe beteagul soț al frumoasei Venus, din potrivă! Troia n'ar fi fost arsă, dacă Prometeu n'ar fi dăruit muritorilor focul și dacă Greeii n'ar fi declarat războiul lui Priam : și, dacă n'ar fi fost focul, Eschyle n'ar fi scris pe Prometeu, după cum, fără războiul, nici Omer n'ar fi scris Iliada, și, eu țin mai mult la ființa lui Prometeu și a Iliadei de cât la un sătișor, probabil urât și murdar, unde cel mult ar domni acum un procurator plictisit de nesfârșitele certuri cu areopagul local.

— Iată ce va să zică a vorbi cu judecată, zise Cesarul. Poesiei și artei ai dreptul și chiar datoria să jertfești totul. Ferice de Acheeni care au prilejit lui Omer subiectul Iliadei ; ferice de Priam care a văzut ruina patriei lui ! Iar eu ? Eu n'am văzut arzând nici un oraș.

Fu o tăcere, pe care o rupse în sfârșit Tygellin cu aceste vorbe :

— Ți-am spus deja, Cesare : poruncește și eu dau foc Antiului. Ori, dacă ți-ar părea rău după aceste palate și aceste vile, voi da foc corăbiilor din Ostia ; ori

voiŭ pune să se construiască pe Munții Albani un oraș de lemn, căruia îi vei da foc tu însu'ți. Vrei?

Neron îi aruncă o privire sdrobitoare de dispreț.

— Eŭ să contemplez cum ard șandramalele tale de lemn! Creerul ți'i tocit, Tigellin. Și afară de asta văd că nu dai nici un preț talentului și Troiadei mele, de oare-ce le socoți nevrednice de un sacrificiŭ mai mare.

Tigellin pâli; Neron, ca și cum ar fi vrut să schimbe vorba, adăogă:

— A venit vara. Cum trebuie să fi puțin acum Roma... și cu toate acestea trebuie să mă întorc, să intru în orașul acesta la jocurile festive.

De o dată Tygellin zise:

— Cesare, după ce vei da drumul augustanilor, dă'mi voe să rămân un moment singur cu tine.

Un ceas după acea Vinicius se 'ntorcea împreună cu Petroniu de la vila împărătească.

— Tu 'mă-ai pricinuit, un moment, o nespusă groază, zise el. Te-am crezut beat și pierdut fără nădejde. Nu uita că te joci cu moartea.

— Asta 'i arena mea, răspunse cu negligență Petroniu și 'mă place să constat că sunt bun gladiator. Înărurirea mea a crescut și mai mult astă-seară. Are să 'mă trimită versurile lui într'un cufăr a cărui bogăție va fi tot așa de mare ca prostul lor gust. Voiŭ spune doctorului să caute prin ele purgativele. Am vroit să provoc pe Tygellin să facă o prostie: are să 'și pue de sigur în gând să mă imiteze și 'mă închipuiŭ ce-o să se 'ntâmpale când se va apuca de glume de felul acesta... Dac'ași ținea numai de cât, așa putea perde pe Tygellin și să'i iaŭ locul ca prefect al pretorienilor. Atunci așa avea în mână pe Ahenobarbiu însu'si. Dar asta 'mă-ar cere prea multă bătae de cap, și mie 'mă place mai bine viața ce duc, chiar cu versurile Cesarului.

— Ce meșteșug! Dintr'o hulă tu știi să faci o lingușire! Dar, spune-mi drept mie, versurile lui 's așa de rele? Eă nu mă pricep în d'al de astea.

— Nu măi rele ca altele. Lucan de sigur are măi mult talent în degetul lui cel mic, dar e ceva și la Ahenobarbiu și pe lângă toate astea o dragoste fără margini pentru poezie și muzică. Peste două zile vom asculta un imn al lui către Afrodita, a cărui muzică acuma o sfârșește. Vom fi cu toții într'un mic comitet: tu, Tullius Senecion, tânărul Nerva și eă. Versurile lui? Ți-am spus odată, nu'i așa, că mă serviam de dînsele după un banchet, ca Vitellius de-o pană de flamand... Nu'i adevărat... Sunt printre dînsele câte-va chiar frumoase. Plângerile Hecubei sunt patetice; în ele se simte durerile nașterii, și Neron a știut să găsiască expresii fericite, poate pentru că el însuși naște în dureri fie-care vers. Câte-o dată îmi face milă. Pe Pollux! Ce amestec ciudat! Calligula era cam ȋcinit; Barbă-de-Aramă însă e un monstru complet.

— Cine știe până unde va merge nebunia lui? zise Vinicius.

— Cu desăvârșire nimeni. El poate încă să facă la grozăvii cari vor îngrozi generațiile viitoare. Dar ce element de interes 'i-aicea! Cu toate că mă plictisesc câte o dată ca Jupiter Ammon în deșert, îmi închipui însă că m'ași plictisi de-o sută de ori măi mult c'un alt Cesar. Evreul tău Paul, o mărturisesc, e elocvent, și, dacă asemenea oameni răspândesc doctrina aceasta, zeii noștri vor trebui să ia măsuri. Trebuie să recunoaștem că dacă, de pildă, Cesarul ar fi creștin, toți ne-am simți în măi multă siguranță. Dar profetul tău din Tars care 'mi atrăgea băgarea de seamă asupra acestei considerațiunii utilitare, uită că pentru mine în nesiguranță stă farmecul vieții. Acel care nu joacă 'n

arșice, nu ți va perde averea: cu toate acestea toți joacă'n arșice. Știu fi de călăreți și de senatori, cari de bună voe s'au făcut gladiatori. Zici că mă joc cu moartea, și ți adevărat; dar pentru că asta mă face să petrec, în vreme ce virtuțile voastre creștine m'ar plictisi iute, ca și disertațiile lui Seneca. Cu mine Paul ți-a perdut vremea curat de geaba cu elocvența lui. Ar trebui să înțeleagă că oameni de felul meu nu vor adopta nici o dată doctrina lui. Cu tine, e alt ceva. Cu firea ce-o ai tu, trebuia ori să urăști până și numele numai de creștin ca pe-o ciură, ori să te faci tu singur creștin. Eū casc de urât, dându-le dreptate. Ceva necunoscut vine din viitor înaintea noastră, ceva pârae sub pașii noștri, ceva moare lângă noi, înțelegi! Dar noi vom ști să murim și, așteptând, n'avem tristul curaj de-a ne întuneca viața și de-a ne face mai d'inainte sclavii morții. Tu însuți, altă dată, nu ți era tocmai rău printre noi și, bătându-te în Armenia, îți părea rău după Roma.

— Și acuma ți pare rău după Oraș.

— Da, pentru că iubești o vestală creștină care lo-cuește de cea-l'altă parte a Tibrului. Eū nu mă mir de asta. Mă mir mai de grabă că, cu toată doctrina asta care, după tine, ți un ocean de fericire, și cu toată iubirea asta care va fi în curând încoronată, tristețea nu mai piere de pe fața ta. Pomponia Graecina e'n tot-d'auna posacă și tu, de când te-ai făcut creștin, nu mai surâzi nici o dată. Te-ai întors din Roma și mai posomorât, și, dacă ast-fel iubiți voi creștinii, pe părul cel auriu al lui Bachus, eū nu voiū călca pe urmele voastre!

— Asta ți alt-ceva, răspunse Vinicius, și eū îți jur, nu pe părul cel auriu al lui Bachus, dar pe sufletul tatălui meu, că nici o dată nici n'am presimțit măcar

că poate fi o fericire ca cea pe care o gust acum. Dar despărțirea mi'î dureroasă și, lucru și mai ciudat, când sunt departe de Lygia mi se pare că o nenorocire e atârnată d'asupra capului ei. Nu știu care poate fi nenorocirea aceasta, nu știu nici de unde ar veni, dar o presimt, după cum presimți furtuna.

— Peste două zile mă însărcinez să 'ți capăt voia de-a pleca din Antium și-a lipsi ori cât timp vei vrea. Popea e foarte liniștită și din spre partea ei nimic nu vă amenință, nici pe tine, nici pe Lygia, nimic, din câte știu cel puțin.

— Chiar azi ea m'a 'ntrebat ce cătasem la Roma; și cu toate astea plecarea mea a fost în cea mai mare taină.

— Poate c'a pus pe cine-va să te spioneze. Dar acumă și ea va trebui să se măsoare cu mine.

Vinicius se opri și zise:

— Paul ne 'nvață că Dumnezeu câte o-dată ne dă presimțiri, dar cu toate acestea nu ni'î îngăduit să credem în prevestiri. În contra acestei credințe eu deci mă apăr, însă rău.... Steteam alături, eu și Lygia, pe o noapte tot așa de senină ca asta, și făceam planuri de viitor. Nu 'ți-ași putea spune cât de liniștiți și fericiți ne simțiam. De-odată auzirăm lei răgind. Asta'î un lucru foarte obicnuit în Roma și, cu toate acestea, d'atunci nu mai am un moment de liniște. Mi se pare că era într'asta ca o prevestire a unei nenorociri... Tu știi dacă frica se prinde de mine... Ei bine, de atunci inima mi'î strânsă de-o groază nelămurită, ca și cum Lygia ar avea nevoie să fie apărată în contra a ceva înfricoșat... S'ar zice că chiar în contra acestor lei. Și sunt mereu chinuit. Capătă dar pentru mine voia d'a pleca; alt-fel, plec și fără voce.

Petroniu începu să râdă.

— N'am ajuns încă pân'acolo, zise dînsul, în cât fiîi de consuli său femeile lor să fie dați pradă fiarelor în arene. Voi puteți pieri de ori-ce fel de moarte, dar de asta nu. Cine știe, de alt-fel, dacă erau lei: taurii sălbatici din Germania răgesc tot așa de tare. Cât despre mine, îmi bat joc de prevestiri și de toate fleacurile de soiul acesta. Eri noaptea era senină și am văzut stelele căzînd ca o ploae. Sunt o mulțime cari se sperie la vederea aceasta: eu însă 'mi-am zis: dacă printre ele se găsește și-a mea, cel puțin voi fi în bună tovărășie.

Tăcu un moment; după ce se gîndi, adăugă:

— De altminteri, veți tu, dacă Christos al vostru a înviat, el vă poate feri de moarte și pe voi.

— Da, poate, răspunse Vinicius contemplînd cerul presărat cu stele.

CAPITOLUL XIX

Neron cânta din gură, însoțit de chitare, în onoarea Reginei Ciprului, un imn, ale cărui versuri și muzică erau compuse de dînsul. Vocea 'î era foarte limpede astă-zî și el simția că muzica lui răpia pe ascultători; convingerea aceasta dădea atîta putere cântului său și 'î legăna sufletul așa de dulce, în cât părea inspirat. La sfârșit, păli de-o emoțiune sinceră. Pentru întâia dată, fără îndoială, nu vroi să audă laudele ascultătorilor. Un moment se puse jos și stătu cu mâinile rezimate pe chitară, cu capul plecat, apoi se ridică repede și zise:

— Sunt obosit și am trebuință de aer. Să se acorde chitara.

Și 'și înfășură gâtul c'un tulpă de mătase.

— Veniți cu mine, zise el întorcîndu-se spre Petroniu și Vinicius cari steteau într'un colț al salei. Tu, Vinicius, dă-mi brațul să mă sprijin, căci nu mai am nici o putere. Petroniu ne va vorbi de muzică.

Acuma erau pe terasa palatului, așternută cu lezepezi de alabastru și presărată cu praf mirositor de sofran.

— Aici poți răsufli mai în voe, zise Neron. Sufletul mi 'î turburat și trist, cu toate că simt că, cu cea ce v'am cântat adineaori numai ca încercare, pot să apar în public și să câștig un triumf cum nici o dată n'a câștigat vre-un Roman.

— Poți să eși pe scenă aici, la Roma și în Achaia. Eă te-am admirat din toată inima și din tot sufletul meu, divinule, zise Petroniu.

— Știu. Ești prea leneș ca să te sforțezi spre a spune laude. Și ești sincer, ca Tullius Senecion; tu însă te pricepi mai bine ca mine. Spune-mi ce gândești tu de musică ?

— Când ascult o poezie, când privesc un quadrigiū pe care 'l mănă tu în cire saū o statuē frumoasă, un templu măreț ori un tablou, simt că îmbrățışez în întregul lui cea ce vėd și admirația mea cuprinde toată plăcerea ce 'mă-o fac aceste lucruri. Dar când ascult musică, și mai cu seamă a ta, atunci se deschide pentru mine o lume de frumuseți nouă și de noi plăceri. Le urmăresc și le prind din treacăt; dar înainte ca să le pot ținea vin altele și altele încă, ăa valurile mării carī sosesc din infinit. Eă zic dar că musica e ca marea. Noi stăm pe un țărm și ne uităm în depărtare, dar ni'i cu neputință să zărim cel-alt țărm...

Tăcură și un moment tăcerea de prin prejur nu fu turburată de cât de scărțăitul ușor al sofranului sub pașii lor.

— Tu ai tălmăcit însă și gândirea mea, zise în sfârșit Neron, și pentru asta zic eă tot-d'auna că din toată Roma tu singur mă poți înțelege. Da, așa gândesc și eă de musică. Când cānt din gură ori din vre-un instrument, văd lucruri de carī nici nu știam că există în imperiul meu și'n univers. Sunt Cesar, nu 'i așa, și lumea întreagă 'i a mea: eă pot totul. Și cu toate acestea musica mă face să descoper împărății nebănuite, mări vergine de pânze, plăceri nouă. Simț zeii și văd Olimpul. Un suflu dintr'acolo trece peste mine. Atmosfera vibrează împrejurul meu și 'ți voiū spune... (aici vocea lui Neron tremură, mirată) că eă, Cesar și

zeu, mă văd atunci tot așa de micuț ca un grăunte de nisip. Ai crede tu ?

— Da, numai artiștii cei mari se pot simți mici înaintea frumuseții.

— Noaptea asta e noaptea destăinuirilor ; îți deschid dar inima, prietene... Tu îți închipui că eu sunt orb ori nebun ? Crezi tu că eu nu știu că la Roma sunt scrise pe ziduri tot felul de cuvinte despre mine, că mi se zice ucigașul mamei mele, ucigașul femeii mele, că mă țin drept un monstru și un călău, pentru că Tigellin a căpătat de la mine câte-va sentințe de moarte în contra dușmanilor mei?... Da, scumpul meu, mă privesc drept un monstru și eu o știu. S'a răspândit atâtea zvonuri despre cruzimea mea, în cât și eu mă întreb câte-odată dacă nu sunt în adevăr crud... Dar ei nu înțeleg că faptele unui om pot fi câte odată crude, fără ca omul să fie ast-fel. Nimeni nu va crede, poate că nici tu însuși, prea scumpe prieten, că uneori, când muzica îmi leagănă sufletul, mă simt tot așa de bun ca un copil din leagăn. Îți jur pe aceste stele care scipesc în fundul haosului, spun curatul adevăr : oamenii nu știu câtă bunătate e în fundul acestei inimi și ce comori descoper eu însuși într'însa, când muzica îi deschide porțile.

— Trebuie ca cine-va să te cunoască de-aproape, cum te-am cunoscut eu, zise Petroniu ; Roma nici o dată n'a știut să te prețuiască.

Cesarul se lăsă și mai greu pe brațul lui Vinicius, ca și cum s'ar fi 'ndoit sub povara nedreptății ; și continuă :

— Tigellin m'a spus că la Senat se șoptește că Diodor și Terpnos cântă din chitară mai bine de cât mine. Dar tu, care spui tot-d'auna adevărul, răspunde

în cuget curat : cântă ei mai bine sau cel puțin tot ca mine ?

— De loc. Tu ai mai multă ușurință la atinsul coardelor, dar tot odată și mai multă putere. În tine cine-va recunoaște artistul, în ei numai niște meșteri îndemâ-nateci. Când auzi muzica lor, numai atunci poți prețui pe a ta.

— Dacă 'i așa, atunci să trăiască. Nici o dată ei nu'și vor putea da seamă de binele ce li 'l făcuși. De-alt-fel, dacă î-ași fi condamnat, ași fi fost silit să caut alții în locul lor.

— Și apoi s'ar fi spus că, din dragoste pentru muzică, tu nimicești musica în imperiū. Nu face nici o dată să piară arta pentru artă, o ! divinule !

— Cât de puțin semenî tu cu Tigellin, reluă Neron. Dar, vezi tu, eu sunt un artist în totul, și, pentru-că muzica îmi deschide perspective negrăite în infinit, sunt dator față de zei să cercetez acest infinit. Și pentru a fi admis să scormonesc ținuturile olimpiene, nu trebuie să săvârșesc mai întâiu ceva mare, ne mai auzit, ca să 'mî fac pe zei favorabili ? Sunt învinovă-țit că ași fi nebun. Nu, nu sunt nebun ; caut...

Își apropie gura de urechea lui Petroniu și, înceti-șor de tot, ca să nu poată auzi Vinicius :

— La porțile lumii necunoscutului, am vrut să fac sacrificiul cel mai mare ce 'l-ar fi putut face vre-un om... Mama, femea mea... Pentru asta aū pierit ele... Dar sacrificiul meu nu era îndestulător. Pentru ca să se deschidă porțile imperiului, trebuie un sacrificiū mai solemn. Implinească-se voința oracolelor !

— Care'i planul tău ?

— Veî vedea, veî vedea, și mai curând chiar de cât gândești tu. Așteptând, află că sunt doi Neron : acela pe care 'l cunosc oamenii ; cel-alt, artistul, pe

care numai tu îl cunoști, care omoară ca Moartea și câte o dată, ca Bachus, aiurează, dar pentru că 'i-e scârbă de josnicie și n'are respect pentru cea ce merită să fie nimicit. O ! cât de deșartă va fi viața după ce voiți pieri eu !.. Nimeni, nici tu chiar, prietene, nu știi ce artist e în mine. Câte o dată sufletul 'mă-e trist ca și chiparoșii aceștia. Ce povară pentru'un om : puterea supremă și geniul.

— Te compătimeșc din tot sufletul, Cesare, pentru suferințele tale și, împreună cu mine, te compătimeșc și pământul și mările, fără a mă pune la socoteală pe Vinicius, care-a avut tot-d'auna un cult pentru tine în fundul sufletului lui.

— Mă-a fost tot-d'auna scump și el, cu toate că servește pe Mars și nu Musele.

— El e măi cu seamă servitorul Afroditei, zise Petroniu.

Și de-o dată se hotărî să pue la cale treburile lui nepotu-său.

— El e amoretat ca și Troilus de Cressida, zise dînsul. Dă-î voe, stăpâne, să se întoarcă la Roma ; alt fel o să se topiască d'a 'n picioarele aici, sub ochii mei. Știi tu că Lygiana ce mi-o dăduseși ca ostatică, a fost regăsită și Vinicius, plecând la Antium, a lăsat-o sub ocrotirea unui oare-care Linus ? Nu ți-am vorbit de asta pentru că ți compuneaîm imnul, cea ce 'i măi important de cât toate. Vinicius voia să facă din ea amanta lui, dar cum dînsa s'a arătat virtuoasă ca Lucreția, s'a amoretat de ea și dorește s'o ia de soție. Ea 'i de viță regală, așa că dînsul nu se va înjosi luând-o. Dar, cu toate că soldat, el suspină, geme, lăncezește și așteaptă autorisația împăratului său.

— Împăratul n'alege soțiile soldaților lui. Ce nevoie are el de autorisația mea ?

— Ți-am mai spus, stăpâne, dînsul are un cult pentru tine.

— Ei bine, 'l autorizez. I-o fetiță drăguță, dar cu soldurile prea strîmte. Augusta Popea mi s'a plâns în contra ei, că ar fi aruncat cu fermece copilului nostru, în grădinile de la Palatin.

— Eu însă am arătat lui Tigellin că zeii nu sunt supuși puterii farmecelor. Ți-aduci aminte, divinule, că el s'a turburat atunci și tu însu'ți ai strigat: L'ai bătut!

— Mî-aduc aminte.

Intorcându-se spre Vinicius :

— O iubești așa cum spune Petroniu ?

— Da, o iubesc, stăpâne.

— Ei bine, îți poruncesc să pleci chiar de mâine la Roma, să te căsătorești cu dînsa și să nu te arăți înaintea mea de cât cu inelul de nuntă.

— Mulțumesc, stăpâne, din fundul inimei și sufletului meu, mulțumesc !

— Cât de dulce 'i să faci fericiți, zise Cesarul. Așa vrea să nu am altă însărcinare.

— Fă-ne încă o favoare, divinule, zise Petroniu, și spune-ți această voință a ta înaintea Augustei. Vinicius nu va îndrăzni să ia de soție pe-o femeie pe care ar fi supărată Augusta ; dar tu, stăpâne, îi vei împrăstia c'o vorbă orî-ce supărare, declarând că tu ai ordonat ast-fel.

— N'ași putea să vă refuz nimica, ție și lui Vinicius, zise Cesarul.

După aceste cuvinte el intră în vilă, și ei se duseră după dînsul, cu inima plină de bucurie de această isbîndă.

În atrium tînărul Nerva și Tullius Senecion înveseliau pe Augusta cu flecăriile lor. Terpnos și Diodor acordaū chitarele. Cesarul intrînd se puse pe un scau-

naș încrustat cu sîdef și, după ce șopti câte-va vorbe la urechea unui pagiū grec, stătu și așteptă.

Pagiul se întoarse curând c'un cufăr mic de aur. Neron scoase din el un lanț de pus în jurul gâtului. Era numai din opale, cele mai mari și cele mai frumoase ce s'ar fi putut vedea.

— Iată niște juvaeruri vrednice de seara asta, zise el.

— Ele licăresc ca zorile, prevestitoarele Aurorei, aprobă Popea, sigură că lanțul era hotărât pentru dînsa.

Un moment Cesarul se jucă în mână cu pietrele trandafirii.

Vinicius, reluă el, veî da lanțul acesta din partea mea prințesei lygiane pe care 'ți ordon s'o iei de soție.

Privirea Popei, încărcată de mînie și de uîmire, umbla de la Cesar la Vinicius, apoi se lăsă asupra lui Petroniu. Dar acesta, cu trupul plecat leneș înainte, își plimba mîna pe lemnul unei harpe, ca și cum ar fi vrut să 'i studieze încovoitura.

Vinicius, după ce aduse Cesarului mulțumirile pentru lanț, se apropie de Petroniu :

— Cum să'ți dovedesc recunoștința mea pentru ceea ce-ai făcut azi pentru mine ?

— Adu Euterpei o pereche de lebede, nu economisi Cesarului laudele pentru cîntul lui și bate'ți joc de prevestiri. Nădăjduesc că răgetul leilor nu'ți va mai turbura somnul, nici ție nici crinului tău ligian.

— Nu, răspunse Vinicius, acumă sunt liniștit cu desăvârșire.

— Fortuna să fie dar cu voi ! Dar stăi : uite că Cesarul își ia din nou formixul. Oprește 'ți răsufierea, ascultă și varsă lacrimi cît poți mai din belșug.

În adevăr, Neron se sculase în picioare, cu forminxul în mână și cu ochii ridicați spre cer.

În sală, convorbirile încetaseră ; toți rămăseseră ne-

mișcați, ca împietriți. Numai Terpnos și Diodor, cari trebuiau să întovărășiască pe Cesar din chitară, întorceau capul când unul spre altul, când spre Cesar, în așteptarea primelor note ale cântului.

De-odată în vestibul se auzi un sgomot : pași repezi, strigăte ; perdeaua se ridică și se ivi sclavul liberat al împăratului, Phaon și, îndărătul lui, consulul Lecanius.

Neron încrunță sprânceana.

— Iertare, Cesare, zise Phaon gâfâind, cu sufletul tăiat. Roma arde. Cea mai mare parte a orașului e în flăcări...

Intr'o clipă toți fură în picioare. Neron puse jos forminxul și strigă :

— Zeilor !... Voiă vedea dar arzând un oraș și 'mă voiă termina Troiada mea !

Apoi, întorcându-se spre consul :

— Plecând numai de cât, voiă ajunge destul de curând ca să văd incendiul ?

— Stăpâne, zise consulul palid ca un cearșaf, orașul nu'i de cât un ocean de flăcări, fumul înăbușă pe locuitori, cari cad asfixiați sau se asvârl în flăcări, loviți de nebunie ; Roma e perdută, stăpâne !

Fu o tăcere scurtă, pe care-o rupse strigătul lui Viničius :

— Nenorocire mie, nenorocire !

Și tânărul, aruncându'și toga de pe el, se repezi afară din palat.

Neron ridică brațele spre cer și strigă :

— Nenorocire ție, sacro-sanctă cetate a lui Priam !..

Sfârșitul părții a doua

BUCUREȘTI

STABILIMENT DE ARTE GRAFICE „UNIVERSALA“

14 — Strada Covaci — 14

1904

